

Tîlcuire la Evanghelia de la Matei

Cuvînt înainte

Acei dumnezeiești bărbați care au fost mai înainte de Lege, nu prin Scripturi și cărți erau învățați, ci, avînd mintea curată, erau luminați de strălucirea Sfîntului Duh și așa cunoșteau căile lui Dumnezeu, El însuși vorbindu-le gură către gură. În acest chip au fost Noe, Avraam, Iov, Moise.

Dar după ce au slăbit oamenii și s-au făcut nevrednici de a fi luminați și învățați de către Sfîntul Duh, a dat iubitorul de oameni Dumnezeu Scripturile, ca măcar prin acestea să-și aducă aminte de voia Sa. În acest chip și Hristos cu apostolii față către față a vorbit, și pe Sfîntul Duh, Învățătorul lor, L-a trimis. Dar, de vreme ce după aceea era primejdie să răsără eresuri și năravurile să se strice, a binevoit să se scrie Evangheliile, ca din acestea învățîndu-ne adevărul, să nu fim amăgiți de minciuna ereziilor, nici să se strice cu totul năravurile noastre.

Și poate de aceea ne-au fost date patru Evanghelii, pentru ca din ele cele patru fapte bune să le învățăm: bărbăția, dreptatea, înțelegerea și desăvîrșita înțelepciune.

Bărbăția, adică cea despre care zice Domnul: „Nu vă temeți de cei ce omoară trupul, iar sufletul nu pot să-l omoare“ (Mt. 10, 28).

Dreptatea, cînd ne învață: „Precum voiți să vă faceți vouă oamenii, faceți și voi asemenea“ (Lc. 6, 31).

Înțelegerea, cînd sfătuiește: „Fiți înțelepți ca șerpii“ (Mt. 10, 16).

Iar desăvîrșita înțelepciune, cînd hotărăște: „Cel ce se uită la femeie, poftind-o, a și săvîrșit adulter cu ea în inima lui“ (Mt. 5, 28).

Încă și în alt chip se cuvenea să fie patru Evanghelii: pentru că sînt stîlpi ai acestei lumi; iar lumea avînd patru părți: Răsărit, Apus, Miazănoapte și Miazăzi, se cuvenea și stîlpii să fie patru.

Și încă patru Evanghelii sînt pentru că acestea patru le cuprind: dogme, porunci, îngroziri și făgăduințe. Iar celor ce au crezut dogmelor și poruncile au păzit, bunătățile cele ce vor să fie li se făgăduiesc. Iar pe cei ce nu au crezut dogmelor și poruncile nu le-au păzit, îi îngrozesc cu muncile ce vor să fie.

Iar Evangheliile, adică Bunăvestire, se numește pentru că ne vestește lucruri bune și pline de bucurie, adică iertarea păcatelor, îndreptare, suire la ceruri și că fiii ai lui Dumnezeu ne vom chema.

Ne vestește încă și ușurința dobîndirii lor. Pentru că nu noi ne-am ostenit pentru cîștigarea acestor bunătăți și nici din faptele noastre le-am dobîndit, ci cu darul și cu iubirea de oameni a lui Dumnezeu ne-am învrednicit de atît de mari bunătăți.

Iar evangheliștii sînt patru: din care doi, Matei și Ioan, au fost din ceata celor doisprezece, iar ceilalți doi, Marcu și Luca, din cei șaptezeci. Iar Marcu a fost următor și ucenic al Sfîntului Petru, iar Luca, al lui Pavel. Matei este cel dintîi care a scris evanghelia sa, în limba iudaică, pentru aceia dintre iudei care au crezut în Hristos, după opt ani de la Înălțarea Lui, iar Ioan a tălmăcit această evangheliile în grecește, precum se spune. Marcu a scris evanghelia sa după zece ani de la Înălțarea Domnului, fiind învățat de Petru, iar Luca, după cincisprezece ani.

Evanghelia Sfîntului Ioan Teologul a fost scrisă după treizeci de ani. Se spune că după moartea celor trei evangheliști, Sfîntul Ioan a cerut să i se aducă cele trei evanghelii ale lor, ca să vadă dacă ceea ce au scris ei era cu totul adevărat. Și citindu-le, le-a lăudat pentru adevărul lor și primindu-le și pe ele, a scris și el o evangheliile, în care a arătat pe larg ceea ce fusese scris la ceilalți evangheliști pe scurt. Și fiindcă ceilalți n-au pomenit de ființa cea mai înainte de veci a lui Dumnezeu-Cuvîntul, el a teologhisit despre aceasta, ca să nu se socotească Cuvîntul lui Dumnezeu a fi om de rînd, iar nu ieșit de la Dumnezeu. Într-adevăr, Matei numai despre existența cea după trup a lui Hristos vorbește, de vreme ce scria pentru evrei, pentru care era de ajuns să li se spună că Hristos este din Avraam și din David.

Dar poate vei zice că era de ajuns un evanghelist. Ascultă dar: cu adevărat era de ajuns unul, dar ca să se arate mai mult adevărul, pentru aceasta s-au lăsat a se scrie patru. Iar cînd vei afla că aceștia patru nu au stat împreună, nici nu s-au întîlnit unul cu altul, ci fiecare în alt loc a trăit, dar au scris ca dintr-o gură, nu te vei minuna oare de adevărul Evangheliilor și nu vei zice că de Sfîntul Duh a fost insuflat?

Și să nu spui că nu se potrivesc întru toate. Că nu se vede ceva întru care nu se potrivesc. Că n-a zis unul că S-a născut Hristos, iar altul că nu. Să nu fie! Pentru că întru cele temeînice cu totul se potrivesc. Iar dacă întru cele temeînice nu s-au deosebit, să nu te miri că în cele mărunte par că se deosebesc. Fiindcă pentru aceasta mai puternic grăiesc

adevărul, că nu întru toate se potrivesc. Fiindcă s-ar fi crezut că au scris stînd împreună și sfătuiindu-se. Și numai fiindcă ceea ce a lăsat deoparte unul găsim scris la altul, pare că se deosebesc.

Iar acum să începem tîlcuirea.

Cartea neamului (Mt. 1, 1). [Notă. Aici în loc de cartea neamului lui Iisus Hristos, în traducerea grecească apare „biblos geneleos“. Cuvîntul *genesis*, printre altele, precum arată Eutimie Zigaben, înseamnă și facere. De aceea unii au numit facere a lui Iisus venirea Lui în lume. Unii dintre traducătorii în românește l-au tradus *neam*, scriind: Cartea neamului. Sfîntul Ioan Gură de Aur l-a tradus: Cartea nașterii. Iar carte numește evanghelistul toată Evanghelia pe care a scris-o el. Dar s-ar fi iscat nedumerire, căci această carte nu cuprinde numai nașterea lui Iisus, ci toată rînduiala cea după trup și petrecerea Lui. Cum, dar, se numește atunci Cartea nașterii? Și, pentru a dezlega nedumerirea, zice: fiindcă început a toată rînduiala și al petrecerii Lui, și începătură și rădăcină a mîntuirii noastre a fost nașterea, pentru aceasta de la partea cea mai temeinică a fost numită.]

Pentru ce n-a zis vedenia sau cuvîntul, precum proorcii? Căci aceia așa începeau: Vedenia pe care o a văzut Isaia sau Cuvîntul care a fost către Isaia (Isaia 1,1; 2,1). Pentru că proorcii vesteau pentru cei împietriți cu inima și nesupuși, de aceea ziceau că este vedenie dumnezeiască sau cuvînt de la Dumnezeu, ca să înfricoșeze norodul și să nu fie defăimate cele zise. Dar Matei a grăit către oameni credincioși și cu bună cunoștință și supuși. Și de aceea n-a început ca proorcii. Sau pot spune și altceva: proorcii cu gîndul vedeau cele pe care le grăiau ca năluciri prin Sfîntul Duh și de aceea le numeau vedenii. Dar Matei nu cu gîndul L-a văzut pe Hristos și nu L-a văzut în închipuire pe El, ci în chip simțit L-a cunoscut, văzîndu-L pe El în trup. Pentru aceasta n-a zis: *vedenia pe care am văzut-o*, adică nălucirea (închipuirea), ci a spus *Cartea neamului*.

Lui Iisus (Mt. 1, 1). Numele acesta, Iisus, nu este grecesc, ci iudaic, și se tîlmăcește Mîntuitor.

Hristos (Mt. 1, 1). Hristoși, adică unși, se numeau împărații și preoții, pentru că erau unși cu untdelemn sfîntit, care curgea din cornul care li se punea pe cap. Deci Domnul se numește Hristos, adică uns, și ca un împărat, pentru că a împărățit peste păcat, și ca un preot, pentru că S-a adus pe sine jertfă pentru noi. Sau încă uns și El după

adevăr cu untdelemnul cel adevărat, adică cu Sfîntul Duh. Pentru că cine altul avea pe Duhul, precum Domnul? Că întru sfinți darul Sfîntului Duh lucrează, iar întru Hristos nu darul Duhului lucra, ci Hristos împreună cu Duhul, care este deoființă cu El, lucra minunile.

Fiul lui David (Mt. 1, 1; cf. Ps. 131, 11). Fiindcă a zis „lui Iisus“, ca să nu crezi că despre un alt Iisus vorbește, a adăugat „fiul lui David“. Pentru că a fost și un alt Iisus vestit (Iosua 1, 1), care a fost conducător după Moise, și care „al lui Navi“ se numea, și nu al lui David. Pentru că mai înainte de David au fost multe neamuri, care n-au fost din seminția lui Iuda, din care se trăgea David, ci din altă seminție.

Fiul lui Avraam (Mt. 1, 1). De ce a fost pus mai întîi David, înaintea lui Avraam? Pentru că la evrei mai slăvit a fost David și pentru că era mai aproape de ei, în timp, decît Avraam. Și pentru împărăție se făcuse mai vestit. Că între împărați, acesta primul a bineplăcut lui Dumnezeu și făgăduința a primit de la Dumnezeu, că din seminția lui se va scula Hristos (Ps. 131, 11). Drept aceea toți îl numeau pe Hristos fiu al lui David. Că precum acela i-a urmat lui Saul, cel lepădat de la Dumnezeu și urît, așa și Hristos, după ce s-a lipsit Adam de împărăția și domnia pe care o avea asupra tuturor, și a fiarelor și a demonilor, a venit de S-a întrupat și a împărățit peste noi.

Avraam a născut pe Isaac (Mt. 1, 2). De la Avraam începe povestirea neamului, pentru că acesta a fost părintele evreilor (Fac. 21, 3) și pentru că el este cel dintîi care a primit făgăduințele, că întru seminția lui se vor binecuvînta toate neamurile (Fac. 22, 18). Deci se cuvine ca de la acesta să se numere neamul lui Hristos. Că Hristos este sămînța lui Avraam, întru care s-au binecuvîntat toți cei din neamuri, care mai înainte erau sub blestem (Fac. 17, 5). Iar Avraam se tîlcuieste „părinte al neamurilor“, iar Isaac, „bucurie, rîs“. Și nu pomeneste evanghelistul de fiii lui Avraam cei din Agar, slujnica Sarrei, adică de Ismail (Fac. 16, 15) și de ceilalți, pentru că iudeii nu din aceștia se trăgeau, ci din Isaac (Fac. 15, 2).

Isaac a născut pe Iacov; Iacov a născut pe Iuda și pe frații lui (Mt. 1, 2; Fac. 25, 26; 29, 35). Vezi că pentru aceasta a pomenit pe Iuda și pe frații lui, pentru că din ei au fost cele 12 seminții.

Iuda a născut pe Fares și pe Zara din Tamar (Mt. 1, 3; Fac. 38, 29-30; 38, 1-28). Iuda avea ca noră pe Tamar, prin unul dintre feciorii lui, anume Ir; murind acesta fără de feciori, i-a dat-o lui Onan, alt fecior al lui. Dar secerat fiind acesta din viață, pentru răutatea lui, Iuda nu i-a mai dat alt soț. Iar ea, dorind să facă copii din

sămînța lui Avraam, a lepădat vâlul văduviei și punîndu-și veșmînt de femeie nărăvită, s-a împreunat cu socrul ei și s-au zămislit din ea doi gemeni. Și cînd au fost să se nască, a scos feciorul cel dintîi mîna din pînțece, iar moașa l-a legat cu un fir de ață roșie, ca să cunoască pe cel ce s-a născut întîi. Dar acesta și-a tras mîna înapoi, și s-a născut celălalt copil mai întîi, iar abia după aceea cel ce scosese primul mîna. Deci cel ce s-a născut mai întîi a fost numit Fares, care înseamnă tăiere, fiindcă a tăiat rînduiala cea firească. Iar cel ce a tras mîna, Zara. Și istoria aceasta arată tainic că precum Zara a arătat întîi mîna și a tras-o apoi, așa și viețuirea cea după Hristos s-a arătat întru dreptii cei mai dinainte de Lege și de tăierea împrejur. Pentru că toți aceștia sînt sfinți nu din rînduielile și prorociile Legii, ci pentru că au viețuit viață evanghelică. Și socotește pe Avraam, care și-a lăsat părinții și casa pentru Dumnezeu și s-a lepădat și de fire. Socotește pe Iov și pe Melchisedec. Iar după ce s-a dat Legea, s-a tras înapoi o viețuire ca aceasta. Și precum acolo, după ce s-a născut Fares, mai pe urmă iarăși a ieșit Zara, așa, după ce s-a dat Legea, mai pe urmă a strălucit viețuirea evanghelică, care s-a însemnat cu ață roșie, adică cu sîngele lui Hristos. Că pentru aceasta a și pomenit evanghelistul de acești doi prunci, pentru că nașterea lor arată lucruri tainice. Dar și pentru altă pricină pomeneste de Tamar, deși nu pare a fi lăudată, fiindcă s-a împreunat cu socrul ei: ca să arate că Hristos toate pentru noi primindu-le, a primit a avea ca strămoși și pe unii ca aceștia, ca și prin aceasta, adică prin nașterea din ei, mai vîrtos să-i sfințească, că nu a venit să cheme pe cei drepti, ci pe cei păcătoși.

Fares a născut pe Esrom; Esrom a născut pe Aram; Aram a născut pe Aminadav; Aminadav a născut pe Naason; Naason a născut pe Salmon; Salmon a născut pe Booz din Rahav (Mt. 1, 3-5; 1 Par. 2, 5-12; Rut 4). Unii socotesc că Rahav aceasta este Rahav desfrînată, care a primit iscoadele lui Isus Navi și le-a izbăvit pe ele și s-a izbăvit și ea (Iosua 2, 1). Și a pomenit despre aceasta ca să arate că așa cum aceasta era desfrînată, așa era și adunarea neamurilor, că s-au desfrînat întru izvodirile lor. Însă primind iscoadele lui Iisus, adică pe apostoli, și crezînd cuvintelor lor, s-au mîntuit toți cei din neamuri.

Iar Booz a născut pe Obed din rut (Mt. 1, 5). Rut aceasta era de alt neam, dar s-a însoțit cu Booz. Așa și Biserica cea din păgîni, de alt neam fiind și afară de așezămînt, a părăsit neamul său și închinarea la idoli și pe tatăl ei, diavolul, și s-a unit cu Fiul lui Dumnezeu.

Iobed a născut pe Iesei; Iesei a născut pe David regele; David a născut pe Solomon, din femeia lui Urie (Mt. 1, 5-6). Pomeneste de femeia lui Urie (2 Regi 12, 14), ca să se arate că nu se cuvine a ne rușina de strămoși, ci ca mai vîrtos să se arate că prin fapta sa bună îi face slăviți și pe aceia și că toți sînt primiți la Dumnezeu, chiar de se vor naște din desfrînare, dacă vor avea fapte bune.

Solomon a născut pe Roboam; Roboam a născut pe Abia; Abia a născut pe Asa; Asa a născut pe Iosafat; Iosafat a născut pe Ioram; Ioram a născut pe Ozia; Ozia a născut pe Ioatam; Ioatam a născut pe Ahaz; Ahaz a născut pe Iezechia; Iezechia a născut pe Manase; Manase a născut pe Amon; Amon a născut pe Iosia; Iosia a născut pe Iehonia și pe frații lui, la strămutarea în Babilion (Mt. 1, 7-11; 4 Regi 24, 15). Strămutarea în Babilon este robia pe care mai pe urmă au pătimit-o în Babilon, fiind duși acolo cu toții. Pentru că și altă dată au fost în război cu babilonienii, însă mai cu măsură i-au muncit, iar mai apoi cu totul i-au mutat pe ei din patria lor.

După strămutarea în Babilon, Iehonia a născut pe Salatiel; Salatiel a născut pe Zorobabel; Zorobabel a născut pe Abiud; Abiud a născut pe Eliachim; Eliachim a născut pe Azor; Azor a născut pe Sadoc; Sadoc a născut pe Achim; Achim a născut pe Eliud; Eliud a născut pe Eleazar; Eleazar a născut pe Matan; Matan a născut pe Iacov; Iacov a născut pe Iosif, logodnicul Mariei, din care s-a născut Iisus, care se cheamă Hristos (Mt. 1, 12-16; 2 Par. 2, 17). [Notă pentru Iehonia. 4 Regi 22 și 2 Par. 36 istorisesc despre trei feciori ai lui Iosia. Iar Ezdra 2 zice că Iehonia a fost fecior al lui Iosie, după cum spune și evanghelistul aici. Și Eutimie Zigaben în comentariile pe care le face la Matei arată că primele două dintre cărțile de mai sus l-au numit Ioahaz pe cel numit în Ezdra Iehonia. Căci ceea ce se spune despre Ioahaz în primele, fără schimbare se spune în cartea Ezdra despre Iehonia. Adică: că a avut mamă pe Amitad, fata lui Ieremia, și că numai trei luni împărățind a fost scos de Faraon și dus în robie în Egipt. Al doilea Iehonia a fost feciorul lui Ioachim și în nici o carte nu sînt pomeniți frații lui. Sfîntul Epifanie spune că au fost doi Iehonia, unul după altul, adică tatăl și feciorul său, care avea același nume, și pe amîndoi i-a numit Sfîntul Evanghelist în al treilea șir din numărul neamurilor. Dar unii dintre copiiști, din neștiință, socotind că este vorba despre o repetare din greșeală, au scos pe un Iehonia și așa a rămas al treilea șir de 14 neamuri numai cu 13

nume. Sfântul Teofilact a îndreptat aici această lipsă și, ca să se plinească numărul de 14, trece strămutarea în Babilon în loc de nume].

De ce este trecut numele lui Iosif, iar nu al Născătoarei de Dumnezeu ? Căci ce împărtășire are Iosif cu nașterea cea fără de sămîntă ? Oare cu adevărat tată al lui Hristos a fost Iosif, ca de la Iosif să se numere neamul Lui ? Ascultă dar: cu adevărat nici o împărtășire nu are Iosif cu nașterea lui Hristos, și s-ar fi convenit ca neamul Născătoarei de Dumnezeu să-l pomenească. Dar de vreme ce era legiuit să nu se pomenească în numărul neamului femeile, de aceea nu a fost pomenit neamul Fecioarei. Dar pomenind neamul lui Iosif, și neamul ei a fost pomenit. Pentru că tot așa era lege să nu se ia femeie din altă seminție (Num. 36, 6), nici din altă familie, adică din altă rudenie, ci din aceeași seminție și rudenie. Deci, de vreme ce era o astfel de lege, arătat este că numărîndu-se neamul lui Iosif se aduce împreună și numărul neamului Născătoarei de Dumnezeu. Căci cu adevărat din aceeași seminție era Născătoarea de Dumnezeu și din același neam. Căci dacă n-ar fi fost așa, cum s-ar fi logodit cu el ? Pentru aceasta sfântul evanghelist a păzit și legea, și neamul Născătoarei de Dumnezeu l-a pomenit, pomenind neamul lui Iosif. Iar bărbat al Mariei l-a numit pe el după obiceiul de obște, pentru că numim bărbat al unei femei pe logodnicul ei, chiar dacă nunta nu s-a făcut încă.

Așadar, toate neamurile de la Avraam pînă la David sînt paisprezece; și de la David pînă la strămutarea în Babilon sînt paisprezece; și de la strămutarea în Babilon sînt paisprezece neamuri pînă la Hristos (Mt. 1, 17). În trei așezări a despărțit neamurile, pentru ca să arate că iudeii, deși au fost conduși de judecători, cum au fost pînă la David, iar apoi de împărați, pînă la mutarea în Babilon, și în sfîrșit de preoți, cum a fost pînă la Hristos, nu s-au folosit de aceasta spre fapte bune. Și pentru că avem trebuință de adevăratul Judecător și Împărat și Preot, care este Hristos. Pentru că după ce au lipsit conducătorii a venit Hristos, după proorocia lui Iacov (Fac. 49, 10). Dar cum sînt de la mutarea în Babilon pînă la Hristos 14 neamuri, de vreme ce numai 13 nume sînt pomenite ? Pentru că dacă s-ar fi pus în numărul neamului și femeii, am fi putut pune aici și pe Maria, și s-ar fi împlinit numărul. Unii zic că și mutarea în Babilon a fost socotită ca nume.

Iar nașterea lui Iisus Hristos așa a fost: Maria, mama lui, fiind logodită cu Iosif (Mt. 1, 18). De ce a lăsat Dumnezeu ca ea să se logodească și astfel a-i face pe oameni să creadă că a cunoscut-o pe

ea Iosif ? Pentru ca ea să aibă un purtător de grijă în nevoi. Fiindcă el a avut grijă de ea în timpul fugii în Egipt și a scăpat-o. Dar și pentru ca să se tănuiască de cel rău taina Întrupării, pentru aceasta a fost logodită. Că diavolul, auzind că Fecioara va avea în pîntece, mai ales pe fecioare le pîndea. Deci, pentru ca să fie amăgit amăgitorul, Pururea Fecioara este logodită cu Iosif, numai chip al însoțirii fiind, iar nu faptă.

Fără să fi fost ei înainte împreună, s-a aflat avînd în pîntece de la Duhul Sfînt (Mt. 1, 18). „A fi împreună“ înseamnă împreunare trupească. Și spune că mai înainte de a fi împreună a zămislit. Pentru aceasta și evanghelistul se minunează și spune „s-a aflat“, vorbind ca despre un lucru minunat.

Iosif, logodnicul ei, drept fiind și nevrînd s-o vădească, a voit s-o lase în ascuns (Mt. 1, 19). Cum este numit Iosif drept, dacă Legea poruncește ca să fie vădită femeia desfrînată și să fie omorîtă (Lev. 20, 10), iar el voia să acopere păcatul și să calce Legea ? Tocmai pentru aceasta este numit drept, că nu voia să fie aspru, ci, din multă bunătate, era milostiv, arătîndu-se astfel pe sine ca fiind mai presus de Lege și ca viețuind mai presus de poruncile Legii. Apoi el însuși a cunoscut că din Duhul Sfînt a zămislit ea și de aceea nu a vrut ca pe cea care nu din desfrînare, ci de la Duhul Sfînt a zămislit s-o vădească și să-i facă rău. Că zice: „s-a aflat avînd în pîntece“. Dar cine a aflat ? Iosif adică a cunoscut că de la Duhul Sfînt a zămislit. Drept aceea, a vrut să o lase pe ea în ascuns, fiindcă nu îndrăznea a avea de soție pe cea care se învrednicise de atît har.

Și cugetînd el acestea, iată îngerul Domnului i s-a arătat în vis, grăind (Mt. 1, 20). În timp ce dreptul Iosif era cu totul nedumerit, îngerul a stat înaintea lui, învățîndu-l ce să facă. Și în vis i s-a arătat, de vreme ce era foarte credincios. Păstorilor îngerul le-a vorbit ca unor oameni simpli, dar aceștia i-a vorbit ca unui drept și credincios, în vis. Și cum n-ar fi crezut el, cînd îngerul îl învăța tocmai pentru cele ce avea în minte și pe care nu le spusese nimănui. Căci gîndind el, iar nu grăind, îngerul i-a stat înaintea și de aceea, pe drept cuvînt, a crezut el că de la Dumnezeu este, pentru că numai a lui Dumnezeu este a cunoaște cele ascunse.

Iosife, fiul lui David (Mt. 1, 20). Fiul lui David l-a numit pe el, aducîndu-i aminte că din sămînta lui David s-a proorocit că va fi Hristos și învățîndu-l astfel să nu fie necredincios, aducîndu-și aminte de David, care a primit făgăduința cu privire la Hristos.

Nu te teme a lua (Mt. 1, 20). Aici arată că se temea să o ia pe ea, ca nu cumva să greșească în fața lui Dumnezeu, ținând femeie desfrînată. Sau, în alt chip: să nu se teamă a se atinge de ea ca de cea care din Duhul Sfînt a zămislit. Iar „a lua“ înseamnă a o ține în casa lui, pentru că, cu cugetul și cu pomenirea, o lăsase pe ea.

Pe Maria, logodnica ta (Mt. 1, 20). Aceasta înseamnă: tu poate socotești că este desfrînată. Iar eu îți spun ție că femeia ta este, adică nu a fost stricată de cineva, ci logodnica ta este.

Că ce s-a zămislit într-înșea este de la Duhul Sfînt (Mt. 1, 20). Că nu numai că este nevinovată de amestecare fără de lege, dar chiar în chip dumnezeiesc a zămislit, lucru pentru care mai vîrtos să te bucuri.

Ea va naște fiu (Mt. 1, 21). Și pentru ca să nu se îndoiască cineva că din Duhul Sfînt este, vestește cele ce vor să fie, că va naște fiu. Căci dacă acest lucru se dovedește a fi adevărat, atunci este adevărat și faptul că din Duhul Sfînt este. Și n-a zis: ție îți va naște, că nu aceluia i-a născut, ci la toată lumea; nici n-a stat darul numai împrejurul aceluia, ci către toți s-a vărsat.

Și vei chema numele lui Iisus (Mt. 1, 21). „Vei chema“ oarecum ca un tată și ca un purtător de grijă al Fecioarei. Să nu socotești, o, Iosife, că de vreme ce de la Duhul Sfînt este zămislirea, se cade să o lași pe Fecioară neajutorată, ci tu îi vei sluji întru toate.

Căci el va mîntui poporul său de păcate (Mt. 1, 21). Aici se tîlcuiește ce înseamnă Iisus, adică Mîntuitor. Că Acesta, zice, va mîntui pe poporul Său, nu numai pe cel iudaic, ci și pe păgîinii care s-au sîrguit a crede și a se face popor al Lui. Dar de ce îl va mîntui? Oare de războaie? Nu. Ci de păcatele lor. Și pentru aceasta cu adevărat Dumnezeu este cel ce avea să se nască, că numai a lui Dumnezeu este a ierta păcatele.

Acestea toate s-au făcut ca să se îplinească ceea ce s-a zis de Domnul prin proorocul care zice (Mt. 1, 22). Să nu crezi că acestea au fost hotărîte de Dumnezeu în vremurile din urmă, ci dintru început. Pentru că știi, o, Iosife, proorociile, ca un știutor de Lege adu-ți aminte de cele ce s-au spus de Domnul. Nu spune „ceea ce s-a zis de Isaia“, ci „de Domnul“. Că nu om a grăit, ci Dumnezeu prin gura proorocului. Pentru aceasta vrednică de credință este proorocia.

Iată, Fecioara va avea în pîntece (Mt. 1, 23; Is. 7, 14). Iudeii spun că proorocul a spus „tînăra“, iar nu fecioara. Lor putem să le răspundem că în Scriptură tînăra sau fecioară înseamnă același lucru. Că tînăra este numită cea nestricată. Iar dacă nu naștea Fecioa-

ră, atunci cum ar fi fost semn și lucru de minune? Ascultă pe proorocul care zice (Isaia): Pentru aceasta însuși Domnul vă va da vouă semn. Deci iudeii, din răutatea lor cea de voie, strică Scriptura și în loc de fecioară pun „tînăra“. Dar ori tînăra de se află, ori fecioară, se cuvine să înțelegem pe cea care va să nască în chip minunat.

Și va naște fiu și vor chema numele lui Emanuel, care se tîlcuiește: cu noi este Dumnezeu (Mt. 1, 23). Iudeii spun: De ce, dar, S-a numit Iisus Hristos, iar nu Emanuel? Se cuvine să zicem că înseși faptele Îl vor arăta pe El că este Dumnezeu și cu noi petrece. Pentru că dumnezeiasca Scriptură din fapte pune numirile. De aceea găsim numele „Degrabă-pradă“ (Isaia 8, 3), măcar că nimeni nu s-a numit cu acest fel de nume. Dar fiindcă îndată ce S-a născut Domnul s-a prădat și s-a robit înșelăciunea, așa se spune că s-au numit, din faptă cîștigînd numirea.

Și deșteptîndu-se din somn, Iosif a făcut precum i-a poruncit îngerul Domnului și a luat la el pe logodnica sa (Mt. 1, 14). Vezi suflet deștept? Cum îndată a crezut și îndată a luat pe logodnica sa și adeseori o numește pe ea femeie a lui, înlăturînd îndoiala cea rea și arătînd că nu a altuia a fost, ci a lui a fost.

Și fără să o fi cunoscut Iosif, Maria a născut (Mt. 1, 25). Adică nu a fost cu ea niciodată. Pentru că în unele traduceri se spune „pînă ce a născut“, cuvîntul acesta „pînă“ nu arată că numai pînă la naștere nu a cunoscut-o, iar după aceasta a cunoscut-o, ci că nicidecum, niciodată nu a cunoscut-o pe ea. Că acest fel de vorbire are Scriptura. Căci la fel zice: „Nu s-a întors corbul în corabie pînă ce s-au uscat pămîntul“ (Fac. 8, 7). Pentru că nici după aceasta nu s-a întors. Și iarăși: „Cu voi sînt pînă în sfîrșitul veacului“ (Mt. 28, 20). Dar după sfîrșit oare nu va fi? Dar încă cum! Pentru că atunci mai vîrtos va fi. Așadar, și aici înțelege acest cuvînt „pînă ce a născut“ că, după cum nici înainte de naștere, nici după naștere nu a cunoscut-o pe ea, căci cum s-ar fi atins de sfînta aceea, după ce a cunoscut-o pe ea negrăită naștere?

Pe Fiul Său cel Unul Născut (Mt. 1, 25). Nu pentru că s-ar fi născut un al doilea îl numește pe Acesta întîi-născut, ci simplu, ca pe Cel ce întîi și numai unul S-a născut. Că Hristos este și Întîi-Născut, ea Cel ce întîi S-a născut, și Unul-Născut, ca Cel ce nu are un al doilea frate (Lc. 2, 7).

Căruia i-a pus numele Iisus (Mt. 1, 25). Se arată din nou supunerea lui Iosif, că toate cîte i-a zis lui îngerul le-a făcut.

Iar dacă S-a născut Iisus în Betleemul Iudeii (Mt. 2, 1). Betleem se tâlcuiește „casă a pîinii“. Iar Iudeea – mărturisire. O, fie dar ca și noi prin mărturisire să ne facem casă a pîinii celei duhovnicești !

În zilele lui Irod (Mt. 2, 1). Pomeneste de Irod, ca să aflăm că au lipsit conducătorii și împărații din seminția lui Iuda și era nevoie să vină Hristos. Pentru că Irod nu era iudeu, ci idumeu, fiul lui Antipater, din femeie arabă. După ce n-au mai fost conducători, a venit așteptarea neamurilor, după cum a proorocit Iacov (Fac. 49).

Regele (Mt. 2, 1). Pentru că era și un alt Irod, care era stăpînitor peste a patra parte (tetrah), se arată dregătoria acestuia, împărat.

Iată magii de la Răsărit au venit în Ierusalim (Mt. 2, 1). [Notă pentru magi. Magi sînt numiți aici nu vrăjitorii care fac vrăji și farmece, după cum au tâlmăcit alții înainte, ci magi erau numiți de haldei oamenii învățați și filosofi ai vremii aceleia. De aceea dumnezeiescul evanghelist îi numește pe acești bărbați magi, după obiceiul locului lor. Vezi Kiriacodromion, la Duminica după Nașterea lui Iisus]. Pentru care pricină vin magii ? Spre osîndirea iudeilor. Căci dacă oameni închinători la idoli au crezut, ce răspuns vor putea da iudeii ? Dar și pentru ca slava lui Hristos mai mult să strălucească, înșiși magii dînd mărturie, ei care mai vîrtos erau supuși demonilor și vrăjmași ai lui Dumnezeu.

De la Răsărit (Mt. 2, 1). Și aceasta tot spre osîndirea iudeilor, că aceia de la atîta depărtare au venit, iar evreii, lîngă ei avîndu-L pe Hristos, L-au gonit.

Întrebînd: unde este regele Iudeilor Cel ce S-a născut (Mt. 2, 2). Se spune că acești magi sînt urmași ai lui Valaam vrăjitorul (Num. 24, 17), care, auzind proorocia aceluia, care zice „Răsări-va stea din Iacov“, au înțeles taina lui Hristos și pentru aceasta au venit, vrînd să-L vadă pe Cel ce S-a născut.

Căci am văzut la răsărit steaua Lui (Mt. 2, 2). Cînd auzi stea, să nu socotești că aceasta a fost stea ca cele pe care le vedem pe cer, ci dumnezeiască putere în chip de stea s-a arătat. Fiindcă magii erau astrologi, prin ceea ce le era lor obișnuit i-a adus Dumnezeu către Sine. După cum și pe Petru, pescar fiind, prin mulțimea peștilor pe care i-a prins în numele lui Hristos l-a făcut de s-a minunat. Iar că îngerească putere era steaua se vede din faptul că și ziua strălucea și că mergea cînd mergeau magii și stătea cînd ei se odihneau. Și tot așa din faptul că mergea dinspre miazănoapte, dinspre părțile Persiei, spre miazăzi, unde se află Ierusalimul. Dar mersul stelelor nu este așa.

Și am venit să ne închinăm Lui (Mt. 2, 2). Se arată aici că magii aceștia au fost cu mari fapte bune, căci dacă în pămînt străin voiau să I se închine, cum n-ar fi îndrăznit și în Persia a-L propovădui ?

Și auzind, regele Irod s-a tulburat, și tot Ierusalimul împreună cu el (Mt. 2, 3). Irod s-a tulburat ca cel ce era de alt neam și se temea pentru împărăția sa. Căci știa că era nevrednic de ea. Dar pentru care pricină s-au tulburat iudeii ? Că s-ar fi convenit ca ei mai vîrtos să se bucure, că Împărat al împăraților li se vestește, de împărații persani închinat. Însă cu adevărat lucru nebunesc este răutatea.

Și adunînd pe toți arhierii și cărturarii poporului, căuta să afle de la ei: unde este să se nască Hristos ? (Mt. 2, 4). Cărturarii erau dascălii poporului, la fel ca cei pe care noi îi numim grămatici. Și iconomisește Dumnezeu ca să fie întrebați aceștia, pentru ca să mărturisească adevărul și pentru aceasta să fie osîndiți, pentru că au răstignit pe Acela pe care mai înainte L-au mărturisit.

Iar ei au zis: în Betleemul Iudeii, că așa este scris de proorocul (Mt. 2, 5). Care prooroc ? Miheia, căci acela zice:

Și tu, Betleeme, pămîntul lui Iuda, nu ești nicidecum cel mai mic între căpeteniile lui Iuda (Mt. 2, 5; Mih. 5, 1). Mic fiind acesta, era defăimat. Iar acum, pentru Hristos, Cel ce a ieșit din el, este vestit. Că toți, de la marginile pămîntului, vin să se închine la acest Betleem sfînt.

Căci din tine va ieși conducătorul (Mt. 2, 5). Bine s-a zis aceasta, că „va ieși“ și nu în tine va trăi, că Hristos nu a stat în Betleem, ci din el a ieșit, după ce S-a născut, și în Nazaret a trăit. Iar iudeii zic că acestea s-au proorocit pentru Zorobabel, dar nu este așa. Căci Zorobabel s-a născut în Babilon, nu în Betleem. Iar aceasta ne-o arată chiar numele lui: Zoro înseamnă semănătura și nașterea. Iar Babel înseamnă Babilon. Adică în Babilon s-a semăna sau s-a născut. Dar și proorocia în chip limpede îi mustără pe ei, zicînd: „Ieșirile Lui dintru început, din zilele veacului“ (Mih. 5, 1). Și a cărui obîrșie este dintru început și din veșnicie, afară de Hristos, care două ieșiri a avut, adică două nașteri. Nașterea cea dintîi, adică dintru început, este de la Tatăl. Iar cea de-a doua, din zilele veacului, din Născătoarea de Dumnezeu începîndu-se și sub vreme fiind. Să spună, dar, iudeii de a fost Zorobabel dintru început ? Dar nu pot să spună.

Care va paște pe poporul meu Israel (Mt. 2, 5). Va paște, zice, iar nu va tiraniza sau va mînca. Pentru că ceilalți împărați nu păstori, ci lupi au fost pentru popor. Hristos este Păstorul cel Bun. Precum Însuși zice: „Eu sînt Păstorul cel Bun“. Iar cu numele de Israel nu-

mește și pe aceia dintre evrei care au crezut și pe cei dintre neamuri. Pentru că Israel se tâlcuiește „văzînd pe Dumnezeu“. Iar cei care Îl văd pe Dumnezeu israeliteni sînt, chiar de-ar fi dintre neamuri.

Atunci Irod chemînd în ascuns pe magi (Mt. 2, 7). Din pricina iudeilor i-a chemat în ascuns. Căci Irod gîndea că iudeii se vor îngriji pentru Prunc și se vor strădui să-l scape, ca pe unul care îi va slobozi pe ei. Deci de aceea în ascuns întrebă despre Prunc.

A aflat de la ei lămurit în ce vreme s-a arătat steaua (Mt. 2, 7). Adică cu amănunțime a luat înștiințare. Înainte de a se naște Domnul s-a arătat steaua magilor, pentru că multă vreme urmau ei să călătorească; deci mai înainte cu multă vreme li s-a arătat steaua, ca să se închine Lui încă în scutece fiind. Unii zic că îndată ce s-a născut Iisus s-a arătat steaua, iar magii au călătorit doi ani pînă au ajuns la El, și nu în scutece și în iesle L-au aflat, ci în casă cu Maica Sa, doi ani avînd. Dar tu părerea cea dintîi să o ții de bună.

Și trimițîndu-i la Betleem, le-a zis: mergeți și cercetați cu de-amănuntul despre prunc (Mt. 2, 8). Nu a zis „despre Împărat“, ci „despre prunc“, căci nici numirea de împărat dată Lui nu putea s-o sufere.

Și dacă Îl veți afla, vestiți-mi și mie, ca, venind și eu, să mă închin lui. Iară ei ascultînd pe rege au plecat (Mt. 2, 8-9). Magii fiind fără vicleșug, socoteau că și Irod fără vicleșug grăiește.

Și iată steaua pe care o văzuseră în Răsărit mergea înaintea lor (Mt. 2, 9). S-a ascuns puțin steaua din iconomie, ca să întrebe ei pe iudei și să se tulbure Irod și astfel mai vădit să se arate adevărul. Iar ieșind ei din Ierusalim, iarăși s-a arătat steaua călăuzindu-i pe ei. Drept aceea, este limpede că steaua era dumnezeiască.

Pînă ce a venit și a stat deasupra, unde era pruncul (Mt. 2, 9). Alt lucru minunat este că steaua s-a pogorît din înălțime și a venit mai aproape de pămînt, arătîndu-le locul. Căci dacă li s-ar fi arătat lor din înălțime, cum ar fi putut afla locul unde era Hristos? Pentru că stelele mult loc cuprind. Tu vezi deasupra casei tale luna, iar mie mi se pare că ea este numai deasupra casei mele și, pe scurt, fiecăruia i se pare că luna sau altă stea stă numai deasupra lui. De nu s-ar fi pogorît steaua și n-ar fi stat oarecum deasupra capului Pruncului, n-ar fi arătat pe Hristos.

Și văzînd ei steaua, s-au bucurat cu bucurie mare foarte (Mt. 2, 10). S-au bucurat fiindcă nu s-au rătăcit, și au aflat ceea ce căutau.

Și intrînd în casă, au văzut pe prunc, împreună cu Maria, mama lui (Mt. 2, 11). Îndată ce a născut Fecioara pe Prunc, L-a culcat în

iesle, pentru că nu a aflat atunci alt adăpost. Dar apoi au aflat o casă, și acolo magii I s-au închinat. Că s-au dus în Betleem ca să se înscrie acolo, precum ne spune și evanghelistul Luca. Dar pentru că era mulțime multă, venită să se înscrie, de aceea o vreme n-au găsit casă, și S-a născut în peșteră. Dar după aceea au găsit o casă, unde Domnul a fost văzut de magi.

Și căzînd la pămînt, s-au închinat Lui (Mt. 2, 11). Vezi strălucire a sufletului! Sărac vedeau și i se închinau. Că s-a adevărit că Dumnezeu este. Pentru aceasta îi și aduc Lui daruri ca unui Dumnezeu. Că auzi:

Și deschizînd vistieriile lor, I-au adus Lui daruri: aur, tămîie și smirnă (Mt. 2, 11). I-au adus lui aur ca unui Împărat, pentru că supușii aur dau împăratului. Iar tămîie ca lui Dumnezeu, că la Dumnezeu cu tămîie tămîiem. Și smirnă, ca Celui ce avea să guste moartea. Căci cu smirnă ungeau iudeii la îngropare, pentru ca să rămîină trupul neputrezit. Fiindcă smirna, fiind uscată, sugerează umezeala și nu lasă să se nască viermi. Vezi credința magilor? Că au învățat din proorocia lui Valaam că Domnul și Dumnezeu este și Împărat și pentru noi va să moară. Și ascultă proorocia (Num. 24, 9): „Culcîndu-se, zice, s-a odihnit ca un leu și ca un pui de leu“. Iar prin „culcîndu-se“ înțelege moartea Lui. „Cei ce binecuvîntează, binecuvîntați vor fi.“ Iată dumnezeirea. Fiindcă puterea de a binecuvînta numai dumnezeiasca fire o are.

Iar luînd înștiințare în vis să nu se mai întoarcă la Irod, pe altă cale s-au dus în țara lor (Mt. 2, 12). Întîi prin stea i-a povățuit pe ei Dumnezeu la credință. După aceea, venind ei la Ierusalim, i-a învățat prin proorocul că în Betleem se va naște. Iar mai pe urmă, prin înger i-a învățat. Iar ei se supun înștiințării, adică dumnezeiescului cuvînt. Primind înștiințare, adică de la Dumnezeu primind descoperire, l-au înșelat pe Irod. Și nu s-au temut că vor fi urmăriți, ci au nădăjduit în puterea Celui ce S-a născut. Și astfel, adevărați martori au fost.

După plecarea magilor, iată îngerul Domnului se arată în vis lui Iosif, zicînd: scoală-te, ia pruncul și pe mama Lui (Mt. 2, 13). Vezi de ce a lăsat Dumnezeu a se logodi Fecioara? Aici ți se arată: pentru ca să se sîrguiască și să poarte grijă de ea. Și nu zice: „ia pe femeia ta“, ci „ia pe mama pruncului“. Că de vreme ce nu mai era nici o îndoială și dreptul Iosif se încredințase din minunile de la naștere că de la Duhul Sfînt sînt toate, nu o numește pe ea femeia lui.

Și fugi în Egipt (Mt. 2, 13). Fuge Domnul ca să ne încredințeze că era om cu adevărat. Căci dacă, căzînd în mîinile lui Irod, n-ar fi

fost tăiat, ar fi păru că după nălucire (închipuire) S-a întrupat. Iar în Egipt fuge, ca și pe acela să-l sfințească. Căci două țări erau locuri a toată răutatea, Babilonul și Egiptul. Babilonul, prin magii care I s-au închinat, l-a primit, iar Egiptul a fost sfințit prin venirea Lui.

Și stai acolo pînă ce-ți voi spune (Mt. 2, 13). Stai acolo, adică pînă ți se va porunci de la Dumnezeu. Că se cuvine să nu facem nimic fără sfat dumnezeiesc.

Fiindcă Irod are să caute pruncul ca să-Lucidă (Mt. 2, 13). Vezi nebunie a omului care se străduiește să biruiască sfatul lui Dumnezeu? Căci dacă nu este de la Dumnezeu, de ce te temi? Iar de este de la Dumnezeu, cum vei putea pierde pe Prunc?

Și sculîndu-se, a luat, noaptea, pruncul și pe mama lui și a plecat în Egipt. Și au stat acolo pînă la moartea lui Irod, ca să se împlinească cuvîntul spus de Domnul, prin proorocul: „din Egipt am chemat pe Fiul Meu“ (Mt. 2, 14-15; Osea 11, 1). Iudeii zic că acestea s-au zis despre norodul care s-a întors din Egipt, prin Moise. Deci zicem: ce este de mirare dacă s-a zis despre norod, cu închipuire, dar s-a plinit la Hristos cu adevărat. Apoi, cine este Fiul lui Dumnezeu, norodul care se închina idolului Belfegor și celor cioplite, sau Cel cu adevărat Fiul lui Dumnezeu?

Iar cînd Irod a văzut că a fost amăgit de magi (Mt. 2, 16). După cum Dumnezeu l-a batjocorit pe Faraon prin Moise, așa și pe Irod l-a batjocorit prin magi. Căci amîndoi, și Irod și Faraon, au fost ucigași de prunci (Ieș. 1). Faraon omorînd partea bărbătească a evreilor din Egipt, iar Irod, a celor ce erau în Betleem.

S-a mîniat foarte și, trimițînd, a ucis pe toți pruncii care erau în Betleem (Mt. 2, 16). Mînia cea asupra magilor o arată asupra celor care nu i-au făcut nici o nedreptate. Dar de ce a fost îngăduit să fie tăiați pruncii? Pentru ca să se arate răutatea lui Irod. Dar poate vei zice: Dar ca să se arate răutatea aceluia, pentru aceasta au fost nedreptățiți pruncii? Ascultă dar: n-au fost nedreptățiți, ci au fost învredniciți cununilor. Că orice pătimește cineva aici rău, sau spre dezlegarea păcatelor pătimește, sau spre adăugarea cununilor; de aceea cu adevărat și pruncii aceștia mai mult vor fi încununați.

Și în toate hotarele lui, de doi ani și mai în jos, după timpul pe care îl aflase de la magi. Atunci s-a împlinit ceea ce se spusese prin Ieremia proorocul (Mt. 2, 16-17). Ca să nu creadă cineva că uciderea pruncilor s-a făcut fără voia lui Dumnezeu, arată că s-a știut mai dinainte și s-a spus mai dinainte.

Glas în Rama s-a auzit (Mt. 2, 18). Rama este un loc înalt în Palestina, căci aceasta înseamnă numele acesta, înalt. Și a căzut la sorti spre moștenire seminției lui Veniamin, care era fiul Rahilei. Iar Rahila a fost îngropată în Betleem. Deci numește proorocul Betleemul Rahila, de vreme ce în el a fost ea îngropată. Iar tînguirea și plîngerea s-au auzit întru cea înaltă. Auzi dar pe proorocul spunînd:

Plîngere și tînguire multă, Rahila își plînge copiii (Mt. 2, 18). Adică Betleemul.

Și nu voieste să fie mîngîiată pentru că nu sînt (Mt. 2, 18). Doar în viața aceasta nu sînt, de vreme ce sufletele sînt nemuritoare.

După moartea lui Irod (Mt. 2, 19). Amar sfîrșit a avut acest Irod, cu friguri și boală de vîntre și cu cangrena și umflarea picioarelor și cu putrezirea ce naște viermi a mădularului de rușine, cu nădușeală și cu tremurături, cu zvîcnituri ale mădularilor, și așa și-a lepădat sufletul lui cel rău.

Iată îngerul Domnului s-a arătat în vis lui Iosif în Egipt și i-a zis: scoală-te, ia pruncul și pe mama lui și mergi în pămîntul lui Israel (Mt. 2, 19-20). Nu zice fugi, ci mergi, că nu mai era pricină de temere.

Căci au murit cei ce căutau să ia sufletul pruncului (Mt. 2, 20). Unde este Apolinarie, care zice că Domnul nu a luat suflet omenească? Că spusa aceasta îl muștră.

Iosif, sculîndu-se, a luat pruncul și pe mama lui și a venit în pămîntul lui Israel. Și auzind că domnește Arhelau în Iudeea, în locul lui Irod, tatăl său, s-a temut să meargă acolo (Mt. 2, 21-22). [Notă. De ce se temea să meargă în Iudeea din cauza lui Arhelau? Fiindcă atunci trebuia să se teamă să meargă și în Galileea, căci acolo stăpînea Irod, fratele lui, după cum scrie Luca. Însă Betleemul fiind în Iudeea, era mai suspect. Zigaben, în comentariile sale la Matei]. Trei feciori a avut Irod, pe Filip, pe Antipa și pe Arhelau. Arhelau era împărat, iar ceilalți erau stăpînitori pe cîte o a patra parte. Și s-a temut Iosif a merge în pămîntul lui Israel, adică în Iudeea, pentru că Arhelau semăna cu tatăl său. Iar acest Antipa este acel Irod care l-a ucis pe Înaintemergătorul.

Și luînd poruncă în vis s-a dus în părțile Galileei (Mt. 2, 22). Galileea nu era pămînt al lui Israel, ci al neamurilor. De aceea iudeii îl priveau ca pe urciune.

Și venînd, au locuit în orașul numit Nazaret (Mt. 2, 23; Lc. 2, 39). Și Luca zice că, dacă s-au împlinit cele 40 de zile după naștere și a fost ținut în brațe de Simeon, S-a pogorît Domnul în Nazaret;

Dar îi și laudă, zicînd: cine v-a arătat vouă ? Că se minunează cum s-a făcut ca și neamul lor cel viclean să se pocăiască. Iar pui de năpîrcă îi numește pentru că aceia se nasc mîncînd pîntecele din care ies; așa și aceștia pe părinții lor, adică pe dascăli, pe prooroci, îi omorau. Iar mînia ce va să fie este gheena.

Faceți dar roadă vrednică de pocăință (Mt. 3, 8). Vezi ce zice ? Că nu se cuvine numai a fugi de răutate, ci și a face roade de fapte bune. Că este scris „Ferește-te de rău și fă bine“ (Ps. 33, 13).

Și să nu credeți că puteți zice în voi înșivă: părinte avem pe Avraam (Mt. 3, 9; In. 8, 39). Aceasta le era spre pierzanie, că-și puneau nădejdea în descendența lor [că se socoteau neam ales].

Căci vă spun că Dumnezeu poate și din pietrele acestea să ridice fii lui Avraam (Mt. 3, 9). Pietre sînt neamurile, dintre care mulți au crezut. Dar chiar și în înțelesul simplu, cum se spune la Ioan, din pietre poate să facă fii lui Avraam: căci piatră era pîntecele Sarrei, din pricina stîrpicionii. Dar a născut. Și iarăși, Domnul a ridicat fii lui Avraam din pietre. Cînd ? Atunci cînd răstignindu-se El, văzînd mulți pietrele despicîndu-se au crezut (Mt. 27, 51).

Iată securea stă la rădăcina pomilor (Mt. 3, 10; Mt. 7, 19; Lc. 3, 9). Secure înseamnă Judecata lui Hristos, iar pomi, oricare dintre noi; cel ce nu a crezut, de aici, din rădăcină se taie și în gheena se aruncă.

Și tot pomul (Mt. 3, 10). Chiar de s-ar trage de la Avraam.

Care nu face roadă bună (Mt. 3, 10). Nu a zis „a făcut“, ci „face“. Căci pururea se cuvine să aducem roadă; dacă ieri ai miluit, iar astăzi răpești, nu ești bineplăcut.

Se taie și să aruncă în foc (Mt. 3, 10). Adică al gheenei.

Eu unul vă botez cu apă spre pocăință, dar Cel ce vine după mine este mai puternic decît mine (Mt. 3, 11; In. 1, 28; Mc. 1, 8; Lc. 3, 16). Le-a zis lor: faceți roadă. Iar acum le arată care este roadă: să creadă în Cel ce vine după el. Iar Cel ce vine după el este Hristos, care și după naștere era după el, cu șase luni în urmă. Și era și după arătare, fiindcă mai întîi s-a arătat Înaintemergătorul, apoi Hristos, care a fost mărturisit de el.

Lui nu sînt vrednic să-I duc încălțăminte (Mt. 3, 11). Astfel zice că nu este nici sluga cea mai de pe urmă a Lui. Iar prin încălțăminte se înțeleg cele două pogorîri ale Lui: cea din ceruri pe pămînt și cea de pe pămînt la iad. Căci încălțăminte sînt trupul cel de piele și moartea Lui. Aceste două pogorîri nu le poate ține Înaintemergătorul, neputînd înțelege taina lor.

Acesta vă va boteza cu duh sfînt (Mt. 3, 11). Adică vă va umple din belșug cu darurile Sfîntului Duh, de vreme ce botezul meu nu dă darul duhovnicesc, pentru că nu dă nici iertarea păcatelor. Iar Acela vă va ierta vouă păcatele și vă va da Duh din belșug.

El are lopata în mînă (Mt. 3, 12). Dar să nu socotiți că după ce veți fi botezați de Acela și după aceea veți greși, vă va ierta pe voi. Căci are și lopată, adică cercetare și judecată.

Și va curăți aria sa (Mt. 3, 12). Adică Biserica, care are mulți botezați, ca și aria, care are arătură. Dintre aceștia, unii sînt pleavă, adică ușor sînt purtați de duhurile răutății. Iar alții, grîu, că și pe alții folosesc și hrănesc prin învățătură și prin lucrare.

Și va aduna grîul în jitniță, iar pleava o va arde cu foc nestins (Mt. 2, 12). Cu adevărat focul acela va fi nestins. Iar Origen greșete spunînd că va fi un sfîrșit al muncii (iadului).

În acest timp a venit Iisus din Galileea, la Iordan, către Ioan, ca să se boteze de către el. Ioan însă îl oprea zicînd (Mt. 3, 13-14). Fiind curat, se botează ca să ne spele pe noi și să ne arate cum vrea să ne boteze și că trebuie mai dinainte să ne curățim, ca să nu spurcăm botezul, repede întorcîndu-ne la relele obiceiuri. Iar Ioan Îl oprește, pentru ca să nu socotească cei ce-L vedeau că Se botează spre pocăință ca toți ceilalți.

Eu am trebuință să fiu botezat de Tine (Mt. 3, 14). Cu adevărat avea nevoie Înaintemergătorul să fie curățit de Domnul. Căci, ca cel ce se trăgea din Adam, avea asupra lui întinăciunea cea din neascultare. Iar Hristos întrupîndu-Se, pe toți i-a curățit.

Și Tu vii la mine ? (Mt. 3, 14). Nu a îndrăznit să spună „Tu vii să te botezi de mine“, ci „Tu vii“, atît de mult se sfia de Domnul.

Și răspunzînd Iisus, a zis către el: lasă acum (Mt. 3, 15). Acum, zice, lasă să fie așa. Și va veni și timpul cînd se va vădi slava Mea, chiar dacă acum nu o arăt.

Că așa se cuvine nouă să împlinim toată dreptatea (Mt. 3, 15). Dreptate este numită Legea. Firea omenească era blestemată că nu putea săvîrși Legea. Deci, pentru că am împlinit celelalte ale Legii și îmi lipsește doar a Mă boteza, aceasta săvîrșind, voi slobozi firea din blestem. Că aceasta Mi se cuvine Mie.

Atunci l-a lăsat. Iar botezîndu-Se Iisus (Mt. 3, 15-16; Mc. 1, 9). Iisus se botează la 30 de ani, căci la această vîrstă se primesc toate păcatele. În vîrsta dintîi este multă neînțelepciune, iar în cea de-a doua, a tinereții, este multă văpaie a poftelor și a mîniei. Iar la vîrsta bărbăției

este și iubirea de argint. Deci a așteptat această vîrstă, ca prin toate vîrstele să împlinească Legea și să sfințească deplin firea omenească.

Cînd ieșea din apă (Mt. 3, 16). Maniheii spun că și-ar fi lepădat trupul Său la Iordan și alt trup a arătat, după închipuire. Dar aici li se închide gura lor păcătoasă. Că Iisus Cel care a intrat în apă Același a ieșit, nu altul.

Îndată cerurile s-au deschis (Mt. 3, 16). Adam a încuiat cerurile, iar pentru Iisus se deschid. Ca să cunoști că, atunci cînd te botezi, cerurile le deschizi.

Și Duhul lui Dumnezeu S-a văzut pogorîndu-Se ca un porumbel și venind peste el. Și iată glas din ceruri zicînd (Mt. 3, 16-17; Mc. 1, 9; Lc. 3, 21; In. 1, 32). Duhul Sfînt se pogoară ca să mărturisească că mai mare este Cel ce se botează decît cel ce botează. Fiindcă iudeii pe Ioan îl aveau la mare cinste, iar nu pe Hristos (In. 1, 26). Și au văzut toți pe Duhul venind peste Iisus, ca să nu socotească că glasul care zicea: „Acesta este Fiul Meu cel iubit“ era pentru Ioan; ci văzînd pe Duhul Sfînt, să creadă că glasul este pentru Iisus. Și a fost în chip de porumbel, ca semn al bunătății și blîndeții și pentru că porumbelul este curat și nu trăiește în locurile unde este murdărie. Așa și Sfîntul Duh. Și în vremea lui Noe (Fac. 8), porumbița a vestit încetarea potopului, aducînd mlădiță de măsline, așa și aici, Duhul Sfînt arată încetarea păcatelor; acolo, mlădița de măsline, aici, mila lui Dumnezeu.

Acesta este Fiul Meu cel iubit întru Care am binevoit (Mt. 3, 17). Adică în Care Mă odihnesc, întru Care îmi place.

Atunci Iisus a fost dus de Duhul în pustiu (Mt. 4, 1). Astfel ne învață să ne așteptăm mai vîrtos la ispite după botez. Este dus de Duhul, pentru că nimic nu face fără Duhul Sfînt. Și se duce în pustie, ca să ne arate că diavolul atunci ne ispitește, cînd ne vede singuri și neajutorați. Deci se cuvine ca fără sfătuire să nu îndrăznim să ne punem nădejdea în noi.

Ca să fie ispitit de către diavolul (Mt. 4, 1). Diavol, care înseamnă clevetitor, se numește pentru că L-a clevetit pe Dumnezeu în fața lui Adam, zicîndu-i că Dumnezeu i-a nedreptățit. Iar acum clevetește fapta bună.

Și după ce a postit (Mt. 4, 2). A postit ca să ne arate că postul este armă puternică împotriva ispitelor, după cum lăcomia pînteceleui este începătura a tot păcatul.

Patruzeci de zile și patruzeci de nopți (Mt. 4, 2). Tot atîtea zile au postit Moise și Ilie (Ieș. 24; 4 Regi 19). Iar dacă ar fi postit mai multe zile, s-ar fi crezut că Întruparea este nălucire.

La urmă a flămînzit (Mt. 4, 2). Cînd a îngăduit firii, a flămînzit, ca să dea motiv diavolului să vină la El și să se lupte cu el prin foame. Și așa să-l biruiască și să-l surpe. Iar biruința să ne-o dea nouă în dar.

Și apropiindu-se, ispititorul a zis către el: de ești Tu Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pîini (Mt. 4, 3). A auzit tîlharul glasul din cer, dar văzîndu-L că flămînzește, se îndoia: cum să flămînzească Fiul lui Dumnezeu? De aceea Îl ispitește, ca să afle. Îl și măgulește, crezînd că poate să-L amăgească numindu-L „Fiul lui Dumnezeu“. Dar poate te întrebă ce păcat este să faci pietrele pîini. Păcat este a-l asculta pe diavol. Și a zis „pietrele“, iar nu „piatra“, ca să-L îndemne pe Hristos la lăcomie. Căci celui flămînd o singură pîine îi ajunge. De aceea Hristos nu l-a ascultat.

Iar el, răspunzînd, a zis: „nu numai cu pîine va trăi omul, ci cu tot cuvîntul care iese din gura lui Dumnezeu“ (Mt. 4, 4). Spusa aceasta este din Vechiul Testament (Deut. 8) și cuvîntul este al lui Moise. Pentru că evreii au fost hrăniți cu mană, care nu era pîine, dar prin cuvîntul lui Dumnezeu împlinea nevoia lor de hrană. Și se prefăcea în tot ceea ce dorea cel care o mîncă. Fie că poftea iudeul pește sau ou sau brînză, pe gustul său era mana.

Atunci diavolul L-a dus în sfînta cetate, L-a pus pe aripa templului (Mt. 4, 5). [Templu = Biserică]. Aripa este o anume parte a Bisericii, cum sînt la noi laturile ieșite în afară de amîndouă părțile, care par ca niște aripi.

Și i-a zis: dacă Tu ești Fiul lui Dumnezeu, aruncă-Te jos, că scris este: „îngerilor Săi va porunci pentru Tine și Te vor ridica pe mîini, ca nu cumva să izbești de piatră piciorul Tău“ (Mt. 4, 6; Ps. 70, 3). „Dacă ești Fiul lui Dumnezeu“, altfel zis: Eu nu cred glasul din cer, dar, dacă Tu ești Fiul lui Dumnezeu, arată-mi-Te. Cu toate că era Fiul lui Dumnezeu, o, spurcatule, oare se cuvenea să se arunce jos? A cruzimii tale este aceasta, a arunca jos pe cei care se îndrăcesc. Iar a lui Dumnezeu este a mîntui. Iar aceasta: „pe mîini te vor ridica“ nu pentru Hristos s-a scris, ci pentru sfinții care au nevoie de ajutorul îngeresc. Dar Hristos nu avea nevoie de aceasta, fiind Dumnezeu.

Iisus i-a răspuns: iarăși este scris: „să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău“ (Mt. 4, 7; Deut. 6, 16). Cu blîndețe îl gonește Hristos, învățîndu-ne și pe noi cu blîndețea să-i biruim pe demoni.

Din nou diavolul L-a dus pe un munte foarte înalt și I-a arătat toate împărățiile lumii și slava lor. Și I-a zis Lui: acestea toate Ți le voi da Ție, dacă vei cădea înaintea mea și Te vei închina mie (Mt. 4, 8-9). Unii socotesc că „munte înalt“ este patima iubirii de argint, spre care-l îndemna astfel vrăjmașul. Dar nu este așa. Fiindcă în chip simțit s-a arătat Lui diavolul, căci Domnul nu a primit gânduri. Să nu fie ! Deci în chip simțit i-a arătat Lui de pe munte toate împărățiile, aducându-le înaintea ochilor Lui în chip nălucit. Și zice: „Acestea toate ți le voi da“, căci, din mândrie, socotea că lumea ar fi a sa. Aceleași le spune și acum celor lacomi.

Atunci Iisus i-a zis: piei, satano, căci scris este: „Domnului Dumnezeuului tău să te închini și Lui singur să-I slujești“ (Mt. 4, 10). Domnul se mînie cînd vede că pe cele ce sînt ale lui Dumnezeu le socotește a fi ale sale, zicîndu-i: „Acestea toate ți le voi da“. Vezi și cît de folositoare sînt Scripturile, căci Domnul cu ele astupă gura vrăjmașului.

Atunci L-a lăsat diavolul și iată îngerii, venind la El, îi slujeau (Mt. 4, 11). Domnul a biruit cele trei ispite: a lăcomiei pîntecelui, a slavei deșarte și a iubirii de bogăție, care sînt începătoarele tuturor patimilor. Pe acestea biruindu-le, cu atît mai vîrtos pot fi biruite și celelalte. De aceea Luca zice că diavolul a sfîrșit toată ispita, capetele ispitelor sfîrșindu-le. De aceea și îngerii îi slujesc, arătîndu-ne că și nouă, după biruința asupra patimilor, ne vor sluji îngerii. Căci pentru noi toate le face și le arată Hristos, pentru că Lui, ca lui Dumnezeu, îngerii îi slujesc de-a pururi.

Și Iisus, auzind că Ioan a fost întemnițat, a plecat în Galileea. Și părăsind Nazaretul, a venit de a locuit în Capernaum, lângă mare, în hotarele lui Zabulon și Neftali (Mt. 4, 12-13; In. 4, 43). Iisus pleacă ca să ne învețe și pe noi să nu ne aruncăm singuri în primejdie. Și pentru aceasta S-a pogorît, ca să facă neamurile casă a Mîngîietorului. Zabulon se tîlcuiește vîinare de noapte, iar Neftali, lărgime. Deci neamurile stăteau în întuneric și în lărgime și nu călătoreau pe calea cea strîmtă, ci pe cea largă, care duce la pierzare.

Ca să se îplinească ce s-a zis prin Isaia proorocul care zice: „pămîntul lui Zabulon și pămîntul lui Neftali spre mare, dincolo de Iordan, Galileea neamurilor; poporul care stătea în întuneric a văzut lumină mare și celor ce ședeau în latura și în umbra morții lumină le-a răsărit“ (Mt. 4, 15-16; Is. 8, 23). Iar „lumină mare“ este Evanghelia, căci Legea era și ea lumină, dar mică. Iar „umbră a morții“ este păcatul. Că este asemănare și umbră însemnare a morții. Precum moartea stăpînește trupul, așa și păcatul omoară

sufletul. Și lumină nouă a răsărit nouă: căci nu noi am căutat lumina, ci ea ni s-a arătat, ca și cum ar fi venit după noi.

De atunci a început Iisus să propovăduiască și să spună (Mt. 4, 17). După ce a fost închis Ioan, a început Iisus a propovădui. Pentru că aștepta ca mai întîi Ioan să mărturisească pentru El și să-I gătească Lui calea pe care avea să vină, după cum și slugile mai înainte gătesc stăpînilor. Pentru că Domnul deopotrivă fiind cu Tatăl, avea și El prooroc pe Ioan, după cum Tatăl Lui și Dumnezeu avusese pe proorocii cei mai dinainte de Ioan. Iar aceia sînt și ai Tatălui, și ai Fiului.

Pocățiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor (Mt. 4, 17; Mc. 1, 15). Împărăția a cerurilor este și Hristos. Încă și viața cea cu fapte bune. Atunci cînd petrece omul ca un înger, oare nu este ceresc ? De aceea, Împărăția cerurilor este întru fiecare dintre noi, de vom viețui îngerește.

Pe cînd umbla pe lângă marea Galileii, a văzut doi frați, pe Simon ce se numește Petru și pe Andrei, fratele lui, care aruncau mreaja în mare, căci erau pescari și le-a zis lor (Mt. 4, 18-19; Mc. 1, 16; Lc. 5, 2). Aceștia au fost ucenici ai lui Ioan. Și încă trăind Ioan, au venit la Hristos. Iar după ce Ioan a fost închis, s-au întors iarăși la vînarea de pește. Iar Hristos venind la ei, îi vînează, zicînd:

Veniți după mine și vă voi face pescari de oameni. Iar ei, îndată lăsînd mrejele, au mers după El (Mt. 4, 19-20). Iată oameni ascultători ! Îndată au mers după El. De unde se vede și că aceasta este a doua chemare. Pentru că fuseseră ei mai înainte învățați de Hristos; după aceea lăsîndu-L, cînd L-au văzut din nou îndată I-au urmat Lui.

Și de acolo, mergînd mai departe, a văzut alți doi frați, pe Iacob al lui Zevedeu și pe Ioan, fratele lui, în corabie cu Zevedeu, tatăl lor (Mt. 4, 21). Mare faptă bună este a-l hrăni la bătrînețe pe tatăl lor și din ostenele cinstite a se hrăni.

Dregîndu-și mrejele și i-a chemat (Mt. 4, 21). Fiindcă erau săraci și neputînd să-și cumpere mreje noi, le cîrpeau pe cele vechi.

Iar ei îndată, lăsînd corabia și pe tatăl lor, au mers după El (Mt. 4, 22). Se arată că Zevedeu n-a crezut, pentru aceasta l-au lăsat. Vezi, dar, cînd se cuvine a lăsa pe tată ? Cînd te împiedică de la fapta bună și de la cinstirea lui Dumnezeu. Iar aceștia fiindcă au văzut pe cei mai dinainte că I-au urmat lui Hristos, cu cuviință s-au dus după El, rîvnind fapta acelor.

Și a străbătut Iisus toată Galileea, învățînd în sinagogile lor și propovăduind Evanghelia împărăției (Mt. 4, 23). Pentru a arăta că nu este potrivit Legii, Iisus intră în adunările (sinagogile) evreilor.

Și tămăduind toată boala și toată neputința în popor (Mt. 4, 23). Cu minunile îi încredințează de cele ce îi învață. Iar boală este îndelungata rea petrecere. Iar neputință, împotrivirea de scurtă durată a trupului.

Și s-a dus vestea despre El în toată Siria, și aduceau la El pe toți cei ce se aflau în suferințe, fiind cuprinși de multe feluri de boli și de chinuri, pe demonizați, pe lunatici, pe slăbănogi, și El îi vindeca (Mt. 4, 24; Mc. 3, 7; Lc. 6, 17). Hristos n-a cerut credință de la cei care erau aduși la El, pentru că însuși faptul că-i aduceau de departe la El era lucrarea credinței. Lunatici sînt cei îndrăciți; diavolul, voind să răspîndească între oameni credința că stelele sînt făcătoare de rău, pîndea cînd era lună plină și atunci îi chinuia, pentru ca să li se pară că luna este pricina patimii și să prihănească zidirea lui Dumnezeu, după cum s-au înșelat și maniheii.

Și mulțimi multe mergeau după El, din Galileea, din Decapole, din Ierusalim, din Iudeea și de dincolo de Iordan (Mt. 4, 25). [Fără țîlcuirea Fericitului Teofilact.]

Văzînd mulțimile, Iisus S-a suit în munte (Mt. 5, 1). Învățîndu-ne pe noi ca nu la arătare să lucrăm, se suie în munte. Și ne arată că se cuvine să ne depărtăm din mijlocul tulburărilor cînd învățăm.

Și așezîndu-Se, ucenicii Lui au venit la El (Mt. 5, 1). Noroadele vin la El pentru minuni, iar ucenicii, pentru învățătură. De aceea, după ce a săvîrșit minunile și a tămăduit trupurile, vindecă și sufletele. Ca să cunoaștem că este Ziditor și al trupurilor, și al sufletelor.

Și deschizîndu-și gura (Mt. 5, 2). De ce spune aceasta: „Deschizîndu-și gura“? Poate ar părea că este de prisos spusă aceasta. Dar nu este așa. Căci învață și fără a-și deschide gura. Cum? Prin viața Sa și prin minuni. Dar acum învață cu cuvîntul.

Îi învața zicînd (Mt. 5, 2). Nu numai pe ucenici, ci și norodul. Și începe de la Fericiri, după cum și David a început de la Fericiri (Ps. 1, 1).

Fericîți cei săraci cu duhul, că acelora este împărăția cerurilor (Mt. 5, 3). Pune smerenia ca pe o temelie. Pentru că din mîndrie a căzut Adam, prin smerenie ne îndreaptă pe noi Hristos. Fiindcă Adam a voit să se facă Dumnezeu. Cei zdrobiți cu sufletul, aceștia sînt săraci cu duhul.

Fericîți cei ce plîng, că aceia se vor mîngîia (Mt. 5, 4). Cei ce plîng pentru păcate, iar nu pentru ceva din cele lumești. Și plîng a zis, adică pururea, nu o dată. Și nu numai pentru păcatele noastre, ci și pentru cele ale aproapelui. Și se vor mîngîia și aici, pentru că cel ce plînge pentru păcat se bucură duhovnicește. Iar dincolo, cu mult mai vîrtos.

Fericîți cei blînzi, că aceia vor moșteni pămîntul (Mt. 5, 5). Unii spun că numește pămînt pe cel gîndit, adică cerul. Dar și acest pămînt înțelege-l. Pentru că dacă cei blînzi sînt defăimați și lipsiți de averi, mai vîrtos aceștia pe toate le au. Iar blînzi nu sînt cei care nicidecum nu se mînie, fiindcă unii ca aceștia sînt nesimțitori. Ci cei care au mînie, dar o stăpînesc și se mînie numai cînd se cuvine.

Fericîți cei ce flămînzesc și însetează de dreptate, că aceia se vor sătura (Mt. 5, 6). Voind să vorbească despre milostenie, arată întîi că se cuvine a păzi dreptatea și a nu milui din furt. Și se cuvine a păzi dreptatea cu toată puterea. Că aceasta înseamnă: flămînzesc și însetează. Și dacă cei lacomi par că sînt îndestulați și se satură, cu atît mai vîrtos dreptii se vor sătura, pentru că le au pe ale lor cu întemeiere (după dreptate).

Fericîți cei milostivi, că aceia se vor milui (Mt. 5, 7). Nu numai prin bani se face milostenie, ci și prin cuvînt. Iar de nu ai nimic, prin lacrimi. Și aceștia vor fi miluiți chiar de oameni. Căci cel ce ieri era milostiv, dacă astăzi este lipsit, de toți va fi miluit. Iar acolo, încă de la Dumnezeu va fi mai mult miluit.

Fericîți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu (Mt. 5, 8). Mulți sînt care nu răpesc, ci mai vîrtos miluiesc; dar sînt desfrînați și necurați în alt chip. Deci Hristos poruncește ca, împreună cu alte fapte bune, să fim și curați, adică să ne înfrîmăm de la patimi, și nu numai cu trupul, ci și cu inima; căci fără sfințenie, adică fără înfrînarea de la patimi, nimeni nu va vedea pe Domnul. Tot așa cum oglinda, dacă este curată, primește fețele, așa și sufletul cel curat primește vederea lui Dumnezeu și înțelegerea Scripturilor.

Fericîți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema (Mt. 5, 9). Nu numai cei care sînt pașnici față de toți, ci și cei care îi împacă pe cei certați. Încă sînt făcători de pace și cei care pe vrăjmașii lui Dumnezeu, prin învățătură, îi întorc. Și fii ai lui Dumnezeu sînt unii ca aceștia pentru că și Cel Unul-Născut ne-a împăcat pe noi cu Dumnezeu.

Fericîți cei prigoniți pentru dreptate, că a lor este împărăția cerurilor (Mt. 5, 10). Nu numai mucenicii (se cheamă că) sînt prigoniți, ci și alții, pentru că ajută celor ce sînt nedreptățiți. Și, scurt vorbind, pentru orice faptă bună, căci dreptate este toată fapta bună. Și țîlharii și ucigașii sînt prigoniți, dar nu-i fericește pe ei.

Fericîți veți fi cînd vă vor ocări și vă vor prigoni (Mt. 5, 11). Aici se întoarce către apostoli, arătînd că mai ales cei care învață vor fi ocăriți.

Și vor zice tot cuvîntul rău împotriva voastră, mințind din pricina Mea (Mt. 5, 11). Nu tot cel ce va fi ocărit este fericit, ci cel care va fi ocărit pentru Hristos și în chip mincinos. Iar dacă nu vor fi acestea două, ticălos este acela, ca unul care pe mulți smintește.

Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri (Mt. 5, 12). Celorlalți nu le-a zis „plată multă“. Aici însă arată că lucru mare și greu este a răbda ocara. Pentru că, din pricina acesteia, mulți și-au pus sfîrșit vieții. Încă și Iov, celelalte multe ispite răbdîndu-le, cel mai mult s-a tulburat cînd prietenii l-au ocărit, spunînd că din pricina păcatelor pătîmește (Iov 8).

Că așa au prigonit pe proorocii cei dinainte de voi (Mt. 5, 12). Ca să nu creadă apostolii că vor fi prigoniți din pricină că Hristos îi învață pe ei lucruri potrivnice, îi mîngîie arătînd că și proorocii pentru fapta bună au fost prigoniți. Drept aceea, mîngîiere le dă patimile acelora.

Voi sînteți sarea pămîntului (Mt. 5, 13). Dar proorocii au fost trimiși numai la un neam, în timp ce voi (ucenicii) sînteți sare a tot pămîntul, prin învățatură și prin muștrări; căci sarea întărește pe cei moleșiți, adică desfrînați, ca să nu nască viermii cei neadormiți; de aceea nu lepădați saramura muștrărilor, chiar de veți fi ocăriți, chiar de veți fi prigoniți. Pentru aceasta zice:

Dacă sarea se va strica, cu ce se va săra? De nimic nu mai e bună decît să fie aruncată afară și călcată în picioare de oameni (Mt. 5, 13). Dacă cel care învață se va strica, adică dacă nu va muștra și nu va întări ca sarea, ci se va moleși, cu ce se va săra, adică cu ce se va îndrepta? Atunci afară se aruncă din dregătoria de învățător și se calcă în picioare, adică se defăimează.

Voi sînteți lumina lumii (Mt. 5, 14). Mai întîi sare, și apoi lumină. Pentru că cel ce vedește cele ce se fac în ascuns, acela este lumină. Căci tot ce se arată, lumină este. Și nu un neam au luminat aceștia (apostolii), ci lumea toată.

Nu poate o cetate aflată pe vîrf de munte să se ascundă (Mt. 5, 14). Îi învață pe ei să fie nevoitori și să ia aminte la viața lor, ca cei care vor fi văzuți de toți. Să nu socotiți că în colțuri vă veți ascunde, ci arătați veți fi. De aceea să viețuiți fără prihană, ca să nu smintiți pe cineva.

Nici nu aprind făclie și o pun sub obroc, ci în sfeșnic, și lumina-ză tuturor celor din casă (Mt. 5, 15; Mc. 4, 21; Lc. 8, 16). Eu, zice, am aprins lumina, iar a nu se stinge darul, aceasta este a sîrguinței voastre, ca și altora să le strălucească lumina vieții voastre, că zice:

Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încît să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel

din ceruri (Mt. 5, 16). Nu zice: voi să arătați fapta cea bună, căci aceasta nu este lucru cuvenit. Ci aceea singură să lumineze, ca și vrăjmașii voștri să se minuneze și să slăvească – nu pe voi –, ci pe Tatăl vostru. De aceea, de facem vreo faptă bună, spune, spre slava lui Dumnezeu se cuvine să o facem, iar nu pentru slava noastră.

Să nu socotiți că am venit să stric legea sau proorocii; n-am venit să stric, ci să împlinesc (Mt. 5, 17). Pentru că vrea să aducă legi noi, ca să nu socotească ei că este potrivnic lui Dumnezeu, zice, mai înainte îndreptînd părerea celor mulți, că „nu am venit să stric Legea, ci s-o împlinesc“. Și cum a împlinit-o? Întîi că toate pe care le-au spus pentru El proorocii le-a făcut. De aceea și evanghelistul adeseori spune: „ca să se împlinescă ceea ce s-a zis prin proorocul“. Și poruncile Legii, pe toate le-a împlinit (Is. 53, 9). Că n-a făcut păcat, nici vicleșug nu s-a aflat în gura Lui. Și în alt chip a împlinit Legea: toate cele pe care în chip umbrat le-a însemnat aceea, El desăvîrșit le-a zugrăvit. Legea a zis: să nu ucizi. Iar El zice: nici să te mîinii în deșert. Ca și zugravul care nu strică însemnarea umbrată (învechită), ci mai vîrtos o întărește.

Căci adevărat zic vouă: Înainte de a trece cerul și pămîntul, o iotă sau o cirtă din lege nu va trece, pînă ce se vor face toate (Mt. 5, 18). Aici arată că lumea trece și se schimbă. Dar cît va fi lumea, nici cea mai mică slovă din Lege nu va trece. Unii zic că iota și cirta sînt cele zece porunci ale Legii. Alții că este crucea. Că iota este brațul înalt al crucii, iar cirta, cel pus de-a curmezișul. Deci zice că cele ce s-au zis pentru cruce se vor împlini.

Deci, cel ce va strica una din aceste porunci, foarte mici, și va învăța așa pe oameni, foarte mic se va chema în împărăția cerurilor (Mt. 5, 19). Porunci foarte mici numește poruncile pe care avea să le dea El, iar nu pe cele ale Legii. Și le numește așa din pricina smereniei Sale. Ca și pe tine să te învețe ca smerit să cugeți cu privire la învățăturile tale. Iar „mic se va chema în Împărăție“, adică la Înviere va fi cel mai de pe urmă și va fi aruncat în gheenă. Că nici nu va intra în Împărăția cerurilor. Dar să nu fie! Prin Împărăție aici învierea să înțelegi.

Iar cel ce va face și va învăța, acesta mare se va chema în împărăția cerurilor (Mt. 5, 19). Întîi a zis va face, și apoi va învăța. Căci cum voi putea povățui pe altul pe calea pe care eu nu am călătorit? Și iarăși: dacă eu fac și nu învăț, nu am așta plată. Iar de multe ori chiar osîndă, dacă din pricina zavistiei sau a lenevirii nu învăț.

Căci zic vouă: că de nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor și a fariseilor, nu veți intra în împărăția cerurilor (Mt. 5, 20). Dreptate numește toată fapta bună. Spre pildă: Iov era drept, cuvios, fără de prihană. Deci înfricoșează-te, omule, socotind cât ni se cere. Apoi ne învață care este prisosul și arată faptele bune:

Ați auzit că s-a zis celor de demult: „să nu ucizi“; iar cine va ucide, vrednic va fi de osîndă (Mt. 5, 21; Ieș. 20, 13; Lev. 24, 17). Cine a zis nu spune, căci dacă ar fi zis „Tatăl Meu a zis celor de demult, iar Eu zic vouă“, ar fi părut că pune legi împotriva Tatălui. Iarăși, dacă ar fi zis: „Eu am zis celor de demult“, cu anevoie ar fi fost de primit. Deci nehotărît (impersonal) spune că „s-a zis“. Și spunînd „celor de demult“ arată că Legea s-a învechit. Deci, de vreme ce s-a învechit și este aproape să se piardă, se cuvine a o părăsi și a alerga la cele noi.

Eu însă vă spun vouă: că oricine se mînie pe fratele său vrednic de osîndă va fi (Mt. 5, 22). Proorocii, vrînd să proorocească, spuneau: Acestea zice Domnul. Iar Hristos spune: Eu zic, arătînd stăpînirea dumnezeirii. Că aceia erau slujitori, iar Acesta este Fiu și pe toate ale Tatălui le are. Iar cel ce se mînie pe fratele său în deșert, acela va fi osîndit. Iar dacă cineva se mînie în chip binecuvîntat, pentru îndreptare și din rîvnă duhovnicească, nu va fi osîndit. Pentru că și Pavel cu mînie a grăit către Elima vrăjitorul (Fapte 13, 8-10) și către Arhieru (Fapte 23, 3), dar nu în deșert, ci din rîvnă. Atunci ne mîniem în deșert, cînd o facem din pricina banilor sau a slavei.

Și cine va zice fratelui său raca, vrednic va fi de judecata sinedriului (Mt. 5, 22). Sinedriul era divanul evreilor, iar raca înseamnă: tu. După cum avem obiceiul a zice către cei pe care nu-i băgăm în seamă: du-te tu. Deci ne sfătuiește acestea ca să ne învețe să fim osînditori și pentru cele mici și unul pe altul să ne cinstim. Unii spun că în siriacă „raca“ înseamnă prost (netrebnic). Deci cel care îl va ocări pe fratele său ca pe un prost, vinovat va fi de judecata soborului sfinților apostoli, cînd vor ședea pe scaun judecînd cele 12 seminții.

Iar cine-i va zice: nebulule, vrednic va fi de gheena focului (Mt. 5, 22). Mulți zic că vorba aceasta este grea și aspră. Dar nu este. Căci cel care îl arată pe fratele său lipsit de cuvîntare și înțelegere, prin care ne deosebim de dobitoace, cum n-ar fi vrednic de gheena? Pentru că cel ce defaimă și ocărăște strică dragostea și, lipsind ea, sîntem lipsiți și de faptele bune. După cum, dacă este dragoste,

stăruim și în faptele bune. Deci toate faptele bune le risipește cel ce ocărăște, fiindcă se desparte de dragoste. Pentru aceasta după cuvîntă este vrednic de focul cel veșnic.

Deci dacă îți vei aduce darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, și mergi întâi și împacă-te cu fratele tău, și apoi, venind, adu darul tău (Mt. 5, 23-24). Dumnezeu nu ia în seamă cinstirea Sa, ci mai mult să ne iubim unul pe altul. Zice: „Iar de are ceva fratele tău împotriva ta“, neadăugînd nimic altceva. Împacă-te, fie de are ceva împotriva ta cu dreptate, sau cu nedreptate. Și nici nu zice: dacă tu ai ceva împotriva aceluia, ci acela de are ceva împotriva ta, sîrguiește-te a-l împăca cu tine. Și ne poruncește să lăsăm darul, ca să arate trebuința de a te împăca. Că tu vrînd să aduci darul tău, ești silit să te împaci. Și mai arată că adevărata jertfă este dragostea.

Împacă-te cu pîrîșul tău degrabă, pînă ești cu el pe cale, ca nu cumva pîrîșul să te dea judecătorului, și judecătorul slujitorului și să fii aruncat în temniță. Adevărat grăiesc ție: nu vei ieși de acolo, pînă ce nu vei fi dat cel de pe urmă ban (kondrat) (Mt. 5, 25-26; Lc. 12, 58-59). [Notă. Unii spun că pîrîșul este conștiința, ca ceea ce stă întotdeauna împotriva voii rele și pîrăște pe cel ce face răul. Cu care se cuvine a ne împăca, adică a ne supune ei, cînd ne îndeamnă la cele bune, iar de la cele rele ne oprește. Iar cale este viața aceasta. Ziga-ben]. Unii socotesc că pîrîș este numit diavolul, iar cale, viața aceasta. Iar Domnul sfătuiește așa: cît ești în viața aceasta, desparte-te de diavol, ca să nu te poată muștra pe urmă pentru păcat, ca și cum ai avea dintre ale lui, căci atunci te va da chinurilor și vei fi muncit și pentru cele mai mici păcate. Kondratul (banul) valorează doi fileri. Iar tu să înțelegi că și pentru pîrîșii de aici zice aceasta, sfătuind a nu ne judeca, și prin aceasta de la lucrurile dumnezeiești a ne scoate. Căci, chiar de-ai fost nedreptățit, zice, nu merge la judecată, ci pe cale desparte-te, ca să nu pătimești rele din pricina puterii pîrîșului.

Ați auzit că s-a zis celor de demult: „să nu săvîrșești adulter“ (Mt. 5, 27; Ieș. 20, 15; Deut. 5, 18). Una este curvia, iar alta preacurvia. Preacurvia (adulterul) este cea cu femeie care are bărbat. Iar curvie, cea cu femeia slobodă.

Eu însă vă spun vouă: că oricine se uită la femeie poftind-o, a și săvîrșit adulter cu ea în inima lui (Mt. 5, 28). Adică cel ce stă și iscodește și aprinde pofta din căutătură (cu privirea) și iar caută spre a pofti mai mult, unul ca acesta, iată, a și săvîrșit răul în inima sa. Și

ce folos că n-a adăugat și fapta pentru că nu a putut de vreme ce, dacă ar fi putut, îndată ar fi săvârșit păcatul? Însă cunoaște și că, chiar dacă vom pofti, dar vom fi împiedicați să făptuim, arătat este că de dar am fost acoperiți. Iar în ce privește femeile care se împodobesc ca să placă unora, chiar dacă nu-și vor atinge scopul, se cheamă că au pregătit otravă, chiar dacă nimeni n-a băut din ea. [Notă. Se cuvine a ști că poruncile acestea, deși par a fi spuse către bărbați, privesc și femeile, căci bărbatul este cap al femeii, iar capul și mădularele sînt unite. Deci este pedepsită uitătura cea iscoditoare, fiindcă din ea curge patima în inimă. Și pentru că pătimind inima, este și trupul aștit spre desfrînare, de aceea mai întîi se taie rădăcina, ca să nu răsără ramuri și să aducă roadă rea. Zigaben].

Iar dacă ochiul tău cel drept te smintește pe tine, scoate-l și aruncă-l de la tine, căci mai de folos îți este să piară unul din mădularele tale, decît tot trupul tău să fie aruncat în gheenă. Și dacă mîna ta cea dreaptă te smintește pe tine, taie-o și o aruncă de la tine, căci mai de folos îți este să piară unul din mădularele tale, decît tot trupul tău să fie aruncat în gheenă (Mt. 5, 29-30; 18, 8-9; Mc. 9, 43). Auzind „ochi“ și „mîna“, să nu crezi că acestea sînt spuse cu privire la mădulare, fiindcă atunci n-ar fi adăugat „cel drept“ și „cea dreaptă“. Ci s-au spus acestea pentru cei ce par a ne fi prieteni, dar care ne vatămă. Cum sînt prietenii neînfrînați pentru un tînar, de care vătămîndu-se, să-i taie, că poate vor fi și aceia mîntuiți, venindu-și în simțire. Iar de nu, măcar pe sine se mîntuiește. Iar dacă este iubit prieteșugul cu aceia, amîndoi vor pieri.

S-a zis iarăși: „cine va lăsa pe femeia sa, să-i dea carte de despărțire“. Eu însă vă spun vouă că, oricine va lăsa pe femeia sa, în afară de pricină de desfrînare, o face să săvîrșească adulter, și cine va lua pe cea lăsată săvîrșește adulter (Mt. 5, 31-32; Deut. 24, 1; Mt. 19, 7-9). Moise a poruncit ca, dacă cineva își va urî femeia, să se despartă de ea, ca să nu se întîmple lucru mai rău. Căci urînd-o, să n-o omoare. Și a poruncit ca să i se dea carte de despărțire, ca să nu se mai întoarcă la el și să se iște tulburare, dacă bărbatul va lua altă femeie. Și nu strică legea lui Moise, ci o îndreptează, înfricoșînd pe bărbat, ca să nu-și lase femeia fără pricină binecuvîntată. Însă dacă o va lăsa din pricina desfrînării, nu va fi osîndit. Altfel, osîndit este, fiindcă o silește la preacurvie; și cel care o va primi pe aceea și el este preacurvar. Căci, dacă n-ar fi primit-o, aceea s-ar fi întors și s-ar fi supus bărbatului. Creștinul se cuvine să fie făcător de pace cu toți ceilalți, dar mai vîrtos cu femeia sa.

Ați auzit că s-a zis celor de demult: „să nu juri strîmb, ci să îți înaintea Domnului jurămintele Sale“. Eu însă vă spun vouă: să nu vă jurați nicidecum nici pe cer, fiindcă este tronul lui Dumnezeu, nici pe pămînt, fiindcă este așternut al picioarelor Lui, nici pe Ierusalim, fiindcă este cetate a marelui împărat (Mt. 5, 33-35; Lev. 9, 12). Fiindcă iudeii Îl aud pe Dumnezeu spunînd (Is. 66, 1): „Cerul este scaunul Meu și pămîntul așternut picioarelor Mele!“, se jurau pe ele. Domnul, oprindu-i, nu zice să nu facă aceasta pentru că cerul este frumos și mare, iar pămîntul folositor, ci pentru că cerul este scaun al lui Dumnezeu, iar pămîntul, așternut al picioarelor Lui; ca să nu dea naștere închinării la idoli, dacă s-ar fi socotit de către cei care se jurau pe ele că stihiiile sînt dumnezei, cum se întîmplase și mai înainte.

Nici pe capul tău să nu te juri, fiindcă nu poți să faci un fir de păr alb sau negru (Mt. 5, 36). Numai Dumnezeu se jură pe Sine, ca Cel ce nu este supus nimănui. Iar noi, neavînd stăpînire asupra noastră, cum să ne jurăm pe capul nostru, care este lucru altuia? Iar dacă capul este al tău, schimbă un păr, de poți!

Ci cuvîntul vostru să fie: ceea ce este da, da; și ceea ce este nu, nu (Mt. 5, 37). Ca să nu zici: „Dar cum voi fi crezut?“, îți arată: de vei grăi totdeauna adevărul, nu va fi nevoie să te juri. Căci nu e nimeni așa de necrezut ca cel ce se jură lesne.

Iar ce e mai mult decît aceasta, de la cel rău este (Mt. 5, 37). Fiindcă a se jura este mai mult decît da și decît nu, este de la diavol. Ca să nu zici că Legea lui Moise, fiindcă porunca a se jura, era rea, află că atunci nu era lucru rău jurămîntul. Dar după venirea lui Hristos este lucru rău, ca și tăierea împrejur și, pe scurt, ca oricare dintre cele ale iudeilor. După cum se cuvine pruncilor a suga lapte, dar pentru bărbați este lucru de rușine.

Ați auzit că s-a zis: ochi pentru ochi și dinte pentru dinte. Eu însă vă spun vouă: nu vă împotriviți celui rău, iar cui te lovește peste obrazul drept, întoarce-i și pe celălalt (Mt. 5, 39; Lc. 6, 29; Rom. 12, 17; 1 Cor. 6, 7). Rău aici este numit diavolul, care lucrează prin om. Dar oare nu se cuvine a sta împotriva diavolului? Cu adevărat, așa se cuvine. Dar nu prin a lovi împotriva, ci prin a răbda. Că nu cu foc se stinge focul, ci cu apă. Și să nu socotești că vorbește numai despre lovirea peste obraz, ci și despre orice lovire. Și, pe scurt, despre orice pătimire.

Celui ce voiește să se judece cu tine și să-ți ia haina, lasă-i și cămașa (Mt. 5, 40). Dacă te trage la judecată și te supără, lasă-i și cămașa, iar nu dacă pur și simplu îți cere.

Iar de te va sili cineva să mergi o milă, mergi cu el două (Mt. 5, 41). Dar ce zic haine și cămăși? Chiar trupul tău dă-l celui ce te trage cu nedreptate. Și fă mai mult decât voiește acela.

Celui care cere de la tine, dă-i, și de la cel ce voiește să se împrumute de la tine, nu întoarce fața ta (Mt. 5, 42; Lc. 6, 30). Ori de este vrăjmaș, ori prieten, ori necredincios, ori de cere bani, ori alt ajutor de cere. Iar cât privește împrumul, nu vorbește despre cel cu dobândă. Fiindcă și în Lege se poruncește împrumul fără dobândă (Ieș. 22, 25).

Ați auzit că s-a zis: „să iubești pe aproapele tău și să urăști pe vrăjmașul tău“. Iar eu zic vouă: iubiți pe vrăjmașii voștri (Mt. 5, 43-44; Lc. 6, 27). A ajuns la culmea faptelor bune. Că ce lucru este mai mare decât acesta? Dar nu este cu neputință. Că și Moise și Pavel pe iudeii care se porniseră asupra lor i-au iubit mai mult decât pe sine. Și toți sfinții i-au iubit pe vrăjmașii lor.

Binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc (Mt. 5, 44). Ca pe niște făcători de bine se cuvine să-i privim pe aceștia. Fiindcă cel care ne prigonește și ne supără ne ușurează nouă munca cea pentru păcate. Și mai virtos când auzi că unul ca acesta ne dă nouă în dar pe Dumnezeu:

Ca să fiți fiii Tatălui vostru Celui din ceruri, că El face să răsară soarele peste cei buni și peste cei răi și trimite ploaie peste cei dreپți și peste cei nedreپți (Mt. 5, 45). Vezi cât bine îți face cel care te urăște și te necăjește, dacă voiești să-l rabzi? Iar prin „ploaie“ și „soare“ înțelege cunoștința și învățătura. Căci Dumnezeu pe toți îi luminează și îi învață.

Căci dacă iubiți pe cei ce vă iubesc, ce răsplată veți avea? Au nu fac și vameșii același lucru? (Mt. 5, 46). Să ne înspăimîntăm când noi nici cu vameșii nu ne asemănăm, fiindcă îi urm și pe cei care ne iubesc.

Și dacă îmbrățișați numai pe frații voștri, ce faceți mai mult? Au nu fac și neamurile același lucru? Fiți, dar, voi desăvârșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este (Mt. 5, 48). A iubi pe unii dintre semenii noștri, ca pe cei ce ne sînt prieteni, iar pe alții a-i urî, este lucru al celor nedesăvârșiți. Iar al celor desăvârșiți este a-i iubi pe toți oamenii.

Luati aminte ca faptele dreptății voastre să nu le faceți înaintea oamenilor ca să fiți văzuți de ei; altfel nu veți avea plată de la Tatăl vostru Cel din ceruri (Mt. 6, 1; 23, 5). După ce i-a urcat pe ei la cea mai mare dintre faptele bune, care este dragostea, acum aruncă mărirea deșartă, care urmează faptelor bune. Și vezi ce zice: „luați

aminte“, vorbind ca despre o fiară cumplită: ia aminte să nu te sfișie. Iar dacă ai fi făcut binele înaintea oamenilor, dar nu spre a fi văzut, nu ești osîndit. Iar dacă scopul faptei bune este mărirea deșartă, chiar în cămara ta de o faci, ești osîndit. Căci Dumnezeu pentru cugete sau muncește, sau încununează.

Deci cînd faci milostenie, nu trîmbița înaintea ta, cum fac fățarnicii în sinagogi și pe ulițe, ca să fie slăviți de oameni; adevărat grăiesc vouă (Mt. 6, 2). Nu că ar fi avut fățarnicii trîmbițe, ci zice de mintea lor cea rea, că voiau să trîmbițeze milostenia lor. Iar fățarnici ce numesc cei care una sînt, și alta se arată. Drept aceea, aceștia se arată milostivi, dar nu sînt.

Își iau răsplata lor (Mt. 6, 2). Lăudați fiind, și-au luat toată plata de la oameni.

Tu însă, cînd faci milostenie, să nu știe sînga ta ce face dreapta ta (Mt. 6, 3). Cu înțelepciune a zis aceasta, adică de este cu putință și de tine să tănuiești milostenia. Sau, în alt chip: sînga este mărirea deșartă, iar dreapta, milostenia. Deci, să nu știe mărirea deșartă de milostenie.

Ca milostenia ta să fie întru ascuns și Tatăl tău, care vede în ascuns, îți va răsplăti ție (Mt. 6, 4). Cînd? Atunci cînd vor fi vădite toate și vor sta de față. Și atunci, mai virtos te va slăvi.

Iar cînd vă rugați, nu fiți ca fățarnicii cărora le place, prin sinagogi și prin colțurile ulițelor, sînd în picioare, să se roage, ca să se arate oamenilor; adevărat grăiesc vouă: își iau răsplata lor (Mt. 6, 5). Îi numește pe aceștia fățarnici ca pe unii care par că iau aminte la Dumnezeu, dar de fapt iau aminte la oameni, de la care își și iau plata lor.

Tu însă, cînd te rogi, intră în cămara ta și, închizînd ușa, roagă-te Tatălui tău, care este în ascuns, și Tatăl tău, care vede în ascuns, îți va răsplăti ție (Mt. 6, 6). [Notă. Care este în ascuns, adică nevăzut.] Spune oare să nu mergem la biserică? Nu, însă cu dreaptă socoteală, și nu ca să te arăți. De vreme ce nu locul vatămă, ci scopul. Că mulți chiar întru ascuns rugîndu-se, fac aceasta spre plăcerea oamenilor.

Cînd vă rugați nu spuneți multe ca neamurile (Mt. 6, 7). „Batologhia“ – grăirea de multe – este deșertăciune. Adică a cere ceva din cele pămîntești: slavă, bogăție, biruință. Iar „battarismos“ este glasul cel neînsemnat, ca al pruncilor. Deci tu nu fi neînțelept în cererile tale.

Că ele cred că în multa lor vorbărie vor fi ascultate (Mt. 6, 7). Nu se cuvine a face lungi rugăciunile, ci scurte și dese; și puține vorbe sînt îngăduite la rugăciune.

Deci nu vă asemănați lor, că știe Tatăl vostru de cele ce aveți trebuință, mai înainte ca să cereți voi de la El (Mt. 6, 8). Căci nu-i nevoie să-i arătăm de ce avem nevoie, ci pentru ca să ne folosim cînd vorbim cu El.

Deci voi așa vă rugați: Tatăl nostru, care ești în ceruri (Mt. 6, 9). Zicînd „Tată“, îți arată de ce bunătați te-ai învrednicit, fiu al lui Dumnezeu făcîndu-te. Iar zicînd „în ceruri“, îți arată patria ta și casa părintească. Căci de vrei să ai pe Dumnezeu drept Tată, caută la ceruri, nu la pămînt. Și să nu zici: Tatăl meu, ci Tatăl nostru, ca în felul acesta să îi privești pe toți oamenii ca pe niște frați, de un Tată.

Sfîntească-se numele Tău (Mt. 6, 9). Adică fă-ne pe noi sfinți, ca și Tu, pentru noi, să fii slăvit. Că după cum este hulit Dumnezeu din pricina mea, așa Se și sfîntește pentru mine Dumnezeu, adică Se slăvește ca sfînt.

Vie împărăția Ta (Mt. 6, 10). Adică a doua venire. Cel care are conștiința nemustrată, cu îndrăzneală se roagă să vie Învierea și Judecata.

Facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pămînt (Mt. 6, 10). Precum îngerii, zice, fac voia Ta, așa și nouă dă-ne a o face.

Pînea noastră cea spre ființă dă-ne-o nouă astăzi (Mt. 6, 11). Cea spre ființă, adică cea de ajuns spre susținerea noastră în viață. Și leapădă grija pentru a doua zi. Încă și trupul lui Hristos este Pîne spre ființă, cu care fără de osîndă a ne împărtăși ne rugăm.

Și ne iartă nouă greșelele noastre, precum și noi iertăm greșelilor noștri (Mt. 6, 12). [Notă. Datorii (cum apare în textul de la 1805) numește aici greșelele, fiindcă datorie este greșeala, ca ceea ce face vinovat pe om, ca și datorია. Deci rugîndu-ne pentru iertarea lor, ne aducem aminte de ele și, smerindu-ne, ne zdrobim cu inima. Învață și chipul în care vom putea să-l înduplecăm pe Dumnezeu, adică iertînd și noi celor care ne greșesc, că pe aceștia i-a numit datornici. Fiindcă noi greșim, ne rugăm să ne ierte. Însă așa va ierta, precum și noi iertăm. Iar dacă sîntem pomenitori de rău, nu ne va ierta. Că, iată, Dumnezeu mă are pe mine pildă, și ceea ce fac eu altuia face și El cu mine.

Și nu ne duce pe noi în ispită (Mt. 6, 13). Noi, oamenii, sîntem neputincioși, și de aceea nu se cuvine să ne aruncăm în ispite. Iar de vom cădea, să ne rugăm să nu fim înghițiți de ispită. Căci cel ce a

fost înghițit și biruit de ispită, acela a căzut în prăpastia ispitei, iar nu cel care a căzut, dar a biruit.

Ci ne izbăvește de cel viclean (Mt. 6, 13). Nu a zis de oamenii cei vicleni, fiindcă nu aceia ne vatămă, ci cel pururea viclean.

Că a Ta este împărăția și puterea și slava în veci. Amin (Mt. 6, 13). Aici ne dă nouă îndrăzneală, căci dacă Tatăl este Împărat și puternic și slăvit, cu adevărat și noi vom birui pe cel viclean și vom fi slăviți la sfîrșit.

Că de veți ierta oamenilor greșelele lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru Cel ceresc (Mt. 6, 14; Mc. 11, 25). Iar ne învață să fim nepomenitori de rău. Și ne aduce aminte de Tatăl, ca să ne rușinăm de El și să nu ne sălbătîcim ca fiarele, fiii Unuia ca Acesta fiind.

Iar de nu veți ierta oamenilor greșelele lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșelele voastre (Mt. 6, 15). Nimic nu urăște mai mult blîndul Dumnezeu decît cruzimea.

Cînd postiți, nu fiți triști ca fățarnicii; că ei își smolesc fețele, ca să se arate oamenilor că postesc. Adevărat grăiesc vouă: își iau răsplata lor (Mt. 6, 16). Smolirea feței este cînd cineva se arată nu cum este, ci se preface a fi trist.

Tu însă, cînd postești, unge capul tău și fața ta o spală, ca să nu te arăți oamenilor că postești, ci tatălui tău care este în ascuns, și Tatăl tău, care vede în ascuns, îți va răsplăti ție (Mt. 6, 17-18). Cei vechi, în semn de bucurie, se ungeau cu untdelemn, după ce se spălau. Deci și tu așa să te arăți, ca bucurîndu-te. Încă prin untdelemn se înțelege și milostenia. Iar cap al nostru, Hristos, pe care se cuvine a-L unge cu milosteniile. Și fața, adică simțirile a le spăla cu lacrimi.

Nu vă adunați comori pe pămînt, unde molia și rugina le strică și unde furii le sapă și le fură. Ci adunați-vă comori în cer, unde nici molia, nici rugina nu le strică, unde furii nu le sapă și nu le fură. Căci unde este comoara ta, acolo va fi și inima ta (Mt. 6, 19-21). După ce a izgonit boala slavei deșarte, acum vorbește despre neagoniseală. Căci oamenii caută să cîștige pentru slava deșartă. Și arată cum comoara de pe pămînt este nefolositoare, căci moliile strică hainele și hrana. Iar furii răpesc aurul și argintul. Iar ca să nu spună cineva că nu toate se fură, zic: chiar așa de ar fi, însă nu este oare ticălos lucru să fii pironit de grija bogăției? De aceea zice: unde este comoara voastră, acolo va fi și inima voastră.

Luminătorul trupului este ochiul; de va fi ochiul tău curat, tot trupul tău va fi luminat. Iar de va fi ochiul tău rău, tot trupul tău va

fi întunecat. Deci, dacă lumina care este în tine este întuneric, dar întunericul cu cât mai mult ! (Mt. 6, 22-23; Lc. 11, 34). Dacă îți vei pironi mintea la grija banilor, ai stins lumina, ai întunecat sufletul. După cum ochiul curat, adică sănătos, luminează trupul, iar de este rău, adică bolnav, îl întunecă, așa și mintea se orbește de grijă. Iar dacă mintea se va întuneca, sufletul se face întuneric, și cu mult mai virtos se va face trupul.

Nimeni nu poate să slujească la doi domni (Mt. 6, 24; Lc. 16, 13). Doi domni numește pe cei ce poruncesc cele împotriva, adică pe Dumnezeu și pe Mamona. Iar noi facem domn al nostru pe diavol. După cum și pînțelele ni-l facem dumnezeu. Dar Domn firesc și adevărat este Dumnezeu. Iar Mamona este nedreptatea.

Căci sau pe unul îl va urî și pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va lipi și pe celălalt îl va disprețui; nu puteți să slujiți lui Dumnezeu și lui Mamona (Mt. 6, 24). Vezi că este cu neputință ca cel bogat și nedrept să slujească lui Dumnezeu, fiindcă iubirea banilor îl îndepărtează de la Dumnezeu.

De aceea zic vouă: nu vă îngrijiți pentru sufletul vostru ce veți mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca (Mt. 6, 25; Lc. 12, 22-23). De ce să nu ne îngrijim ? Pentru că grija îndepărtează de Dumnezeu. Iar sufletul nu mănîncă. Căci este fără de trup. Dar spune așa pentru că pare că lipsește sufletul din trupul lipsit de hrană. Nici nu oprește de la a lucra, ci oprește de a ne da pe noi cu totul grijilor și a ne lenevi în ce-l privește pe Dumnezeu. Căci se cuvine a lucra pămîntul, dar să ne îngrijim și de suflet.

Au nu este sufletul mai mult decît hrana și trupul decît îmbrăcămintea ? (Mt. 6, 25). Adică: Cel ce l-a dat pe cel mai mare, pe suflet, și trupul l-a zidit, nu va da hrană și haină ?

Priviți la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în jitnițe, și Tatăl vostru Cel ceresc le hrănește. Oare nu sînteți voi cu mult mai presus decît ele ? (Mt. 6, 26). Ar fi putut aduce pildă pe Ilie sau pe Ioan, dar pomenește păsările pentru ca să ne rușineze. Că ne arătăm mai necuvîntători decît acestea. Iar Dumnezeu le hrănește pe acestea punînd în ele fireasca cunoștință de a aduna hrana.

Și cine dintre voi, îngrijindu-se, poate să adauge staturii sale un cot ? (Mt. 6, 27). Aceasta zice arătînd că, chiar de te îngrijești, nimic nu faci, de nu va voi Dumnezeu. Deci la ce bun să ne chinuim în zadar ?

Iar de îmbrăcăminte de ce vă îngrijiți ? Luați seama la crinii cîmpului cum cresc: nu se ostenesc, nici nu torc (Mt. 6, 28; Lc. 12, 26).

Ne rușinează pe noi nu numai prin necuvîntătoarele păsări, ci și prin crinii cei ce se veștejesc; căci dacă Dumnezeu pe aceștia astfel i-a împodobit, cu toate că nu aveau trebuință, cu mult mai virtos va împlini trebuința hainelor noastre. Și mai arată că oricît te-ai îngriji nu vei putea să te împodobești ca crinii. Căci nici Solomon cel preaînțelept și preadesfătat, cu toată împărăția sa, nu s-a putut îmbrăca în acest chip.

Iar dacă iarba cîmpului, care astăzi este și mâine se aruncă în cuptor, Dumnezeu astfel o îmbracă, oare nu cu mult mai mult pe voi, puțin credincioșilor ? (Mt. 6, 30). De aici învățăm că nu se cuvine a ne îngriji pentru podoabă, că aceasta este a florilor celor trecătoare. Tot cel ce se împodobește, iarbă este. Iar cînd spune „voi“, îi numește pe cei cuvîntători, cărora le-a zidit sufletul și trupul. Puțin credincioși sînt cei care se îngrijesc pentru toate. Că dacă ar avea credință desăvîrșită către Dumnezeu, nu s-ar îngriji neîncetat.

Deci, nu duceți grijă, spunînd: ce vom mânca, ori ce vom bea, ori cu ce ne vom îmbrăca ? Că după toate acestea se străduiesc neamurile (Mt. 6, 31-32). Nu oprește a mânca, ci oprește a spune: ce vom mânca ? Așa se întrebă cei bogați de cu seara: ce vom mânca mâine ? Oprește deci desfătarea și neînfrînarea.

Știe doar Tatăl vostru Cel ceresc că aveți nevoie de ele. Căutați mai întîi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă (Mt. 6, 32-33). Împărăția lui Dumnezeu este dobîndirea bunătăților. Iar acestea se cîștigă prin dreptate. De aceea celui ce caută cele duhovnicești i se adaugă și cele trupești, după iubirea de dăruire a lui Dumnezeu.

Nu vă îngrijiți de ziua de mâine, că ziua de mâine se va îngriji de ale sale. Ajunge zilei răutatea ei (Mt. 6, 34). Numește răutatea zilei frămîntarea și chinuirea. Adică, ajunge să te frămînti și să te chinui pentru ziua de astăzi. Dacă te vei îngriji și pentru ziua de mâine, atunci cînd te vei mai îndeletnici cu lucrurile lui Dumnezeu, de vreme ce pururea te frămînti pentru cele trupești ?

Nu judecați, ca să nu fiți judecați (Mt. 7, 1; Lc. 6, 37). Nu oprește musturarea, ci osîndirea. Musturarea este spre folos, iar osîndirea duce la defăimare și ocară. Mai virtos să nu osîndească cel care are păcate mari și îi înfruntă pe alții și osîndește pe cei cu păcate mici, pe care Dumnezeu le va judeca.

Căci cu judecata cu care judecați, veți fi judecați, și cu măsura cu care măsurați, vi se va măsura. De ce vezi paiul din ochiul fratelui tău, și bîrna din ochiul tău nu o iei în seamă ? Sau cum vei zice fratelui tău: lasă să scot paiul din ochiul tău și iată bîrna este în ochiul

tău ? Fățarnice, scoate întâi bîrna din ochiul tău și atunci vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui tău (Mt. 7, 2-5; Lc. 6, 42). Cel ce voiește să mustre pe alții se cuvine să fie fără prihană. Căci dacă el însuși are bîrnă în ochi, care este păcatul, și muștră pe altul, care are pai, adică păcat mai mic, mai nerușinat l-a făcut pe acela. Și arată Domnul că numai cel care are mari păcate se uită la păcatul fratelui.

Nu dați cele sfinte cîinilor, nici nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor, ca nu cumva să le calce în picioare și, întorcîndu-se, să vă sfișie pe voi (Mt. 7, 6). Cîinii sînt necredincioșii. Iar porcii, cei ce sînt credincioși, dar au viață întinată. Se cuvine, deci, să nu spunem tainele (credinței) celor necredincioși și nici cuvintele cele luminoase și strălucitoare ca mărgăritarul ale teologiei celor necurați. Căci porcii calcă, adică defaimă, cele ce le sînt spuse; iar cîinii, întorcîndu-se, ne sfișie. Astfel fac cei ce se numesc filosofi. Cînd aud că a fost răstignit Dumnezeu, ne sfișie cu silogismele, izvodind amăgiri, anume că aceasta este cu neputință.

Cereți și vi se va da; căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide. Că oricine cere ia, cel care caută află. Și celui care bate i se va deschide (Mt. 7, 7-8; Mc. 11, 24; Lc. 11, 9, 10; In. 14, 13; Iac. 1, 5-6). Prin toate cele de mai sus ni s-au poruncit lucruri mari și grele. Iar acum, prin acestea ni se arată cum se pot împlini, și anume prin rugăciune neîncetată. Zice „cereți“, adică pururea. Că nu a zis: cereți o dată. Apoi prin pildă omenească întărește cele spuse.

Sau cine este omul acela între voi care, de va cere fiul său pîine, oare el îi va da piatră ? Sau de-i va cere pește, oare el îi va da șarpe ? (Mt. 7, 9-10). Aici ne învață că se cuvine a cere și a cere cele de folos. Că vedeți, zice, pe fiii voștri că cer cele cuviincioase, pîine și pește, și le dați lor cînd cer unele ca acestea. Deci așa și voi, cereți cele duhovnicești, iar nu cele trupești.

Deci, dacă voi, răi fiind, știți să dați daruri bune fiilor voștri, cu cît mai mult tatăl vostru cel din ceruri va da cele bune celor care cer de la el ? (Mt. 7, 11). Răi numește pe oameni, prin asemănarea cu Dumnezeu. Căci firea noastră este bună, ca cea care este zidită de Dumnezeu, dar cu voia cea slobodă ne facem răi.

Ci toate cîte voiți să vă facă vouă oamenii, asemenea și voi faceți lor, că aceasta este legea și proorocii (Mt. 7, 12; Tob. 4, 15). Arată pe scurt calea către fapta bună. Căci noi înșine cunoaștem ceea ce se cuvine. Și dacă voiești să ți se facă bine, fă bine. Dacă voiești să fii iubit de vrăjmași, iubește și tu pe vrăjmași. Legea lui

Dumnezeu și proorocii spun aceleași lucruri pe care și legea firească ni le rînduiește.

Intrați prin poarta cea strîmtă, că largă este poarta și lată este calea care duce la pieire și mulți sînt cei care o află (Mt. 7, 13). Numește „ușă strîmtă“ ispitele. Și pe cele de voie, cum sunt postul și altele, și pe cele fără de voie, precum sînt legăturile, prigonirile. După cum un om gros sau care are o povară nu poate intra printr-o ușă strîmtă, tot astfel nici cel desfătut sau bogat, ci prin cea largă intră aceștia. Și vrînd să arate că strîmtorarea este vremelnică și lărgimea trecătoare, le-a numit „ușă“ și „cale“. Că și prin ușă, adică prin pătimirea cea rea, trece cel ce rău pătimește; și prin desfătare, ca pe o cale, trece cel care se desfătează. Deci, de vreme ce amîndouă sînt vremelnice, se cuvine să o alegem pe cea mai bună.

Și strîmtă este poarta și îngustă este calea care duce la viață și puțini sînt care o află (Mt. 7, 14). Spune pe graiul muritorilor, că se miră: o, cît este de strîmtă ! Atunci de ce zice în altă parte: jugul Meu este ușor ? O zice pentru răsplătirile ce vor să fie.

Feriți-vă de proorocii mincinoși, care vin la voi în haine de oi, iar pe dinăuntru sînt lupi răpitori (Mt. 7, 15). Ereticii și amăgitorii sînt vicleni. De aceea zice: păziți-vă ! Că pun înaintea cuvinte bune și arată viață cinstită, iar sub acestea este undița. „Haină de oaie“ este și blîndețea pe care o arată unii, prefăcîndu-se, ca să înșele. Dar după rod se cunosc, adică după fapte și după viața lor. Căci, chiar de se fățarnicesc, fac asta pentru scurtă vreme. Iar celor ce iau aminte le este vădită înșelăciunea lor.

După roadele lor îi veți cunoaște. Au doară culeg oamenii struguri din spini sau smochine din măcăcini ? Așa că orice pom bun face roade bune, iar pomul rău face roade rele (Mt. 7, 16-17). Spini și ciulini sînt fățarnicii. Spini, ca cei care rănesc într-ascuns. Iar ciulini, ca cei ce sînt vicleni și iscusii (în răutate). Iar pom rău, putred, este omul pe care-l putrezește viața cea desfătată.

Nu poate pomul bun să facă roade rele, nici pomul rău să facă roade bune (Mt. 7, 18). Cît este rău, nu poate. Iar dacă se va schimba, poate. Vezi că n-a zis „nu va putea“, ci doar că atîta vreme cît este rău, putred, nu are roade bune.

Tot pomul care nu face roadă bună, se taie și se aruncă în foc. De aceea, după roadele lor îi veți cunoaște (Mt. 7, 19-20). Acestea le zice către iudei. Și Ioan le zicea lor unele ca acestea. Iar pe om îl

aseamănă cu pomul, pentru că se poate altoi din păcatul cel neroditor în fapta bună.

Nu oricine îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu Celui din ceruri (Mt. 7, 21). Aici Se arată pe Sine Domn, zicînd: nu tot cel ce-Mi zice Doamne, Doamne. Și ne învață că de avem credință fără fapte, cu nimic nu ne folosim din ea. Zice: cel ce face. Nu zice cel ce o dată a făcut, ci cel care face aceasta pînă la moarte. Și n-a zis: voia Mea, ca să nu se smintească cei care-L ascultau, ci a zis: voia Tatălui Meu. Dar cu adevărat voia Tatălui este și a Fiului, căci nu este Fiul potrivit Tatălui.

Mulți îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, au nu cu numele Tău am proorocit, și nu cu numele Tău am scos demoni și nu cu numele Tău minuni multe am făcut? Și atunci voi mărturisi lor: niciodată nu v-am cunoscut pe voi. Depărtați-vă de la mine cei ce lucrați fărădelegea (Mt. 7, 22-23). La începutul propovăduirii, mulți au scos draci, chiar nevrednici fiind, căci pentru numele lui Iisus fugeau dracii. Pentru că darul lucrează și prin cei nevrednici, după cum chiar prin preoții nevrednici ne sfințim. Căci și Iuda a făcut semne și fiii lui Scheva. Iar cînd zice: Niciodată nu v-am cunoscut pe voi, arată că nici atunci cînd făceau minuni nu i-a iubit pe ei. Căci cunoaștere este numită aici dragostea.

De aceea, oricine aude aceste cuvinte ale mele și le îndeplinește, aseamăna-se-va bărbatului înțelept, care și-a clădit casa lui pe stîncă. A căzut ploaia, au venit rîurile, au suflat vînturile și au bătut în casa aceea, dar ea n-a căzut, fiindcă era întemeiată pe stîncă (Mt. 7, 24-25). Fără Dumnezeu nu se poate săvîrși vreo faptă bună. De aceea zice: aseamăna-se-va bărbatului înțelept. Iar stîncă, piatră, este Hristos. Iar casa, sufletul. Deci pe cel care își va zidi sufletul său pe lucrarea poruncilor lui Hristos, pe acesta nici ploaia, adică diavolul care a căzut din cer, nici rîurile, adică oamenii răi, care de la o ploaie ca aceasta se înmulțesc, nici vînturile, adică duhurile răutății și, în scurt, nici o ispită nu-l poate surpa pe unul ca acesta.

Iar oricine aude aceste cuvinte ale mele și nu le îndeplinește, aseamăna-se-va bărbatului nechibzuit care și-a clădit casa pe nisip. Și a căzut ploaia și au venit rîurile mari și au suflat vînturile și au izbit în casa aceea, și a căzut. Și căderea ei a fost mare (Mt. 7, 26-27). Nu zice: aseamăna-l-voi, ci aseamăna-se-va el însuși cu un nechibzuit, cu un nebun. Cel care crede, dar nu face faptele credinței, acesta este cel care zidește pe nisip, adică pe putreziciunea

lucrurilor. Pentru aceasta și cade din pricina ispitelor. Și cînd îl lovește ispita, cade cu mare cădere. Iar necredincioșii niciodată nu cad, fiindcă ei întotdeauna zac la pămînt. Ci numai cel credincios cade. Și de aceea este căderea mare, căci, creștin fiind, cade.

Iar cînd Iisus a sfirșit cuvintele acestea, mulțimile erau uimite de învățătura lui, că îi învăța pe ei ca unul care are putere, iar nu cum îi învățau cărturarii lor (Mt. 7, 28-29). Nu se mirau dregătorii. Căci cum s-ar fi mirat cei care îl urau pe El? Ci mulțimea cea fără răutate. Și se minunau nu de frumusețea cuvintelor, ci de îndrăzneala Lui, că mai mult decît proorocii arăta putere. Proorocii ziceau: Așa grăiește Domnul; iar Hristos, ca un Dumnezeu: Eu vă grăiesc vouă.

Și coborîndu-se El din munte, mulțimi multe au mers după El. Și iată un lepros, apropiindu-se, I se închina, zicînd: Doamne, dacă voiești, poți să mă curățești (Mt. 8, 1-2). Priceput se vedește a fi leprosul, căci nu s-a suit la munte, ca să curme învățătura. Ci cînd se pogoră Domnul, I se închină și, arătînd multă credință, nu zice: de vei ruga pe Dumnezeu mă vei vindeca, ci „dacă voiești“. Pentru aceasta:

Și Iisus, întinzînd mîna, S-a atins de el, zicînd: voiesc, curățește-te. Și îndată s-a curățit lepra lui. Și i-a zis lui: vezi, nu spune nimănui, ci mergi, arată-te preotului și adu darul pe care l-a rînduit Moise, spre mărturie lor (Mt. 8, 3-4). Se atinge de lepros, arătînd că nu este supus Legii, care poruncește să nu se atingă de lepros, ci este stăpîn al ei. Și mai arată că pentru cel curat nimic nu este necurat. Și că sfințul Său trup dă sfințenie. Și fugind de slavă, îi poruncește să nu spună nimănui, ci să se arate preotului. Căci dacă nu spunea preotul că s-a curățit, leprosul trebuia să stea afară din cetate. Poruncește încă să aducă și darul, spre mărturie în fața iudeilor. Adică: atunci cînd vor spune că stric Legea, tu vei fi mărturie, că ți-am poruncit să faci cele rînduite de Lege.

Pe cînd intra în Capernaum s-a apropiat de el un sutaș, rugîndu-L (Mt. 8, 5). Nici acesta nu s-a suit în munte, ca să nu întrerupă învățătura. Și este același sutaș despre care vorbește și Luca. Iar dacă Luca spune că a trimis soli la Iisus, aceasta nu se împotrivesc lui Matei, care zice că însuși sutașul a venit. Căci se putea și să fi trimis pe alții înainte, iar după aceea, stăruind primejdia, să fi venit el însuși,

Zicînd: Doamne, sluga mea zace în casă, slăbănog, chinându-se cumplit. Și i-a zis Iisus: venind, îl voi vindeca (Mt. 8, 6-7). Nu și-a adus sluga pe pat, pentru că credea că poate să-l tămăduiască chiar nefiind de față. Pentru aceea:

Dar sutașul, răspunzînd, i-a zis: *Doamne, nu sînt vrednic să intri sub acoperișul meu, ci numai zi cu cuvîntul și se va vindeca sluga mea. Că și eu sînt om sub stăpînirea altora și am sub mine ostași, și-i spun acestuia: du-te, și se duce; și celuiilalt: vino și vine; și slugii mele: fă aceasta, și face. Auzind, Iisus s-a minunat și a zis celor ce veneau după El: adevărat grăiesc vouă: la nimeni, în Israel, n-am găsit atîta credință (Mt. 8, 8-10). Dacă eu, slugă a împăratului fiind, le poruncesc ostașilor de sub mine, Tu cu mult mai vîrtos poți să poruncești morții și bolilor, ca de la acesta să se depărteze sau la altul să meargă. Căci bolile trupești sînt ostași și izbînditori ai lui Dumnezeu. Deci Hristos se minunează, zicînd că nici la israeliteni n-a aflat atîta credință, cît la cei de alt neam.*

Și zic vouă că mulți de la răsărit și de la apus vor veni și vor sta la masă cu Avraam, cu Isaac și cu Iacov în împărăția cerurilor. Iar fiii împărăției vor fi aruncați în întunericul cel mai din afară; acolo va fi plîngerea și scrișnirea dinților (Mt. 8, 11-12). N-a spus că mulți din alte neamuri se vor odihni, ca să nu împungă pe iudei; ci acoperit a zis: de la răsărit și de la apus. Și a pomenit de Avraam, arătînd că nu este potrivit Legii vechi. Spunînd „întunericul cel mai din afară“, arată că este și unul dinlăuntru, care este mai ușor. Că sînt trepte și în muncile iadului. Iar pe iudei îi numește fii ai împărăției, căci acestora li s-au dat făgăduințele. „Israel este fiul Meu, întîi-născutul Meu“ (Ieș. 4, 22).

Și a zis Iisus sutașului: du-te, fie ție după cum ai crezut. Și s-a însănătoșit sluga lui în ceasul acela (Mt. 8, 13). Din aceasta, că numai cu cuvîntul a tămăduit, a arătat ca adevărat și ceea ce a spus despre iudei, că vor fi aruncați afară din Împărăția cerurilor.

Și venind Iisus în casa lui Petru, a văzut pe soacra acestuia zăcînd, prinsă de friguri. Și s-a atins de mîna ei, și au lăsat-o frigurile și s-a sculat și îi slujea Lui (Mt. 8, 14-15). A intrat în casa lui Petru ca să mănînce și atingîndu-se de mîna femeii nu numai aprinderea i-a stins, ci și sănătatea întregă i-a dat și i s-a întors tăria, și putea sluji. Iar noi știm că la cei bolnavi trece multă vreme pînă-și redobîndesc puterea. Ceilalți evangheliști spun că L-au rugat și așa a tămăduit-o (Lc. 4, 38-39). Matei însă a scris pe scurt, căci așa cum am spus dintru început, ceea ce a lăsat unul deoparte, spune celălalt. Dar află și aceasta, că nu împiedică căsătoria fapta cea bună, de vreme de Verhovnicul apostolilor a avut soacră.

Și făcîndu-se seară, au adus la el mulți demonizați și a scos duhurile cu cuvîntul și pe toți cei bolnavi i-a vindecat, ca să se îm-

plinească ceea ce s-a spus prin Isaia proorocul, care zice: „acesta neputințele noastre a luat și bolile noastre le-a purtat“ (Mt. 8, 16-17; Is. 53, 4). Seara aduceau pe cei bolnavi. Iar El, fiind iubitor de oameni, îi tămăduia pe toți. Iar ca să nu fie de necrezut că tămăduia atîtea boli în scurtă vreme, evanghelistul aduce mărturia lui Isaia. Proorocul spune acestea pentru păcate, iar Matei, pentru boli; dar știut este că cele mai multe boli se fac din pricina păcatelor.

Și văzînd Iisus mulțime împrejurul lui, a poruncit ucenicilor să treacă de cealaltă parte a mării (Mt. 8, 18). Face aceasta pentru că nu era iubitor de slavă, dar și ca să facă de ura iudeilor.

Și apropiindu-se un cărturar, i-a zis: Învățătorule, te voi urma oriunde vei merge. Dar Iisus i-a răspuns: vulpile au vizuini și păsările cerului cuiburi; Fiul Omului însă nu are unde să-și plece capul (Mt. 8, 19-20). Cărturar era cel care știa cartea Legii. Văzînd semnele cele multe, credea că Iisus adună bani din acestea și se sîrguia să-I urmeze, ca să adune și el. Iar Hristos cugetului său ascuns îi răspunde: Nu vezi că sînt fără casă? Iar cel ce-Mi urmează Mie, dator este să fie la fel. Zicea aceasta și pentru ca să-i schimbe gîndul și să-I urmeze Lui. Dar el pleacă. Unii zic că „vulpi“ și „păsări“ ar fi demonii. Deci îi spune: Demonii întru tine se odihnesc, iar Eu nu am odihnă în sufletul tău.

Un altul dintre ucenici i-a zis: Doamne, dă-mi voie întîi să mă duc și să îngrop pe tatăl meu. Iar Iisus i-a zis: vino după Mine și lasă morții să-și îngroape morții lor (Mt. 8, 21-22). După ce s-a dat cineva lui Dumnezeu, nu se cuvine să se întoarcă la cele lumești. Se cuvine să-ți cinstești părinții, dar pe Dumnezeu se cuvine să-L cinstești mai întîi. Mai ales că și necredincios era acel tată. Căci zice: Lasă pe morți, adică pe cei necredincioși, să-și îngroape morții lor. Iar dacă aceluia nu i-a fost îngăduit nici să-și îngroape tatăl, vai de cei care se întorc la lucrurile lumești după ce s-au călugărit.

Intrînd El în corabie, ucenicii Lui L-au urmat. Și, iată, furtună mare s-a ridicat pe mare, încît corabia se acoperea de valuri; iar El dormea (Mt. 8, 23-24). Numai pe ucenici i-a ținut, ca să vadă minunea. Și îi lasă a se învăluie de vifor, ca să se înțeleptească din ispite și ca prin minunea aceasta mai mult să creadă. Iar El doarme, ca, temîndu-se ei, să-și cunoască neputința lor și să-L roage pe El. Pentru aceasta zice:

Și venind ucenicii la El, L-au deșteptat zicînd: Doamne, mîntuiește-ne, că pierim. Iisus le-a zis: de ce vă este frică, puțin credincioșilor? (Mt. 8, 25-26). Nu i-a numit necredincioși, ci puțin credincioși. Pentru că zicînd: Doamne, mîntuiește-ne, arată credință;

dar vorba „pierim“ nu este a credinței. Fiindcă avîndu-L pe Acela împreună cu ei, nu se cuvenea să se teamă. Și vezi că dojenindu-i pe ei ca pe niște fricoși, arată că frica aduce primejdiile. De aceea mai întîi potolește furtuna sufletului lor, apoi o curmă pe cea a mării.

S-a sculat atunci, a certat vînturile și marea și s-a făcut liniște deplină. Iar oamenii s-au mirat, zicînd: cine este acesta că și vînturile și marea ascultă de El ? (Mt. 8, 26-27). Căci vedeau om, iar lucrările erau dumnezeiești.

Și trecînd El dincolo, în ținutul gadarenilor, L-au întîmpinat pe El doi demonizați (Mt. 8, 28). La cei care se îndoiau în corabie – zicînd: Cine este acesta, că și vînturile și marea ascultă de El ? – vin dracii propovăduitori. Iar dacă Marcu și Luca vorbesc numai despre un îndrăcit (Mc. 5, 1-5 și Lc. 8, 26-27), să înțelegi că acela era unul dintre aceștia doi, poate cel mai vestit. Și însuși Domnul s-a dus la ei, pentru că fiind cu totul groaznici, nimeni nu îndrăznea a-i aduce pe ei la Dînsul.

Care ieșeau din morminte, foarte cumpliți, încît nimeni nu putea să treacă pe calea aceea (Mt. 8, 28). Petreceau în morminte, pentru că dracii voiau să se creadă că sufletele celor ce mor se prefac în demoni, lucru care este lipsit de adevăr. Căci sufletul, ieșind, nu rămîne în lume: sufletele dreptilor sînt în mîna lui Dumnezeu, iar ale păcătoșilor pleacă și ele, după cum vedem în pilda cu bogatul nemilostiv.

Și iată, au început să strige și să zică: ce ai Tu cu noi, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu ? Ai venit aici mai înainte de vreme ca să ne chinuiești ? (Mt. 8, 29). Iată, îl propovăduiesc Fiul al lui Dumnezeu, mărturisindu-și mai întîi vrăjmășia. Și socotesc chinuire că nu-i lasă să facă rău oamenilor. Iar zicînd: mai înainte de vreme, să înțelegi că ei credeau că Hristos, nesuferind covîrșirea răutății lor, n-a așteptat să treacă vremea muncii. Dar nu este așa, căci diavolii pînă la sfîrșitul lumii sînt sloboziți a se lupta cu noi.

Departe de ei era o turmă mare de porci, păsînd. Iar demonii îl rugau, zicînd: dacă ne scoți afară, trimite-ne în turma de porci. Și El le-a zis: duceți-vă. Iar ei, ieșind, s-au dus în turma de porci (Mt. 30-32). Dracii au cerut aceasta, pentru ca înecîndu-i pe porci, să-i necăjească pe stăpînii lor, ca să nu-L primească pe Hristos. Iar Hristos îi slobozește pe draci, arătînd răutatea lor și că, de ar fi avut ei putere și nu ar fi fost opriți, mai rău decît porcilor ne-ar fi făcut nouă. Că El îi păzește pe cei îndrăciți ca să nu-și ia viața.

Și iată, toată turma s-a aruncat de pe țârm în mare și a pierit în apă. Iar păzitorii au fugit și, ducîndu-se în cetate, au spus toate cele

întîmplante cu demonizații. Și iată, toată cetatea a ieșit în întîmpinarea lui Iisus și, văzîndu-L, L-au rugat să treacă din hotarele lor (Mt. 8, 32-34). Întristîndu-se ei și crezînd că vor pătimi și mai rău după aceasta, nu-L primesc pe Hristos. Iar tu cunoaște că unde este viață porcească, nu Hristos petrece acolo, ci dracii.

Intrînd în corabie, Iisus a trecut și a venit în cetatea Sa. Și iată, i-au adus un slăbănog zăcînd pe pat (Mt. 9, 1-2). Cetate a Lui numește Capernaumul. Căci acolo locuia. Betleemul L-a născut, Nazaretul L-a crescut, iar Capernaumul Îl avea pururea locuitor al său. Iar acest slăbănog este altul, nu cel de la Ioan, căci acela era la Scăldătoarea Oilor, în Ierusalim, iar nu din Capernaum. Acela nu avea om, iar acesta este purtat de patru oameni, după cum zice Marcu (Mc. 2, 3), care îl slobozesc prin acoperișul casei. Lucru pe care Matei nu-l spune.

Și Iisus văzînd credința lor (Mt. 9, 2). A celor ce l-au adus. Căci de multe ori pentru credința celor ce aduc bolnavi la El face minuni, dar și pentru credința celui adus.

A zis slăbănogului: îndrăznește, fiule ! Iertate sînt păcatele tale ! (Mt. 9, 2). Îl numește „fiu“ sau ca pe cel ce este zidire a lui Dumnezeu, sau ca pe unul care a crezut. Iar arătînd că slăbănogirea este mai mult din păcate, mai întîi le dezleagă pe acelea.

Dar unii dintre cărturari ziceau în sine: acesta hulește. Și Iisus, știind gîndurile lor, le-a zis: pentru ce cugetați rele în inimile voastre ? Căci ce este mai lesne a zice: iertate sînt păcatele tale, sau a zice: scoală-te și umblă ? (Mt. 9, 3-5). Din faptul că le știe gîndurile se vede că este Dumnezeu. Deci îi muștră, zicînd: Voi socotiți că sînt hulitor, fiindcă făgăduiesc iertarea păcatelor, care este lucru mare și minunat. Și socotiți că fug de aceasta, ca să nu fiu vădit. Iar Eu, din tămăduirea trupului, vă voi încredința și de tămăduirea sufletului; prin ceea ce este mai mic, însă pare mai greu, adevărînd și iertarea păcatelor, care este cu adevărat lucru mare, însă vouă vi se pare lesnicioasă, fiindcă este nevăzută.

Dar ca să știți că putere are Fiul Omului pe pămînt a ierta păcatele, a zis slăbănogului: scoală-te, ia-ți patul și mergi la casa ta. Și sculîndu-se, s-a dus la casa sa. Iar mulțimile, văzînd acestea, s-au spăimîntat și au slăvit pe Dumnezeu, cel care dă oamenilor asemenea putere (Mt. 9, 6-8). A poruncit să-și ia patul, ca să nu pară că este nălucire. Și ca să vadă minunea norodul care îl socotea pe El simplu om.

Și plecînd Iisus de acolo, a văzut un om care ședea la vamă, cu numele Matei, și i-a zis acestuia: vino după mine. Și sculîndu-se, a

mers după el (Mt. 9, 9). Nu l-a chemat pe acesta o dată cu Petru și cu Ioan, ci atunci când a știut că va asculta (chemarea). Așa și pe Pavel l-a chemat mai pe urmă, când a venit vremea. Însă minunează-te cum evanghelistul își vedește viața, măcar că ceilalți i-au tăinuit numele, numindu-l Levi. Și cu adevărat lucru al lui Dumnezeu este a întoarce pe om numai cu cuvântul.

Și când ședea El la masă, în casă, iată mulți vameși și păcătoși au venit și au șezut la masă împreună cu Iisus și cu ucenicii Lui. Și văzînd fariseii, au zis ucenicilor: pentru ce mănîncă învățătorul vostru cu vameșii și cu păcătoșii? (Mt. 9, 10-11; Mc. 2, 15; Lc. 5, 29). Veselindu-se Matei de primirea lui de către Hristos, a chemat pe vameși, iar Iisus mănîncă cu ei, ca să-i folosească, cu toate că El însuși era neprihănit. Iar fariseii, vrînd să-i îndepărteze pe ucenici de la El, Îl clevetesc pentru că mîncă împreună cu vameșii.

Și auzînd El, a zis: nu cei sănătoși au nevoie de doctor, ci cei bolnavi. Dar mergînd, învățați ce înseamnă: „milă voiesc, iar nu jertfă”; că n-am venit să chem pe drepti, ci pe păcătoși la pocăință (Mt. 9, 12-13; Osea 6, 6). Acum n-am venit ca Judecător, ci ca Doctor. De aceea și necurăția o sufăr. Încă îi și muștră ca pe niște neînvățați, zicînd: Mergînd, învățați. Adică, de vreme ce pînă acum nu ați învățat, măcar de acum mergeți și învățați că Dumnezeu iubeste mai mult mila către păcătoși decît jertfa. Iar aceasta: Nu am venit să chem pe cei drepti, o spune luîndu-i în rîs, adică: pe voi care vă îndreptățiți pe voi înșivă, de vreme ce nimeni dintre oameni nu este drept. Am venit să chem pe păcătoși, adică ca să se pocăiască.

Atunci au venit la El ucenicii lui Ioan, zicînd: pentru ce noi și fariseii postim mult, iar ucenicii tăi nu postesc? (Mt. 9, 14). Ucenicii lui Ioan, pizmuind slava lui Iisus, îi impută că nu postește. Poate că nu se dumireau cum biruiește patimile fără nevoie. Lucru pe care Ioan nu l-a putut. Pentru că nu știau că Ioan era simplu om, și din fapta bună, drept. Iar Hristos însuși era fapta bună, ca un Dumnezeu.

Și Iisus le-a zis: pot oare, fiii nunții să fie triști cîntă vreme mirele este cu ei? Dar vor veni zile cînd mirele va fi luat de la ei și atunci vor posti (Mt. 9, 15). Vremea de acum, pînă cînd sînt Eu cu ucenicii, este de bucurie. Că Mire Se numește pe Sine însuși, ca pe Cel ce a logodit cu sine Sinagoga cea nouă, după ce a murit cea veche. Iar „fii ai nunții”, pe apostoli. Dar va veni vremea cînd, zice, după ce Eu voi merge la patimă și Mă voi înălța, vor posti în foame și în sete, fiind prigoniti.

Nimeni nu pune un petic de postav nou la o haină veche, căci peticul acesta, ca umplutură, trage din haină și se face o ruptură și mai rea. Nici nu pun oamenii vin nou în burdufuri vechi; altminterea burdufurile crapă: vinul se varsă și burdufurile se strică; ci pun vin nou în burdufuri noi și amîndouă se păstrează împreună (Mt. 9, 16-17). Încă nu s-au făcut ucenicii puternici și au nevoie de pogorămînt și nu se cuvine a li se pune greutate de porunci. Zicînd acestea și pe ucenici îi învăță ca și ei, cînd vor învăța lumea, să fie înțelegători. Petic nou și vin nou este postul. Iar haină veche și burduf vechi este neputința ucenicilor.

Pe cînd le spunea acestea, iată un dregător, venind, i s-a închinat, zicînd: fiica mea a murit de curînd dar, venind, pune mîna ta peste ea și va fi vie. Atunci Iisus, sculîndu-se, a mers după el împreună cu ucenicii (Mt. 9, 18-19). Se vede că acesta avea credință, deși nu mare, pentru că roagă pe Iisus nu numai cu cuvîntul să zică, ci și să meargă și să-și pună mîna. Și zice că fiica sa a murit, deși Luca zice că încă nu murise (Lc. 8, 41), sau pentru că o lăsase la cea din urmă suflare, sau arătînd mai mare necazul, pentru ca să-L întoarcă pe Hristos spre milă.

Și iată o femeie cu scurgere de sînge de doisprezece ani, apropiindu-se de El pe la spate, s-a atins de poala hainei Lui. Căci zicea în gîndul ei: numai să mă ating de haina Lui și mă voi face sănătoasă; iar Iisus, întorcîndu-se și văzînd-o, i-a zis: îndrăznește, fică, credința ta te-a mîntuit. Și s-a tămăduit femeia din ceasul acela (Mt. 9, 20-22). Fiind necurată din pricina patimii, n-a venit pe față, temîndu-se ca să nu fie oprită. Și, măcar că credea că se va tăinui de El, nădăjduia că va dobîndi sănătate numai de se va atinge de poala hainei Lui. Iar Mîntuitorul o vedește nu pentru slava Sa, ci ca să arate credința ei spre folosul nostru și ca să se încredințeze și mai-marele sinagogii. Și îi zice „îndrăznește”, fiindcă ea se temea, ca una care furase darul. Încă și fiică o numește, ca pe o credincioasă. Iar dacă nu ar fi venit ea cu credință, nu ar fi luat darul, chiar de erau sfinte hainele Lui. Unii spun că această femeie a pus să se ridice o coloană pe care s-a desenat chipul Mîntuitorului, la picioarele căreia a răsărit o buruiană folositoare femeilor cu scurgere de sînge. Această coloană a fost sfărîmată de necredincioși în vremea lui Iulian Apostatul.

Iisus, venind la casa dregătorului și văzînd pe cîntăreții din flaut și mulțimea tulburată, a zis: depărtați-vă, căci copila n-a murit, ci

doarme. Dar ei rîdeau de El (Mt. 9, 23-24). Fiindcă era fecioară o tînguiau cu cîntare de fluier, care era în afara rînduiei Legii. Zice că doarme, pentru că la El moartea este somn și lesne putea s-o învieze. Să nu te miri că mulțimea rîdea de El, că mai mult se mărturisește minunea, că moartă fiind cu adevărat a înviat-o. Ca să nu zică cineva că a fost leșinată doar, de aceea toți mărturisesc că murise.

Iar după ce mulțimea a fost scoasă afară, intrînd, a luat-o de mînă, și copila s-a sculat. Și a ieșit vestea aceasta în tot ținutul acela (Mt. 9, 25-26). Acolo unde este mulțime și tulburare, Iisus nu face minuni. A apucat-o de mînă, ca să pună în ea putere. Deci și tu, de vei fi omorît de păcate, atunci vei învia, cînd te va apuca Iisus de mîna ta cea lucrătoare, după ce va scoate afară tulburarea și răspîndirea.

Plecînd Iisus de acolo, doi orbi se țineau după El strigînd și zicînd: miluiește-ne pe noi, Fiule al lui David (Mt. 9, 27). Orbi ca lui Dumnezeu îi ziceau: Miluiește-ne, iar ca unui om: Fiule al lui David. Că se știa la iudei că Mesia va ieși din sămînța lui David.

După ce a intrat în casă, au venit la el orbi și Iisus i-a întrebat: credeți că pot să fac Eu aceasta? Zis-au Lui: da, Doamne! (Mt. 9, 28). Trage pe orbi pînă în casă, ca să arate credința lor statornică și să-i osîndească pe iudei. Și îi întreabă dacă cred, arătînd că toate le poate credința.

Atunci s-a atins de ochii lor, zicînd: după credința voastră, fie vouă! Și s-au deschis ochii lor (Mt. 9, 29-30). În casă îi tămăduiește și deoparte, din pricina smereniei Sale. Că ne învață mereu smerit să cugetăm.

Și s-au deschis ochii lor. Iar Iisus le-a poruncit cu asprime, zicînd: vedeți, nimeni să nu știe. Iar ei, ieșind, l-au vestit în tot ținutul acela (Mt. 9, 30-31). Vezi cum fuge de trufie? Iar ei nu ca niște neascultători, ci ca niște mulțumitori L-au vestit. Iar dacă în alt loc se spune: Mergi și propovăduiește slava lui Dumnezeu, nu este nimic nepotrivit; căci voiește să nu spună nimic despre El, dar slava lui Dumnezeu s-o vestească.

Și plecînd ei, iată au adus la El un om mut, avînd demon. Și fiind scos demonul, mutul a grăit (Mt. 9, 32-33). Patima aceasta nu era firească, ci era de la diavol. De aceea a și fost adus de alții, că nu putea singur să se roage, fiindcă îi legase diavolul limba. De aceea nici nu cere credință Domnul, ci îndată îl vindecă, scoțîndu-l pe dracul care oprea grăirea.

Iar mulțimile se minunau zicînd: niciodată nu s-a arătat așa în Israel (Mt. 9, 33). Minunîndu-se poporul, îl înalță pe Hristos mai

presus de prooroci și de patriarhi. Căci vindeca cu putere, iar nu ca aceia, cu rugăciune. Să vedem însă ce zic fariseii:

Dar fariseii ziceau: cu domnul demonilor scoate pe demoni (Mt. 9, 34). Cuvintele acestea sînt ale unei foarte mari nebunii. Că nici un drac nu scoate drac. Să zicem însă că pe draci îi scotea ca și cum ar fi slujit domnului dracilor, adică ar fi făcut vrăji. Dar bolile și păcatele cum le dezlega și cum de propovăduia Împărăția cerurilor? Că dracul și boli aduce, și de la Dumnezeu îndepărtează.

Și Iisus străbătea toate cetățile și satele, învățînd în sinagogile lor, propovăduind Evanghelia împărăției și vindecînd toată boala și toată neputința în popor (Mt. 9, 35). Fiind iubitor de oameni, nu așteaptă să vină ei la El, ci El însuși merge, ca să nu poată spune că nimeni nu i-a învățat pe ei. Și cu fapta și cu cuvîntul îi trage pe ei, învățîndu-i și făcînd și minuni.

Și văzînd mulțimile, i s-a făcut milă de ele că erau necăjite și rătăcite ca niște oi care n-au păstor (Mt. 9, 36). Nu aveau păstor, pentru că învățătorii lor nu numai că nu-i îndreptau, dar mai mult îi vătămau. Iar păstorul cel adevărat are milă de turmă.

Atunci a zis ucenicilor Lui: secerișul e mult, dar lucrătorii sînt puțini. Rugați, deci, pe Domnul secerișului, ca să scoată lucrători la secerișul său (Mt. 9, 37-38). Seceriș numește mulțimea celor care aveau nevoie de vindecare. Iar lucrători, pe cei ce erau datori să învețe și care lipseau atunci în Israel. Iar Domnul secerișului este însuși Hristos, ca Cel ce este Domn al proorocilor și al apostolilor. Și de aici se vede că a ales pe cei doisprezece. Că auzi:

Chemînd la sine pe cei doisprezece ucenici ai Săi, le-a dat lor putere asupra duhurilor necurate, ca să le scoată și să tămăduiască orice boală și orice neputință (Mt. 10, 1; Mc. 3, 14; Lc. 6, 13). Alege doisprezece ucenici, după numărul celor douăsprezece seminții (Apoc. 7, 5 și 21, 12), și, dîndu-le putere, îi trimite, măcar că erau puțini. Căci puțini sînt cei care călătoresc pe calea cea strîmtă. Și le dă lor putere să facă minuni, ca prin ele să se plece ascultătorii către învățătură.

Numele celor doisprezece apostoli sînt acestea: întîi Simon, cel numit Petru, și Andrei, fratele lui; Iacov al lui Zevedeu și Ioan, fratele lui (Mt. 10, 2). Arată numele apostolilor, din pricina apostolilor mincinoși. Și pune întîi pe Petru și pe Andrei, pentru că sînt cei întîi chemați. Apoi pe fiii lui Zevedei. Și pune pe Iacov mai înainte de Ioan, nu după vrednicie, ci după cum s-a întîmplat. Apoi îi numără și pe aceștia:

Iacov al lui Zevedeu și Ioan, fratele lui; Filip și Bartolomeu, Toma și Matei vameșul, Iacov al lui Alfeu și Levi, ce se zice Tadeu; Simon cananeul și Iuda iscarioteanul, cel care L-a vîndut (Mt. 10, 2-4; Lc. 6, 16). Vezi smerenia lui Matei, cum s-a pus pe sine după Toma? Iar ajungînd la Iuda, n-a spus: spurcatul, vrăjmașul lui Dumnezeu, ci l-a numit simplu Iscarioteanul, după patria lui; că era și alt Iuda, care se numea și Levi și Tadeu. Și erau doi cu numele Iacov, unul al lui Zevedeu și altul al lui Alfeu. Și doi Iuda, unul Tadeul și altul vînzătorul. Și trei Simon: Petru, care se numea și Simon cananeul, și vînzătorul Iuda Iscarioteanul.

Pe acești doisprezece i-a trimis Iisus, poruncindu-le lor și zicînd: în calea păgînilor să nu mergeți, și în vreo cetate de samarineni să nu intrați; ci mai degrabă mergeți către oile cele pierdute ale casei lui Israel. Și mergînd, propovăduiți, zicînd: s-a apropiat împărăția cerurilor (Mt. 10, 5-7). Cine sînt acești doisprezece? Pescari, oameni simpli, vameși. Mai întîi îi trimite la iudei, ca să nu zică că a trimis către păgîni, și de aceea n-au crezut iudeii. Și îi pune pe samarineni împreună cu păgînii, fiindcă erau babilonieni sălășluiți în Iudeea, care nu i-au primit pe prooroci, ci numai cele cinci cărți ale lui Moise. Iar împărăția a cerurilor numește desfătarea ce va să fie. Și îi întramează pe ei cu minunile, zicînd:

Tămăduiți pe cei neputincioși, înviați pe cei morți, curățiți pe cei leproși, pe demoni scoateți-i; în dar ați luat, în dar să dați (Mt. 10, 8). Nimic nu este mai potrivit celui care învață decît smerenia și necîștigul. Pe acestea două le arată aici. Spunînd: în dar ați luat, îi învață să nu cugete cu mîndrie, că adică ei ar avea aceste bunătăți și le-ar da altora. Ci le spune că în dar și prin dăruire le au. Și împreună cu a cugeta smerit îi învață să fie neiuubitori de bani. Căci le spune: în dar să dați. Și smulgînd în chip desăvîrșit rădăcina tuturor răutăților, zice:

Să nu aveți nici aur, nici argint, nici bani în cingătorile voastre; nici traistă pe drum, nici două haine, nici încălțăminte, nici toiag; că vrednic este lucrătorul de hrana sa (Mt. 10, 9-10). [Notă. Era obiceiul atunci ca cei care călătoreau să poarte la cingători punga cu bani. Zigaben.] Îi iscusește în toate nevoințele. Pentru ca să nu aibă nimic de prisos și să fie cu totul lipsiți de grijă, nu-i lasă să aibă nici toiag. Căci aceasta este adevăratul necîștig și care face să fie crezut cel ce învață, pentru necîștig. Apoi, pentru ca să nu zică ei: cum ne vom hrăni, le spune: vrednic este lucrătorul de hrana sa. Adică, de

cei pe care-i învățați veți fi hrăniți. Căci vă sînt datori cu aceasta, ca unor lucrători. Și vorbește despre hrană, iar nu despre desfătare, că nu se cuvine a se desfăta învățătorii.

În orice cetate sau sat veți intra, cercetați cine este în el vrednic și acolo rămîneți pînă ce veți ieși (Mt. 10, 11). Nu le poruncește să meargă la oricine, ca nu cumva amestecîndu-se cu cei nevrednici, să fie clevetiți. Și cu adevărat vor fi și hrăniți dacă vor merge numai la cei vrednici. Și le poruncește să stea la un loc și nu să umble din casă în casă, ca să fie socotiți lacomi cu pîntecele sau că disprețuiesc pe cei care i-au primit mai întîi.

Și intrînd în casă, urați-i, zicînd: „pace casei acesteia“. Și dacă este casa aceea vrednică, să vină pacea voastră peste ea. Iar de nu este vrednică, pacea voastră întoarcă-se la voi (Mt. 10, 12-13). Prin urare și pace să înțelegi binecuvîntarea, care rămîne numai la cei vrednici. Și să înțelegi de aici că mai virtos faptele noastre ne aduc binecuvîntarea.

Cine nu vă va primi pe voi, nici nu va asculta cuvintele voastre, ieșind din casa sau din cetatea aceea, scuturați praful de pe picioarele voastre. Adevărat grăiesc vouă, mai ușor va fi pămîntului Sodomei și Gomorei, în ziua judecării, decît cetății aceleia (Mt. 10, 14-15). Îi pune să scuture praful pentru a arăta că nimic n-au luat de acolo, pentru nesupunerea lor. Sau ca o mărturie a îndelungatei lor călătorii, care cu nimic nu le-a folosit acelora. Deci va fi mai ușor Sodomei decît celor nesupuși, căci sodomiiții au fost munciți aici, iar acolo mai puțin vor fi chinuți.

Iată Eu vă trimit pe voi ca pe niște oi în mijlocul lupilor (Mt. 10, 16). I-a înarmat pe ei cu minunile. I-a făcut să aibă nădejde pentru hrană, dacă vor deschide ușile celor vrednici. Acum le prevestește și greutățile care îi vor întîmpina. Însă îi mîngîie pe ei prin cuvîntul: Eu vă trimit, Eu cel puternic. Deci îndrăzniți, că nu veți fi biruiți. Și îi pregătește pentru pătîmire. Căci după cum este cu neputință ca să între oaia în mijlocul lupilor și să nu pătîmească, tot așa și voi între iudei. Și chiar de veți pătîmi, să nu vă mîniați. Căci voiesc să fiți blînzi ca oile. Și așa mai virtos să biruiți.

Fiți dar înțelepți ca șerpii și nevinovați ca porumbeii (Mt. 10, 16). Vrea ca ucenicii să fie și înțelepți. Ca nu auzind că-i numește oi, să socotești că se cuvine să fie creștinul prost și nesimțitor. Le spune să fie înțelepți, ca să știe cum se cuvine să petreacă în mijlocul multor vrăjmași. După cum șarpele își lasă trupul să-i fie

rănit, dar își păzește capul, așa și creștinul, poate să le dea pe toate ale sale, chiar trupul său, ucigașilor. Dar să păzească capul, care este Hristos și credința în El. Și precum șarpele, strecurându-se prin gaura strîmtă, se dezbracă de pielea cea veche, așa și noi, călătorind pe calea cea strîmtă, să ne dezbrăcăm de omul cel vechi. Dar fiindcă șarpele este și vătămător, poruncește să fim nevinovați, adică fără răutate și fără vicleșug, și anume nevătămători ca porumbeii. Aceștia chiar atunci când li se iau puii și sînt goniți, se întorc la stăpînii lor. Deci fii înțelept ca șarpele, ca să nu fi de rîs în viața aceasta; și toate ale tale în chip curat să le rînduiești; și cît privește vătămarea altora, fii ca porumbelul, adică fără răutate.

Feriți-vă de oameni, căci vă vor da pe mîna sinedriștilor și în sinagogile lor vă vor bate cu biciul. La dregători și la regi veți fi duși pentru mine, spre mărturie lor și păgînilor (Mt. 10, 17-18). Aceasta înseamnă să fii înțelept, să iei aminte și să nu dai prilej celor ce vor să te necăjească și cu înțelepciune să ne rînduim ale noastre. De voiește bani cel care te prigonește, dă-i. De voiește cinste, dă-i cinste, ca să nu aibă pricină de răutate. Iar dacă îți ia credința, păzește-ți capul. Și-i trimite nu numai către iudei, ci și către păgîni. Și zice: spre mărturie lor, adică întru muștrarea lor, că nu cred.

Iar cînd vă vor da pe voi în mîna lor, nu vă îngrijiți cum sau ce să vorbiți, căci se va da vouă în ceasul acela ce să vorbiți; fiindcă nu voi sînteți care vorbiți, ci duhul Tatălui vostru este care grăiește întru voi (Mt. 10, 19-20). Și ca să nu zică: cum vom putea supune pe înțelepți, fiind noi neînvațați, le poruncește să îndrăznească și să nu se îngrijească de aceasta. Căci atunci cînd vorbim între noi, credincioșii, se cuvine mai dinainte să ne gîndim și să fim gata de răspuns, precum ne sfătuiește Apostolul (1 Petru 3, 15). Dar între păgîni și în fața împăraților care se pornesc cu furie împotriva noastră, ne făgăduiește puterea și ajutorul Lui, ca să nu ne temem. A mărturisi este fapta noastră, iar a mărturisi cu înțelepciune este lucrul lui Dumnezeu. Și ca să nu socotești că este firească istețimea răspunsului, zice: nu voi grăiți, ci Duhul.

Va da frate pe frate la moarte și tată pe fiu și se vor scula copiii împotriva părinților și-i vor ucide (Mt. 10, 21). Le spune lor de mai înainte cele ce se vor întîmpla, ca să nu se tulbure cînd se vor împlini. Le arată și puterea propovăduirii, care nu ține seama de fire. Căci așa este creștinismul. Încă arată și turbarea acelor, că nu le va fi milă nici de cei apropiați ai lor.

Și veți fi urîți de toți pentru numele Meu; iar cel ce va răbda pînă în sfîrșit, acela se va mîntui (Mt. 10, 22). Le zice că vor fi urîți de toți, adică de mulți. Căci nu-i urau toți; erau și unii care primeau credința. Iar cel care va răbda pînă la sfîrșit, și nu numai la început, acela se va împărtăși de viața cea veșnică.

Cînd vă urmăresc pe voi în cetatea aceasta, fugiți în cealaltă; adevărat grăiesc vouă: nu veți sfîrși cetățile lui Israel, pînă ce va veni Fiul Omului (Mt. 10, 23). Cele înfricoșătoare care s-au spus mai sus, adică: vă vor prigoni și veți fi urîți, sînt spuse pentru cele ce aveau să se întîmple după Înălțare. Iar ceea ce se zice acum, pentru cele dinainte de Cruce. Că, fiind goniți, nu veți sfîrși cetățile lui Israel pînă nu voi veni la voi. Dar le poruncește să fugă cînd vor fi prigoniți. Că nu se cuvine să ne aruncăm singuri în primejdie și să ne facem pricină de osîndire pentru ucigași și să-i lipsim pe cei care s-ar folosi prin propovăduire. Cînd zice: pînă ce va veni Fiul Omului, să nu înțelegi că spune pentru a doua venire, ci pentru împreună-petrecerea și mîngîierea dinainte de Cruce. Căci după ce au fost trimiși și au propovăduit, iarăși s-au întors la Hristos și au stat cu El.

Nu este ucenic mai presus de învățătorul său, nici slugă mai presus de stăpînul său. Destul este ucenicului să fie ca învățătorul și slugii ca și stăpînul (Mt. 10, 24-25). Aici ne învață să suferim ocările. Dacă Eu, Învățătorul și Stăpînul, am suferit, cu mult mai virtos voi, ucenicii și slugile. Dar poate vei întreba de ce spune că nu este ucenic mai presus de învățător, cînd vedem mulți ucenici mai presus de dascăli. Zice aceasta pentru timpul cît vor fi ucenici. Iar dacă vor fi mai presus, nu mai sînt ucenici. După cum și sluga, cît este slugă, nu este mai presus de stăpînul ei.

Dacă pe stăpînul casei l-au numit Beelzebul, cu cît mai mult pe casnicii lui? Deci nu vă temeți de ei, căci nimic nu este acoperit care să nu iasă la iveală și nimic ascuns care să nu ajungă cunoscut (Mt. 10, 25-26). Mîngîiați-vă, zice, de la ale Mele. Căci dacă pe Mine m-au numit domn al dracilor, ce e de mirare dacă și pe voi, casnicii Mei, vă vor cleveti? Îi numește casnici, iar nu slugi, arătînd apropierea de ei. Ci îndrăzniți, căci adevărul nu se va ascunde și vremea va descoperi și fapta voastră bună și răutatea celor care clevetesc. Că nu este lucru ascuns care să nu fie cunoscut. Cu toate că vă clevetesc, pe urmă vă vor cunoaște pe voi.

Ceea ce vă grăiesc la întuneric spuneți la lumină și ceea ce auziți la ureche propovăduiți de pe case (Mt. 10, 27). Cele ce vi le-am

spus numai vouă și numai într-un loc – căci aceasta înseamnă la ureche și la întuneric – cu îndrăzneală să învățați și cu glas mare, ca să vă audă toți. Dar fiindcă grăirii cu îndrăzneală îi urmează și primejdii, adaugă:

Nu vă temeți de cei ceucid trupul, iar sufletul nu pot să-lucidă; temeți-vă mai curînd de acela care poate și sufletul și trupul să le piardă în gheenă (Mt. 10, 28). Îi învață aici să nu se teamă nici de moarte, căci mai înfricoșătoare este gheena. Căci cei care vă omoară numai trupului îi aduc stricăciune, iar sufletului poate chiar îi fac bine. Dar Dumnezeu, aruncînd în gheenă pe amîndouă, adică și sufletul, și trupul, le mucește. Iar gheena arată muncile cele nesfîrșite, căci în grecește înseamnă „naștere nesfîrșită“.

Au nu se vînd două vrăbii pe un ban? Și nici una din ele nu va cădea la pămînt fără știrea Tatălui vostru. La voi însă și perii capului, toți sînt numărați. Așadar nu vă temeți; voi sînteți cu mult mai de preț decît păsările (Mt. 10, 29-31). Ca să nu se tulbure crezînd că vor fi părăsiți, le spune: Dacă nici o pasăre nu pierde fără știința Mea, cum vă voi părăsi pe voi, pe care vă iubesc! Iar spunînd că perii capului lor sînt numărați, arată deplina cunoștință și pronie a lui Dumnezeu. Dar să nu socotești că prin lucrarea lui Dumnezeu se vînează păsările, ci doar că nici vînarea lor nu este neștiută de El.

Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi și Eu pentru el înaintea Tatălui Meu, care este în ceruri. Iar de cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, și Eu Mă voi lepăda de el înaintea Tatălui Meu, care este în ceruri (Mt. 10, 32-33). Îndeamnă la mucenicie, cerînd nu numai credința sufletului, ci și mărturisirea gurii. Și nu zice: cel ce Mă va mărturisi pe Mine, ci „pentru (întru, în ediția de la 1805) Mine“, adică întru puterea Mea. Căci cel care mărturisește mărturisește fiind ajutat de darul cel de sus. [Notă. „Voi mărturisi și Eu pentru el“ arată că omul mărturisește fiind îndemnat de conștiința lui cea bună. Zigaben.] Iar celui care se leapădă de El, îi spune că se leapădă neavînd ajutorul cel de sus. Tot cel care mărturisește că Hristos este Dumnezeu Îl va avea pe Hristos mărturisitor pentru el înaintea Tatălui, că este adevărată slugă, iar cei ce se leapădă vor auzi: Nu vă cunosc pe voi.

Nu socotiți că am venit să aduc pace pe pămînt; n-am venit să aduc pace, ci sabie. Căci am venit să despart pe fiu de tatăl său, pe fiică de mama sa, pe noră de soacra sa. Și dușmanii omului (vor fi) casnicii lui (Mt. 10, 34-36). Nu întotdeauna este bună unirea, uneori

și despărțirea este bună. Iar „sabie“ este cuvîntul credinței, care ne taie pe noi de la iubirea de prieten și de rude, dacă aceștia ne împiedică de la dreapta credință. Nu ne îndeamnă să ne despărțim de aceștia, ci numai atunci cînd nu se unesc cu noi în credință și mai virtos atunci cînd ne împiedică de la credință.

Cel ce iubește pe tată ori pe mamă mai mult decît pe Mine nu este vrednic de Mine; cel ce iubește pe fiu ori pe fiică mai mult decît pe Mine nu este vrednic de Mine (Mt. 10, 37). Vezi că atunci se cuvine să-i urîm pe născătorii noștri sau pe feciori, cînd vor voi să-i iubim mai mult decît pe Hristos. Și auzi porunca cea mai mare:

Și cel ce nu-și ia crucea și nu-mi urmează Mie nu este vrednic de Mine (Mt. 10, 38). Cel care nu se va lepăda de viața aceasta și nu se va da morții celei de ocară, că aceasta era crucea pentru cei din vechime, nu este vrednic de Mine. Dar fiindcă mulți au fost răstigniți pentru că erau furi și tîlhari, adaugă: să vină după Mine, adică să viețuiască după poruncile Mele.

Cine va ține la sufletul său îl va pierde, iar cine-și va pierde sufletul lui pentru Mine îl va găsi (Mt. 10, 39). Cel care se îngrijește de viața trupească pare că-și păstrează sufletul, dar îl pierde, pentru că îl trimite la munca cea veșnică. Iar cel care-și pierde sufletul său și moare, nu ca un tîlhar sau ca un sinucigaș, ci pentru Hristos, acela își mîntuiește sufletul.

Cine vă primește pe voi pe Mine Mă primește, și cine Mă primește pe Mine, primește pe Cel ce M-a trimis pe Mine. Cine primește prooroc în nume de prooroc, plată de prooroc va lua, și cine primește pe un drept în nume de drept, răsplata dreptului va lua (Mt. 10, 40-41). Ne îndeamnă să-i primim pe cei trimiși de Hristos. Cel care cinstește pe ucenicii Lui, pe El Îl cinstește și, prin El, pe Tatăl. Deci se cuvine a-i primi pe drepti și pe prooroci în nume de drept și de prooroc, adică tocmai pentru că sînt drepti și prooroci, iar nu pentru vreo răsplată. Chiar de va avea cineva chip de prooroc, dar este lipsit de fapte, tu primește-l ca pe un prooroc, iar Dumnezeu îți va răsplăti ție ca și cum ai fi primit prooroc cu adevărat. Căci aceasta înseamnă: plată de prooroc va lua. Sau în alt chip se poate înțelege, anume că drept va fi socotit și cel care primește și va lua plata pe care o primesc dreptii.

Și cel ce va da de băut unuia din aceștia mici numai un pahar cu apă rece, în nume de ucenic, adevărat grăiesc vouă: nu va pierde plata sa (Mt. 10, 42). Ca să nu spună cineva că n-a dat din pricina

sărăciei, spune: numai un pahar de apă rece să fi dat, pentru că este ucenic al Meu, și pentru aceasta vei lua plată. Pahar de apă rece se cheamă că dă și cel care îl învață pe cel care se aprinde de focul mîniei și al pofteilor și-l face a se numi ucenic al lui Hristos. Nici acesta nû-și va pierde plata sa.

Sfîrșind Iisus de dat aceste învățături celor doisprezece ucenici ai săi, a trecut de acolo ca să învețe și să propovăduiască mai de parte, prin cetățile lor (Mt. 11, 1). După ce i-a trimis pe ucenici la propovăduire, încetează de a mai face minuni, ci numai învață în adunări. Căci dacă ar fi fost El de față și El ar fi vindecat, nimeni n-ar mai fi venit la ucenici. Deci ca să aibă ei loc de a tămădui, El pleacă de acolo.

Și auzind Ioan, în închisoare, despre faptele lui Hristos, și trimișînd pe doi dintre ucenicii Săi, au zis Lui: Tu ești Cel ce vine, sau să așteptăm pe altul? (Mt. 11, 2-3). Ioan nu întreabă ca și cum nu L-ar fi cunoscut pe Hristos. Căci cum să nu-L știe pe Acela pentru care a mărturisit: Iată Mielul lui Dumnezeu. Ci fiindcă ucenicii lui Îl pizmuiau pe Iisus, ca să se încredințeze, îi trimite să vadă minunile și să creadă că Hristos este mai mare decît el. De aceea se și preface a întreba: Tu ești Cel ce vine, adică Cel care este așteptat în Scripturi? Unii zic că a întrebat aceasta pentru pogorîrea la iad, adică: Tu ești Cel ce vine și în iad, sau pe altul să așteptăm? Dar este greșit a spune așa, căci Ioan, fiind mai mare decît proorocii, știa de răstîgnirea lui Hristos și de pogorîrea Sa la iad. Și L-a numit Miel, căci avea să se junghie pentru noi. Deci Ioan știa că și în iad se va pogorî Domnul cu sufletul, ca și acolo să mîntuiască, precum zice Grigorie Teologul, pe cei ce ar fi voit să creadă, de S-ar fi întrupat El în zilele lor. Și nu întreabă pentru că nu știa, ci vrînd să-i încredințeze pe ucenicii săi pentru Hristos, prin lucrarea minunilor. Căci iată și ce răspunde Hristos la această întrebare:

Și Iisus, răspunzînd, le-a zis: mergeți și spuneți lui Ioan cele ce auziți și vedeți: orbii își capătă vederea și schiopii umblă, leproșii se curățesc și surzii aud, morții înviază și săracilor li se binevestește și fericit este acela care nu se va sminti întru Mine (Mt. 11, 4-6). N-a zis: Spuneți lui Ioan că Eu sînt Cel ce vine, ci, ca Cel care știa de ce i-a trimis Ioan pe ucenicii săi la El, le spune: cele ce vedeți spuneți lui Ioan și mai vîrtos acela va mărturisi pentru Mine. Iar „săraci“ cărora li se binevestește sînt apostolii, ca unii care erau simpli pescari, nebăgați în seamă; sau cei care aud bunăvestire, adică Evanghelia, și ascultă pentru veșnicele bunătăți. Și arătînd

ucenicilor lui Ioan că le cunoaște gîndul, zice: Fericit este acela care nu se va sminti întru Mine, pentru că aceia se îndoiau de El.

După plecarea acestora, Iisus a început să vorbească mulțimilor despre Ioan: ce ați ieșit să vedeți în pustie? Au trestie clătînată de vînt? (Mt. 11, 7). Poate că auzind poporul de întrebarea lui Ioan, se va fi smintit, crezînd că și Ioan se îndoiește de Hristos și ușor și-au schimbat cugetele, deși înainte Îl mărturiseau pe Hristos. Deci pentru a îndepărta de la ei acest gînd, zice: Nu este Ioan trestie, adică lesne schimbător; căci dacă ar fi fost așa, de ce v-ați mai dus la el, în pustie; căci nu ca la trestie, adică ca la om care lesne se clatină, v-ați dus, ci ca la un om mare și statornic, și așa este, precum l-ați socotit.

Dar ce ați ieșit să vedeți? Un om îmbrăcat în haine moi? Iată, cei ce poartă haine moi sînt în casele regilor (Mt. 11, 8). Pentru ca să nu poată zice că s-a desfrînat mai pe urmă, slujind desfătării, le spune că îmbrăcămintea lui fiind de păr, îl arată ca vrăjmaș al desfătării, căci dacă ar fi voit să se desfăteze ar fi purtat haine moi și ar fi stat în case împărătești, iar nu la închisoare. Vezi de aici că nu se cuvine ca adevăratul creștin să poarte haine moi.

Atunci, de ce ați ieșit să vedeți? Un prooroc? Da, zic vouă, și mai mult decît un prooroc (Mt. 11, 9). Ioan este mai presus de prooroci, pentru că ceilalți prooroci numai au proorocit despre Hristos, iar el L-a văzut pe Hristos, lucru care cu adevărat este mare și minunat. Și pentru că, încă în pîntecele maicii sale fiind, L-a cunoscut pe Hristos și a săltat de bucurie.

Că el este acela despre care s-a scris: „Iată, eu trimit, înaintea feței tale, pe îngerul meu, care va pregăti calea Ta, înaintea Ta“ (Mt. 11, 10). Înger l-a numit [Notă. Adică vestitor, că aceasta înseamnă numele de înger.] și pentru viața sa cea îngerească și nematerialnică și pentru că L-a vestit și L-a propovăduit pe Hristos. Și în acest fel a gătit calea Lui, fiindcă Îl propovăduia pe El și boteza spre pocăință, căci după pocăință vine iertarea păcatelor, pe care o dă Hristos. Și Hristos a zis aceasta după ce au plecat ucenicii lui Ioan, ca să nu li se pară că face spre harul aceluia. Iar proorocia este de la Maleahi (Mal. 3, 1).

Adevărat zic vouă: nu s-a ridicat între cei născuți din femei unul mai mare decît Ioan Botezătorul (Mt. 11, 11). Cu adevărat hotărăște aceasta. Că nu este cineva mai mare decît Ioan; iar zicînd: dintre femei, se scoate pe Sine, căci Hristos era născut din Fecioară, nu din femeie care a venit la împreunare de nuntă.

Totuși cel mai mic, în împărăția cerurilor, este mai mare decât el (Mt. 11, 11). Și fiindcă a spus multe cuvinte de laudă despre Ioan, pentru ca să nu li se pară că acesta este mai mare chiar decât El, zice aici: Eu, cel mai mic și după vîrstă și după părerea voastră, sînt mai mare decât el în împărăția cerurilor, adică întru cele duhovnicești și cerești bunătați; iar aici mai mic sînt decât el și pentru că s-a născut mai înainte de Mine și pentru că vi se pare vouă că el e mai mare; iar acolo mai mare Eu sînt.

Din zilele lui Ioan Botezătorul pînă acum împărăția cerurilor se ia prin străduință și cei ce se silesc pun mîna pe ea (Mt. 11, 12). [Notă. Adică cu sila se răpește de oameni, silindu-se ei și biruind nevoia patimilor sau și tirania necredinței. Și mai clar a arătat aceasta, adăugînd: cei ce se silesc o răpesc pe ea. Zigaben.] Aici se pare că este nepotrivire. Însă nu este așa. Zicînd Iisus că este mai mare decât Ioan, îi silește pe ei să creadă în El, arătînd că mulți răpesc Împărăția cerurilor, adică credința în El. Și este nevoie de multă silință, căci a lăsa pe tată și pe mamă și a nu se uita nici la propriul suflet, cîtă silință nu cere ?

Toți proorocii și legea au proorocit pînă la Ioan (Mt. 11, 13). Și aceasta are aceeași urmare. Că zice: Eu sînt Cel ce vine, căci toți proorocii s-au plinit, că nu s-ar fi plinit dacă n-aș fi venit Eu. Deci nimic să nu așteptați mai mult.

Și dacă voiți să înțelegeți, el este Ilie, cel ce va să vină (Mt. 11, 14). Dacă voiți să primiți. Adică să judecați cu dreaptă socoteală, și nu cu pizmuire, acesta este Ilie despre care a zis proorocul Maleahi (cap. 3) că va să vie. Pentru că Înaintemergătorul și Ilie au aceeași slujire. Acela, adică, a venit mai înainte de venirea cea dintîi. Iar Ilie va veni mai înainte de venirea ce va să fie. După aceea, arătînd că aceasta este vorbă umbrită și ascunsă, anume că Ioan este Ilie, și că este nevoie de înțelepciune pentru a o înțelege, zice:

Cine are urechi de auzit să audă (Mt. 11, 15), îndemnîndu-i a înțelega și a învăța.

Dar cu cine voi asemăna neamul acesta ? Este asemenea copiilor care șed în piețe și strigă către alți copii, zicînd: v-am cîntat din fluier și n-ați jucat; v-am cîntat de jale și nu v-ați tînguț (Mt. 11, 16-17; Lc. 7, 31-32). Aici arată nestatornicia iudeilor. Căci fiind răi la nărav, nici cu petrecerea cea grea a lui Ioan nu se împăcau, nici cu cea slobodă a lui Hristos; ci erau asemenea copiilor care, pentru ușurătatea minții lor, cu nimic nu se împacă; de le-ar cînta cineva de jale, nu le place, iar de fluieră, nici așa.

Căci a venit Ioan, nici mîncînd, nici bînd și spun: are demon. A venit Fiul Omului, mîncînd și bînd, și spun: iată om mîncăcios și băutor de vin, prieten al vameșilor și al păcătoșilor (Mt. 11, 18-19). Traiul lui Ioan îl aseamănă cu cîntarea de jale, pentru că Ioan arăta asprime mare și în vorbă, și în fapte. Iar pe al Lui, cu fluierul. Pentru că vesel era Domnul, pogorîndu-se la toți, ca pe toți să-i dobîndească. Și binevestea împărăția cerurilor, care este lucru de bucurie, nearătînd nici un lucru de mîhnire, cum făcea Ioan.

Dar înțelepciunea s-a dovedit dreaptă din faptele ei (Mt. 11, 19). Aceasta zice: de vreme ce nici viața lui Ioan, nici a Mea nu vă place, și toate felurile de mîntuire le lepădați, atunci drept Mă arăt: Eu Cel ce sînt înțelepciunea; că nu veți mai avea ce spune, ci pe drept veți fi osîndiți, pentru că Eu pe toate le-am împlinit. Iar voi, neascultînd, drept Mă arătați pe Mine, ca pe Cel ce nimic n-am lăsat neîmplinit.

Atunci a început Iisus să mustre cetățile în care se făcuseră cele mai multe minuni ale sale, că nu s-au pocăit (Mt. 11, 20). După ce le-a arătat că a făcut toate cîte se cădea și au rămas nepocăiți, începe să-i mustre.

Vai ție, Horazine, vai ție, Betsaida (Mt. 11, 21). Ca să înțelegi că nu din fire erau răi cei care n-au crezut, ci din propria lor voie, amintește de Betsaida, de unde erau Andrei și Petru și Filip și fiii lui Zevedeu. Deci nu din fire este răutatea, ci din voință, căci dacă ar fi fost din fire, ar fi fost și aceștia răi.

Că dacă în Tir și în Sidon s-ar fi făcut minunile care s-au făcut în voi, de mult, în sac și în cenușă, s-ar fi pocăit. Dar zic vouă: Tirului și Sidonului le va fi mai ușor decât vouă, în ziua judecării, decât vouă (Mt. 11, 21-22). Îi socotește mai răi pe iudei decât pe cei din Tir și din Sidon. Fiindcă cei din Tir și din Sidon au călcat legea cea firească, dar iudeii, pe cea a lui Moise. Iar aceia n-au văzut minuni, iar aceștia, chiar văzînd, n-au crezut. Iar sacul este semn al pocăinței.

Și tu, Capernaume, n-ai fost înălțat pînă la cer ? Pînă la iad te vei pogorî. Căci de s-ar fi făcut în Sodoma minunile ce s-au făcut în tine, ar fi rămas pînă astăzi. Dar zic vouă că pămîntului Sodomei îi va fi mai ușor în ziua judecării decât ție (Mt. 11, 23-24). [Amintește de Sodoma și Gomora, ca cele ce erau cunoscute pentru desfrînare, iar Tirul și Sidonul, pentru închinarea lor la idoli. Zigaben] Capernaumul a fost înălțat pentru că aici a trăit Iisus și era slăvit ca patria Lui. Dar pentru că nu a crezut, la nimic nu i-a folosit aceasta, ci mai vîrtos a fost osîndit pînă la iad. Căci avînd un astfel de

locuitor, nu s-a folosit de El. Și fiindcă Capernaum înseamnă „locaș de mîngîiere“, vezi că, chiar de se va învrednici cineva să se facă lăcaș al Mîngîietorului, adică al Sfîntului Duh, dar după aceea se va înălța cu cugetul și se va ridica pînă la cer, cu adevărat va cădea, din pricina mîndrei cugetări. Pentru aceasta înfricoșează-te, o, omule !

În vremea aceea, grăind, Iisus a zis: te slăvesc pe tine, părinte, Doamne al cerului și al pămîntului, căci ai ascuns acestea de cei înțelepți și pricepuți și le-ai descoperit pruncilor (Mt. 11, 25). Ceea ce zice înseamnă: Îți mulțumesc, Părinte, că iudeii, cărora li se părea că sînt înțelepți și iscușiți în Scripturi, nu au crezut. Iar cei neînvațați și prunci au crezut și au cunoscut tainele. Iar Dumnezeu a ascuns tainele de cei care se cred înțelepți nu din pizmă sau făcîndu-li-se pricină de necunoștință, ci pentru că erau nevrednici. Și pentru că li se părea că sînt înțelepți. Iar cel care se socotește înțelept și se încrede în cunoștința sa nu-L cheamă pe Dumnezeu, iar Dumnezeu, fiindcă nu este chemat, nici nu-i ajută, nici nu-i descoperă. Și încă altfel: Dumnezeu, din multa Sa iubire de oameni, nu descoperă multora tainele, ca să nu fie munciți ca cei care, după ce le-au cunoscut, le-au defăimat.

Da, Părinte, căci așa a fost bunăvoirea înaintea Ta (Mt. 11, 26). Aici arată iubirea de oameni a Tatălui, căci fără a fi rugat a descoperit pruncilor, așa bineplăcîndu-i Lui dintru început, căci bunăvoință este voința și plăcerea Lui.

Toate Mi-au fost date de către Tatăl Meu (Mt. 11, 27). Mai sus a zis Tatălui: că ai descoperit, o, Părinte ! Dar ca să nu crezi că El nu face nimic și că toate sînt ale Tatălui, adaugă: toate îmi sînt date Mie și o stăpînie este a Mea și a Aceluia. Iar auzind că sînt date, nu socoti că sînt date ca unei slugi, care este mai prejos, ci ca unui Fiul. Căci pentru că S-a născut din Tatăl I s-au dat Lui. Iar dacă nu S-ar fi născut și dacă nu ar fi fost de aceeași ființă cu Tatăl, nu I s-ar fi dat. Că zice: toate îmi sînt date Mie, nu de la Stăpînul, ci de la Tatăl Meu; tot așa cum zici cînd se naște un prunc frumos dintr-un tată frumos, că i s-a dat frumusețea de la tatăl său.

Și nimeni nu cunoaște pe Fiul, decît numai Tatăl, nici pe Tatăl nu-l cunoaște nimeni, decît numai Fiul și cel căruia va voi Fiul să-i descopere (Mt. 11, 27). Lucrul cel mai mare îl spune acum: nu este de mirare că sînt Stăpîn a toate, fiindcă și mai mult am, adică Eu Îl cunosc pe Tatăl și așa Îl cunosc, încît Îl și descopăr și altora pe El. Iar fiindcă mai sus a zis că Tatăl a descoperit pruncilor tainele, iar

acum zice că Fiul descoperă pe Tatăl, vezi că este o singură putere a Tatălui și a Fiului, de vreme ce și Tatăl descoperă și Fiul.

Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi (Mt. 11, 28). Pe toți îi cheamă, nu numai pe iudei, ci și pe păgîni. Căci așa se înțelege: osteniți, adică pe iudei, ca pe cei care păzeau rînduielele cele grele ale Legii, și se osteneau în lucrarea poruncilor ei. Iar împovărați, pe păgîni, care erau strîmtorați de greutatea păcatelor. Pe toți aceștia îi odihnește Hristos. Pentru că ce osteneală este în a crede, a mărturisi și a te boteza ? Și cum nu este odihnă, de vreme ce aici ești fără de grijă pentru cele ce au fost făcute mai înainte de botez, iar dincolo de asemenea te vei sălășlui în odihnă ?

Luați jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine, că sînt blînd și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre. Căci jugul Meu este bun și povara Mea este ușoară (Mt. 11, 29-30). Jugul lui Hristos sunt smerenia și blîndețea. Cel care se smerește înaintea tuturor află odihnă, petrecînd fără tulburare. Iar cel care se mărește în deșert și trufașul sînt totdeauna îngrijați, nevoind să fie mai mic decît altul și socotind că mai mult vor fi slăviți dacă vor birui pe ceilalți. Deci jugul lui Dumnezeu, adică smerenia, este ușor. Căci este mai ușor firii noastre smerite să se smerească, decît să se înalțe. Dar și poruncile lui Hristos se numesc jug; și ele sînt ușoare pentru răsplătirea ce va să fie, deși pentru o vreme par a fi grele.

În vremea aceea, mergea Iisus, într-o zi de sîmbătă, printre semănături, iar ucenicii lui au flămînzit și au început să smulgă spice și să mănînce (Mt. 12, 1; Mc. 2, 23; Lc. 6, 1). Dezlegînd rînduiala Legii, îi aduce pe ucenici printre semănături pentru ca, mîncînd ei, să dezlege legea sîmbetei.

Văzînd aceasta, fariseii au zis Lui: iată, ucenicii Tăi fac ceea ce nu se cuvine sîmbăta. Iar El le-a zis: au n-ați citit ce-a făcut David cînd a flămînzit, el și cei ce erau cu el ? Cum a intrat în casa Domnului și a mîncat pîinile punerii înainte, care nu se cuveneau lui să le mănînce, nici celor ce erau cu el, ci numai preoților (Mt. 12, 2-4; 1 Regi 21, 3-6). Fariseii învinuiesc patima cea firească, foamea, mai rău păcătuiind ei. Iar Domnul îi rușinează din cele spuse despre David. Că acela, zice, din pricina foamei mai mare lucru a îndrăznit a face. Pîini ale punerii înainte erau cele 12 pîini care se puneau în fiecare zi înaintea Domnului, șase în dreapta și șase în stînga. Și deși David era prooroc, nu i se cuvenea să mănînce din pîinile acestea, ci numai preoților le era îngăduit. Și cu atît mai mult nu le era îngăduit celor care erau cu el. Însă i s-a iertat lui. La fel, și ucenicilor.

Sau n-ați citit în lege că preoții, sîmbăta, în templu, calcă sîmbăta și sînt fără de vină ? (Mt. 12, 5; Lev. 2, 9; 8, 31; 24, 5 și 24, 8-9; Num. 28, 9). Legea oprea orice lucrare în ziua sîmbetei. Dar preoții despicau lemne și aprindeau focul sîmbăta, deci, după cum s-ar socoti, pare că spurcau sîmbăta. Dar poate vei zice că aceia erau preoți, iar ucenicii nu erau. Dar spune: mai mare decît templul este aici; adică, de vreme ce Eu, Cel mai mare decît templul și Stăpînul, sînt cu ucenicii, mai mare stăpînire au aceștia a dezlega sîmbăta decît preoții.

Dacă știți ce înseamnă: milă voiesc, iar nu jertfă, n-ați fi osîndit pe cei nevinovați. Căci Fiul Omului este domn și al sîmbetei (Mt. 12, 7-8; Osea 6, 6; Mt. 9, 13). Îi arată pe ei ca neînvățați, că nu știu cele proorocite. Căci se cuvenea să miluiască pe cei flămînzi. Și încă: Eu, Fiul Omului, Domn sînt al sîmbetei, ca Cel ce sînt făcătorul tuturor celor zidite, deci Eu ca un stăpîn dezleg sîmbăta. [Notă. Patru sînt chipurile în care se tîlcuiește Sfînta Scriptură: istoric, adică potrivit literei și după istorie; anagogic, adică după o înțelegere mai înaltă; alegoric, adică sub cele spuse se înțeleg altele, ascunse; și tropologic, adică pentru îndreptarea moravurilor. Înțelesul istoric este cel care cuprinde lucruri trecute, care nu trebuie altfel înțelese și nici nu sînt închipuire a altui lucru. Anagogic, cînd prin spusele Scripturii ne suim de la Biserica pămîntească la cea cerească, de la oameni la îngeri, de la zidiri la Ziditor, pînă la Sfînta Treime, de unde nu este cu putință a trece mai departe. Adică atunci cînd zicem: La început a făcut Dumnezeu cerul și pămîntul, prin cer înțelegem pe îngeri, iar prin pămînt, pe oameni. Încă și ceea ce zice David: Căroră M-am jurat întru mînia Mea, nu vor intra întru odihna Mea; s-a jurat, zice Domnul, să nu intre evreei cei neascultători și împietriți la inimă, în pămîntul făgăduinței, în Palestina. Potrivit spuselor, adică potrivit istoriei, înțelegem chiar pămîntul Palestinei, dar anagogic, adică după o înțelegere mai înaltă, înțelegem viața cea veșnică, care este adevărata odihnă. Iar alegoric este felul în care potrivim cele spuse în Sfînta Scriptură la Hristos și la trupul Său tainic, Biserica cea pămîntească; adică, Avraam a avut, potrivit cuvintelor, adică potrivit istoriei, doi feciori, unul din Agar slujnica, pe Ismael, și altul din Sarra cea slobodă, pe Isaac. Alegoric, adică după chipul în care una se spune și alta se înțelege, Avraam închipuie pe Dumnezeu, care are doi fii, iudeii din sinagogă, și creștinii, din Biserică; creștinii sînt în libertatea darului lui Hristos, iar iudeii sînt sub slujirea și robia închipuirii Legii lui Moise, după cum privește

alegoric marele Pavel în Epistola către Galateni. Încă și prin arca lui Noe, avînd dobitoace curate și necurate, potrivit chipului alegoric de înțelegere vedem Biserica cea pămîntească, care cuprinde și drepti, și păcătoși. Iar tropologic este chipul îndreptător de moravuri, care, prin Scripturi, îndreaptă moravurile oamenilor și viața lor de la răutate către fapta cea bună. Precum este capitolul 8 de la Matei, capitolul 11 de la Luca și 3 de la Marcu în care se arată Iisus scoțînd dracul, după care cel mut și surd grăiește; aici tropologic, adică după chipul cel îndreptător de moravuri, se înțelege păcătosul: surd că nu voiesște să audă dumnezeieștile cuvinte și mut, că nu primește spovedania; drac este păcatul cel de moarte; iar păcătosul venind la Hristos, adică la preotul lui Dumnezeu, și mărturisindu-și păcatele sale, se izbăvește prin iertarea preotească de păcatele cele de moarte și grăiește, binecuvîntînd pe Dumnezeu prin lucrarea faptelor bune. Încă și cele spuse de Dumnezeu în Deuteronom: să nu legi gura bouului ce treieră, după slovă s-au spus pentru boi, dar tropologic, se înțelege pentru învățători, care, învățînd poporul, nu sînt opriți să se hrănească din lucrurile și veniturile Bisericii, după cum tîlcuiește marele Pavel în Epistola întîi către Corinteni. Deci în patru feluri se face citirea Sfintei Scripturi: istoric, potrivit cuvintelor; anagogic, după chipul unei înțelegeri mai înalte; alegoric, cînd înțelegem altceva decît cele spuse, și tropologic, adică în chipul îndreptător de moravuri. Se cuvine a ști că nu toate cuvintele Scripturii pot fi tîlcuite în toate aceste feluri, ci unele se tîlcuiesc numai într-un fel, altele în două sau în trei și altele în toate aceste patru feluri.] Apostolii sînt lucrătorii, iar seceriș și spice sînt cei ce cred. Iar apostolii îi smulg și îi mînîncă pe ei, adică hrana lor era mîntuirea oamenilor. Iar aceasta o fac sîmbăta, adică întru nelucrarea răutăților. Iar fariseii se mînie. Așa și în Biserică, de multe ori dascălii învățînd și folosind poporul, nu place aceasta celor care sînt zavistnici și asemănători fariseilor.

Și trecînd de acolo, a venit în sinagoga lor. Și iată un om avînd mîna uscată. Și l-au întrebat, zicînd: cade-se, oare, a vindeca sîmbăta ? Ca să-l învinuiască (Mt. 12, 9-10). Ceilalți evangheliști spun că Iisus i-a întrebat pe farisei. Este cu putință a zice că, fiind ei pizmăreți, ei cei dintîi l-au întrebat pe El, cum zice Matei. Apoi Hristos i-a întrebat pe ei, ca în batjocură, văzînd împietrirea lor, cum zic ceilalți evangheliști. Iar ei l-au întrebat ca să aibă pricină a-L defăima.

El le-a zis: cine va fi între voi omul care va avea o oaie și, de va cădea ea simbăta în groapă, nu o va apuca și o va scoate? Cu cât se deosebește omul de oaie! De aceea se cade a face bine simbăta (Mt. 12, 11-12). Îi vădește pe ei că, pentru iubirea de avere și ca să nu piardă oaia, dezleagă simbăta. Iar ca să fie vindecat un om, nu suferă să se facă aceasta. Deci în același timp îi arată și iubitori de avere și nemilostivi și defăimători ai lui Dumnezeu, de vreme ce, ca să nu se păgubească de oaie, defaimă simbăta. Iar nemilostivi sînt fiindcă nu voiesc vindecarea omului.

Atunci i-a zis omului: întinde mîna ta. El a întins-o și s-a făcut sănătoasă ca și cealaltă (Mt. 12, 13). Și acum sînt mulți care au mîinile uscate, adică nemilostive și nedarnice; dar cînd vor auzi cuvîntul evanghelic, le vor întinde spre dăruire, chiar dacă fariseii, adică demonii cei trufași, cei despărțiți de noi din pricina vrăjmășiei lor față de noi, nu voiesc să întindem noi mîinile către milostenie.

Și ieșind, fariseii s-au sfătuit împotriva Lui cum să-L piardă. Iisus însă, cunoscîndu-i, S-a dus de acolo (Mt. 12, 14-15). O, zavistie! Cînd li se face bine, atunci se înfurie. Iar Iisus pleacă, pentru că nu sosise încă vremea patimii, dar și pentru că Îi era milă de ei, să nu cadă în păcatul uciderii. Și nu este plăcut lui Dumnezeu ca să se arunce cineva singur în primejdie. Iar vorba „ieșind“ arată că atunci cînd au ieșit de la Dumnezeu s-au sfătuit să-L piardă pe Iisus. Pentru că nimeni, rămînînd întru Dumnezeu, nu are astfel de sfaturi.

Și mulți au venit după El și i-a vindecat pe toți. Dar le-a poruncit să nu-L dea în vileag (Mt. 12, 15-16). Ca să potolească zavistia lor, nu voiește să Se facă arătat. Și Se nevoia tot timpul să-i vindece.

Ca să se împlinescă ceea ce s-a spus prin Isaia proorocul, care zice: „iată Fiul Meu pe care l-am ales, iubitul Meu întru care a binevoit sufletul Meu; pune-voi duhul Meu peste El și judecată neamurilor va vesti. Nu se va certa, nici nu va striga (Mt. 12, 17-19). Aduce pe proorocul (Is. 42, 1) ca martor al blîndeții lui Iisus. Căci cîte voiesc iudeii, zice, va face El. De voiesc ei să nu Se arate El, și aceasta face și nu se împotrivesc ca un iubitor de slavă, nici nu se ceartă, ci poruncește poporului să nu-L vădească. Încă și la neamuri va vesti judecată, adică îi învață și pe păgîni, că judecată este învățătura și cunoștința alegerii binelui. Sau și Judecata ce va să vie va vesti păgînilor, care niciodată nu auziseră de ea.

Nu va auzi nimeni pe ulițe glasul Lui (Mt. 12, 19). Nu învață în mijlocul cetății, ca iubitorii de slavă, ci în Biserică și în adunare și în munte și pe lîngă țărni.

Trestie strivită nu va frînge și feștilă fumegîndă nu va stinge (Mt. 12, 20). Ar fi putut să-i frîngă pe iudei ca pe o trestie și să stingă mînia lor ca pe niște în aprins, dar nu a voit Domnul așa, pînă cînd va împlini iconomia și îi va birui pe ei prin toate; că aceasta înseamnă cuvintele următoare:

Pînă ce nu va scoate, spre biruință, judecata. Și în numele Lui vor nădăjdui neamurile“ (Mt. 12, 20-21). Ca să nu aibă ei cuvînt de răspuns, pe toate le-a răbdat, ca să-i osîndească și să-i biruie pe urmă, neavînd ei ce să spună împotriva. Căci ce n-a făcut ca să-i cîștige pe ei, dar ei n-au ascultat? De aceea neamurile vor nădăjdui în El, de vreme ce iudeii n-au vrut să-L asculte.

Atunci au adus la el pe un demonizat, orb și mut, și l-a vindecat, încît cel orb și mut vorbea și vedea. Mulțimile toate se mirau zicînd: nu este, oare, acesta, fiul lui David? (Mt. 12, 22-23). Căile care duc la credință, ochii și auzul și limba, le-a închis diavolul. Iar Iisus le vindecă. Și este numit de popor Fiul al lui David, fiindcă Hristos era așteptat din sămînța lui David. Și acum, dacă vezi pe cineva că nici el însuși nu înțelege lucrul cel bun și nici nu primește cuvînt de la altul, socotește-l orb și surd, pe care numai Dumnezeu poate să-l vindece atingîndu-Se de inima lui.

Fariseii însă, auzind, ziceau: acesta nu scoate pe demoni decît cu Beelzebul, căpetenia demonilor (Mt. 12, 24; Lc. 11, 15; Mc. 3, 22). Chiar dacă Domnul a plecat de acolo din pricina lor, auzind de departe că oamenilor li se face bine, clevetesc, așa de vrăjmași ai firii erau, ca și diavolul.

Cunoscînd gîndurile lor, Iisus le-a zis: orice împărăție care se dezbină în sine se pustiește; orice cetate sau casă care se dezbină în sine nu va dăinui. Dacă satana scoate pe satana, s-a dezbinat în sine; dar atunci cum va dăinui împărăția lui? (Mt. 12, 25-26). Prin faptul că le vădește gîndurile, Se arată pe Sine ca Dumnezeu. Și le răspunde cu pildele de obște, arătînd nebunia lor. Căci cum s-ar scoate dracii unii pe alții, cînd mai vîrtos ei se ajută unul pe altul în răutate. Iar satana este numit Potrivnicul.

Și dacă Eu scot pe demoni cu Beelzebul, feciorii voștri cu cine îi scot? De aceea ei vă vor fi judecători (Mt. 12, 27). Fie, zice, că Eu sînt așa cum ziceți voi. Dar feciorii voștri, adică ucenicii Mei, cu cine scot pe diavoli? Căci despre aceia nu ziceți că-l scot cu Beelzebul. Iar dacă ei fac aceasta cu dumnezeiască putere, cu mult mai vîrtos Eu; căci întru numele Meu fac ei minuni, deci ei vă vor

osîndi pe voi. Căci cu toate că-i vedeți pe ei făcînd minuni întru numele Meu, pe Mine Mă clevetiți.

Iar dacă Eu cu Duhul lui Dumnezeu scot pe demoni, iată a ajuns la voi împărăția lui Dumnezeu (Mt. 12, 28). Zice: dacă Eu scot dracii cu dumnezeiască putere, atunci cu adevărat sînt Fiul lui Dumnezeu și am venit la voi să vă fac bine. Venirea Mea la voi, aceasta este împărăția lui Dumnezeu. De ce, dar, clevetiți venirea Mea, care s-a făcut pentru voi ?

Cum poate cineva să intre în casa celui tare și să-i jefuiască lucrurile, dacă nu va lega întîi pe cel tare și pe urmă să-i prade casa ? (Mt. 12, 29). Departe de a fi prieten al dracilor, Eu Mă împotrivesc lor și îi leg pe ei, care înainte de venirea Mea erau foarte puternici. Căci în casă, adică în lumea aceasta intrînd Hristos, vasele diavolilor, adică pe oameni i-a jefuit de la ei.

Cine nu este cu Mine este împotriva Mea și cine nu adună cu Mine risipește (Mt. 12, 30). Cum să-Mi ajute Mie Beelzebul, care Mie Mi se împotrivesc ? Căci Eu învăț fapta bună, iar acela răutatea. Deci, cum este cu Mine ? Eu îi adun pe oameni la mîntuire, iar acela risipește. Iar în chip umbrit îi arată pe farisei, care văzîndu-L pe El învățînd și folosind pe mulți, risipeau poporul, ca să nu vină la El. Deci îi arată pe ei că sînt îndrăciți cu adevărat.

Celui care va zice cuvînt împotriva Fiului Omului, se va ierta lui; dar celui care zice împotriva Duhului Sfînt, nu i se va ierta lui, nici în veacul acesta, nici în cel ce va să fie (Mt. 12, 32; Mc. 3, 29; Lc. 12, 10). Aici spune că pentru orice păcat, ca furtişagul sau curvia, se poate găsi cuvînt de răspuns, căci ține de neputința oamenilor și este mai lesne iertat. Dar cînd cineva vede minunile care se săvîrșesc prin El și le defaimă, ca făcute de diavol, ce cuvînt de răspuns are acesta ? Căci știe că sînt săvîrșite de Duhul Sfînt, dar din propria lui voie se face hulitor. Cum ar putea fi lesne iertat unul ca acesta ? Deci de-l vedeau iudeii pe Domnul că mîncă și bea și pe trece cu vameșii și cu desfrînatele și pe toate celelalte pe care le lucrează ca un Fiu omenesc (Mt. 11, 19; Lc. 7, 34) și-L cleveteau ca pe un mîncăcios și un băutor de vin, puteau fi iertați și nici pocăință nu li se cerea pentru aceasta. Căci credeau că dintr-o pricină binecuvîntată se smintesc. Dar cînd Îl văd pe El făcînd minuni și atunci clevetesc și hulesc pe Duhul Sfînt, zicînd că este lucru drăcesc, cum le-ar putea fi iertat păcatul acesta, dacă nu se vor pocăi ? Cunoaște deci că cel ce hulea împotriva Fiului Omului, văzîndu-L că

viețuiește omeneste, și-L numea prieten al desfrînatelor și mîncăcios și băutor de vin (căci pe acestea le făcea Hristos), unuia ca acesta, chiar de nu s-ar pocăi, nu i se va cere socoteală și i se va ierta, ca celui care nu a cunoscut că este Dumnezeu tănuț. Dar cel care hulește împotriva Duhului Sfînt, hulind împotriva lucrurilor duhovnicești ale lui Hristos și numindu-le drăcești, nu va fi iertat, de nu se va pocăi. Căci nu avea pricină binecuvîntată de a cleveti. Nu i se va ierta cu adevărat acestuia, nici aici, nici dincolo, ci și aici și acolo va fi muncit. Mulți sînt chinuți aici, iar dincolo nicidecum, ca Lazăr cel sărac. Iar alții și aici, și dincolo, ca sodomiții și cei care hulesc împotriva Duhului Sfînt. Iar unii, nici aici, nici acolo, cum sînt apostolii și Înaintemergătorul. Și chiar dacă se pare că sînt ei chinuți aici, cînd sînt prigonți, aceste chinuri nu sînt pentru păcate, ci sînt încercări și cununi.

Ori spuneți că pomul este bun și roada lui este bună. Ori spuneți că pomul este rău și roada lui este rea, căci după roadă se cunoaște pomul (Mt. 12, 33; Lc. 6, 43; In. 15, 6). Fiindcă iudeii nu putea cleveti minunile ca fiind rele, dar pe Hristos, care le făcea, Îl huleau ca avînd drac, zice: sau pe Mine, pomul, numiți-Mă bun, și cu adevărat minunile Mele, care sînt roada, sunt bune; sau, de mă numiți pe Mine pom rău, arătat este că și roada, adică minunile, rea va fi. Dar pentru că minunile, adică roade, ziceți că sînt bune, deci și Eu, Cel ce sînt pomul, sînt bun. Căci cu adevărat după roadă se cunoaște pomul, așa și Eu, din minuni.

Pui de vipere, cum puteți să grațiți cele bune, odată ce sînteți răi ? (Mt. 12, 34). Iată voi, pomi răi fiind, aduceți roadă rea, vorbindu-Mă de rău pe Mine. Deci și Eu, de aș fi fost rău, roadă rea v-aș fi adus, iar nu minuni. Și îi numește pui de vipere, pentru că se mîndreau că sînt din Avraam, dar El îi arată din strămoși vrednici de răutatea lor.

Căci din prisosul inimii grăiește gura. Omul cel bun din comoara lui cea bună scoate cele bune, pe cînd omul cel rău, din comoara lui cea rea scoate cele rele (Mt. 12, 34-35). Cînd vezi pe vreunul vorbitor de cele de rușine, să știi că are în inima sa mult mai rele decît cele pe care le spune. Căci din prisosul său varsă în afară și, avînd comoară ascunsă, puțină parte din ea arată. La fel și cel ce grăiește cele bune, mai multe încă are în inima sa.

Vă spun că pentru orice cuvînt deșert, pe care-l vor rosti, oamenii vor da socoteală în ziua judecării. Căci prin cuvintele tale vei

fi găsit drept, și din cuvintele tale vei fi osîndit (Mt. 12, 36-37). Aici ne îngrozește pe noi că vom da seamă pentru tot cuvîntul deșert, adică pentru cel mincinos sau pentru clevețeală sau pentru cel fără de rînduială și de rîs. Apoi aduce mărturie din Scripturi, ca să creдем ce spune (Iov 9; Pilde 12,18; Eccl.10). Din cuvintele tale te vei îndreptăți și din cuvintele tale vei fi osîndit.

Atunci i-au răspuns unii dintre cărturari și farisei, zicînd: Învățătorule, voim să vedem de la Tine un semn (Mt. 12, 38). Evangelistul spune „atunci“, mirîndu-se că tocmai cînd se cuvenea să se supună pentru minunile care se făcuseră mai înainte, atunci cer semn. Și din cer voiesc ei să vadă semn, după cum spune alt evangelist. Că li părea că minunile de pe pămînt (Mc. 8; Lc. 11) le face din puterea diavolului, căci diavolul este stăpînitorul lumii. Ce le răspunde la acestea Mîntuitorul ?

Iar El, răspunzînd, le-a zis: neam viclean și desfrînat cere semn, dar semn nu i se va da, decît semnul lui Iona proorocul. Că precum a fost Iona în pîntecele chitului trei zile și trei nopți, așa va fi și Fiul Omului în inima pămîntului trei zile și trei nopți (Mt. 12, 39-40; In. 1, 15). I-a numit pe ei „neam viclean“ pentru că erau ispititori și vicleni. Iar desfrînat, pentru că se depărtaseră de Dumnezeu și se lipiseră de draci. Iar semnul este slăvită Învierea Lui, ca una care este lucru preaslăvit. Căci pogorîndu-Se în inima pămîntului, în locul cel mai de jos, adică la iad, a înviat a treia zi. Însă cele trei zile și cele trei nopți socotește-le în parte, iar nu întregi. Căci a murit și vineri, aceasta a fost o zi; sîmbătă a fost mort, iată a doua zi. Încă și noaptea duminicii L-a apucat mort, deci trei zile și trei nopți în parte se numără, căci așa ne-am obișnuit de multe ori să numărăm.

Bărbații din Ninive se vor scula la judecată cu neamul acesta și-l vor osîndi, că s-au pocăit la propovăduirea lui Iona; iată, aici este mai mult decît Iona (Mt. 12, 41). Iona, după ce a ieșit din chit, propovăduind, a fost crezut, iar Eu nici după Înviere nu voi fi crezut de voi. De aceea veți fi osîndiți și de niniviteni, care au crezut slujitorului Meu, Iona, fără semne. Și mai vîrtos vă vor osîndi aceia pe voi, care ați văzut semne, fiindcă nu ați crezut Mie, Stăpînului. Că aceasta înseamnă: Iată, aici este mai mult decît Iona.

Regina de la miazăzi se va scula la judecată cu neamul acesta și-l va osîndi, căci a venit de la marginile pămîntului ca să asculte înțelepciunea lui Solomon, și, iată, aici este mai mult decît Solomon (Mt. 12, 42; 3 Regi 4, 34 și 10, 1; 2 Par. 9, 1). Împărăteasa, deși era

femeie neputincioasă, a venit de departe, ca să audă despre copaci și lemne și pentru altele asemenea, firești. Iar voi, venind Eu la voi și negrăite taine spunîndu-vă, nu M-ați primit.

Și cînd duhul necurat a ieșit din om, umblă prin locuri fără apă, căutînd odihnă și nu găsește. Atunci zice: mă voi întoarce la casa mea de unde am ieșit; și venind, o află goliță, măturată și împodobită. Atunci se duce și ia cu sine alte șapte duhuri mai rele decît el și, intrînd, sălășluiesc aici și se fac cele de pe urmă ale omului aceluia mai rele decît cele dintîi. Așa va fi și cu acest neam viclean (Mt. 12, 43-45). Le arată aici că vor ajunge în cea de pe urmă pierzare, fiindcă nu L-au primit pe El. Căci precum cei ce au fost izbăviți de draci, dacă se vor lenevi, mai rele pătimesc, așa și neamul vostru care era stăpînit de diavolul, cînd se închina idolilor. Dar prin prooroci am gonit pe diavolul acesta, am venit încă și Eu, vrînd mai mult să vă curățesc, dar pentru că Mă goniți și pe Mine și vă sîrguiți să Mă omorîți, ca cei ce mai rău păcătuiți, mai rău veți fi și munciți, și robia voastră cea mai de pe urmă va fi mai grea decît cea dintîi. Dar înțelege și aceasta: prin botez este gonit duhul necurat și merge la cele fără de apă, adică la sufletele nebotezate, însă nu află întru ele odihnă. Căci odihna dracilor este a supăra pe cei botezați prin lucrările cele rele. Deci se întoarce la cel botezat împreună cu alte șapte duhuri, căci după cum șapte sînt darurile Duhului Sfînt, tot șapte sînt duhurile împotrivoare ale răutății [Notă. Pentru darurile Sfîntului Duh și pentru duhurile răutății caută la Marcu 16, 14 și la Luca 8,3 în această tîlcuire.] Iar dacă intră în cel botezat, nevoia este mai cumplită, căci mai înainte era nădejdea să se curățescă prin botez, dar cum nu este un al doilea botez, numai prin pocăință se poate curăți, care este plină de osteneală.

Și încă vorbind el mulțimilor, iată mama și frații Lui stăteau afară, căutînd să vorbească cu El (Mt. 12, 46; Mc. 3, 31; Lc. 8, 19). Oarece lucru omenesc vrea să arate Maica, adică că-L stăpînește pe Fiul. Că nu socotea încă nimic mare cu privire la El. Deci, în timp ce El încă vorbea, vrea să-L atragă la ea, dorind a fi cinstită pentru că un asemenea Fiu i se supune. Dar ce zice Hristos, cunoscînd scopul ei:

Cineva i-a zis: iată mama Ta și frații Tăi stau afară, căutînd să-Ți vorbească. Iar El a zis: cine este mama Mea și cine sînt frații Mei? Și întinzînd mîna către ucenicii Săi, a zis: iată mama Mea și frații Mei. Că oricine va face voia Tatălui Meu celui din ceruri, acela îmi este și frate și soră și mamă (Mt. 12, 47-50). Nu spune acestea

defăimîndu-și maica, ci îndreptînd socoteala ei omenească. Că nu a zis că nu este Maica Lui, ci că, de nu va face voia lui Dumnezeu, cu nimic nu se va folosi că L-a născut; nu Se leapădă de rudenie după fire, ci adaugă pe cea a faptei bune. Pentru că nimeni, nevrednic fiind, nu se folosește de rudenie. Deci, după ce a vindecat boala mării deșarte, se supune Maicii Sale care Îl chema, căci zice evanghelistul (cap. 13) că pentru Maica Sa a ieșit la mare, adică ascultînd-o ca pe o maică. [Notă. Cum se spune în tilcuire la Marcu 4, 1.]

În ziua aceea, ieșind Iisus din casă, ședea lîngă mare. Și s-au adunat la el mulțimi multe, încît intrînd în corabie ședea în ea și toată mulțimea sta pe țărm (Mt. 13, 1-2). A stat în corabie, pentru ca pe toți cei ce-L ascultau să-i aibă înaintea feței Sale și toți să audă și deci, pe mare fiind, îi vînează pe cei de pe uscat.

Și le-a grăit lor multe, în pilde, zicînd (Mt. 13, 3). Poporul lui simplu și fără vicleșug le vorbește deseori fără pilde, dar aici, pentru că sînt și fariseii cei vicleni, le grăiește în pilde ca măcar, neînțelegînd, să întrebe și să se învețe. Încă și în alt chip: fiind ei nevrednici, nu se cuvinea să pună învățăturile înaintea lor, că nu se cuvinea a arunca mărgăritarele înaintea porcilor. Deci întîi spune pilda care face pe ascultător mai cu luare-aminte. Că auzi ce zice:

Iată a ieșit semănătorul să semene (Mt. 13, 3; Mc. 4, 3; Lc. 8, 5). Semănător se numește pe Sine, iar sămînța pe care o seamănă este cuvîntul. Deci a ieșit, nu după loc vorbind, că era pretutindeni, ci fiindcă S-a apropiat de noi cu trup zice că a ieșit, adică din sînurile Părintești. Deci a ieșit la noi, fiindcă n-am putut noi să mergem la El. Și pentru ce a ieșit? Oare să ardă pămîntul pentru spinii cei mulți? Oare să chinuiască pe oameni? Nu. Ci să semene. Și anume să semene sămînța Sa [cum apare în textul ediției de la 1805], căci și proorocii au semănat, dar nu sămînța lor, ci a lui Dumnezeu. Iar El, Dumnezeu fiind, însăși sămînța Sa a semănat. Că nu a fost înțelepțit Hristos de darul cel dumnezeiesc (să nu fie!), ci El însuși era Înțelepciunea lui Dumnezeu.

Și pe cînd semăna, unele semințe au căzut pe lîngă drum și au venit păsările și le-au mîncat. Altele au căzut pe loc pietros, unde n-aveau pămînt mult și îndată au răsărit, că n-aveau pămînt adînc; iar cînd s-a ivit soarele, s-au pălit de arșiță și, neavînd rădăcină, s-au uscat (Mt. 13, 4-6). Cei de lîngă cale sînt cei trîndavi și leneși, care nu primesc cuvîntul pentru că mintea lor este bătătorită, aspră și nearată. De la aceștia răpesc cuvîntul păsările cerului, adică

duhurile cele din văzduh, care sînt dracii. Cei de pe loc pietros sînt cei care au auzit cuvîntul, dar, din pricina neputinței, nu s-au împotrivit ispitelor și necazurilor și și-au pierdut mîntuirea lor. Soarele care s-a ivit arată ispitele, pentru că ispitele îi vădesc pe oameni și îi descoperă, precum descoperă soarele cele ascunse.

Altele au căzut între spini, dar spinii au crescut și le-au înăbușit (Mt. 13, 7). Aceștia sînt cei care prin griji înăbușă cuvîntul. Căci, chiar de i se pare celui bogat că face oarecare faptă bună, ea nu crește, nici nu sporește, fiind oprită de griji.

Altele au căzut pe pămînt bun și au dat rod: una o sută, alta șazeci, alta treizeci (Mt. 13, 8). Trei părți de sămînță s-au pierdut, și numai a patra parte a rodit. Căci puțini sînt cei care se mîntuiesc (Lc. 13, 23). Iar mai apoi arată și pămîntul cel bun, dîndu-ne nădejde de pocăință. Căci chiar pietros de-ar fi cineva, chiar lîngă cale, chiar spinos, este cu putință a se face el pămînt bun. Dar nu rodesc la fel cei care au primit cuvîntul, ci unul o sută; poate cel ce are desăvîrșită neagoniseală și mare nevoință [Notă. Adică pustnicul.] Iar altul, șazeci. Poate călugărul care petrece în viața de obște. Iar altul, treizeci. Cel care a ales nuntă cinstită și pe cît este cu putință lucrează cu osîrdie faptele cele bune. Vezi și bunătatea lui Dumnezeu, cum îi primește pe toți, și pe cei ce fac lucruri mari, și pe cei de mijloc, și pe cei mici.

Cine are urechi de auzit să audă (Mt. 13, 9). Arată că se cuvinea să se înțeleagă duhovnicește acestea, de cei care au urechi duhovnicești. Că mulți au urechi, dar nu de auzit. De aceea a adăugat: cel ce are urechi de auzit, acela aude.

Și ucenicii, apropiindu-se de El, i-au zis: de ce le vorbești lor în pilde? Iar el, răsponzînd, le-a zis: pentru că vouă vi s-a dat să cunoașteți tainele împărăției cerurilor, pe cînd acelora nu li s-a dat. Căci celui ce are i se va da și îi va prisosi, iar de la cel ce nu are, și ce are i se va lua (Mt. 13, 10-12). Văzînd ucenicii multa adîncime din cele grăite de Hristos, fiind purtători de grijă ai mulțimii, vin la El și Îl întrebă aceasta. Dar El zice: Vouă vi s-a dat a ști tainele, pentru că aveți osîrdie și sîrguință, iar celor ce nu au sîrguință nu li s-a dat (Lc. 11, 9). Căci acela primește, care cere. Fiindcă zice: Cereți și vi se va da. Deci, cum aici a zis Domnul pilda, numai ucenicii cerînd au luat. Drept aceea, bine s-a zis că celui ce are sîrguință i se dă și cunoștința și îi prisosește. Iar de la cel care nu are sîrguință și minte vrednică, și ceea ce i se pare că are se va lua de la

el. Adică, cu toate că are o oarecare scînteie a lucrului celui bun, o stinge și pe aceasta de nu va sufla într-însa prin Duhul și prin lucrurile cele duhovnicești, ca să o aprindă.

De aceea le vorbesc în pilde, că, văzînd, nu văd, și auzînd nu aud, nici nu înțeleg (Mt. 13, 13). Aici află răspuns cei care zic că unii oameni sînt răi din fire și de la Dumnezeu. Căci ei zic că Iisus însuși a zis: Vouă vi s-a dat a ști tainele, iar iudeilor nu li s-a dat. Cu ajutorul lui Dumnezeu, le răspundem astfel celor ce zic unele ca acestea: Dumnezeu pe toți îi face să înțeleagă firește ceea ce se cuvine. Căci El luminează pe tot omul care vine în lume (In. 1). Dar voia noastră liberă ne întunecă pe noi. Acestea se arată și aici. Căci văzînd firește, adică fiind zidiți de Dumnezeu ca să poată firește să înțeleagă, nu văd din voia lor; și auzînd, adică fiind firește zidiți de Dumnezeu ca să audă și să înțeleagă, nu aud și nu înțeleg iarăși din voia lor liberă. Căci spune-mi, nu vedeau oare minunile lui Hristos? Cu adevărat le vedeau, dar se făceau ei înșiși orbi și Îl defăimau pe El. Aceasta înseamnă: văzînd, nu văd. Pentru aceasta aduce martor pe proorocul:

Și se împlinește cu ei proorocia lui Isaia, care zice: „cu urechile veți auzi, dar nu veți înțelege, și cu ochii vă veți uita, dar nu veți vedea“. Căci inima acestui popor s-a învîrtoșat și cu urechile aude greu și ochii lui s-au închis, ca nu cumva să vadă cu ochii și să audă cu urechile și cu inima să înțeleagă și să se întoarcă, și eu să-i tămăduiesc pe ei (Mt. 13, 14-15; Is. 6, 9; Fapte 28, 25, 27). Vezi că proorocia nu spune: nu înțelegeți nu pentru că Eu am zidit inima voastră vîrtoasă, ci pentru că ea s-a învîrtoșat, cu adevărat subțire fiind înainte, pentru că lucrul despre care se spune că s-a învîrtoșat înseamnă că era subțire înainte; iar fiindcă inima lor s-a învîrtoșat, și ochii lor s-au închis. Și nu a zis că Dumnezeu a închis ochii lor, ci că ei din voința lor i-au închis. Iar aceasta au făcut-o ca să nu se întoarcă și să-i vindece pe ei și din pricina răutății lor au rămas nevindecați și neîntorși (la pocăință).

Dar fericiți sînt ochii voștri că văd și urechile voastre că aud. Căci adevărat grăiesc vouă că mulți prooroci și drepti au dorit să vadă cele ce priviți voi, și n-au văzut, și să audă cele ce auziți voi, și n-au auzit (Mt. 13, 16-17). Și ochii cei simțitori ai apostolilor și urechile lor sînt fericite de Domnul. Dar mai vîrtos sînt vrednice de fericire ochii și urechile cele sufletești, fiindcă au cunoscut pe Hristos. Și îi cinstește pe ei mai mult decît pe prooroci, pentru că ei

și trupește au văzut și au crezut în Hristos, iar aceia numai în chip gîndit. Încă și pentru că aceia nu s-au învrednicit de atîtea taine și de atîta cunoștință ca aceștia. Deci cu acestea două covîrșesc apostolii pe prooroci: pentru că trupește L-au văzut și pentru că duhovnicește au primit cele dumnezeiești. Descoperă ucenicilor pilda zicînd:

De la oricine aude cuvîntul împărăției și nu-l înțelege, vine cel viclean și răpește ce s-a semănat în inima lui; aceasta este sămînța semănată lîngă drum (Mt. 13, 18, 19). Ne îndeamnă să înțelegem cele spuse de învățători, ca să nu fim ca cei de lîngă cale. Iar fiindcă Hristos este cale, lîngă cale sînt cei care sînt afară de Hristos.

Cea semănată pe loc pietros este cel care aude cuvîntul și îndată îl primește cu bucurie, dar nu are rădăcină în sine, ci ține pînă la o vreme și, împlîndu-se strîmtorare sau prigoană pentru cuvînt, îndată se smintește (Mt. 13, 20-21). A spus necaz, pentru că mulți, fiind necăjiți de părinți sau de alte nevoi, îndată hulesc. Iar prigoană, pentru cei ce cad în vremea tiranilor.

Cea semănată în spini este cel care aude cuvîntul, dar grija acestei lumi și înșelăciunea avuției înăbușă cuvîntul și îl face neroditor (Mt. 13, 22). Nu spune că veacul acesta înăbușă cuvîntul, ci grija veacului. Nici bogăția, ci înșelăciunea bogăției. Căci atunci cînd bogăția este împărțită (la cei lipsiți) nu înăbușă, ci crește cuvîntul. Iar spinii sînt grijile și desfătările, care aprind și focul poftelor și al gheenei. Și după cum spinul, fiind ascuțit, intră în trup și greu se scoate, așa și desfătarea, dacă robește sufletul, intră în lăuntru și cu anevoie se dezrădăcează.

Iar sămînța semănată în pămînt bun este cel care aude cuvîntul și-l înțelege, deci care aduce rod și face: unul o sută, altul șazeci, altul treizeci (Mt. 13, 23). Multe sînt chipurile faptei bune, de multe feluri sînt și cei care sporesc. Dar vezi rînduiala din pildă. Căci se cuvine ca mai întîi să auzim cuvîntul și să-l înțelegem, ca să nu fim ca cei de lîngă cale. Apoi să ținem cu întemeiere cele auzite. După aceea să nu fim iubitori de bani, căci ce folos am de voi auzi și voi ține cuvîntul, dar din pricina iubirii de bani îl voi înăbuși?

Altă pildă le-a pus lor înainte, zicînd: asemenea este împărăția cerurilor, omului care a semănat sămînță bună în țarina sa. Dar pe cînd oamenii dormeau, a venit vrăjmașul, a semănat neghină printre grîu și s-a dus. Iar dacă a crescut paiul și a făcut rod, atunci s-a arătat și neghina. Venind slugile stăpînului casei, i-au zis: Doamne, n-ai semănat tu, oare, sămînță bună în țarina ta? De unde dar are

neghină ? Iar el le-a răspuns: un om vrăjmaș a făcut aceasta. Slugile i-au zis: voiești deci să ne ducem și s-o plivim ? El însă a zis: nu, ca nu cumva, plivind neghina, să smulgeți odată cu ea și grâul. Lăsați să crească împreună și grâul și neghina pînă la seceriș, și la vremea secerișului, voi zice secerătorilor: pliviți întîi neghina și legați-o în snopi ca s-o ardem, iar grâul adunați-l în jitnița mea (Mt. 13, 24-30). În prima pildă a spus că a patra parte de sămînță a căzut pe pămînt bun. Iar aici arată că nici pe cea care a căzut pe pămînt bun n-a lăsat-o vrăjmașul nesticată, pentru că ne lenevim și dormim. Iar țarina este lumea aceasta sau sufletul fiecărui om. Cel ce l-a semănat este Hristos. Sămînța cea bună sînt oamenii cei buni sau gîndurile; neghina arată eresurile sau gîndurile rele, iar cel ce le-a semănat pe acestea este diavolul. Oamenii care dorm, din lenevire primesc eresurile și gîndurile rele. Slugi sînt îngerii, cărora le pare rău că sînt eresuri sau răutăți în suflet și voiesc a smulge și a tăia din viață și pe eretici și pe cei care gîndesc cele rele. Iar Dumnezeu nu lasă să piară ereticii prin războaie, ca să nu pătimească împreună cu ei și să se piardă și dreptii. De asemenea, nici pentru gîndurile rele nu voiește Dumnezeu să fie tăiat omul, ca să nu se strice și grâul. Căci dacă Matei, care era neghină, ar fi fost tăiat din viață, s-ar fi tăiat împreună cu el și grâul cuvîntului care avea să răsară mai apoi din el. La fel și Pavel și tîlharul de pe cruce. Căci aceștia, neghină fiind, n-au fost tăiați, ci au fost lăsați să trăiască, ca să crească fapta lor bună, cea de pe urmă. Deci spune îngerilor ca la sfîrșit să adune neghina, adică pe eretici. Dar cum ? Snopi, adică legîndu-i de mîini și de picioare. Căci așa nu mai pot lucra, ci toată puterea lor lucrătoare se leagă. Iar grâul, adică sfinții, se adună de secerătorii îngeri în jitnițele cele cerești. La fel și gîndurile cele rele pe care le avea Pavel, cînd era prigonitor al Bisericii, au fost arse de focul lui Hristos, pe care a venit El să-l arunce pe pămînt. Iar grâul, adică gîndurile bune, au fost adunate în jitnițele Bisericii.

O altă pildă le-a pus înainte, zicînd: împărăția cerurilor este asemenea grăuntelui de muștar, pe care, luîndu-l, omul l-a semănat în țarina sa, și care este mai mic decît toate semințele, dar cînd a crescut este mai mare decît toate legumele și se face pom, încît vin păsările cerului și se sălășluiesc în ramurile lui (Mt. 13, 31-32; Mc. 4, 30; Lc. 13, 18). Grăunte de muștar sînt propovăduirea și apostolii. Că puțin pârînd a fi aceștia, au cuprins toată lumea, încît păsările cerului, adică cei cu minte ușurată de patimi și zburătoare

la cele de sus, se odihnesc într-înșii. Deci fii și tu grăunte de muștar, adică mic la arătare, căci nu se cuvine a-ți vădi fapta cea bună, dar fierbinte și rîvnitor și iute și muștrător. Căci așa te vei face mai mare ca legumele, adică decît cei care sînt neputincioși și nedesăvîrșiți, tu însuți fiind atît de desăvîrșit, încît și păsările cerului, adică îngerii, să se odihnească întru tine, cel ce viețuiești viață îngerească; că și îngerii se bucură pentru cei drepti.

Altă pildă le-a spus lor: asemenea este împărăția cerurilor aluatului pe care, luîndu-l, o femeie l-a ascuns în trei măsurii de făină, pînă ce s-a dospit toată (Mt. 13, 33). Aluat îi numește pe apostoli, după cum și grăunte de muștar i-a numit. Deci, precum aluatul, mic fiind, preface toată făina, așa și voi toată lumea o veți preface, deși sînteți puțini. Unii înțeleg prin aluat propovăduirea. Iar trei măsuri sînt cele trei puteri ale sufletului: cugetarea, mînia și pofta. Iar femeie este sufletul care a ascuns propovăduirea în toate puterile sale și s-a amestecat și a dospit și s-a sfințit cu totul de această propovăduire. Că se cuvine ca în întregime să dospim și să ne întoarcem spre cele duhovnicești, că zice: pînă ce s-a dospit toată.

Toate acestea le-a vorbit Iisus mulțimilor în pilde, și fără pildă nu le grăia nimic, ca să se îplinească ce s-a spus prin proorocul care zice: „deschide-voi în pilde gura mea, spune-voi cele ascunse de la întemeierea lumii“ (Mt. 13, 34-35; Mc. 4, 33; Ps. 48, 4). Aduce martor pe proorocul care mai înainte a vestit că avea să învețe Hristos, și că în pilde va învăța, ca să nu socotești că Hristos a adus un chip nou de învățătură (...). Și cuvîntul „fără de pildă nu le grăia nimic“ se referă la acel moment, pentru că nu întotdeauna le vorbea în pilde. Și a spus Domnul cele ce erau ascunse de la începutul lumii, căci El ne-a arătat tainele cerești.

După aceea, lăsînd mulțimile, a venit în casă (Mt. 13, 36). A lăsat poporul, pentru că nimic nu se folosea acesta din învățătură, căci El grăind în pilde, ca să-L întrebe pe Dînsul, iar ei neîngrijindu-se de aceasta, nici căutînd să învețe ceva, pe drept sînt lăsați de El.

Iar ucenicii Lui s-au apropiat de El zicînd: lămurește-ne nouă pilda cu neghina din țarina (Mt. 13, 36). Întrebă numai despre această pildă, pentru că celelalte li se păreau mai descoperite. Iar prin neghină arată toate cele stricătoare care răsar în grîu.

El răspunzînd, le-a zis: cel ce seamănă sămînța cea bună este Fiul Omului. Țarina este lumea; sămînța cea bună sînt fiii împărăției; iar neghina sînt fiii celui rău. Dușmanul care a semănat-o

este diavolul; secerișul este sfârșitul lumii, iar secerătorii sînt îngerii. Și, după cum se alege neghina și se arde în foc, așa va fi la sfârșitul veacului. trimite-va fiul omului pe îngerii săi, vor culege din împărăția lui toate smintelile și pe cei ce fac fărădelegea, și-i vor arunca pe ei în cuptorul cu foc; acolo va fi plîngerea și scrișnirea dinților (Mt. 13, 37-42). Toate cîte se cuvenea să se zică s-au zis aici; vorbește despre eresuri, care se vor îngădui pînă la sfârșit, căci de vor fi omorîți ereticii, vor fi și tulburări și războaie și poate și dintre cei credincioși se vor strica în vremea tulburărilor. Pentru că și Pavel și tîlharul au fost vrăjmașii lui Dumnezeu înainte de a crede; dar n-au fost tăiați atunci, pentru grîul care avea să răsară dintr-înșii, căci mai pe urmă au adus roadă lui Dumnezeu, iar vrăjmașia cu focul Duhului și cu căldura credinței au ars-o.

Atunci cei drepti vor străluci ca soarele în împărăția tatălui lor. Cel ce are urechi de auzit să audă (Mt. 13, 43; Dan. 12, 3). Fiindcă noi socotim soarele mai luminos decît toate stelele, cu soarele aseamănă strălucirea dreptilor. Dar mai mult decît soarele vor străluci. Și, de vreme ce Hristos este soarele dreptății, nu ca Hristos vor străluci dreptii? Căci vor fi și ei dumnezei (Ps. 81, 6).

Asemenea este împărăția cerurilor cu o comoară ascunsă în țarină, pe care, găsind-o un om, a ascuns-o și de bucuria ei se duce și vinde tot ce are și cumpără țarina aceea (Mt. 13, 44). Țarina este lumea. Comoara, propovăduirea și cunoașterea lui Hristos, ascunse în lume. Căci înțelepciunea cea ascunsă propovăduim, zice Pavel (I Cor. 2, 7). Iar cel ce caută cunoașterea cea după Dumnezeu o află și toate cele pe care le are – dogme elinești sau năravuri rele sau bani – le aruncă pe dată și cumpără țarina, adică lumea. Căci cel care are înțelepciunea cea după Dumnezeu are toată lumea. Și nimic avînd, pe toate le stăpînește și stihiiile îi sînt supuse, căroră le și poruncește, așa cum făceau Isus Navi sau Moise.

Iarăși este asemenea împărăția cerurilor cu un neguțator care caută mărgăritare bune; și aflînd un mărgăritar de mult preț, s-a dus, a vîndut toate cîte avea și l-a cumpărat (Mt. 13, 45-46). Viața de acum este o mare. Neguțatori sînt cei care o străbat căutînd oarecare cunoștință. Multora mărgăritare li se par cugetele înțelepților celor mulți; dar numai unul este cel de mult preț, pentru că numai unul este Adevărul, care este Hristos. După cum despre mărgăritar se spune că se naște în scoica lovită de fulger, așa și Hristos s-a zămislit din Fecioara, din fulgerul cel de sus, adică din Sfîntul Duh. Și după cum

cel care are mărgăritar, el singur știe cîtă bogăție are, iar alții nu știu, așa și propovăduirea întru cei neînvățați și simpli se ascunde. Pentru aceasta se cuvinea ca toate dîndu-le, acest mărgăritar să-l cîștigăm.

Asemenea este iarăși împărăția cerurilor cu un năvod aruncat în mare și care adună tot felul de pești. Iar cînd s-a umplut, l-au tras pescarii la mal și, șezînd, au ales în vase pe cei buni, iar pe cei răi i-au aruncat afară. Așa va fi la sfârșitul veacului: vor ieși îngerii și vor despărți pe cei răi din mijlocul celor drepti și îi vor arunca în cuptorul cel de foc; acolo va fi plîngerea și scrișnirea dinților (Mt. 13, 47-50). Înfricoșătoare este pilda aceasta, care ne arată că, chiar de vom crede, dar viață bună nu vom avea, vom fi aruncați în foc. Năvod este învățătura apostolilor, care au fost pescari. Acest năvod a fost împletit din semne și mărturii proorocești. Cele pe care le propovăduiau, apostolii le adevereau cu minunile și cu glasurile proorocilor. Deci, acest năvod a adunat în el de toate, barbari, elini, iudei, desfrînate, vameși, tîlhari; iar după ce s-a umplut, adică atunci cînd se va sfîrși lumea, se vor alege cei prinși în năvod; și chiar dacă am crezut, dar vom fi aflați răi, vom fi aruncați afară; iar ceilalți se vor pune în vase, adică în veșnicele lăcașuri. Și toată lumea, și cea bună, și cea rea, se spune că este mîncare a sufletului, căci sufletul are dinți duhovnicești. Deci la judecată sufletul va da seamă prin puterile sale lucrătoare, zdrobindu-se acestea pentru că au făcut cele rele. Iar zdrobirea acestora este „plîngerea și scrișnirea dinților“.

Înțeles-ați toate acestea? Zis-au Lui: Da, Doamne. Iar El le-a zis: De aceea, orice cărturar cu învățatură despre împărăția cerurilor este asemenea unui om gospodar, care scoate din vistieria sa noi și vechi (Mt. 13, 51-52). Vezi cum pildele i-au făcut pe ucenici mai cu luare-aminte? Căci iată, cei ce erau mai înainte neînțelegători și neînvățați, au pătruns cele grele de înțeles. De aceea, lăudîndu-i Mîntuitorul pe ei, spune „orice cărturar“ și celelalte. Căci pe ei îi numește cărturari, ca pe cei care știau Legea, dar care, deși știau Legea, n-au rămas în Lege, ci au primit cunoștința Împărăției, adică cunoștința lui Hristos, și pot vorbi și cele ale Legii vechi, și cele ale Legii noi. Gospodar, stăpîn al casei și bogat este Hristos, căci în El sînt vistieriile înțelepciunii. El, învățînd cele noi, aducea mărturii din Scriptura veche. De pildă, zicînd că „pentru orice cuvînt deșert veți da socoteală“ (Mt. 12, 36-37), dă Legea cea nouă; dar cînd zice: „din cuvintele tale vei fi găsit drept și din cuvintele tale vei fi osîndit“, aduce mărturie din Legea veche (Pilde 18; Iov 15, 6). Deci cu

Acesta asemenea sînt apostolii. După cum zice Pavel: „să-mi fiți mie următori, precum și eu lui Hristos“ (I Cor. 4, 16).

Iar după ce Iisus a sfîrșit aceste pilde, a trecut de acolo. Și venind în patria Sa, îi învăța pe ei în sinagoga lor (Mt. 13, 53-54). Zice „aceste pilde“, pentru că avea să spună și altele. Trece de acolo, pentru ca și pe alții să-i folosească cu venirea Lui. Iar patrie a sa numește Nazaretul, căci aici a crescut (Mt. 2, Mc. 6, Lc. 4). Iar spunînd „în sinagogă“, arată că îi învăța în adunare și că grația pe față, ca să nu poată zice că a învățat ca un călcător de Lege.

Încît ei erau uimiți și ziceau: de unde are El înțelepciunea aceasta și puterile? Au nu este acesta fiul teslarului? Au nu se numește mama lui Maria și frații (verii) lui: Iacov și Iosif și Simon și Iuda? Și surorile (verișoarele) lui au nu sînt toate la noi? Deci de unde are El toate acestea? Și se sminteau întru El (Mt. 13, 54-57; Mc. 6, 3; In. 6, 42). Fiind nepricepuți, cei din Nazaret socoteau că neamul de jos și simplitatea strămoșilor sînt piedici în a plăcea lui Dumnezeu. Chiar om simplu să fi fost Iisus, adică numai om, nu și Dumnezeu, ce îl împiedica pe El să se facă mare prin minuni? Aici ei se arată și lipsiți de înțelegere și pizmăreți. S-ar fi convenit ca mai virtos să se laude că patria lor a odrăslit un asemenea bine. Iar frați și surori ai Domnului erau copiii lui Iosif, născuți din femeia fratelui său Cleopa. Căci după ce s-a săvîrșit Cleopa, fără a avea feciori, Iosif, după Lege, a luat pe femeia aceluia și a avut de la ea șase copii, patru parte bărbătească și doi parte femeiască: pe Maria, care după lege era fiica lui Cleopa, și pe Salomeea. Și spune „sînt la noi“ în loc de „aici locuiesc“. Deci și aceștia se sminteau întru Hristos, zicînd poate și ei că scoate pe draci cu Beelzebul.

Iar Iisus le-a zis: nu este prooroc disprețuit decît în patria lui și în casa lui. Și n-a făcut acolo multe minuni, din pricina necredinței lor (Mt. 13, 57-58; Mc. 6, 4; Lc. 4, 24; In. 4, 44). Vezi că Hristos nu-i ocărăște, ci cu blîndețe vorbește despre proorocul disprețuit și celelalte. Că avem noi, oamenii, acest obicei, că niciodată nu băgăm în seamă cele ce sînt ale noastre și pe cele străine le iubim. Și adaugă și „în casă“, pentru că și frații Lui cei dintru aceeași casă cu El îl pizmuiau. Și n-a făcut minuni pentru necredința lor, fiindu-i milă de ei, ca nu cumva, și după minuni rămînînd necredincioși, să fie mai mult supuși la munci. Și zice „n-a făcut multe“, căci minuni a făcut, ca să nu poată zice: am fi crezut, dacă ar fi făcut minuni. Iar și așa să înțelegi: că pînă astăzi Iisus în patria Lui, adică la iudei, este necinstit. Iar noi, cei străini, îl cinstim pe El.

În vremea aceea, a auzit tetrarhul Irod despre faima lui Iisus. Și a zis slujitorilor săi: acesta este Ioan Botezătorul; el s-a sculat din morți și de aceea se fac minuni prin el (Mt. 14, 1-2; Mc. 6, 14; Lc. 9,7). Tetrarh – stăpînitor peste a patra parte, conform tîlcuirii de la Matei 2, 21-22. Acest Irod era fiul celui care a omorît pruncii din Betleem. Să înțelegi de aici mîndria vieții lui de tiran. Căci, iată, după cîtă vreme aude Irod de Iisus. Căci stăpînitorii cu greu iau cunoștință de acestea, pentru că nu se gîndesc la cei care strălucesc cu fapta bună. Și se vede că se temea de Botezătorul și de aceea nu îndrăznește a vorbi decît slujitorilor. Și fiindcă Ioan n-a făcut nici o minune cît a trăit, Irod socotea că după înviere a luat darul de a face minuni de la Dumnezeu.

Căci Irod, prinzînd pe Ioan, l-a legat și l-a pus în temniță, pentru Irodiada, femeia lui Filip, fratele său. Căci Ioan îi zicea lui: nu ți se cuvine să o ai de soție. Și voind să-l ucidă, s-a temut de mulțime, că-l socotea pe el ca prooroc (Mt. 14, 3-5). Matei nu l-a pomenit pe Ioan mai dinainte, fiindcă scopul lui era să scrie numai despre Hristos. Și nici acum n-ar fi pomenit, dacă n-ar fi fost acestea legate de Hristos. Iar Ioan îl muștra pe Irod pentru că ținea pe soția fratele lui împotriva Legii, care poruncește ca omul să ia pe soția fratelui său dacă s-ar fi săvîrșit acela fără a avea copii. Iar Filip avea o fiică, Salomeea, cea care a jucat la ziua regelui. Și cronicarii spun că Irod a luat-o pe femeia lui Filip și stăpînirea celei de-a patra părți încă trăind acesta. Oricum, fărădelege era ceea ce s-a făcut. Și netemîndu-se de Dumnezeu, se temea de popor și de aceea amîna uciderea lui Ioan. Dar diavolul i-a dat lui prilejul pentru aceasta.

Iar prăznuind Irod ziua lui de naștere, fiica Irodiadei a jucat în fața oaspeților și a plăcut lui Irod. De aceea, cu jurămînt i-a făgăduit să-i dea orice va cere. Iar ea, îndemnată fiind de mama sa, a zis: dă-mi, aici pe tîpsie, capul lui Ioan Botezătorul (Mt. 14, 6-8). Vezi aici cîtă înverșunare. Împărăteasa joacă, și cu cît joacă mai bine, cu atît mai rău, căci este rușinos pentru o împărăteasă să facă ceva necuviincios cu iscusință. Dar vezi și nebunia lui Irod, că se jură să-i dea orice-i va cere. Dacă ar fi vrut capul tău, oare i l-ai fi dat? Și-i zice „aici“, pentru că se temea ca nu cumva Irod trezindu-se, să se răzgîndească. Pentru aceea îl silea, zicînd: Dă-mi aici.

Și regele s-a întristat, dar, pentru jurămînt și pentru cei care se-deau cu el la masă, a poruncit să i se dea. Și a trimis și a tăiat capul lui Ioan, în temniță. Și capul lui a fost adus pe tîpsie și a fost dat fetei, iar ea l-a adus mamei sale. Și venind ucenicii lui, au luat trupul

lui și l-au înmormântat (Mt. 14, 9-12). S-a întristat pentru că știa faptele bune ale lui Ioan, căci pînă și vrăjmașul laudă fapta bună. Dar din pricina jurămîntului dă darul fără de omenie. Și învățăm de aici că uneori este mai bine a călca jurămîntul, decît a face fărădelege pentru jurămînt. Iar trupul lui Ioan Botezătorul a fost îngropat în Sevasta Cezareii, iar cinstitul său cap întîi a fost pus în Emesa.

Și s-au dus să dea de știre lui Iisus (Mt. 14, 12). Ce i-au vestit lui Iisus? Nu că a murit Ioan, căci povestirea despre Ioan este doar un adaos, ci că Irod spune despre El că ar fi Ioan.

Iar Iisus auzind, s-a dus de acolo, cu corabia, în loc pustiu (Mt. 14, 13; Mc. 6, 32; Lc. 9, 10). Iisus pleacă de acolo, din pricina sîngerosului Irod, învățîndu-ne să nu ne aruncăm pe noi înșine în primejdii; și încă pentru ca să nu pară că după nălucire s-a întrupat; și încă pentru că Irod ar fi fost ispitit să-l omoare și, pentru că nu venise încă timpul morții Sale, dacă din mijlocul primejdiilor ar fi plecat în chip minunat, și atunci ar fi părut nălucă. Și se duce în loc pustiu, ca să facă minunea cu pîinile.

Dar, aflînd mulțimile, au venit după El, pe jos, din cetăți. Și ieșind, a văzut mulțime mare și i s-a făcut milă de ei și a vindecat pe bolnavii lor (Mt. 14, 13-14). Credință arată poporul, de vreme ce, plecînd Iisus, se duc după El. De aceea și primesc vindecările, ca plată a credinței. Căci a merge pe jos și fără hrană după El, toate acestea sînt fapte ale credinței.

Iar cînd s-a făcut seară, ucenicii au venit la El și i-au zis: locul este pustiu și vremea iată a trecut; deci, dă drumul mulțimilor, ca să se ducă în sate, să-și cumpere mîncare. Iisus însă le-a răspuns: n-au trebuință să se ducă; dați-le voi să mînce (Mt. 14, 15-16). Ucenicii se arată iubitori de oameni, că poartă de grijă norodului și nu vor să-i lase să flămînzească. Dar ce zice Mîntuitorul? Dați-le, zice, voi să mînce. Iar aceasta n-o zice fiindcă n-ar fi știut sărăcia ucenicilor. Nu, ci pentru ca, zicînd ei că nu au ce să le dea, să arate că de nevoie face minunea, și nu pentru iubirea de slavă.

Iar ei I-au zis: nu avem aici decît cinci pîini și doi pești. Și El a zis: aduceți-mi-le aici. Și poruncind să se așeze mulțimile pe iarbă și luînd cele cinci pîini și cei doi pești și privind la cer, a binecuvîntat (Mt. 14, 17-19). Deși este seară, Eu, Făcătorul timpului, sînt de față. Cel ce dă hrană la tot trupul Eu sînt (Ps. 135, 25). Să învățăm de aici că, chiar puține de avem, să le cheltuim cu iubirea de străini. Pentru că și apostolii, puține avînd, le-au dat mulțimilor. Și după

cum acele puține s-au înmulțit, așa și ale tale cele puține se vor înmulți. Și pune poporul să stea jos, pentru a ne învăța smerenia. Și privește la cer și binecuvîntează pîinea ca să vădească că nu este potrivnic lui Dumnezeu, ci că de la Tatăl a venit și din cer. Și încă să ne învețe pe noi ca mai întîi să mulțumim și apoi să mîncăm.

Și frîngînd, a dat ucenicilor pîinile, iar ucenicii mulțimilor. Și au mîncat toți și s-au săturat și au strîns rămășițele de fărîmituri, douăsprezece coșuri pline. Iar cei ce mîncaseră erau ca la cinci mii de bărbați, afară de femei și copii (Mt. 14, 19-21). Le dă ucenicilor pîinile, pentru ca să-și amintească pururea minunea, măcar că ei degrabă au uitat-o. Și ca să nu socotești că după nălucire a făcut minunea, de aceea rămîn resturi. Și sînt douăsprezece coșuri cu fărîmituri, pentru ca și Iuda să poarte un coș și să nu cadă în vînderea Lui, ținînd minte minunea. Și înmulțește pîinile și peștii, ca să arate că El este făcătorul pămîntului și al mării și că cele ce mîncăm în fiecare zi de El sînt date și de El sînt înmulțite. Face această minune în pustie, ca să nu creadă cineva că au fost acestea cumpărate din vreun oraș din apropiere. Astfel le înțelegem după cum s-au întîmplat ele cu adevărat. Iar după o mai înaltă înțelegere, învață că: de vreme ce Irod, mintea cea trupească a iudeilor – că așa se tîlcuiește Irod –, a tăiat capul lui Ioan, care este cap al proorocilor, și n-a crezut celor care l-au proorocit pe Iisus, pleacă de la ei Iisus în loc pustiu, adică la neamuri, care erau pustii de Dumnezeu. Și tămăduiește pe cei bolnavi cu sufletul. Apoi îi și hrănește pe aceștia. Că de nu ne va ierta nouă păcatele și nu ne va vindeca bolile prin botez, nu ne va hrăni pe noi cu împărtășirea Preacuratelor Taine. Fiindcă cel nebotezat nu se împărtășește. Iar 5000 sînt, pentru că rău boleau la cele cinci simțuri, care se și vindecă prin cele cinci pîini. Că de vreme ce aceste cinci simțuri erau bolnave, cîte sînt rănile, atîtea și leacurile. Iar doi pești sînt cuvintele pescarilor, unul Evanghelia, altul Cartea Faptelor. Alții prin cinci pîini au înțeles cele cinci cărți ale lui Moise: Facerea, Ieșirea, Leviticul, Numeri, Deuteronomul. Și cele douăsprezece coșuri care au fost ridicate de apostoli arată că cele pe care noi, mulțimile, nu putem să le mîncăm, adică să le înțelegem, pe acestea apostolii le-au purtat și le-au înțeles. Și spune „afară de femei și de copii“, pentru că se cere de la creștin să nu aibă nimic copilăresc, sau femeiesc, adică nebărbătesc.

Și îndată Iisus a silit pe ucenici să intre în corabie și să treacă înaintea Lui, pe țărnul celălalt, pînă ce El va da drumul mulțimilor

(Mt. 14, 22). Despărțirea cu anevioie de ucenici a arătat-o în chip umbros, zicînd „au silit“. Căci ei voiau să fie pururea cu El. Și slobozește poporul, nevrînd să-l ducă după El, ca să nu pară iubitor de slavă deșartă.

Iar dînd drumul mulțimilor, S-a suit în munte ca să Se roage singur. Și, făcîndu-se seară, era singur acolo. Iar corabia era acum la multe stadii departe de pămînt, fiind învăluită în valuri, căci vîntul era împotriva (Mt. 14, 23-24; Mc. 6, 47; In. 6, 15). Pentru a ne arăta că se cuvine să ne rugăm fără răspîndirea minții, se suie în munte. Căci toate pentru noi le face, El neavînd trebuință de rugăciune. Și se roagă pînă seara, învățîndu-ne să stăruim în rugăciune și mai ales noaptea să ne rugăm, căci atunci este multă liniște. Iar pe ucenici îi lasă să se înviforeze, ca să se deprindă a suferi cu vitejie ispitele și să cunoască puterea Lui. Iar corabia era în mijlocul mării, ca mai mare să le fie frica.

Iar la a patra strajă din noapte, a venit la ei Iisus umblînd pe mare. Văzîndu-L umblînd pe mare, ucenicii s-au spăimîntat, zicînd că este nălucă și de frică au strigat. Dar El le-a vorbit îndată, zicîndu-le: Îndrăzniți, Eu sînt; nu vă temeți! (Mt. 14, 25-27). N-a potolit Iisus îndată furtuna, învățîndu-i astfel ca să nu ceară îndată izbăvire din primejdii, ci să sufere cu bărbăție; a venit la a patra strajă, căci noaptea se împarte în patru părți de ostașii care străjuiesc pe rînd unul după altul, fiecare avînd trei ore de strajă. Deci Domnul, după al noulea ceas din noapte, umblînd pe apă, ca un Dumnezeu, a stat înaintea lor. Iar lor li s-a părut nălucă, din pricina aceluia lucru neobișnuit și pentru că era noapte și pentru că le era frică. Și El le dă curaj, zicînd: Eu sînt, Cel ce pe toate le pot, nu vă temeți!

Iar Petru, răspunzînd, a zis: Doamne, dacă ești Tu, poruncește să vin la tine pe apă (Mt. 14, 28). Petru, fiind cu dragoste prea fierbinte pentru Hristos, vrea îndată să meargă aproape de El și mai înainte decît ceilalți. Și crede că nu numai Iisus singur umblă pe apă, ci și că îi va da și lui această putere. Și n-a zis: poruncește să umblu, ci: poruncește să vin la Tine. Pentru că vorbește nu după trufie, ci după dragostea pe care o avea pentru Hristos.

El i-a zis: Vino. Iar Petru, coborîndu-se din corabie, a mers pe apă și a venit către Iisus. Dar văzînd vîntul, s-a temut și, începînd să se scufunde, a strigat zicînd: Doamne, scapă-mă! (Mt. 14, 29-30). Domnul i-a așternut lui Petru marea la picioare, arătîndu-și puterea. Dar vezi cum Petru, biruind marea, se înfricoșează de vînt.

Așa de slabă este firea omenească. Și îndată ce s-a înfricoșat, a și început să se scufunde. Iar aceasta și pe el l-a făcut să nu se înalțe cu cugetul, iar pe ceilalți ucenici i-a mîngîiat, că poate l-ar fi pizmuit. A arătat încă și cu cît este mai presus Hristos decît Petru.

Iar Iisus, întinzînd îndată mîna, l-a apucat și a zis: Puțin credinciosule, pentru ce te-ai îndoit? Și suindu-se ei în corabie, s-a potolit vîntul. Iar cei din corabie l s-au închinat, zicînd: cu adevărat Tu ești Fiul lui Dumnezeu (Mt. 14, 31-33). Arătînd Hristos că nu vîntul a fost pricina afundării, ci împruținarea sufletului, nu ceartă vîntul, ci pe Petru. De aceea îl ridică pe el, lăsînd vîntul să sufle mai departe. Dar nu cu totul s-a îndoit Petru, ci puțin. Căci, pentru că s-a temut, arată că s-a îndoit, dar pentru că a strigat: Doamne, scapă-mă, cu aceasta a vindecat necredința. De aceea este numit „puțin credincios“, iar nu necredincios. Iar cei din corabie, stînd vîntul, au fost și ei sloboziți de frică. Și cunoscîndu-L pe Iisus, mărturisesc dumnezeirea Lui. Căci nu era lucru al omului să umble pe mare, ci al lui Dumnezeu. După cum și David zice: În mare este calea Ta și cărările Tale în ape multe (Ps. 76, 18). Iar după o înțelegere mai înaltă: corabie este pămîntul, valurile, viața aceasta, care este tulburată de duhurile cele viclene. Noapte, necunoașterea; iar „la a patra strajă“, adică la sfîrșitul veacurilor, a venit Hristos. Căci înțuia strajă este legămîntul cu Avraam. A doua, legea lui Moise. A treia, prorociei. A patra, venirea Domnului, căci El a mîntuit pe cei care erau învăluiți de furtună venind la noi, iar noi cunoscîndu-L pe El, ne închinăm Lui ca unui Dumnezeu. Dar înțelege și aceasta: că lepădarea lui Petru și întoarcerea și pocăința lui mai înainte le-au arătat cele ce i s-au împlînat pe mare. Că după cum semețindu-se zice: Nu mă voi lepăda de Tine (Mc. 14, 31; In. 18, 17), așa și aici: poruncește-mi să merg pe apă. Și după cum atunci a fost lăsat să se lepede, tot așa și aici a fost lăsat să se afunde. Aici Domnul i-a întins mîna și nu l-a lăsat să se înece, iar acolo prin pocăință l-a tras din adîncul lepădării.

Și, trecînd dincolo, au venit în pămîntul Ghenizaretului. Și, cunoscîndu-L, oamenii locului aceluia au trimis în tot aceluia ținut și au adus la El pe toți bolnavii. Și-L rugau ca numai să se atingă de poala hainei Lui; și cîți se atingeau se vindecau (Mt. 14, 34-36; Mc. 6, 53). După multă vreme venind Iisus în Ghenizaret, din minuni cunoscîndu-L pe El oamenii, arată credință fierbinte, încît doresc măcar de poala hainei Lui să se atingă și, atingîndu-se, să se tămăduiască. Deci

așa și tu, atinge-te de marginea hainei lui Hristos, adică de sfârșitul venirii Lui în trup. Că de vei crede că S-a înălțat, te vei mîntui. Că haină este trupul, iar poală a lui, sfârșitul vieții Lui de pe pămînt.

Atunci au venit din Ierusalim, la Iisus, fariseii și cărturarii, zicînd: pentru ce ucenicii Tăi calcă datina bătrînilor? Căci nu-și spală mîinile cînd mănîncă pîine (Mt. 15, 1-2). Deși orice sat avea cărturari și farisei, cei mai cinstiți erau cei din Ierusalim. De aceea aceștia Îl și pizmuiesc mai mult pe Iisus, ca cei care erau mai iubitori de slavă. Și din Vechiul Așezămînt aveau obiceiul iudeii de a nu mîncea cu mîinile nespălate. Deci, văzînd că ucenicii nu bagă în seamă acest așezămînt, au socotit că defaimă pe bătrîni. Ce face, dar, Mîntuitorul? Nu le răspunde nimic la această învinuire, ci, dimpotrivă, îi învinuiește pe ei.

Iar El, răspunzînd, le-a zis: De ce și voi călcați porunca lui Dumnezeu pentru datina voastră? Căci Dumnezeu a zis: cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, iar cine va blestema pe tată sau pe mamă, cu moarte să se sfîrșească. Voi însă spuneți: cel care va zice tatălui său sau mamei sale: cu ce te-aș fi putut ajuta este dăruit lui Dumnezeu, acela poate să nu cinstească pe tatăl sau pe mama sa; și ați desființat cuvîntul lui Dumnezeu, pentru datina voastră (Mt. 15, 3-6; Ieș. 20, 21; Lev. 19, 3; Deut. 5, 16). Fariseii îi învinuiau pe ucenici că încalcă porunca bătrînilor, iar Hristos le arată că ei calcă legea lui Dumnezeu. Că învățau pe fii să nu dea nimic părinților lor, ci toate cîte au să le dăruiască templului, căci templul avea vistierie, în care punea oricine voia și din ea se împărțea la săraci. Deci fariseii, învățîndu-i pe fii să nu dea nimic părinților lor, îi învățau să zică: Ceea ce ceri de la mine, tată, aceasta este danie, adică dar lui Dumnezeu. Și astfel ei împărțeau banii cu fiii, iar părinții lor rămîneau lipsiți la bătrînețe. Și tot astfel făceau și cei care împrumutau bani: dacă cineva împrumuta pe un oarecare cu bani, iar datornicul nu plătea datoria, cel care îi dăduse bani zicea: Corvan este ceea ce îmi ești mie dator, adică dar dat lui Dumnezeu. Deci, atunci datornicul, ca cel care îi era lui Dumnezeu dator, chiar nevrînd trebuia să plătească. Așa îi învățau fariseii.

Fățarnicilor, bine a proorocit despre voi Isaia, cînd a zis: „Poporul acesta Mă cinstește cu buzele, dar inima lor este departe de mine. Și zadarnic Mă cinstesc ei, învățînd învățăături ce sînt porunci ale oamenilor“ (Mt. 15, 7-9; Is. 29, 13). Prin glasul proorocului arată că tot așa s-au purtat și față de Tatăl Său. Căci fiind răi și depărtîndu-se de la Dumnezeu pentru lucrurile cele rele, numai din

gură grăiau cuvinte către Dumnezeu. Căci cu adevărat în deșert cinstesc și li se pare numai că slăvesc pe Dumnezeu cei care prin fapte îl necinstesc pe El.

Și chemînd la sine mulțimile, le-a zis: Ascultați și înțelegeți: nu ceea ce intră în gură spurcă pe om, ci ceea ce iese din gură, aceea spurcă pe om (Mt. 15, 10-11; Mc. 7, 14). Aici nu vorbește către farisei, căci erau învîrtoșați la inimă, ci către popor. Și prin acesta, că îi cheamă la Sine, ca să primească cuvîntul Lui, se vede că îi cinstește pe ei. Și zice: Ascultați și înțelegeți, învățîndu-i să fie cu luare-aminte. Iar pentru că fariseii îi învinuiau pe ucenici că mănîncă cu mîinile nespălate, Domnul arată că nu bucatele spurcă pe om și nici a mîncea cu mîinile nespălate. Ci omul lăuntric se spurcă atunci cînd vorbește cele ce nu se cuvin. Prin aceasta arată pe farisei, care se spurcau prin zavistie. Și vezi înțelepciune: nici nu legiuiește a mîncea cu mîinile nespălate, nici nu oprește. Ci altceva învață: să nu scoată din inimă cuvinte rele.

Atunci, apropiindu-se, ucenicii I-au zis: Știi că fariseii, auzind cuvîntul, s-au scandalizat? (Mt. 15, 12). Ucenicii spun despre farisei că s-au scandalizat. Dar și ucenicii s-au tulburat. Și se vede aceasta din faptul că a venit Petru și a întrebat pentru aceasta. Iar Iisus zice:

Iar El, răspunzînd, a zis: Orice răsad pe care nu l-a sădit Tatăl Meu cel ceresc va fi smuls din rădăcină. Lăsați-i pe ei; sînt călăuze oarbe, orbilor; și dacă orb pe orb va călăuzi, amîndoi vor cădea în groapă (Mt. 15, 13-14). Despre așezămintele bătrînilor și despre poruncile iudeilor zice că se vor dezrădăcina, iar nu despre cele ale Legii, cum înțeleg maniheii. Căci Legea este răsad al lui Dumnezeu, și rădăcina ei rămîne, adică duhul cel ascuns. Iar frunzele, adică slava cea văzută, au căzut. Că nu mai înțelegem Legea după slovă, ci după duh. Și pentru că nu mai era nici o nădejde pentru farisei să se vindece, a zis El aceasta: Lăsați-i pe dîștii. De aici învățăm că nu sînt vătămare pentru noi cei care se scandalizează de bunăvoie și care sînt de nevindecat. Și-i numește călăuze oarbe, ca să îndeparteze mulțimile de la ei.

Și Petru, răspunzînd, I-a zis: Lămurește-ne nouă pilda aceasta (Mt. 15, 15). Petru, care știa că Legea oprea să se mănînce orice, nu-i spune lui Iisus: mă smintesc de cele ce ai zis, căci mi se par împotriva Legii, ci se preface că nu știe și întreabă.

El a zis: acum și voi sînteți nepricepuți? Nu înțelegeți că tot ce intră în gură se duce în pîntece și se aruncă afară? Iar cele ce ies din gură pornesc din inimă și acelea spurcă pe om. Căci din inimă

ies: gânduri rele, ucideri, adultere, desfrînări, furtişaguri, mărturii mincinoase, hule. Acestea sînt care spurcă pe om, dar a mânca cu mîini nespălate nu spurcă pe om (Mt. 15, 16-20). Mîntuitorul îi dojeneşte pe ucenici şi-i mustră pentru nepriceperea lor, sau pentru că s-au smintit, sau pentru că n-au înţeles ceea ce le spune. Deci zice: acestea care sînt de toţi înţelese şi tuturor vădite nu le înţelegeţi? Că bucatele nu rămîn în noi, ci ies şi cu nimic nu spurcă sufletul omului, că nu petrec înlăuntru. Dar gândurile se nasc înlăuntru şi acolo petrec. Şi din lăuntru ieşind, adică în lucrare şi în faptă, spurcă pe om. Căci gândul curviei şi înlăuntru îl spurcă şi în faptă cu totul pîngăreşte.

Şi ieşind de acolo, a plecat Iisus în părţile Tirului şi ale Sidonului. Şi iată o femeie cananeană, din acele ţinuturi, striga, zicînd: Miluieşte-mă, Doamne, Fiul lui David! Fiica mea este rău chinuită de demon. El însă nu i-a răspuns nici un cuvînt (Mt. 15, 21-23; Mc. 7, 23). De ce, cu toate că-i oprise pe ucenici de a merge în căile păgînilor, El însuşi merge în Tir şi în Sidon, care erau cetăţi păgîne? Să ştii însă că nu s-a dus acolo ca să propovăduiască, căci, după cum zice Marcu (7, 24), chiar se tănuia pe Sine. Încă şi în alt chip înţelege: de vreme ce a văzut pe farisei că nu au primit cuvîntul pentru mîncare, trece la păgîni. Şi zice ea: miluieşte-mă, vorbind despre sine, iar nu despre fiica ei, căci aceea nu simţea nimic, ci ea pătimea văzînd-o pe aceea chinuindu-se. Şi nu zice: vino şi vindecă, ci: miluieşte-mă. Iar el nu-i răspunde, nu pentru că n-ar fi băgat-o în seamă, ci ca să arate mai întîi că a venit pentru iudei şi pentru ca să oprească clevetirea lor, să nu poată spune că păgînilor le-a făcut bine Domnul. Încă şi pentru ca să arate credinţa statornică a femeii.

Şi apropiindu-se, ucenicii Lui Îl rugau, zicînd: Slobozeşte-o, că strigă în urma noastră. Iar El, răspunzînd, a zis: Nu sînt trimis decît către oile cele pierdute ale casei lui Israel (Mt. 15, 23-24). Ucenicii, din pricina strigătelor ei, Îl roagă s-o îndepărteze de la Sine. Şi nu spun aceasta ca nişte nemilostivi, ci vrînd să-L înduplece pe Domnul să o miluiască. Iar El le răspunde că este trimis către iudei, care sînt oi pierdute din pricina răutăţii celor cărora au fost încredinţaţi (fariseii şi cărturarii). Iar prin aceasta arată şi credinţa mare a femeii.

Iar ea, venînd, s-a închinat Lui zicînd: Doamne, ajută-mă. El însă, răspunzînd, i-a zis: Nu este bine să iei pîinea copiilor şi s-o arunci cîinilor. Dar ea a zis: Da, Doamne, dar şi cîinii mănîncă din

firimiturile care cad de la masa stăpînilor lor (Mt. 15, 25-27). Dacă a văzut femeia că apostolii, care voiau s-o ajute, n-au dobîndit împlinirea cererii, iarăşi se apropie cu credinţă fierbinte şi-L numeşte Domn. Iar Hristos numînd-o pe ea cîine, căci păgîinii aveau viaţă necurată, jertfind idolilor, iar pe iudei fii, femeia răspunde cu multă înţelepciune: deşi sînt cîine şi nu sînt vrednică a lua pîine, adică putere şi minune mare, dă-mi măcar acest semn, mic faţă de puterea Ta mare, dar mare pentru mine; căci şi firimiturile, deşi sînt mici, sînt hrană pentru cîini şi din acelea trăiesc.

Atunci, răspunzînd, Iisus i-a zis: O, femeie, mare este credinţa ta; fie ţie după cum voieşti. Şi s-a tămăduit fiica ei din ceasul acela (Mt. 15, 28). Iisus arată acum pricina pentru care amînase vindecarea. Pentru a se arăta credinţa şi înţelepciunea femeii, de aceea n-a primit-o de la început şi chiar o alungă de la Sine. Iar acum, după ce s-a arătat credinţa ei, o laudă, zicînd: Mare este credinţa ta. Şi zicînd: Fie ţie după cum voieşti, arată că de nu ar fi avut credinţă, nu ar fi dobîndit împlinirea cererii. Deci, dacă vom avea credinţă, nimic nu ne va opri să dobîndim cele ce voim. Chiar dacă sfinţii se vor ruga pentru noi, precum s-au rugat apostolii pentru femeie, şi noi trebuie să ne rugăm, că mai mult dobîndim. Iar cananeanca este şi semn al Bisericii celei dintre păgîni. Pentru că şi păgîinii, lepădaţi fiind mai înainte, mai pe urmă s-au înălţat în rîndul fiilor şi de pîine s-au învrednicit, adică de Trupul Domnului. Iar iudeii, cîini s-au făcut, căci din firimituri se hrănesc, adică din simplitatea slovei. Tirul înseamnă tinere, iar Sidonul, vînător. Iar cananeană, pregătită spre smerenie. Deci păgîinii, care erau ţinuţi de răutatea demonilor care vînează sufletele, aceştia sînt gătiţi spre smerenie. Pentru că dreptii au fost gătiţi spre înălţimea împărăţiei lui Dumnezeu.

Şi trecînd Iisus de acolo, a venit lîngă Marea Galileii şi, suindu-Se în munte, a şezut acolo. Şi mulţimi multe au venit la El, avînd cu ei şchiopi, orbi, muţi, ciungi şi mulţi alţii şi i-au pus la picioarele Lui, iar El i-a vindecat, încît şi mulţimea se minuna văzînd pe muţi vorbind, pe ciungi sănătoşi, pe şchiopi umblînd şi pe orbi văzînd, şi slăveau pe Dumnezeul lui Israel (Mt. 15, 29-31; Mc. 7, 31). Nu merge deseori în Iudeea, ci în Galileea, din pricina necredinţei iudeilor. Căci galileenii erau mai credincioşi decît iudeii. Şi vezi credinţa lor, că se urcă în munte, şchiopi şi orbi fiind, şi nu pregetă a se arunca la picioarele lui Iisus, căci îl socoteau mai presus de om. De aceea şi dobîndesc vindecare. Suie-te, dar, şi tu în muntele

poruncilor, unde șade Domnul, de ești orb, adică neputînd să vezi lucrul cel bun; ori de ești schiop, adică văzînd lucrul bun, dar neputînd să ajungi la el; ori surd, adică nici pe cel care te sfătuiește neputînd să-l auzi, nici să înveți pe altul neputînd; ori ciung, adică neputînd a întinde mîna către milostenie; ori altă boală de ai, căzînd la picioarele lui Iisus și urmele vieții Lui atingîndu-te, te vei vindeca.

Iar Iisus, chemînd la Sine pe ucenicii Săi, a zis: Milă îmi este de mulțime, că iată sînt trei zile de cînd așteaptă lîngă Mine și n-au ce să mănînce; și să-i slobozesc flămînzi nu voiesc, ca să nu se istovească pe drum (Mt. 15, 32; Mc. 6, 34; Lc. 9, 12; In. 6, 5). Mulțimile nu îndrăzneau a cere pîine, căci veniseră pentru a fi vindecate. Iar El, fiind iubitor de oameni, le poartă de grijă. Și arată că, chiar de-ar fi avut mîncare, se va fi sfîrșit, căci veniseră de trei zile. Și arată și depărtarea de la care veniseră, atunci cînd spune: ca să nu se istovească pe drum. Și zice acestea ucenicilor, voind să-i îndemne a zice: poți să-i hrănești pe aceștia, precum i-ai hrănit și pe cei cinci mii. Dar ei încă nu pricep.

Și ucenicii i-au zis: De unde să avem noi, în pustie, atîtea pîini, cît să săturăm atîta mulțime? (Mt. 15, 33). Cu toate că li se cădea să înțeleagă, căci hrănise încă și mai mulți înainte în pustie. Dar îi arată nepricepuți, ca să te minunezi de darul lui Hristos, cînd mai pe urmă îi vei vedea plini de atîta înțelepciune.

Și Iisus i-a întrebat: Cîte pîini aveți? Ei i-au răspuns: șapte și puțini peștișori. Și poruncind mulțimii să șadă jos pe pămînt, a luat cele șapte pîini și peștii și, mulțumind, a frînt și a dat ucenicilor, iar ucenicii mulțimilor. Și au mîncat toți și s-au săturat și au luat șapte coșuri pline cu rămășițe de firimituri. Iar cei ce au mîncat erau ca la patru mii de bărbați, afară de copii și femei (Mt. 15, 34-38). Îi pune să se așeze, învățîndu-i smerenia. Și mulțumește, învățîndu-ne și pe noi să mulțumim mai înainte de a mînce. Dar poate te vei întreba: cum altădată, deși erau numai cinci pîini și cinci mii cei care s-au hrănit, au rămas douăsprezece coșuri, iar acum, mai multe fiind pîinile și mai puțini cei care s-au hrănit, numai șapte coșuri au prisosit? Deci, ori erau de mărimi diferite coșurile, ori pentru ca să nu uite minunea, din pricina asemănării. Dar și aceasta înțelege: că cei patru mii, adică cei care au săvîrșit cele patru fapte bune (adică: bărbăția, înțelegerea, dreptatea și întreaga înțelepciune), aceștia cu șapte pîini, adică cu cele mai duhovnicești și mai desăvîrșite cuvinte se hrănesc. Căci numărul șapte arată cele șapte daruri ale Duhului

Sfînt. Și stau jos, adică punînd sub ei pe toate cele pămîntești și călcîndu-le în picioare. După cum și cei cinci mii pe iarbă au șezut, adică și-au supus trupul și slava. Că tot trupul este iarbă și toată slava omenească, ca floarea ierbii (Eccl. 14, 17; Is. 40, 7). Și cele șapte coșuri aici sînt prisosințele, pe care n-au putut să le mănînce, pentru că acestea sînt cele pe care numai Sfîntul Duh le știe. Pentru că Duhul pe toate le cunoaște, și adîncurile lui Dumnezeu (I Cor. 2, 10).

După aceea a dat drumul mulțimilor, S-a suit în corabie și S-a dus în ținutul Magdala (Mt. 15, 39). Se duce Iisus de acolo, căci, chiar nefăcînd nici o altă minune, decît a pîinilor, voiau să-L facă împărat, precum spune Ioan (In. 6, 15).

Și apropiindu-se fariseii și saducheii și ispitindu-L, I-au cerut să le arate semn din cer (Mt. 16, 1; Mc. 8, 11; Lc. 11, 16). Deși fariseii și saducheii se deosebeau între ei în învățătură, se unesc împotriva lui Hristos. Și cer semn din cer, adică să facă să stea soarele sau luna, fiindcă li se părea că semnele de pe pămînt le face din putere diavolească. Nu știau nebunii că și Moise în Egipt din pămînt a făcut multe minuni (Ieș., cap. 7-12). Iar focul care s-a pogorît din cer peste vitele lui Iov era de la diavol (Iov 1, 16). Deci nu toate cele din cer sînt de la Dumnezeu, nici toate cele de pe pămînt, de la diavoli.

Iar El, răspunzînd, le-a zis: Cînd se face seară, ziceți: mîine va fi timp frumos, pentru că e cerul roșu. Iar dimineața ziceți: astăzi va fi furtună, pentru că cerul e roșu posomorît. Fățarnicilor, fața cerului știți s-o judecați, dar semnele vremilor nu puteți! (Mt. 16, 2-3). Muștră cererea lor cea ispititoare, numindu-i fățarnici. Și arată că, precum din cele ce se văd pe cer, unul este semnul furtunii, și altul al vremii senine și liniștite și nimeni, văzînd semn de furtună, nu caută liniște; și nici văzînd semn de liniște, nu așteaptă furtună, tot așa și pentru Mine se cuvine a socoti: una este vremea venirii și alta ceea ce va să fie. Acum e nevoie de semnele de pe pămînt, iar cele din ceruri vor fi atunci cînd soarele se va întuneca, luna se va ascunde și cerul se va schimba (Mt. 24, 29; Mc. 13, 24).

Neam viclean și desfrînat cere semn și semn nu se va da lui, decît numai semnul lui Iona. Și, lăsîndu-i, a plecat (Mt. 16, 4; In. 1, 3 și 2, 1). Neam viclean, pentru că ispitesc. Desfrînat, pentru că s-au depărtat de Dumnezeu și s-au lipit de diavol. Și cerînd ei semn din cer, nu le dă, fără numai semnul lui Iona, adică după trei zile în pîntecele chitului celui mare, adică al morții fiind, va învia. Iar despre acest semn s-ar putea spune că din cer este. Că în vremea morții Lui

soarele s-a întunecat și făptura toată s-a schimbat. Alt semn, decît semnul lui Iona, nu li se va da, căci ispititorilor nu li se dau semne, căci deși pentru ei se făceau, ei nu credeau. De aceea, ca lipsiți de nădejdea vindecării, îi lasă, ducîndu-se Domnul.

Și venind ucenicii pe celălalt țărm, au uitat să ia pîini. Iar Iisus le-a zis: luați aminte și feriți-vă de aluatul fariseilor și al saducheilor (Mt. 16, 5-6; Mc. 8, 14; Lc. 12, 1). Precum aluatul acru și vechi, așa era și învățătura fariseilor și saducheilor, predanii vechi ale bătrînilor aducînd. Și precum aluatul este amestec de apă și făină, așa și învățătura fariseilor era amestec de cuvînt și viață stricată. Însă nu a zis în chip arătat: păziți-vă de învățatură, ci le vorbește de aluat, ca să le aducă aminte de minunea pîinilor.

Iar ei cugetau în sinea lor, zicînd: Aceasta pentru că n-am luat pîine. Dar Iisus, cunoscîndu-le gîndul, a zis: Ce cugetați în voi înși-vă, puțin credincioșilor, că n-ați luat pîine ? Tot nu înțelegeți, nici nu vă aduceți aminte de cele cinci pîini, la cei cinci mii de oameni, și cîte coșuri ați luat ? Nici de cele șapte pîini, la cei patru mii de oameni, și cîte coșuri ați luat ? Cum nu înțelegeți că nu despre pîini v-am zis ? Ci să vă feriți de aluatul fariseilor și al saducheilor. Atunci au înțeles că nu le-a spus să se ferească de aluatul pîinii, ci de învățătura fariseilor și a saducheilor (Mt. 16, 7-12). Apostolii socoteau că le spune să se păzească de spurcăciunea bucatelor iudaice. De aceea și cugetau că nu luaseră pîine. Pentru aceasta îi muștră pe ei ca pe niște neînțelegători și puțin credincioși. Că nu și-au adus aminte de puținele pîini cu care hrănise mulțimea, erau neînțelegători, iar că n-au crezut că El putea să-i hrănească, deși nu luaseră pîine, pentru aceasta erau puțin credincioși. Iar după ce i-a certat cu asprime, căci nu întotdeauna blîndețea este bună, îndată au înțeles că a numit aluat învățătura cea rea a fariseilor. Căci mare putere are certarea cu binecuvîntare.

Și venind Iisus în părțile Cezareii lui Filip, îi întreba pe ucenicii Săi, zicînd: Cine zic oamenii că sînt Eu, Fiul Omului ? (Mt. 16, 13). A pomenit numele celui care a zidit cetatea, pentru că există și o altă Cezaree, a lui Straton. Și-i duce în Cezareea lui Filip, care era mai departe, pentru ca, netemîndu-se ei de iudei, cu îndrăzneală să răspundă. Și-i întrebă mai întîi despre ceea ce zic mulțimile, pentru ca să-i ridice la o înțelegere mai înaltă, iar nu asemănătoare cu a celor mulți. Și nu-i întrebă de părerea fariseilor, ci de cei din popor, pentru că aceștia erau fără viclesug.

Iar ei au răspuns: Unii, Ioan Botezătorul, alții, Ilie, alții, Ieremia sau unul dintre prooroci (Mt. 16, 14). Cei care Îl numeau Ioan se asemănau lui Irod, socotind că Ioan a luat după înviere darul facerii de minuni. Iar alții Îl numeau Ilie, pentru muștrare și pentru că așteptau să vină acesta. Iar Ieremia era numit de cei care aveau înțelepciune din fire și fără de învățatură. Căci Ieremia încă prunc fiind a fost rînduit la proorocie (Jer. 1, 6).

Și le-a zis: Dar voi cine ziceți că sînt ? Răspunzînd Simon Petru a zis: Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu (Mt. 16, 15-16). Hristos, cum am mai arătat, înseamnă uns. Petru, plin de înflăcărare, sare să răspundă și mărturisește că El este cu adevărat Fiul lui Dumnezeu. Că nu a zis: Tu ești Hristos, ci: Tu ești Hristosul, Fiul. Adică însuși Acela, Cel unul și singur, fiu nu după dar, ci Cel născut din însăși ființa Tatălui. Căci hristoși, adică unși, erau mulți: toți preoții și împărații. Dar Hristosul, adică Unul, Unul este.

Iar Iisus răspunzînd, i-a zis: Fericit ești, Simone, fiul lui Iona, că nu trup și sînge ți-au descoperit fie aceasta, ci Tatăl Meu, Cel din ceruri (Mt. 16, 17). Îl fericește pe Petru, ca pe cel care a luat cunoștința din darul dumnezeiesc, și lăudîndu-l pe el arată ca mincinoase păreriile și socotințele celorlalți oameni. Și îl numește: fiul lui Iona, adică: precum tu ești fiul lui Iona, așa Eu sînt Fiul Tatălui Meu Celui din ceruri, fiind deoființă cu Acela. Iar descoperire numește cunoștința, fiindcă cele ascunse și necunoscute i s-au descoperit lui de la Tatăl.

Și Eu zic ție că tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor birui (Mt. 16, 18). [Notă cu privire la Petru. Pline de înțelepciune sînt aceste vorbe – scrie Meletie Pigas, preafericitul și preaînțeleptul patriarh al Alexandriei, în învățătura sa –, dacă luăm aminte la Fericitul Augustin, care le tâlcuiește bine, deși mulți s-au înșelat. Căci nu zice: pe tine, Petru, voi zidi Biserica Mea, ci îi spune: Tu ești Petru, de la piatra pe care ai mărturisit-o. Și pe piatra aceasta voi zidi Biserica Mea. Iar Piatra era Hristos, zice dumnezeiescul Pavel (I Cor. 10, 4). Deci pe piatra mărturisită de Petru zidește Hristos Biserica, adică pe Sine însuși. Iar ceea ce zice către unul: Și îți voi da cheile împărăției, trebuie să se înțeleagă pentru toți. Căci, după cum scrie pomenitul patriarh, Mîntuitorul pe toți i-a întreat: Cine zic oamenii că sînt Eu, Fiul Omului ? Și ei răspund: Unii Ilie, iar alții unul dintre prooroci. Și iar îi întrebă: Dar voi cine ziceți că sînt ? Deci pe toți îi întrebă și pentru toți răspunde Petru, făcîndu-se gură a tuturor: Tu ești Fiul lui Dumne-

zeu. Și pentru toți primește, deci, răspunsul Mîntuitorului.] Domnul îi răsplătește lui Petru dîndu-i lui mare plată, a se zidi Biserica pe mărturisirea lui. Căci, de vreme ce Petru L-a mărturisit pe El că este Fiul lui Dumnezeu, această mărturisire va să fie temelia celor ce cred, căci tot omul care vrea să zidească casa credinței, pune ca temelie această mărturisire. Căci oricîte fapte bune am zidi, dacă temelie nu vom avea dreapta mărturisire, șubred vom zidi. Iar zicînd: Biserica Mea, se arată pe Sine stăpîn al lumii, că toate sînt roabe ale lui Dumnezeu. Iar porțile iadului sînt prigonitorii, care-i trimiteau la moarte pe creștini. Încă și ereticii sînt porți care duc în iad. Deci pe mulți prigonitori și pe eretici i-a biruit Biserica. Dar și fiecare dintre noi este Biserică, dacă se face lăcaș al lui Dumnezeu. Iar dacă ne vom întări pe mărturisirea lui Hristos, porțile iadului, adică păcatele, nu ne vor birui pe noi. Că despre aceste porți zicea și David, după ce a fost înălțat împărat: Cea ce mă înalți din porțile morții. Din care porți, o, Davide ? Din două, a uciderii și a desfrînării (Ps. 9, 13).

Și îți voi da cheile împărăției cerurilor și orice vei lega pe pămînt va fi legat și în ceruri, și orice vei dezlega pe pămînt va fi dezlegat și în ceruri (Mt. 16, 19). Ca un Dumnezeu spune: Îți voi da ție; precum Tatăl ți-a descoperit ție, așa Eu îți dau cheile. Iar chei, care leagă și dezleagă, înțelege iertările și certările greșelilor. Că au stăpînire a ierta și a lega cei care, ca Petru, s-au învrednicit de darul episcopiei. Căci, deși numai către Petru s-au spus aceste cuvinte: Îți voi da ție, însă tuturor apostolilor s-au dat (In. 20 și Mt. 28). Cînd ? Cînd a zis: Căroră le veți ierta păcatele se vor ierta și căroră le veți ține, ținute vor fi. Căci: Îți voi da, arată vremea viitoare, adică cea după Înviere. Iar ceruri se numesc și faptele bune, și chei ale acestora sînt lucrările. Căci prin lucrarea faptelor bune intrăm înlăuntru, ca și cu ajutorul unor chei care ne deschid nouă ușile împărăției. Iar dacă eu nu lucrez, ci numai știu lucrul cel bun, am cheia științei, dar afară petrec. Și este legat în ceruri, adică pentru faptele cele bune, cel care nu petrece în ele. Pentru că cel îmbunătățit întru acestea este dezlegat. Deci să nu avem păcate, ca nu cu lanțurile păcatelor noastre să ne legăm.

Atunci a poruncit ucenicilor Lui să nu spună nimănui că El este Hristosul (Mt. 16, 20). Hristos a voit ca, mai înainte de cruce, să-și acopere slava Sa. Căci de-ar fi auzit oamenii mai înainte de Patimi că este Dumnezeu, iar după aceea L-ar fi văzut pătimind, s-a fi

amintit. Deci de aceea se tănuiește pe Sine față de cei mulți ca, după Înviere, fără de sminteală să fie cunoscut, Duhul Sfînt pe toate îndreptîndu-le, prin facerea de minuni.

De atunci a început Iisus să arate ucenicilor Lui că El trebuie să meargă la Ierusalim și să pătimească multe de la bătrîni și de la arhierii și de la cărturari și să fie ucis, și a treia zi să învieze (Mt. 16, 21). Le vorbește despre Patimă mai înainte, ca să nu se amintească, fără veste venind, socotind că fără de voie și neștiind El despre cele ce se vor întîmpla pătimește. Și le descoperă lor cele despre Patimi, după ce au auzit prin mărturisirea lui Petru că El este Fiul lui Dumnezeu. Și după cele de întristare, aduce și cea de bucurie, anume că a treia zi va învia.

Și Petru, luîndu-L la o parte, a început să-L dojenească, zicîndu-i: Fie-Ți milă de Tine, să nu Ți se întîmple Ție aceasta (Mt. 16, 22). Ceea ce i-a descoperit, drept a mărturisit, iar ceea ce nu i s-a descoperit, greșit a vorbit, ca să cunoaștem că acel mare lucru nu l-a spus fără Dumnezeu. Nevrînd Petru ca Iisus să pătimească și neînțelegînd taina Învierii, zice: Fie-Ți milă de Tine.

Iar El, întorcîndu-Se, a zis lui Petru: Mergi înapoia mea, satano ! Sminteală îmi ești; că nu cugeți cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor (Mt. 16, 23). Cînd a vorbit cu dreptate Petru, Hristos îl ferecește. Iar cînd în chip nesocotit s-a înfricoșat, nevrînd ca Hristos să pătimească, îl mustră, zicînd: Mergi înapoia Mea, satano. Iar satana înseamnă potrivnic. Deci mergi înapoia Mea, adică nu te împotrivi, ci urmează vocii Mele. Și-l numește astfel pe Petru, fiindcă nici satana nu voia să pătimească Hristos. Deci zice: tu cu gînd omenesc socotești că patima este lucru necuvenit Mie și nu înțelegei că Dumnezeu prin aceasta lucrează mîntuire și că aceasta cu adevărat Mi se cuvine.

Atunci Iisus a zis ucenicilor Săi: Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-mi urmeze Mie (Mt. 16, 24). Cînd „atunci“ ? Cînd l-a certat pe Petru. Căci vrînd să arate că a greșit Petru, oprindu-L de a pătimi, zice: Tu mă oprești pe Mine, iar Eu îți spun că nu numai că a nu pătimi Eu îți este ție vătămător, dar nici tu nu te vei putea mîntui dacă tu însuți nu vei pătimi. Și oricare alt om, fie bărbat, fie femeie, fie sărac, fie bogat. Și ne arată astfel că fapta cea bună este lucru de bunăvoie, iar nu de silă. Iar lui Iisus îi urmează nu numai cel care îl mărturisește pe El Fiul al lui Dumnezeu, ci cel care trece prin toate necazurile și le

rabdă pentru numele Lui. Și spune: Să se lepede de sine, arătând desăvârșita lepădare, adică de trup, și să se defaime pe sine. Căci zicem: cutare s-a lepădat de cutare, adică nu-l mai are de prieten sau cunoscut. Deci în acest chip fiecare este dator să nu aibă față de trupul său nici un fel de iubire, încât să-și ia crucea, adică să aleagă moartea, și încă moarte de ocară. Că astfel era crucea la cei vechi. Și să-Mi urmeze Mie, zice, pentru că mulți furi și tâlhari sînt răstigniți, dar nu sînt ucenicii Lui. Iarăși se leapădă de sine și cel ce ieri era înverșunat, iar astăzi este înfrînat. Astfel a fost Pavel, care s-a lepădat de sine, zicînd: Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește întru mine (Gal. 2, 20). Iarăși se cheamă că ia crucea cel care s-a omorît și s-a răstignit pe sine față de lume.

Căci cine va voi să-și scape sufletul, îl va pierde; iar cine își va pierde sufletul pentru mine îl va afla (Mt. 16, 25). Ne îndeamnă la mucenicie. Deci își află sufletul său în viața aceasta, adică îl mîntuiește din moarte, cel care se leapădă de Hristos; care mai pe urmă îl și pierde. Iarăși își pierde sufletul, însă pentru Hristos, cel care-L va mărturisii pe Dînsul, și care își va afla sufletul întru nestrîcaciune și în viața veșnică.

Pentru că ce-i va folosi omului dacă va cîștiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său? Căci Fiul Omului va să vină întru slava Tatălui Său, cu îngerii Săi; și atunci va răsplăti fiecăruia după faptele sale (Mt. 16, 26-27). Fie, ca să zicem așa, că ai dobîndit lumea toată; dar ce folos a fi trupul în desfătare, sufletul aflîndu-se rău? Ca și cum stăpîna ar purta haine rupte, iar slujnicele haine strălucite. Pentru că în veacul ce va să fie nu poate să dea cineva nimic în schimbul sufletului său. Aici poate să dea: lacrimi, suspine, milostenie, iar acolo nimic. Căci Judecător nemitarnic îl va primi, care judecă pe fiecare după fapte. Și va fi atunci înfricoșător, căci va veni întru slava Sa și cu îngerii, iar nu defăimat.

Adevărat grăiesc vouă: sînt unii din cei ce stau aici care nu vor gusta moartea pînă ce nu vor vedea pe Fiul Omului, venind în împărăția Sa (Mt. 16, 28). A zis că va să vie Fiul Omului întru slava Sa. Pentru ca să nu fie ei neîncrăzători, le spune că sînt unii de față care, pe cît este cu putință, vor vedea, la Schimbarea la Față, slava venirii de a doua. Încă arată și în ce fel de slavă vor fi cei ce pătînesc pentru Dînsul. Că precum a strălucit trupul Lui atunci, așa, după măsura lor, vor străluci și sfinții. Și acoperit arată pe Petru și

pe Iacov și pe Ioan, pe care i-a luat în munte și le-a arătat Împărăția Sa, adică starea ce va să fie, întru care va să vie și El însuși și dreptii vor străluci. Deci zice că unii din cei de față nu vor muri pînă nu Mă vor vedea schimbîndu-Mă la față. Însă vezi că cei care stau în lucrul cel bun și sînt întemeiați, aceia vād pe Iisus mai cu strălucire schimbîndu-Se la față și sporesc pururea în credință și în porunci.

Și după șase zile, Iisus a luat cu sine pe Petru și pe Iacov și pe Ioan, fratele lui (Mt. 17, 1). Aceasta nu este contrar celor ce s-au spus la Luca (9, 28): „iar după cuvintele acestea, ca la opt zile“ și celelalte. Pentru că Luca a numărat și prima zi cînd s-au suit în munte și pe cea din urmă. Iar Matei, numai pe cele din mijloc. Și l-a luat pe Petru, ca pe cel care-L iubea pe El. Iar pe Ioan, ca pe cel ce era iubit de Dînsul. Iar pe Iacov, ca pe cel ce era și el rîvnitor. Și este arătat că avea rîvnă, căci a făgăduit să bea paharul Domnului și a fost omorît de Irod, pentru a le face pe plac iudeilor.

Și i-a dus într-un munte înalt, deoparte. Și s-a schimbat la Față, înaintea lor, și a strălucit fața Lui ca soarele, iar veșmintele Lui s-au făcut albe ca lumina (Mt. 17, 1-2). Îi suie în munte înalt, arătînd că dacă nu se va înălța omul, nu se face vrednic de asemenea vederi. Iar „deoparte“, pentru că avea obiceiul Hristos ca cele mai slăvite minuni să le facă în ascuns, și nu la vederea celor mulți, ca un Dumnezeu, ca să nu se creadă că este om după nălucire. Auzind „schimbarea la față“, să nu crezi că a lepădat atunci trupul; ci fața și hainele Lui s-au arătat mai strălucitoare, fiindcă dumnezeirea a arătat ceva din razele Sale, și aceasta pe cît au putut ei să vadă. De aceea a numit mai sus schimbarea la Față împărăție a lui Dumnezeu, fiindcă a descoperit negrăita putere și a arătat că este Fiul adevărat al Tatălui, iar negrăita strălucire a feței lui Iisus arăta chipul venirii celei de-a doua.

Și iată, Moise și Ilie s-au arătat lor, vorbind cu El (Mt. 17, 3). Și ce vorbeau împreună? Despre sfîrșitul Lui, zice Luca, care avea să-l îplinească în Ierusalim (Lc. 9, 30-31), adică despre cruce. Și pentru ce Moise și Ilie s-au arătat? Ca să se vadească că El este Domn și al Legii, și al proorocilor, al celor vii și al celor morți. Că Ilie era prooroc și nu gustase moartea, iar Moise, dătătorul de Lege, și murise (4 Regi 2, 11; Deut. 34, 5-6). Încă și pentru a se vedea că nu este potrivit Legii, nici lui Dumnezeu. Că Moise n-ar fi suferit să stea cu El, de-ar fi fost împotriva lui Dumnezeu. Și ca să se risipească părerea celor care-L numeau pe El Ilie, sau unul dintre pro-

oroci. Dar de unde au cunoscut ucenicii că erau aceștia Moise și Ilie ? Doar nu din icoane, de vreme ce icoanele oamenilor atunci erau socotite lucru păgânesc. Se vede că din vorbele lor i-au cunoscut pe ei. Poate că Moise va fi zis: Tu ești Acela a cărui Patimă am închipuit-o mai înainte înjunghiind Mielul și Paște săvârșind (Num. 7; Ieș. 12). Iar Ilie: Tu ești Acela a cărui Înviere mai înainte am închipuit înviind pe fiul văduvei, și altele ca acestea (3 Regi 17, 22). Arătându-i pe aceștia ucenicilor, îi învață să le urmeze lor. Ca să fie blînzi ca Moise și povățuitori ai poporului. Și ca Ilie rîvnitori și neînduplecați, cînd va fi vremea. Și gata a suferi necazuri, ca aceștia, pentru adevăr.

Și, răspunzînd, Petru a zis Lui: Doamne, bine este să fim noi aici; dacă voiești, voi face aici trei colibe: Ție una, și lui Moise una, și lui Ilie una (Mt. 17, 4). Petru, nevoind ca să pătimească Iisus, din multă dragoste, spune că este bine a petrece acolo, și să nu se pogoare și să fie omorît. Chiar de ar veni cineva aici, îi avem pe Moise și pe Ilie, care ne vor ajuta. Căci Moise îi biruise pe egipteni (Ieș. 17), iar Ilie a pogorît foc din cer (3 Regi 12, 38; 4 Regi 1, 10). Deci și împotriva vrăjmașilor Lui, tot așa vor face. Dar și din multă frică grăia astfel, după cum zice Luca (9, 34), căci acea neobișnuită întîmplare îl înspăimîntase. Dar temîndu-se să nu pară îndrăzneț, spune: dacă voiești.

Vorbînd el încă, iată un nor luminos i-a umbrît pe ei, și iată glas din nor zicînd: „Acesta este Fiul Meu Cel iubit, în care am binevoit; pe Acesta ascultați-L“ (Mt. 17, 5). Tu, o, Petre, vrei să ridice colibe făcute de mîini omenești. Iar Tatăl, umbrîndu-i cu nor, altă colibă, nefăcută de mîină, arată. Căci precum El s-a arătat în nor celor de demult, Dumnezeu fiind, așa și Fiul Lui se arată. Și norul de acum este luminos, iar nu întunecos, ca cel de demult, din Scriptura cea veche, pentru că nu voia să înfricoșeze acum, ci să învețe. Și din nou se aude glasul, ca să arate că de la Dumnezeu era. Iar cuvintele: întru Care am binevoit, înseamnă: întru Care Mă odihnesc și îmi place a petrece. Încă spune: pe Acesta să-L ascultați și, deși voiește a Se răstigni, nu vă împotriviți voii Lui.

Și, auzînd, ucenicii au căzut cu fața la pămînt și s-au spăimîntat foarte. Și Iisus s-a apropiat de ei și, atingîndu-i, le-a zis: Scultați-vă și nu vă temeți. Și, ridicîndu-și ochii, nu au văzut pe nimeni, decît numai pe Iisus singur (Mt. 17, 6-8). Ucenicii, nesuferind strălucirea norului, nici puterea glasului, au căzut la pămînt. Iar ochii lor erau

îngreunați ca de somn. Iar somn numește întunecarea minții din pricina strălucitei vederi. Și pentru ca nu cumva, petrecînd multă vreme în frică, să piardă amintirea celor văzute, îi ridică pe ei și-i îmbărbătează și-i face îndrăzneți. Și se arată Iisus singur (Lc. 9, 36), ca să nu socotească că glasul a vorbit pentru Moise sau pentru Ilie, ci pentru El, căci El este Fiul.

Și pe cînd se coborau din munte, Iisus le-a poruncit, zicînd: Ni-mănui să nu spuneți ceea ce ați văzut, pînă cînd Fiul Omului se va scula din morți (Mt. 17, 9). Din smerenie le poruncește aceasta. Încă și pentru ca să nu se smintească cei care, auzînd acestea, Îl vor vedea mai pe urmă răstignit și să nu-I socotească că este înșelător și că după nălucire a făcut acele dumnezeiești minuni. Iar tu cunoaște că după șase zile, adică după ce va trece această lume, care s-a zidit în șase zile, va fi vederea lui Dumnezeu. Că de nu te vei ridica mai presus de lume și nu te vei înălța în munte, nu vei vedea lucruri luminate, nici fața lui Iisus, adică dumnezeirea, nici hainele Lui, adică trupul. Atunci vei vedea și pe Moise și pe Ilie vorbind cu Iisus. Că Legea și proorocii și Iisus una grăiesc. Și încă: înțelegerea Scripturii de se tâlcuiește luminos, luminos se vede fața lui Hristos. Dacă și cuvintele le descoperă și le luminează, și hainele lui Iisus albe le vede, căci haine ale înțeleșurilor sînt cuvintele. Dar să nu zici ca Petru: bine este nouă a fi aici, căci se cuvine pururea a spori, iar nu a stăruî într-o treaptă a faptei bune și a vederii, ci a trece și la altele.

Și ucenicii L-au întrebat, zicînd: pentru ce dar zic cărturarii că trebuie să vină mai întîi Ilie ? (Mt. 17, 10; Mal. 3, 23; 4, 5). Cărturarii spuneau norodului că Acesta nu este Iisus, căci, de-ar fi fost El Mesia, ar fi venit Ilie mai înainte, neștiind ei că două sînt venirile lui Hristos, dintre care venirii celei dintîi i-a fost Înaintemergător Ioan, iar a celei de-a doua, va fi Ilie; acest înțeles îl tâlcuiește Hristos ucenicilor:

Iar El, răspunzînd, a zis: Ilie într-adevăr va veni și va așeza la loc toate. Eu însă vă spun vouă că Ilie a și venit, dar ei nu l-au cunoscut, ci au făcut cu el cîte au voit; așa și Fiul Omului va pătimi de la ei. Atunci au înțeles ucenicii că Iisus le-a vorbit despre Ioan Botezătorul (Mt. 17, 11-13). Zicînd că Ilie va veni, arată că încă n-a venit, dar va veni ca Înaintemergător al venirii celei de-a doua și va așeza la loc toate, adică va întoarce la credința în Hristos pe toți iudeii care se vor afla atunci ascultători, așezîndu-i pe ei, care erau căzuți, în moștenirea părintească. Iar zicînd că Ilie a și venit, îl arată pe Înaintemergătorul Ioan. Și i-au făcut lui Ioan cîte au voit, omorîndu-l. Căci

lăsându-l pe Irod să-l omoare, deși l-ar fi putut opri, cu adevărat l-au omorât. Deci atunci mai înțelegători făcându-se ucenicii, au înțeles că pe Ioan l-a numit Ilie, fiindcă el a fost Înaintemergător al venirii celei dintîi, precum acela va fi al venirii celei de-a doua.

Și mergînd ei spre mulțime, s-a apropiat de El un om, căzîndu-i în genunchi și zicînd: Doamne, miluiește pe fiul meu că este lunatic și pătimește rău, căci adesea cade în foc și adesea cade în apă (Mt. 17, 14-15). Acest om se arată a fi foarte necredincios și din cele zise către el de Iisus: O, neam necredincios, și pentru că-i învinuiește pe ucenici, cum se vede mai departe. Oare luna pricinuia acestea? Nu, ci diavolul, pîndind cînd era luna plină și atunci năvălind asupra lui, făcea să fie hulite lucrurile lui Dumnezeu, ca și cum ar fi pricinuitoare de rău. Iar tu înțelege și că cel fără minte ca luna se schimbă (Sirah 27, 11), după cum este scris, adică uneori arătîndu-se mare întru fapta bună, iar alteori mic făcîndu-se prin fapta rea și pierind. Deci acesta este lunatic și cade în foc – adică în focul mîniei și al poftelor –, și în apă – adică în valurile vieții celei cu multe griji, întru care este leviatanul, diavolul (Iov 41, 1), adică cel care împărătește în ape. Oare nu valuri sînt grijile bogaților? [Notă. Leviatan este un cuvînt evreiesc și înseamnă balaur. Însă nu toate neamurile de balauri sînt numite cu acest cuvînt, ci numai cele care îl arată pe diavol. Astfel, în cartea lui Iov (41, 1), unde se spune: Poți tu să prinzi Leviatanul cu undița?, este arătat balaurul care a înșelat-o pe Eva.]

Și l-am dus la ucenicii Tăi și n-au putut să-l vindece. Iar Iisus, răspunzînd, a zis: O, neam necredincios și îndărătnic, pînă cînd voi fi cu voi? Pînă cînd vă voi suferi pe voi? Aduceți-l aici la Mine. Și Iisus l-a certat și demonul a ieșit din el și copilul s-a vindecat din ceasul acela (Mt. 17, 16-18). Vezi cum acest om aruncă asupra ucenicilor greșeala necredinței sale, spunînd că n-au putut să-i vindece copilul? Deci Domnul îl rușinează pe el pentru că-i învinuiește pe ucenici, zicînd: O, neam necredincios! Adică aceasta nu este neputința acelor, cît este a necredinței tale; căci de-ar fi fost multă, ar fi biruit puțină lor putere. Și certîndu-l pe acela, pe toți de obște îi mustră, și celor ce sînt împreună cu El și celor ce nu cred. Iar zicînd: Pînă cînd voi fi cu voi?, arată că dorește Patima de pe cruce și despărțirea de ei. Căci zice: pînă cînd voi petrece cu cei ce Mă ocărăsc și cu cei necredincioși? Și l-a certat pe el Iisus, zice. Pe cine? Pe cel ce se îndrăcea la lună plină. Din aceasta se vede că și el, necredincios fiind, pentru necredința lui s-a făcut pricinuitor de drac.

Atunci, apropiindu-se ucenicii de Iisus, i-au zis deoparte: De ce noi n-am putut să-l scoatem? Iar Iisus le-a răspuns: Pentru puțină voastră credință. Căci adevărat grăiesc vouă: dacă veți avea credință cît un grăunte de muștar, veți zice muntelui acestuia: mută-te de aici dincolo, și se va muta; și nimic nu va fi vouă cu neputință. Dar acest neam de demoni nu iese decît numai cu rugăciune și cu post (Mt. 17, 19-21). S-au temut apostolii să nu fi pierdut darul ce li s-a dat asupra dracilor. De aceea, temîndu-se, îl întreabă pe El. Iar Domnul, ca onora care nu erau desăvîrșiți, le zice: Pentru necredința voastră. Căci de-ați fi avut credință fierbinte, chiar mică de-ar fi părut, ați fi făcut lucruri mari. Iar dacă au mutat apostolii munții, nicăieri nu este scris, însă este cu puțință să fi mutat și să nu se fi scris. Că nu toate s-au scris. Și în alt chip înțelege: n-a fost nevoie, de aceea n-au mutat. Dar altele mai mari au făcut. Căci și Domnul zice: Veți zice și se va muta, adică: dacă veți zice, atunci se va muta. Dar apostolii n-au zis, căci n-a fost nevoie și de aceea nu s-au mutat munții. Căci de-ar fi zis, cu adevărat s-ar fi mutat. Iar: Acest neam, adică al dracilor, prin rugăciune și postire se scoate. Că se cuvine ca și cei care se îndrăcesc să postească și să se roage, și cei care-i tămăduiesc pe ei. Căci atunci rugăciunea este rugăciune puternică, cînd se face cu postire. Și să înțelegi și aceasta: credința este ca un grăunte de muștar, adică mică, iar dacă dobîndește pămînt bun, copac mare se face, întru care păsările cerului se sălășluiesc, adică gîndurile care se înalță la Dumnezeu. Deci cel care are această credință poate zice muntelui: mută-te, adică dracului. Că arată dracul care a ieșit.

Pe cînd străbăteau Galileea, Iisus le-a spus: Fiul Omului va să fie dat în mîinile oamenilor. Și-L vor omorî, dar a treia zi va învia. Și ei s-au întristat foarte (Mt. 17, 22-23). Adeseori mai înainte le spunea despre Patimă, ca să nu socotească că pătimește fără voie. Și pentru ca să-i obișnuiască pe ei cu gîndul și să nu se tulbure din pricina Patimii venite pe neașteptate. Dar cu cele de întristare împreunează pe cea de bucurie, adică spune că va învia.

Venind ei în Capernaum, s-au apropiat de Petru cei ce strîng darea (pentru templu) și i-au zis: Învățătorul vostru nu plătește darea? Ba, da! a zis el (Mt. 17, 24-25). Dumnezeu a voit ca în locul celor întîi născuți ai evreilor să se afierosească Lui seminția lui Levi (Num. 3, 12) și, numărîndu-se, s-a aflat seminția lui Levi, douăzeci și două de mii (Num. 3, 39), iar cei întîi născuți, douăzeci și două de mii și două sute șaptezeci și trei (Num. 3, 43). Deci în locul acestor

întîi născuți, care erau în plus față de seminția lui Levi (Num. 3, 47), a rînduit Dumnezeu să se dea o dare preoților. De atunci este obiceiul ca toți să dea o didrahmă, care are valoarea a cinci sicli. Și fiindcă și Domnul era Întîi-Născut, dădea și El darea. Și poate rușinîndu-se ei de Hristos, din cauza minunilor, nu-l întrebă pe El, ci pe Petru; sau poate, mai curînd, cu vicleșug, întrebînd dacă Învățătorul lor, împotrivor Legii arătîndu-se, primește a da darea ?

Dar intrînd în casă, Iisus i-a luat înainte, zicînd: Ce ți se pare, Simone ? Regii pămîntului de la cine iau dări sau bir ? De la fiii lor sau de la străini ? El i-a zis: De la străini. Iisus i-a zis: Așadar, fiii sînt scutiți (Mt. 17, 25-26). Cu toate că nu auzise ce i-au spus aceia lui Petru, ca un Dumnezeu știa și de aceea mai înainte îi spune că împărații pămîntului nu iau dajdie de la fiii lor, ci de la străini; cum va lua atunci Împăratul cel ceresc de la Mine, Fiul Său, darea ?

Ci ca să nu-i smintim pe ei, mergînd la mare, aruncă undița și peștele care va ieși întîi ia-l și, deschizîndu-i gura, vei găsi un statir (un ban de argint). Ia-l și dă-l lor, pentru mine și pentru tine (Mt. 17, 27). Ca să nu se creadă că sîntem potriviți Legii și să-i smintim, dă dajdie. Dar nu ca un datornic dau, ci ca să îndreptez neputința acelora. De aici învățăm că nu se cuvine a sminti pe ceilalți în lucrurile care nu vatămă mîntuirea noastră. Iar unde ne vatămăm, nu se cuvine să ne îngrijim de părerea celorlalți. Și ca să arate că este Dumnezeu și stăpînește marea, a trimis pe Petru să aducă statirul din pește. Încă și o taină se arată aici: că peștele este firea noastră, afundată în adîncul necredinței, din care apostolescul cuvînt ne-a scos pe noi și din gura noastră a scos statirul, adică cuvintele Domnului și mărturisirea lui Hristos. Căci cel care îl mărturisește pe Hristos, acela are statirul în gură; și statirul prețuiește două didrahme, căci două firi are Hristos, Dumnezeu și om fiind. Deci acest statir, adică Hristos, s-a dat pentru noi, pentru iudei și păgîni, și pentru drepti și pentru păcătoși. Iar cînd vei vedea pe omul iubitor de argint, neavînd nimic altceva în gură decît argint și aur, cunoaște că acesta este un pește înotînd în marea vieții. Iar de va afla dascăl ca Petru, îl va vîna pe el și va scoate din gura lui aurul și argintul. Iar unii socotesc că statir este o piatră de mult preț care se găsește în Siria. Alții, a patra parte dintr-o monedă.

În ceasul acela, s-au apropiat ucenicii de Iisus și I-au zis: Cine, oare, este mai mare în împărăția cerurilor ? (Mt. 18, 1). Fiindcă au văzut că Petru a fost cinstit de Hristos, căci i-a poruncit să dea sta-

tirul pentru Hristos și pentru el, au simțit oarecare pizmă și se apropie de Hristos, întrebîndu-L, oarecum ocolit, cine este mai mare.

Și chemînd la Sine un prunc, l-a pus în mijlocul lor, și a zis: Ade-vărat zic vouă: de nu vă veți întoarce și nu veți fi precum pruncii, nu veți intra în împărăția cerurilor. Deci cine se va smeri pe sine ca pruncul acesta, acela este cel mai mare în împărăția cerurilor (Mt. 18, 2-4). Domnul, văzînd că ucenicii sînt biruiți de patima iubirii de slavă, îi smerește arătîndu-le prin pruncul lipsit de trufie calea smereniei; căci se cuvine să fim prunci cu cugetul cel smerit, iar nu cu mintea, și cu nerăutatea, iar nu cu priceperea. Iar zicînd: De nu vă veți întoarce, arată că lăsînd smerenia lor au venit la iubirea de slavă și se cuvine a se întoarce iarăși acolo, adică întru smerenia lor.

Și cine va primi un prunc ca acesta în numele Meu, pe Mine Mă primește. Iar cine va sminti pe unul dintr-aceștia mici care cred în Mine, mai bine i-ar fi lui să i se atîrne de gît o piatră de moară și să fie afundat în adîncul mării (Mt. 18, 5-6). Nu numai că se cuvine să vă smeriți, ci și pe cei care se smeresc, dacă îi veți cinsti pentru Mine, plată veți lua. Că pe Mine Mă primiți atunci cînd primiți pe cei smeriți ca pruncii. Și, dimpotrivă, cine va sminti, adică va ocări, pe unul dintre aceștia mici, adică dintre aceștia care se smeresc, deși sînt mari cu faptele, mai bine i s-ar atîrna de gît piatră de moară. Arată în mod simțit greutatea pietrei, ca să vădească multa muncă la care vor fi supuși cei care smintesc pe cei smeriți pentru Hristos. Iar tu să înțelegi și că, chiar pe cel într-adevăr mic, adică neputincios, de-l va sminti cineva și nu-l va ajuta pe el, va fi dat chinurilor. Că cel mare nu se smintește lesne, ci cel mic.

Vai lumii, din pricina smintelilor ! Că smintelile trebuie să vină, dar vai omului aceluia prin care vine sminteala (Mt. 18,7). Iubitor de oameni fiind, plînge pentru lume, ca cea care avea să se vatăme din pricina smintelilor. Dacă ar zice cineva: dar ce nevoie era să plîngă, mai curînd trebuia să tindă mîna într-ajutor, spunem că și acesta este ajutor, a plînge cineva pentru altul. Căci de multe ori pe cei pe care sfatul nostru nu i-a ajutat, pe aceștia îi ajutăm dacă plîngem pentru ei, făcîndu-i să vină întru simțire. Dar dacă smintelile trebuie să vină, cum vom putea scăpa de ele ? Trebuie să vină, dar nu trebuie să pierim. Căci este cu putință să ne împotrivim smintelilor. Iar prin sminteli să înțelegi pe cei care te împiedică de la faptele cele bune. Iar lume numește pe oamenii de jos, care se tîrăsc pe pămînt și care lesne se împiedică.

Iar dacă mâna ta sau piciorul tău te smintește, taie-l și aruncă-l de la tine, că este bine pentru tine să intri în viață ciung sau schiop, decât, avînd amîndouă mîinile sau amîndouă picioarele, să fi aruncat în focul cel veșnic. Și dacă ochiul tău te smintește, scoate-l și aruncă-l de la tine, că mai bine este pentru tine să intri în viață cu un singur ochi, decât, avînd amîndoi ochii, să fii aruncat în gheena focului (Mt. 18, 8-9). Prin mîna și picior și ochi să-i înțelegi pe prieteni, pe care întru rînduiala mădularelor îi avem. Deci, dacă aceștia, prieteni de aproape fiind, ne vatămă pe noi, se cuvine să-i lepădăm ca pe niște mădulare putrede și să-i tăiem, ca nu cumva și pe alții să-i vatăm. Și de aici se vede că smintelile trebuie să vină, adică cei care ne vatămă, dar nu trebuie să ne lăsăm vătămați. Căci, dacă vom face precum a zis Domnul și vom tăia de la noi pe cei ce ne vatămă, chiar de-ar fi prieteni de aproape, nu ne vom vătăma.

Vedeți să nu disprețuiți pe vreunul dintre aceștia mici, căci zic vouă că îngerii lor, în ceruri, pururea văd fața Tatălui Meu, care este în ceruri. Căci Fiul Omului a venit să caute și să mîntuiască pe cel pierdut (Mt. 18, 10-11). Ne poruncește să nu disprețuim pe cei care sînt socotiți mici, adică pe cei săraci cu duhul, care la Dumnezeu sînt mari. Și atît de mult sînt aceștia iubiți de Dumnezeu, încît îi au pe îngeri păzitori, ca să nu fie vătămați de draci. Căci fiecare om, și mai vîrtos cei credincioși, are îngerul său. Iar îngerii celor mici și smeriți întru Hristos sînt atît de aproape de Dumnezeu, încît pururea văd fața Lui și stau înaintea Lui. Se vede de aici că, deși toți oamenii au îngeri, însă îngerii celor păcătoși, ca și cum s-ar rușina pentru păcatele noastre, n-au îndrăzneală înaintea lui Dumnezeu de a se ruga pentru noi. Iar ai celor smeriți văd fața lui Dumnezeu, pentru că au îndrăzneală. Și zice încă: nu numai îngeri au aceștia, ci Eu însumi pentru aceasta am venit, ca să mîntuiesc pe cel pierdut și să fac ai Mei pe cei care sînt socotiți de nimic.

Ce vi se pare? Dacă un om ar avea o sută de oi și una dintre ele s-ar rătăci, nu va lăsa, oare, în munți pe cele nouăzeci și nouă și, ducîndu-se, va căuta pe cea rătăcită? Și dacă s-ar întîmpla s-o găsească, adevăr grăiesc vouă că se bucură de ea mai mult decât de cele nouăzeci și nouă, care nu s-au rătăcit (Mt. 18, 12-14). Ce om a avut o sută de oi? Hristos. Căci toată zidirea cea cuvîntătoare, îngerii și oamenii, o sută de oi sînt, al căror păstor este Hristos, care nu este oaie, pentru că nu este zidire, ci Fiu al lui Dumnezeu. Deci Acesta a lăsat pe cele 99 în ceruri și luînd chip de rob a venit să caute oaia cea una, care este firea omenească, și se bucură pentru

aceasta mai mult decît pentru întărirea îngerilor. Deci aceasta în chip cuprinzător arată că Dumnezeu se sîrguiește pentru întoarcerea păcătoșilor și se bucură pentru aceștia mai mult decît pentru cei care sînt întăriți în faptele cele bune.

Același comentariu ca și pentru versetul 14.

De-ți va greși ție fratele tău, mergi, muștră-l pe el între tine și el singur. Și de te va asculta, ia cu tine încă unul sau doi, ca din gura a doi sau trei martori să se statornicească tot cuvîntul. Și de nu-i va asculta pe ei, spune-l bisericii; iar de nu va asculta nici de biserică, să-ți fie ție ca un păgîn și vameș (Mt. 18, 15-17; Sirah 19, 14; Deut. 19, 6; II Cor. 13, 1). După ce a zis cuvînt foarte greu despre cei care smintesc pe alții, acum îi îndreptează și pe cei care se smintesc. Căci nu trebuie ca tu, cel care te smintești, să fii cu totul fără grijă; ci trebuie ca tu să mustri pe cei care te nedreptătesc și te vatămă, de vor fi creștini. Că zice: de va greși fratele tău, adică creștinul. Iar de-ți va face nedreptate vreun necredincios, atunci dă-te la o parte și lasă-ți și averile tale. Iar de este frate, muștră-l pe el. Și nu zice: ocărăște-l, ci muștră-l. Dacă te va asculta, adică dacă se va căi, bine îi va fi lui. Voiește mai întîi deoparte să fie muștrați cei ce au greșit, ca nu cumva, fiind muștrați înaintea multora, să se facă și mai nerușinați. Iar dacă și înaintea a doi martori sau trei fiind muștrat, nu se va rușina, atunci să arăți greșeala lui celor mai mari din Biserică (Deut. și 2 Cor. 13). Iar dacă nici de aceasta nu va asculta, atunci să fie lepădat, ca nu cumva răutatea sa să se răspîndească. Și îi aseamănă pe unii ca aceștia cu vameșii, ca unii care aveau nume rău înaintea oamenilor. Și îl mîngîie pe cel nedreptățit, că cel care îi face nedreptate va fi socotit vameș și păgîn, adică păcătos și necredincios. Dar numai acesta va fi chinul celui care face nedreptate? Nu. Ci ascultă și cele ce urmează.

Adevărat grăiesc vouă: oricîte veți lega pe pămînt, vor fi legate și în cer, și oricîte veți dezlega pe pămînt, vor fi dezlegate și în cer (Mt. 18, 18). Dacă tu, zice, cel ce-ai fost nedreptățit îl ai ca pe un vameș și păgîn pe cel care te-a nedreptățit, și în ceruri va fi la fel. Iar dacă îl vei dezlega, adică dacă-l vei ierta, va fi și în ceruri iertat. Pentru că nu numai cele pe care le dezleagă preoții sînt dezlegate, ci și cele pe care noi, cei care am fost nedreptățiți, sau le legăm, sau le dezlegăm, adică le iertăm, și acelea vor fi legate sau dezlegate.

Iarăși grăiesc vouă că, dacă doi dintre voi se vor învoi pe pămînt în privința unui lucru pe care îl vor cere, se va da lor de către Tatăl Meu, care este în ceruri. Că unde sînt doi sau trei adunați în

numele Meu, acolo sînt și Eu în mijlocul lor (Mt. 18, 19-20). Prin aceste cuvine ne adună pe toți întru dragoste. Căci după ce ne-a oprit pe noi de la a ne sminti unii pe alții, acum vorbește și despre unirea dintre noi. Iar prin cei uniți nu înțelege pe cei care se adună spre rău, ci spre bine. Căci zice: doi dintre voi, adică dintre cei care cred, dintre cei care au fapte bune. Că și Ana și Caiafa s-au unit, dar spre rău. Și de aceea de multe ori rugîndu-ne, nu primim, pentru că nu avem unire unul cu altul. Și nu zice: voi fi cu ei, că nici nu zăbovește, nici nu întîrzie, ci spune: acolo sînt și Eu. Adică, acolo îndată vin. Și aceasta înțelege: atunci cînd se va uni trupul și duhul și nu va pofti trupul împotriva duhului, atunci Domnul este în mijloc. Încă și cele trei puteri ale sufletului se unesc, cea cuvîntătoare, cea mînioasă și cea poftitoare. Încă și Scriptura veche și cea nouă se unesc amîndouă, iar în mijlocul lor se află Hristos, de amîndouă fiind propovăduit.

Atunci Petru, apropiindu-se de El, i-a zis: Doamne, de cîte ori va greși față de mine fratele meu și-i voi ierta lui ? Oare pînă de șapte ori ? Zis-a lui Iisus: Nu zic ție pînă de șapte ori, ci pînă de șaptezeci de ori cîte șapte (Mt. 18, 21-22). Petru întrebă: de-mi va greși mie, căci numai pentru cele ce-mi va greși mie pot să-l iert, iar dacă va greși lui Dumnezeu, numai cel cu rînduială, adică preotul, poate să-l ierte. Iar dacă îmi va greși, iar eu îl voi ierta, iertat va fi, deși sînt eu om simplu, nu preot. Iar cînd zice: de șaptezeci de ori cîte șapte, nu arată numărul iertărilor, căci ar fi cu totul lipsit de noimă să numere cineva pînă se vor împlini; ci arată mulțime fără de număr, ca și cum ar fi zis: de cîte ori va greși și se va ruga de iertare iartă-l, căci aceasta și prin pilda de mai jos spune, că se cuvine, adică, să fim milostivi.

De aceea asemănatu-s-a împărăția cerurilor omului împărat care a voit să se socotească cu slugile sale (Mt. 18, 23). Ne învață aici să iertăm greșelile celor împreună cu noi slugi, și mai vîrtos dacă aceia vor avea nevoie de iertarea noastră. Iar a țilcui pilda cu amănuntul este numai a celui care ar avea mintea lui Hristos. Însă vom încerca și noi. Împărăție este Cuvîntul lui Dumnezeu. Dar nu împărăție a unor mici lucruri, ci a cerurilor. Deci s-a asemănat Acesta omului împărat, fiindcă S-a întrupat pentru noi, chip de om luînd. Și are grijă de slugile Sale, judecîndu-i pe ei după bunătate, căci este lucru al cruzimii pedeapsa fără judecată.

Și începînd să se socotească cu ele, i s-a adus un datornic cu zece mii de talanți. Dar neavînd el cu ce să plătească, stăpînul său

a poruncit să fie vîndut el și femeia și copiii și toate cîte are, ca să plătească (Mt. 18, 24-25). Cu zece mii de talanți sîntem datori noi, ca cei care primim facerile de bine ale lui Dumnezeu în fiecare zi și cu nimic nu-i răsplătim lui Dumnezeu. Cu zece mii de talanți sînt datori și cei care au primit stăpînirea poporului și a multor oameni (că fiecare om talant este, după cuvîntul care spune: mare lucru este omul), dar n-au iconomisit bine stăpînirea. Vinderea datornicului cu femeia și copiii lui arată înstrăinarea de Dumnezeu. Că cel care se vinde, al altui stăpîn rob se face. Sau poate femeie înseamnă trupul, ca cel care este soț – împreună lucrător – al sufletului, iar copii, faptele care rău se lucrează de trup și de suflet. Deci poruncește ca trupul să fie dat satanei spre pierzare, adică bolilor sau chinurilor diavolului. Și copiii, adică lucrurile răutăților, să se betejească; adică, de fură cineva, mîna acestuia o usucă Dumnezeu sau o ciustește prin lucrarea diavolului. Deci iată, femeia, adică trupul, și copiii, adică lucrarea răutății, s-au dat pătimirii, ca duhul să se mîntuiască. Că nu va mai putea face rău omul acela.

Deci, căzîndu-i în genunchi, sluga aceea i se închina, zicînd: Doamne, îngăduiește-mă și-ți voi plăti ție tot. Iar stăpînul slugii aceleia, milostivindu-se de el, i-a dat drumul și i-a iertat datoria (Mt. 18, 26-27). Vezi puterea pocăinței și iubirea de oameni a lui Dumnezeu ? ! Căci pocăința face să lepădăm răutatea. Iar cel care stă cu încăpăținare în răutate, nu este vrednic de iertare. Iar iubirea lui Dumnezeu i-a iertat lui cu totul datoria, deși sluga nu cerea decît amînarea plății. Înțelege de aici că Dumnezeu dă mai mult decît cerem noi. Atît de mare este iubirea lui Dumnezeu, încît și ceea ce părea spus cu asprime – adică porunca să se vîndă sluga cu femeia și copiii lui – e spus ca să înspăimînte pe slugă și să o plece spre închinare și rugăminte.

Dar, ieșind, sluga aceea a găsit pe unul dintre cei ce slujeau cu el și care-i datora o sută de dinari. Și punînd mîna pe el, îl sugruma zicînd: plătește-mi ce ești dator. Deci, căzînd cel ce era slugă ca și el, îl ruga zicînd: Îngăduiește-mă și îți voi plăti. Iar el nu voia, ci, mergînd, l-a aruncat în închisoare, pînă ce va plăti datoria (Mt. 18, 28-30). După ce a ieșit, atunci îl strîngea de gît pe cel ce slujea cu el. Căci nimeni dintre cei care rămîn întru Dumnezeu nu este nemilostiv, ci numai cel care iese de la Dumnezeu și este străin de El. Și atît de mare îi era cruzimea, încît după ce-i fuseseră lui iertate mari datori, că aceasta arată cei 10.000 de talanți, pentru cele mici,

cît erau cei 100 de dinari, nicidecum nu se milostivește, nici amînare nu dă, cu toate că cel împreună cu el slugă îi spune aceleași cuvinte, prin care el a fost iertat: Mai îngăduiește-mă și îți voi plăti, amintindu-i de iertarea pe care o primise.

Iar celelalte slugi, văzînd cele petrecute, s-au întristat foarte și, venind, au spus stăpînului toate cele împlinite (Mt. 18, 31). De aici se vede că sînt urfitori de răutate și iubitori de bunătate celelalte slugi. Și spun acestea Domnului, nu ca unuia care nu știa, ci să înțelegi că îngerii sînt purtătorii noștri de grijă și că se mînie pe cei nemilostivi.

Atunci, chemîndu-l stăpînul său îi zise: Slugă vicleană, toată datoria aceea ți-am iertat-o, fiindcă m-ai rugat. Nu se cădea, oare, ca și tu să ai milă de cel împreună slugă cu tine, precum și eu am avut milă de tine? Și mîniindu-se stăpînul lui, l-a dat pe mîna chinuitorilor, pînă ce-i va plăti toată datoria (Mt. 18, 32-34). Pentru iubirea de oameni stăpînul se judecă cu sluga, ca să arate că nu el, ci cruzimea slugii și nemulțumirea l-au făcut să piardă darul. Și căror muncitori îl dă? Poate puterilor iadului, ca să-l chinuiască veșnic. Că zice: pînă ce va plăti datoria, pînă atunci să fie chinuit. Dar niciodată nu va putea plăti datoria, adică fapta cea bună cu care era dator. Deci pururea va fi chinuit.

Tot așa și Tatăl Meu cel ceresc vă va face vouă, dacă nu veți ierta fiecare fratelui său, din toată inima (Mt. 18, 35). N-a zis Tatăl vostru, ci Tatăl Meu, căci unii ca aceștia nu sînt vrednici să aibă tată pe Dumnezeu. Și voiește ca noi să iertăm din toată inima, nu numai din buze. Să înțelegi încă și cît de mare răutate este pomenirea de rău, dacă întoarce înapoi darul lui Dumnezeu. Căci deși fără părere de rău dă Dumnezeu darurile Sale, însă pentru pomenirea de rău le-a luat înapoi.

Iar după ce Iisus a sfîrșit cuvintele acestea, a plecat din Galileea și a venit în hotarele Iudeii, dincolo de Iordan. Și au mers după el mulțimi multe și i-a vindecat pe ei acolo (Mt. 19, 1-2). Merge din nou în Iudeea, ca să nu spună cei necredincioși de aici că petrecea mai mult cu cei din Galileea. Iarăși, după învățătură și după ce s-au sfîrșit cuvintele, urmează minunile. Că se cuvine să învățăm, dar și să lucrăm. Iar neînțelegătorii farisei, după ce au văzut minunile, în loc să creadă, îl ispitesc pe Hristos, căci auzi ce spun:

Și s-au apropiat de el fariseii ispitindu-L și zicînd: Se cuvine, oare, omului să-și lase femeia sa, pentru orice pricină? Răspunzînd El a zis: N-ați citit că cel ce i-a făcut de la început i-a făcut

bărbat și femeie? Și a zis: pentru aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și vor fi amîndoi un trup. Așa încît nu mai sînt doi, ci un trup. Deci, ce a împreunat Dumnezeu omul să nu despartă (Mt. 19, 3-6; Fac. 1, 27; 2, 24; Mc. 10, 2; Efes. 5, 31; I Cor. 6, 16). O, nebunie! Socoteau ei ca prin întrebări să astupe gura lui Hristos! Căci dacă ar fi zis că se cuvine să fie lăsată femeia pentru orice pricină, îl vor putea întreba: de ce s-a zis că numai pentru pricină de desfrînare? Iar de va zice că nu se cuvine să-și lase femeia, îl vor învinui ca un împotrivor al Legii puse de Moise (Deut. 24, 1); căci acela a poruncit să fie gonită cea care este urîță, chiar fără pricină binecuvîntată. Ce zice, dar, Hristos? Arată că a Celui care ne-a zidit pe noi dintru început este lucru și punere de lege nunta. Că dintru început, zice, un bărbat a împreunat Dumnezeu cu o femeie, de aceea nu se cuvine ca un bărbat să se împreuneze cu mai multe femei, nici o femeie cu mai mulți bărbați, ci să viețuiască așa cum au fost dintru început și să nu rupă împreuna lor viețuire fără socoteală. Și n-a zis: Eu, care am făcut bărbat și femeie, ca să nu-i întărite pe ei, ci în chip nehotărît: Cel ce a făcut. Și atît de plăcut îi este lui Dumnezeu lucrul cel bun al însoțirii, încît a îngăduit să fie lăsați părinții și a se lipi de femeie. Dar cum se face că la Facere este scris că Adam a zis că va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa (Fac. 2, 24), iar aici Hristos spune că Dumnezeu a spus aceasta? Să înțelegem că ceea ce a zis Adam de la Dumnezeu a zis și astfel cuvîntul lui Adam este cuvîntul lui Dumnezeu. Deci, de vreme ce s-au făcut un trup, căci și pentru împreunare și pentru dragostea cea firească sînt lipiți, și pentru că nu se cuvine a-și tăia cineva trupul său, tot așa nu se cuvine a despărți pe cei împreunați. Și n-a zis: să nu despartă Moise ce a împreunat Dumnezeu, ca să nu-i smintească pe ei, ci zice simplu: omul să nu despartă, arătînd deosebirea dintre Dumnezeu, care a împreunat, și omul care desparte.

Ei i-au zis lui: Pentru ce, dar, Moise a poruncit să-i dea carte de despărțire și să o lase? El le-a zis: pentru învîrtoșarea inimii voastre v-a dat voie Moise să lăsați pe femeile voastre, dar din început nu a fost așa. Iar Eu zic vouă că oricine va lăsa pe femeia sa, în afară de pricină de desfrînare, și se va însura cu alta, săvîrșește adulter; și cine s-a însurat cu cea lăsată săvîrșește adulter (Mt. 19, 7-9). Fariseii, văzînd că Domnul i-a lăsat fără răspuns, îl aduc pe Moise în sprijinul lor, care pare că împotriva învățurii lui Hristos a legiuit. Și zic: cum atunci Moise a poruncit să i se dea carte de

despărțire și să o lase? Domnul, întorcînd împotriva lor învinuirea, îi dă dreptate lui Moise, arătînd că nu împotriva lui Dumnezeu a legiuit Moise aceasta, ci după răutatea lor, ca nu cumva, din pricina neînfrînării, vrînd să vă împreunați cu altele, să vă omorîți femeile legiuite, de-ați fi fost siliți să le țineți. Și a poruncit să se dea carte de despărțire celor care sînt urîte bărbaților lor. Dar Eu vă spun că numai pe femeia desfrînată se cuvine să o lăsați. Iar dacă pe cea care n-a curvit o va goni cineva, se face pricină de preacurvie. Încă și aceasta să înțelegeți: cel ce se alipește de Domnul (1 Cor. 6, 17), un duh este cu El și însoțire se face între credincios și Hristos, că toți un trup ne-am făcut cu El și mădulare în parte sîntem ale lui Hristos. Deci bine s-a zis, că nu poate fi ruptă această însoțire, după cuvîntul lui Pavel, care spune: „Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos?” (Rom. 8, 35). Drept aceea, pe cele ce Dumnezeu le-a împreunat, nici omul, nici o altă făptură, nici îngerii, nici începătoriiile, nici stăpîniile, după cum zice Pavel, nu le pot despărți.

Ucenicii i-au zis: Dacă astfel este pricina omului cu femeia, nu este de folos să se însoare (Mt. 19, 10). Ucenicii se tulbură și spun că, dacă pentru aceasta s-au împreunat, ca să fie una și nedespărțiți să petreacă toată viața, încît chiar de-ar fi rea femeia, să nu îndrăznească să o gonească, nu e de nici un folos să se însoare, căci mai ușor este a nu se însura, ci a se război cu poftele cele firești, decît a suferi femeie rea. Numește „pricină a omului cu femeia” împreunarea de nedespărțit.

Iar El le-a zis: Nu toți pricep cuvîntul acesta, ci aceia cărora le este dat (Mt. 19, 11). Fiindcă ucenicii zic că e mai bine să nu se însoare, Domnul le arată că mare dar este fecioria, dar nu poate fi de toți dobîndit, ci numai de cei cărora Dumnezeu le ajută. Căci spune „cărora le este dat” în loc de „cărora Dumnezeu le ajută”. Și s-a dat celor care cer. Că zice: cereți și vi se va da; și tot cel ce cere ia (Mt. 7, 7; Lc. 11, 10; In. 14, 13).

Că sînt fameni care s-au născut așa din pîntecele mamei lor; sînt fameni pe care oamenii i-au făcut fameni, și sînt fameni care s-au făcut fameni pe ei înșiși, pentru împărăția cerurilor. Cine poate înțelege să înțeleagă (Mt. 19, 12). Puțini dobîndesc darul fecioriei. Că unii sînt fameni din pîntecele maicii lor, adică din fireasca alcătuire a trupului sînt nemișcați către împreunarea trupească. Sînt și cei care fără de folos se înfrînează, cei scopiți de oameni. Iar cei care s-au făcut fameni pe ei înșiși pentru împărăția cerurilor nu sînt

cei care se castrează, că blestemat este lucrul acesta, ci cel care se înfrînează. Încă și așa să înțelegeți: este famen din fire cel care din pricina alcătuirii sale trupești nu este lesne mișcat spre împreunare trupească. De oameni este făcut famen cel care din învățatura omenească taie înfocarea poftelor celei trupești. Iar cel care se face pe sine famen este cel care nu de la altul, ci dintr-a sa știință și bunăvoință s-a plecat spre curăție; acesta prea bun este, ca unul care cu voia sa s-a îndreptat spre împărăția cerurilor. Și voind Dumnezeu ca din însăși voia noastră să lucrăm faptele cele bune, zice: cine poate înțelege să înțeleagă. Căci nu silește la feciorie, nici nu strică nunta; dar mai mult cinstește fecioria.

Atunci i s-au adus copii, ca să-și pună mîinile peste ei și să se roage; dar ucenicii îi certau. Iar Iisus a zis: Lăsați copiii și nu-i opriți să vină la mine, că a unora ca aceștia este împărăția cerurilor (Mt. 19, 13-14). Mamele își aduceau copiii ca să fie binecuvîntați de El, dar fără rînduială și făcînd tulburare. De aceea ucenicii le opresc. Poate și socotind că se micșorează cinstea Învățătorului, aducîndu-I-se copii. Iar Hristos, arătînd că iubește lipsa de trufie, zice: lăsați pruncii, că a unora ca aceștia este împărăția cerurilor. N-a zis: a lor este împărăția, ci a unora ca aceștia, adică a celor cu simplitate, a celor fără răutate, a celor fără vicleșug și fără trufie. Și încă: dacă învață cineva și vin la el unii cu întrebări copilărești, să-i primească și pe aceștia și să nu-i îndepărteze.

Și punîndu-și mîinile peste ei, s-a dus de acolo. Și, iată, venind un tînăr la el, i-a zis: Bunule învățător, ce bine să fac ca să am viața veșnică? Iar el a zis: de ce-mi zici bun? Nimeni nu este bun decît numai unul Dumnezeu (Mt. 19, 15-17). Tînărul acesta n-a venit ca să-L ispitească, ci ca să se îndrepteze și însetînd de viața veșnică. Și a venit la Hristos ca la un simplu om și de aceea îi zice Domnul: de ce-Mi zici bun și celelalte. Adică: dacă ca unui simplu învățător Îmi zici că sînt bun, rău zici, că nimeni dintre oameni nu este bun cu adevărat. Pe de o parte, că ne schimbăm lesne de la bine la rău; pe de alta, că a asemenea bunătatea omenească cu cea a lui Dumnezeu este lucru necuviincios.

Iar de vrei să intri în viață, păzește poruncile. El a zis: Care? Iar Iisus a zis: Să nu ucizi, să nu săvîrșești adulter, să nu furi, să nu mărturisești strîmb; cinstește pe tatăl tău și pe mama ta și să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți (Mt. 19, 17-19; Ieș. 20, 13; Lev. 19, 18). Domnul trimite la poruncile Legii, ca să nu zică iudeii că defaimă Legea. Dar ce răspunde tînărul?

Zis-a lui tînărul: Toate acestea le-am păzit din copilăria mea. Ce-mi mai lipsește ? (Mt. 19, 20). Unii îl socotesc trufaș și îl învinuiesc de mîndrie. Căci cum a putut el iubi pe aproapele ca pe sine însuși, de vreme ce era bogat ? Căci nimeni dintre cei care-și iubesc aproapele ca pe sine însuși nu poate fi mai bogat decît aproapele. Iar aproapele este oricare om. Iar alții înțeleg așa: tînărul așa socotește, că le-a păzit pe toate.

*Iisus i-a zis: Dacă voiești să fii desăvîrșit, du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor și vei avea comoară în cer; după aceea vino și urmează-Mi. Iar tînărul, auzind cuvîntul acesta, a plecat întristat, căci avea multe avuții (Mt. 19, 21-22). Domnul îi zice: cîte spui că ai păzit, după obiceiul iudaic ai păzit. Iar de voiești să fii desăvîrșit, adică să fii ucenic al Meu și creștin, mergi, vinde-ți averile tale și dă-le săracilor. [Notă. Fericitul Teofilact arată că Hristos nu-i spune tînărului să dea cîte puțin din averile sale săracilor pînă le va sfîrși cu totul, ci îi spune îndată toate să le dea și să-I urmeze Lui; căci așa arată cuvîntul grecesc *doç* folosit de Domnul.] Dă-le pe toate, fără să mai oprești ca să faci milostenie, și cu totul să te lipsești de bogăție. Și pentru că unii fac milostenie, dar au viață plină de necurăție, zice: și urmează-Mi Mie, adică îi spune să aibă toată fapta bună. Iar tînărul s-a întristat căci, cu toate că dorea viața veșnică, adică gras și adînc era pămîntul inimii lui, spinii bogăției îl încaseră. Căci avea avuții multe. Cel care are puține, nu este tot atît de mult stăpînit de ele, căci mai puternică este legătura de averile multe. Și pentru că vorbea unuia bogat, îi spune: vei avea comoară în cer, de vreme ce ești iubitor de avere.*

Iar Iisus a zis ucenicilor Săi: Adevărat zic vouă că un bogat cu greu va intra în împărăția cerurilor. Și iarăși zic vouă că mai lesne este să treacă cămila prin urechile acului, decît să intre un bogat în împărăția lui Dumnezeu (Mt. 19, 23-24). Cît timp este bogat, adică el are de prisos, iar alții n-au nici cele de nevoie, nu va intra în împărăția cerurilor; dar după ce se va lepăda de toate, atunci nu mai este bogat și poate să intre. Căci este cu neputință ca cel ce are multe bogății să intre în împărăția cerurilor, după cum este cu neputință ca să intre cămila prin urechea acului. Vezi că o dată zice că va intra cu greu, iar apoi că nicidecum nu poate intra. Unii tîlcuiesc cuvîntul grecesc folosit aici nu prin animalul cămilă, ci prin funia groasă pe care o folosesc corăbierii la aruncarea ancorei, căci aceste cuvinte în grecește seamănă între ele foarte mult.

Auzind, ucenicii s-au uimit foarte, zicînd: Dar cine poate să se mîntuiască ? Dar Iisus, privind la ei, le-a zis: La oameni aceasta este cu neputință, la Dumnezeu însă toate sînt cu putință (Mt. 19, 25-26). Ucenicii, fiind iubitori de oameni, L-au întrebat aceasta, nu pentru ei, căci erau săraci, ci pentru toți oamenii. Iar Domnul învață să nu măsurăm mîntuirea cu neputința omenească, ci cu puterea lui Dumnezeu. Căci dacă cineva pune început bun, adică a nu fi lacom, va spori și spre a lepăda cele de prisos. Iar după aceasta va ajunge să lepede și cele de nevoie și așa bine va călători, cu ajutorul lui Dumnezeu.

Atunci Petru, răspunzînd, i-a zis: Iată, noi am lăsat toate și Ți-am urmat Ție. Cu noi oare ce va fi ? (Mt. 19, 27). Deși pare că Petru n-a lăsat nimic, fiindcă era sărac, să știi că, într-adevăr, a lăsat și el multe. Pentru că noi oamenii mai multă dragoste avem întru cele puține și încă pentru că desfătarea lumii a trecut-o cu vederea Petru și iubirea firească către părinți. Căci aceste patimi se războiesc nu numai cu cei bogați, ci și cu cei săraci. Ce zice, dar, Domnul ?

Iar Iisus le-a zis: Adevărat zic vouă că voi cei ce Mi-ați urmat Mie, la înnoirea lumii, cînd Fiul Omului va ședea pe tronul slavei Sale, veți ședea și voi pe douăsprezece tronuri, judecînd cele douăsprezece seminții ale lui Israel (Mt. 19,28). Oare chiar vor ședea ? Nu. Prin tron a arătat cîntea cea înaltă pe care o vor primi. Și Iuda va ședea ? Nu. Căci zice: Cei ce Mi-ați urmat Mie, adică cei care pînă la sfîrșit L-au urmat. Și în alt chip: de multe ori Dumnezeu făgăduiește bunătăți celor care sînt vrednici. Dar după ce se schimbă și se fac nevrednici, le ia înapoi darurile. La fel și cu cele de întristare deseori ne îngrozește, dar nu le aduce asupra noastră, dacă ne schimbăm. Iar prin înnoirea lumii învierea s-o înțelegem.

Și oricine a lăsat case sau frați, sau surori, sau tată, sau mamă, sau femeie, sau copii, sau țarine, pentru numele Meu, înmulțit va lua înapoi și va moșteni viața veșnică (Mt. 19, 29). Ca să nu credem că numai pentru ucenici a zis acestea, întinde făgăduința pentru toți cei care vor face la fel, adică pentru cei care vor pune în locul rudeniei trupești apropierea de Dumnezeu. Iar în locul țarinelor, raiul; și în locul caselor de piatră, Ierusalimul cel ceresc. În loc de mamă, bătrînele din Biserică, în loc de tată pe preoți, în loc de femeie, pe toate femeile creștine – nu cu nuntire, să nu fie aceasta ! –, cu așezare și dragoste duhovnicească și cu grija cea iubitoare de oameni către acestea. Și nu poruncește Domnul pur și simplu să ne despărțim de ai noștri, ca și cum ne-ar scoate din buna cînstire cuveni-

tă, după cum atunci când ne spune să ne pierdem trupul și sufletul pentru El, nu spune aceasta ca să ne omorîm pe noi înșine. Și vezi că, bun fiind Dumnezeu, nu numai toate le înapoiază înmulțit, ci și viața veșnică adaugă. Deci, sîrguiește-te și vinde averile tale și dă-le săracilor. Iar averi sînt: pentru cel mînios, mînia; pentru cel desfrînat, desfrînarea; pentru cel care pomenește răul, pomeneirea de rău. Deci pe acestea vinde-le și le dă celor săraci și lipsiți de tot binele; întoarce, adică, patimile la făcătorii de patimi, și atunci vei avea comoară, adică pe Hristos, în cerul tău, adică în mintea ta cea înaltă. Că cerul îl are în sine cel ce se face duhovnicesc.

Și mulți dintîi vor fi pe urmă, și cei de pe urmă vor fi întîi (Mt. 19, 30). Aici îi arată pe iudei și neamurile. Căci iudeii, întîi fiind, au ajuns cei de pe urmă, iar noi, neamurile, cei de pe urmă fiind, ne-am făcut cei dintîi. Și pentru ca să înțelegi limpede cele ce a zis, adaugă pilda de mai jos:

Căci împărăția cerurilor este asemenea unui om stăpîn de casă, care a ieșit dis-de-dimineată să tocmească lucrători pentru via sa. Și învoindu-se cu lucrătorii cu un dinar pe zi, i-a trimis în via sa. Și ieșind pe la ceasul al treilea, a văzut pe alții stînd în piață fără lucru. Și le-a zis acelora: mergeți și voi în vie, și ce va fi cu dreptul vă voi da. Iar ei s-au dus. Ieșind iarăși pe la ceasul al șaselea și al nouălea, a făcut tot așa. Ieșind pe la ceasul al unsprezecelea, a găsit pe alții, stînd fără lucru, și le-a zis: De ce ați stat aici toată ziua fără lucru? Zis-au lui: fiindcă nimeni nu ne-a tocmnit. Zis-a lor: duceți-vă și voi în vie și ce va fi cu dreptul veți lua (Mt. 20, 1-7). Hristos este împărăția cerurilor și se aseamănă cu omul, fiindcă a luat chipul nostru. Iar stăpîn al casei se numește, ca Cel ce stăpînește casa, adică Biserica. Deci Acesta, adică Hristos, a ieșit din sînurile Tatălui și tocmește lucrători la vie, adică la Scripturi, sau la porunci, sau tocmește pe fiecare la a lucra via, adică sufletul său. Și tocmește pe unul de dimineată, adică la vîrsta copilăriei. Iar pe altul în al treilea ceas, adică la tinerețe. Iar pe alții în al șaselea și în al nouălea ceas, adică atunci când este omul de 25 sau 30 de ani, sau, scurt zicînd, la vîrsta bărbătească. Iar în al unsprezecelea ceas, pe cei bătrîni, că mulți bătrîni fiind au ajuns la credință. Sau și în alt chip: zi este numit veacul de acum, căci în el lucrăm ca ziua. Deci a chemat Domnul în ceasul dintîi pe Enoh și pe Noe. Iar în al treilea, pe Avraam. Iar în al șaselea pe Moise. Iar în al nouălea, pe prooroci, iar în al unsprezecelea, adică la sfîrșitul veacurilor, pe neamuri, care

erau fără lucru, adică fără toată buna lucrare. Căci nu-i tocmise nimeni pe ei, fiindcă nu fusese trimis nici un prooroc la neamuri.

Făcîndu-se seară, stăpînul viei a zis către îngrijitorul său: Cheamă pe lucrători și dă-le plata, începînd de la cei din urmă la cei dintîi. Venind cei din ceasul al unsprezecelea, au luat cîte un dinar. Și venind cei dintîi, au socotit că vor lua mai mult, dar au luat și ei tot cîte un dinar. Și după ce au luat, cîrteau împotriva stăpînului casei, zicînd: Aceștia de pe urmă au lucrat un ceas și i-ai făcut asemenea cu noi, care am dus greutatea zilei și arșița. Iar el răspunzînd, a zis unuia dintre ei: Prietene, nu-ți fac nedreptate. Oare nu te-ai învoit cu mine un dinar? Ia ce este al tău și pleacă. Voiesc să dau acestuia de pe urmă ca și ție. Au nu mi se cuvine mie să fac ce voiesc cu ale mele? Sau ochiul tău este rău, pentru că eu sînt bun? Astfel vor fi cei de pe urmă întîi și cei dintîi pe urmă, că mulți sînt chemați, dar puțini aleși (Mt. 20, 8-16). Seară este sfîrșitul. Deci la sfîrșit iau toți cîte un dinar, care este darul Sfîntului Duh, cel ce-l schimbă pe om și-l face părtaș dumnezeieștii firi. [Notă. Acest cuvînt, adică părtaș dumnezeieștii firi, mai întîi l-a spus Sfîntul Apostol Petru, în a doua sa epistolă, cap. 1, v. 4. Iar de la apostol luîndu-l și alți mulți sfinți, îl folosesc în multe locuri în scrierile lor, așa cum face și sfințul Teofilact în această tîlcuire. Dar de firea cea dumnezeiască nu se poate împărtăși nici o făptură, fie materială, fie nematerială, ci numai de darurile și lucrările cele dumnezeiești se împărtășesc cei vrednici. Așa arată și Sinodul care s-a ținut împotriva lui Varlaam de Calabria și Achindin. Iar mai înainte de acesta, Sfîntul Dionisie Areopagitul zice că de firea cea dumnezeiască nu se poate împărtăși nici una dintre făpturi, dar de darurile ei toate se împărtășesc. De aceea și noi, oriunde vom întîlni acest cuvînt – părtaș dumnezeieștii firi – să-l înțelegem drept și după cugetarea sfinților, adică: împărtășirea de firea cea dumnezeiască se face prin împărtășirea de darurile și lucrările dumnezeiești, care sînt nemurirea, pururea viețuirea, nesticăciunea, neschimbarea de la bunătate la răutate și altele cîte le-am luat din plînatatea lui Hristos, după cum spune Sfîntul Evanghelist Ioan. Pentru că altfel nu poate fi părtașire cu firea cea dumnezeiască, care, după cum este necunoscută, tot așa și neîmpărtășită. Cum zice Sfîntul Ioan Damaschinul în Dogmatica sa, cartea 1, cap. 12: Dumnezeu nu ne-a făcut părtași Ființei Sale și nici la cunoașterea Ființei Lui nu putem ajunge.] Cu adevărat mult s-au ostenit cei

dinainte de venirea lui Hristos, căci atunci nici moartea nu fusese învinsă, nici diavolul zdrobit, ci domnea păcatul. Iar noi, fiindcă ne-am îndreptat cu darul lui Hristos prin Botez, luăm putere spre a birui pe potrivnicul nostru, care a fost surpat și omorât de Hristos. Dar și după cea dintâi tâlcuire, care se referă la vârstele omului, tot așa este. Căci cei care de tineri au crezut, mai multă osteneală au avut decât cei care au venit la credință la bătrânețe. Că cel tânăr poartă greutatea mîinii și zăduful poftii, luptîndu-se cu patimile. Iar cel bătrîn este în liniște. Dar toți, de unul și același dar al Sfîntului Duh se învrednicesc. Deci ne învață pe noi pilda că și la bătrînețe este cu putință a ne pocăi și a dobîndi împărăția, că aceasta este ceasul al unsprezecelea. Dar să nu înțelegi că sfinții pizmuesc pe cei care iau plată întocmai cu ei, să nu fie aceasta ! Ci se arată aici că atît de mari și de bogate sînt bunătățile care se dau sfinților, încît sînt vrednice de pizmuit.

■ *Și suindu-se la Ierusalim, Iisus a luat deoparte pe cei doisprezece ucenici și le-a spus lor pe cale: Iată, ne suim la Ierusalim și Fiul Omului va fi dat pe mîna arhierilor și a cărturarilor și-L vor osîndi la moarte; și-L vor da pe mîna păgînilor, ca să-L batjocorească și să-L biciuiască și să-L răstignească, dar a treia zi va învia. Atunci a venit la El mama fiilor lui Zevedeu, împreună cu fiii ei, închinîndu-se și cerînd ceva de la El. Iar El a zis ei: Ce voiești ? Ea a zis lui: Ca să șadă acești doi fii ai mei unul de-a dreapta și altul de-a stînga Ta, întru împărăția Ta (Mt. 20, 17-21; Mc. 10, 35). Fiii lui Zevedeu au socotit că dacă Domnul va merge la Ierusalim, va domni într-o împărăție vremelnică. Căci Îl auzeau adeseori zicînd: ne suim la Ierusalim. Deci au gîndit omenește. Și o roagă pe mama lor să vie la Domnul, ei sfiindu-se să se arate, căci în taină au venit și ei, cum arată Marcu (Mc. 10, 35).*

■ *Dar Iisus, răspunzînd, a zis: Nu știți ce cereți. Puteți, oare, să beți paharul pe care-l voi bea Eu și cu botezul cu care eu mă botez să vă botezați ? Ei i-au zis: Putem (Mt. 20, 22). Lăsînd pe mamă, cu fiii vorbește, ca să arate că știe că ei au pus-o pe ea să-I ceară. Și le zice: nu știți ce cereți, că mare lucru este acesta, de care se înspăimîntă și puterile îngerești. Apoi depărtîndu-i de la asemenea gînduri, le arată primejdiile. Și întrebă, nu că n-ar fi știut, ci ca să-i silească la răspuns și să-i facă să se sîrguiască a împlini făgăduința, căci aceasta zice: nu poate cineva să se facă părtaş împărăției Mele dacă nu se va face părtaş și patimilor Mele. Deci, spuneți-Mi, veți*

pătimi voi cele pe care Eu le voi pătimi ? Că pahar numește mucenicia și moartea Sa, arătînd că este un lucru la fel de lesnicios ca și a bea un pahar, deci ca la un lucru lesnicios să alergăm și noi. Și mai arată că El însuși cu bucurie primește moarte. Și precum cel care bea un pahar, îndată adoarme, îngreunîndu-se de somn, așa și cel care bea paharul muceniciei spre somnul morții se duce. Încă și botez numește moartea Lui, ca pe cea care este curățitoarea tuturor oamenilor. Iar ei au făgăduit, neștiind ce spun; și ca să dobîndească cele pe care le voiau, lesne făgăduiesc.

■ *Și le-a zis lor: Paharul Meu veți bea și cu botezul cu care Eu Mă botez vă veți boteza, dar a ședea de-a dreapta și de-a stînga Mea nu este al Meu a da, ci se va da celor pentru care s-au pregătit de către Tatăl Meu (Mt. 20, 23). Știu că veți lua mucenicie. Și cu adevărat așa a fost. Că pe Iacov l-a omorât Irod, iar pe Ioan, care mărturisea cuvîntul adevărului, l-a osîndit Traian. Iar a ședea este a celor pentru care s-a pregătit, adică: dacă va avea cineva împreună cu mucenicia și toată fapta cea bună, acela va lua darul. Căci acela i s-a gătit cununa, care s-a ostenit, și celor care se luptă li se gătesc cununi. După cum la alergarea în stadion, sînd împăratul și privind, dacă ar veni cineva care nicidecum nu a luat parte la alergare și i-ar cere: dă-mi mie cununa, împăratul îi va răspunde: nu este al meu a da cununa, ci ea se dă celui care a alergat și s-a luptat și a biruit, tot așa și aici Hristos zice: nu pot Eu să vă dau vouă în dar șederea de-a dreapta și de-a stînga Mea, căci aceasta este a celor care s-au ostenit și pentru care s-a gătit. Poate vei întreba însă: cine va ședea ? Să știi că nimeni nu va ședea acolo, că aceasta este numai a dumnezeieștii Ființe. Căci către cine a zis: Șezi de-a dreapta Mea ? Iar ei n-au înțeles că a ședea pe cele douăsprezece tronuri înseamnă a fi proslăviți pentru faptele cele bune și de aceea cereau ședere de-a dreapta și de-a stînga.*

■ *Și auzind cei zece s-au mîniat pe cei doi frați. Dar Iisus, chemîndu-i la sine, a zis: Știți că ocîrmuitorii neamurilor domnesc peste ele și cei mari le stăpînesc. Nu tot așa va fi între voi, ci care între voi va vrea să fie mare, să fie slujitorul vostru. Și care între voi va vrea să fie întîiul să vă fie vouă slugă, după cum și Fiul Omului n-a venit să i se slujească, ci ca să slujească El și să-și dea sufletul răscumpărare pentru mulți (Mt. 20, 24-28). Cînd au văzut cei zece că Hristos i-a certat pe cei doi, se mînie și ei, arătînd că și mai înainte erau supărați pentru cinstea acestora și arătînd că nu erau încă*

desăvârșiți. Pentru că cei doi se sculau împotriva celor zece, iar cei zece îi pizmuiau pe cei doi. După ce au auzit cei zece și s-au tulburat, îi cheamă pe ei, prin chemare chiar împlinzindu-i, înainte de a le vorbi. Pentru că fiii lui Zevedeu ferindu-se de ceilalți vorbiseră cu El, acum tuturor le vorbește; și știind că iubirea de stăpînire este patimă grea, îi arată ca păgîni și necredincioși de vreme ce iubesc slava, căci le spune: ocîrmuitorii neamurilor și celelalte. Și îi rușinează pe ei, zicînd: ceilalți oameni, pentru că stăpînesc, sînt străluciți, și a iubi stăpînirea este patimă păgîneasă. Dar ucenicii Mei din smerenie vor fi cinstiți. Căci cel ce voiește a fi mai mare este dator să slujească celor mai de jos, care este lucrare a smereniei desăvârșite. Și aceasta a vădit-o El însuși, căci Stăpîn fiind și Împărat al celor din ceruri, S-a smerit pe Sine, slujind oamenilor spre mîntuire. Și încă sufletul Său și l-a dat răscumpărare pentru mulți, adică pentru toți, căci cei mulți înseamnă toți (Filip. 2, 18).

Și plecînd ei din Ierihon, mulțime mare venea în urma Lui. Și iată doi orbi care ședeau lîngă drum, auzind că trece Iisus, au strigat, zicînd: Miluiește-ne pe noi, Doamne, fiul lui David! Dar mulțimea îi certa ca să tacă; ei însă și mai tare strigau, zicînd: Miluiește-ne pe noi, Doamne, fiul lui David. Și Iisus, stînd, i-a chemat și le-a zis: Ce voiți să vă fac? Zis-au Lui: Doamne, să se deschidă ochii noștri. Și făcîndu-I-se milă, Iisus s-a atins de ochii lor, și îndată au văzut și I-au urmat Lui (Mt. 20, 29-34). Din auzire cunoscînd orbii pe Domnul, au crezut că Iisus, cel din seminția lui David după trup, era puternic să-i vindece, arătîndu-se fierbinți în credință, căci, deși erau muștrați, nu tăceau și încă mai mult strigau. De aceea nici nu-i întrebă pe ei, ca de obicei, dacă cred, ci numai ce voiesc, ca să nu creadă cineva că vrînd ei una, alta le dă lor. Arată că nu pentru pomană strigau, ca să capete bani, ci ca să se vindece. Și atingîndu-Se îi vindecă, ca să cunoaștem că oricare parte din sfîntul Său trup era făcătoare de viață, căci parte a lui Dumnezeu este. Iar dacă Luca și Marcu vorbesc numai despre un singur orb (Lc. 18, 35; Mc. 10, 46), această nu arată nepotrivire, căci ei vorbesc despre unul dintre cei doi. Și în alt chip: Luca spune că mai înainte de a se duce în Ierihon a vindecat un orb. Iar Marcu, după ce a ieșit din Ierihon. Deci, Matei, căruia îi place să scrie pe scurt, i-a pus pe amîndoi împreună. Și prin orbi să înțelegi încă pe cei care s-au vindecat dintre păgîni în treacăt. Căci nu venise pentru păgîni, ci pentru cei din Israel. Și după cum orbii, din auzire au aflat despre Hristos, așa și

păgîni din auzire au crezut. Iar cei care îi opreau pe orbi să strige numele lui Iisus sînt prigonitorii tirani, care au vrut să astupe gura Bisericii, dar ea încă și mai tare mărturisește numele lui Hristos. De aceea s-au și vindecat și au văzut limpede lumina adevărului și au mers după Hristos, urmîndu-i Lui cu viața.

Iar cînd s-au apropiat de Ierusalim și au venit la Betfaghe spre Muntele Măslinilor, atunci Iisus a trimis pe doi ucenici, zicîndu-le: Mergeți în satul care este înaintea voastră și îndată veți găsi o asină legată și un mînz cu ea; dezlegați-o și aduceți-o la Mine. Și dacă vă va zice cineva ceva, veți spune că acestea îi trebuie Domnului; și le va trimite îndată. Iar acestea toate s-au făcut, ca să se plinească ceea ce s-a spus prin proorocul, care zice: „Spuneți fiicei Sionului: iată împăratul tău vine la tine blînd și șezînd pe asină, pe mînz, fiul celei de sub jug“ (Mt. 21, 1-5; Is. 62, 11; Zah. 9, 9; Mc. 11, 1; Lc. 19, 29; In. 12, 14). A șezut pe asină, numai ca să împlinească proorocia și ca să arate că se cuvine să umblăm întru simplitate. Căci nu a încălecat pe cal, ci pe asină. Deci împlinește proorocia și după chipul cel istoric, și după înalta înțelegere. După istorie, fiindcă a șezut cu adevărat pe asină. Iar după înalta înțelegere, că și pe mînz a șezut, adică peste norodul cel nou și neîmplînzit, adică nesupus. Și erau asina și mînzul ei legați cu lanțurile păcatelor lor. Și au fost trimiși doi să-i dezlege: Pavel, la neamuri, iar Petru, la cei din tăierea împrejur, adică la iudei (Gal. 2, 7). Încă și pînă astăzi două sînt cele care ne dezleagă pe noi de păcate, Faptele apostolilor și Evanghelia. Și vine Hristos blînd, căci la venirea Lui dintîi n-a venit să judece lumea, ci s-o mîntuiască (In. 3, 17). Căci ceilalți împărați ai evreilor erau răpitori și nedrepti. Iar Hristos a fost împărat blînd.

Mergînd deci ucenicii și făcînd după cum le-a poruncit Iisus, au adus asina și mînzul și deasupra lor și-au pus veșmintele, iar El a șezut peste ele (Mt. 21, 6-7). Luca și Marcu vorbesc numai despre mînz (Lc. 19, Mc. 11), iar Matei vorbind despre mînz și asină nu este nepotrivire. Căci aducîndu-se mînzul, a venit și mama lui. Și a șezut pe ele, nu pe amîndouă deodată, ci pe veșminte sau, poate, mai întîi a șezut pe asină, iar după aceea și pe mînz, de vreme ce mai întîi s-a odihnit întru adunarea iudeilor, după aceea întru norodul dintre păgîni.

Și cei mai mulți din mulțime își așterneau hainele pe cale, iar alții tăiau ramuri din copaci și le așterneau pe cale. Iar mulțimile care mergeau înaintea lui și care veneau după El, strigau zicînd:

Osana, fiul lui David; binecuvîntat este cel ce vine întru numele Domnului! Osana întru cei de sus! (Mt. 21, 8-9). [Notă. „Întru numele Domnului“ se spune în loc de „de la Domnul“. Binecuvîntat este cel ce vine de la Dumnezeu, binecuvîntat este cel trimis de Dumnezeu. Încă și în loc de: întru slava Domnului, în rînduiala împăratului. Zigaben] După istorie, așternerea veșmintelor și tăierea stîlpărilor arată multa cinstire și sărbătorirea Lui. Iar după o înțelegere mai înaltă, cunoaște că, după ce apostolii au pus deasupra veșmintele lor, adică faptele lor cele bune, atunci șade Domnul deasupra. Că de nu se va împodobi sufletul cu faptele apostolicești, nu șade Dumnezeu întru el. Iar cei care merg înainte sînt proorocii cei mai înainte de Întruparea lui Hristos. Iar cei care vin pe urmă sînt mucenicii și învățătorii de după Întrupare, care veșmintele lor le aștern lui Hristos, adică trupul îl supun duhului. Căci veșmînt și acoperămînt al sufletului este trupul. Deci au așternut în cale, adică în Hristos. Căci Hristos spune: „Eu sînt calea“ (In. 14, 6). Căci de nu va așterne cineva trupul său, adică de nu-l va smeri în cale, adică în Hristos rămînînd, nu șade peste acela Domnul. Unii zic că „osana“ înseamnă laudă, psalm. Iar alții, „mîntuiește-ne pe noi“, ceea ce este mai adevărat. Iar „cel ce vine“ este numit Domnul, ca Cel care era așteptat de evrei să vină (Lc. 7, 19). Căci și Ioan Botezătorul întrebă: Tu ești cel ce vine?, adică cel așteptat să vină. Încă și în alt chip se spune „cel ce vine“, pentru că în fiecare zi așteptăm a doua venire a Lui. Deci se cuvine ca fiecare să așteptăm pururea sfîrșitul și venirea Domnului și pentru aceasta să ne gătăm sufletul.

Și intrînd El în Ierusalim, toată cetatea s-a cutremurat, zicînd: Cine este Acesta? Iar mulțimile răspundeau: Acesta este Iisus, proorocul din Nazaretul Galileii (Mt. 21, 10-11). Mulțimile fiind fără viclesug și fără răutate, nici nu-L defăimau pe Hristos, dar nici n-au pentru El cugetare cuviincioasă, căci Îl numesc prooroc. Dar numindu-L „Proorocul“, putem înțelege că Acesta este Proorocul cel așteptat, despre care a zis Moise: „Prooroc va ridica vouă Dumnezeu“ (Deut. 18, 15). Căci mulțimile nu zic că este prooroc, ci Proorocul, adică Acela care era așteptat.

Și a intrat Iisus în templu și a alungat pe toți cei ce vindeau și cumpărau în templu și a răsturnat mesele schimbătorilor de bani și scaunele celor care vindeau porumbei. Și a zis lor: Scris este: „Casa mea, casă de rugăciune se va chema, iar voi o faceți peșteră de tîlhari!“ (Mt. 21, 12-13; Mc. 11, 15; Lc. 19, 45; In. 2, 14; Is. 56,

7; Ier. 7, 11). Îi scoate afară pe cei care vindeau, ca un stăpîn al casei, adică al Bisericii, arătînd că cele care sînt ale Tatălui și ale Lui sînt. Iar aceasta a făcut-o mai întîi avînd grijă de buna podoabă a Bisericii, iar apoi pentru a arăta schimbarea jertfelor. Căci scoțînd boii și porumbeii, a vestit că nu mai este nevoie de jertfele de animale sau de junghieri, ci de rugăciune. Căci zice, casa Mea casă de rugăciune este, iar voi ați făcut-o peșteră de tîlhari. Căci în peșterile tîlharilor se fac vîrsări de sînge și junghieri. Și pentru cei care cumpărau și vindeau a numit-o așa, căci iubirea de cîștig este patimă tîlhărească. Iar porumbeii pe care-i vindeau arată că vînd darul Duhului, care închipuire de porumbel a luat. De aceea sînt scoși din Biserica de sus și din cea de jos, căci sînt nevrednici de a preoți. Vezi însă ca nu cumva și tu Biserica lui Dumnezeu, adică mintea ta, să o faci peșteră de tîlhari, adică a demonilor. Iarăși se face peșteră, dacă vom avea gînduri iubitoare de materie, iubitoare de averi, care vînd și cumpără și strîng și cel mai mic bănuț. Încă și de vom vinde sau vom cumpăra porumbei, adică vreo dogmă duhovnicească.

Și au venit la El, în templu, orbi și schiopi și i-a făcut sănătoși (Mt. 21, 14). Vindecîndu-i pe cei neputincioși Se arată că este Dumnezeu și face bine, dar lucrează și după dreptate, scoțînd pe cei nevrednici din casa Lui. Se arată încă și că, după ce au fost scoși iudeii care slujeau Legii și jertfelor sîngeroase, orbii și schiopii, adică cei dintre păgîni, au fost primiți și vindecați de El.

Și vîzînd arhieriei și cărturarilor minunile pe care le făcuse și pe copiii care strigau în templu și ziceau: Osana, fiul lui David, s-au mîniat și i-au zis: Auzi ce zic aceștia? Iar Iisus le-a zis: Da. Au niciodată n-ați citit că din gura copiilor și a celor ce sug și ai pregătit laudă? (Mt. 21, 15-16; Mc. 11, 18; Ps. 8, 3). Fariseii, vîzînd că pruncii aduc lui Hristos lauda pe care proorocul David a dat-o lui Dumnezeu, s-au umplut de mînie și-L învinuiesc că îngăduie să I se aducă laude ca unui Dumnezeu. Iar El întărește cele spuse de prunci, aducînd ca mărturie cuvintele proorocului și vîdîndu-i ca neînvățați și defăimători: N-ați citit că din gura copiilor și a celor ce sug și ai pregătit laudă? Iar aceia, deși păreau cu vîrsta nedesăvîrșiți, desăvîrșită laudă îi aduceau, că nu grăiau de la ei, ci Duhul vorbea prin ei, ei fiind mădulare ale Aceluia. De aceea zice: din gura pruncilor, arătînd că nu din cugetarea lor izvorau cuvintele, ci numai ale gurii care era mișcată de dumnezeiescul dar. Și mai înseamnă această că va fi laudat de neamurile păgîne, care sînt prunci fără

înțelegere. Încă și apostolilor le dă mîngîiere cu aceasta, arătînd că și lor li se va da cuvînt de înțelepciune, deși erau oameni neștiutori. Și tu, dacă vei fi prunc cu răutatea, adică fără de răutate, și vei suge laptele cel duhovnicesc, adică dumnezeieștile cuvinte, te vei face vrednic de a lăuda pe Dumnezeu.

Și lăsîndu-i, a ieșit afară din cetate la Betania, și a rămas acolo peste noapte (Mt. 21, 17). Pleacă de la ei, ca de la niște nevrednici și se duce în Betania, care înseamnă „casă a ascultării“. Că se mută de la cei nesupuși la cei care se supun Lui și se sălășluiește întru ei. Că zice: Locui-voi întru ei și voi umbla (Lev. 26, 11; 1 Cor. 6, 16).

Dimineața, a doua zi, pe cînd se întorcea în cetate, a flămînzit; și văzînd un smochin, lîngă cale, s-a dus la el, dar n-a găsit nimic în el decît numai frunze, și a zis lui: de acum înainte să nu mai fie rod din tine în veac! Și smochinul s-a uscat îndată (Mt. 21, 18-19). Fiindcă multe minuni a făcut Domnul, care toate spre facerea de bine s-au făcut, și nici una n-a făcut spre pedepsire, ca să nu se creadă că nu poate să pedepsească, arată aici și această putere a Sa, dar nu către oameni, ci, iubitor de oameni fiind, o arată față de pom, după cum mai înainte de asta, la porci (tîlcuirea la Matei 8 și Marcu 5). Deci usucă pomul, ca să-i înțeleptească pe oameni. Și se minunează ucenicii, căci acest pom atît de mustos s-a uscat îndată. Iar smochinul arată și sinagoga iudeilor, care avea numai frunze, adică numai slova scrisă, care se vede, iar nu rodul Duhului. Și fiecare dintre cei care s-au datat dulceții vieții aceștia de acum, se aseamănă cu smochinul, căci nu are rod duhovnicesc ca să dea lui Iisus care flămînzește; ci numai frunze, adică vremelnică și stricăcioasă închipuire. Deci acesta este blestemat! Căci zice: duceți-vă, cei blestemați, în foc (Mt. 25, 41). Încă se și usucă. Căci arzînd în para focului, i se usucă limba, ca și bogatului nemilostiv (Lc. 16, 24).

Iar Iisus, răspunzînd, le-a zis: adevărat grăiesc vouă: dacă veți avea credință și nu vă veți îndoii, veți face nu numai ce s-a făcut cu smochinul, ci și muntelui acestuia de veți zice: ridică-te și aruncă-te în mare, va fi așa. Și toate cîte veți cere, rugîndu-vă cu credință, veți primi (Mt. 21, 21-22). Mare este făgăduința lui Hristos către ucenici, că vom putea, adică, să mutăm munții, de nu ne vom îndoii. Căci toate pe care le cerem fără îndoială, crezînd în puterea lui Dumnezeu, vom primi. Așa este. Dar de voi cere ceva nefolositor și fără socoteală voi crede că îmi va da mie aceasta Dumnezeu, oare voi primi și acel lucru nefolositor? Deci ascultă: cînd auzi credință, ești dator să înțelegi credința cea adevărată, iar nu cea lip-

sită de minte; iar rugăciune, aceea care cere cele folositoare, precum ne-a învățat Domnul (Mt. 6, 13). Vezi și acest cuvînt, care zice: să nu vă îndoiiți. Cel care este unit cu Dumnezeu și una este cu El și nu se îndoiește, nici nu se desparte de El, cum ar putea cere ceea ce nu-i folosește? Deci dacă nu ne vom despărți de Dumnezeu, atunci numai cele folositoare vom cere și le vom primi.

Iar după ce a intrat în templu, s-au apropiat de El, pe cînd învâța, arhieriei și bătrînii poporului și au zis: Cu ce putere faci aceasta? Și cine ți-a dat puterea aceasta? Răspunzînd, Iisus le-a zis: Vă voi întreba și Eu pe voi un cuvînt, pe care de mi-l veți spune, și eu vă voi spune cu ce putere fac acestea: Botezul lui Ioan de unde a fost? Din cer sau de la oameni? Iar ei cugetau întru sine, zicînd: De vom zice: din cer, ne va spune: de ce, dar, n-ați crezut lui? Iar de vom zice: de la oameni, ne temem de popor, fiindcă toți îl socotesc pe Ioan de prooroc. Și răspunzînd ei lui Iisus, au zis: Nu știm. Zis-a lor și El: Nici eu nu vă spun cu ce putere fac acestea (Mt. 21, 23-27; Mc. 11, 27; Lc. 20, 1-2). Învățătorii de lege, pizmuindu-L pe Iisus pentru că a scos din templu pe negustori, vin la El și-L întrebă: cu ce putere faci aceasta? Ca preot? Dar nu ai preoție. Ca împărat? Dar nici împărat nu ești și chiar dacă ai fi fost nu se cuvenea să faci unele ca acestea, că nu se cuvine împăraților să facă asemenea lucruri în templu. Și-L întrebau acestea, pentru că, dacă va zice că face cu de la Sine putere, să-L rușineze ca pe un potrivnic al lui Dumnezeu și ca pe un mincinos; iar dacă va zice că o face cu puterea lui Dumnezeu, să îndepărteze de la El mulțimile, arătînd că nu este Dumnezeu, ci cu putere de la Dumnezeu le face, ca un rob. Dar ce le răspunde Hristos, Cel ce este însuși înțelepciunea? Îi prinde pe cei care se credeau isteți în chiar cursa lor și îi întrebă despre Ioan cele asemenea. Căci de-ar fi răspuns că din cer era propovăduirea lui Ioan, să fie vădiți ca împotriviți ai lui Dumnezeu, ca cei care nu au primit-o. Iar dacă vor zice că de la oameni a fost, să cadă în mînia poporului, care pe Ioan îl socoteau prooroc. Și Domnul arată aici că celor care întrebă cu viclesug, nu se cuvine a li se răspunde. Căci nici El n-a răspuns iudeilor care cu viclesug îl întrebau, deși nu era lipsit de răspuns. Și încă învățăm că a se lăuda pe sine nu este după Hristos. Căci, iată, Domnul putînd a zice cu ce putere făcea cele pe care le făcea n-a spus, ca să nu arate a laudă de sine.

Dar ce vi se pare? Un om avea doi fii. Și, ducîndu-se la cel dintrii, i-a zis: Fiule, du-te astăzi și lucrează în via mea. Iar el, răspunzînd, a zis: Mă duc, Doamne, și nu s-a dus. Mergînd la al doilea, i-a

zis tot așa; acesta răspunzînd, a zis: Nu vreau, apoi căindu-se, s-a dus. Care dintr-aceștia doi a făcut voia tatălui? Zis-au Lui: cel de-al doilea. Zis-a lor Iisus: adevărat grăiesc vouă că vameșii și desfrîinatele merg înaintea voastră în împărăția lui Dumnezeu. Căci a venit Ioan la voi în calea dreptății și n-ați crezut Lui, ci vameșii și desfrîinatele au crezut, iar voi ați văzut și nu v-ați căit nici după aceea, ca să credeți Lui (Mt. 21, 28-32). Ne arată două cete: a celor care s-au făgăduit, care sînt iudeii care au zis: toate cîte le poruncește Dumnezeu vom face și vom asculta (Ieș. 24, 3); și a celor care nu s-au supus, a desfrînatelor și vameșilor, încă și a păgînilor, care dintru început n-au ascultat voia lui Dumnezeu, iar mai pe urmă s-au pocăit și au ascultat. Vezi înțelepciunea lui Hristos: nu le spune de la început că vameșii și desfrîinatele sînt mai buni decît ei, ci mai întîi îi face să mărturisească care dintre cei doi fii a făcut voia Tatălui. Apoi, după ce ei au mărturisit aceasta, adaugă că a venit Ioan în calea dreptății, cu viață neprihănită adică, și desfrîinatele l-au ascultat, iar ei nu. De aceea și vor merge ele înainte de ei în împărăția lui Dumnezeu. Deci, nevoiți-vă și voi, ca măcar pe urma lor să intrați în împărăție, crezînd; iar de nu veți crede, nicidecum nu veți intra. Dar mulți încă și acum se făgăduiesc lui Dumnezeu și Tatălui, că se vor face călugări sau preoți, iar după făgăduință se lenevesc. Iar alții petrecere călugărescă sau preoțească n-au făgăduit, dar călugărește petrec. Deci aceștia sînt fii supuși, care fac, deși n-au făgăduit nimic.

Ascultați altă pildă: era un om oarecare stăpîn al casei, care a sădit vie. A împrejmuit-o cu gard, a săpat în ea teasc, a clădit un turn și a dat-o lucrătorilor, iar el s-a dus departe (Mt. 21, 33; Is. 5, 2; Ier. 2, 21; Mc. 12, 1; Lc. 20, 9). Altă pildă le dă lor, arătînd că, deși s-au învrednicit de multă purtare de grijă, nu s-au făcut mai buni. Că stăpîn al casei este Dumnezeu, cel care pentru iubirea Sa de oameni S-a făcut om. Iar vie, poporul evreu (Ieș. 15, 17; Ps. 77, 59), sădit de Dumnezeu în pămîntul făgăduinței. Căci aducîndu-i, zice, sădește-i în muntele cel sfînt al Tău. Gard este Legea, care nu-i lăsa să se amestece cu păgînii, sau sfinții îngeri care păzeau pe Israel. Teasc, jertfelnicul; turn, templul, iar lucrători, dascălii poporului, fariseii și cărturarii. Și s-a dus departe stăpînul casei, Dumnezeu, cînd nu mai vorbea cu ei în stîlpul cel de foc. Sau depărtarea lui Dumnezeu este îndelunga Lui răbdare, căci pare că doarme. Și se duce departe Dumnezeu atunci cînd îndelung răbdă și nu pe-depsește pe dată nedreptățile.

Cînd a sosit timpul roadelor, a trimis pe slugile sale la lucrători, ca să ia roadele. Dar lucrătorii punînd mîna pe slugi, pe una au bătut-o, pe alta au omorît-o, iar pe alta au ucis-o cu pietre. Din nou a trimis alte slugi, mai multe decît cele dintîi, și au făcut cu ele tot așa. La urmă, a trimis la ei pe fiul său zicînd: se vor rușina de fiul meu. Iar lucrătorii viei, văzînd pe fiul, au zis între ei: acesta este moștenitorul; veniți să-l omorîm și să avem noi moștenirea lui (Mt. 21, 34-39). S-a apropiat vremea roadelor în timpul proorocilor, că slugile care s-au trimis au fost proorocii, pe care i-au și ocărît în multe chipuri lucrătorii, adică cei după vremi prooroci și dascăli mincinoși. Căci pe unul l-au bătut, cum au făcut cu Miheia (3 Regi 22, 24; Lc. 11, 51), pe care l-a bătut peste față Sedechia. Iar pe altul l-au omorît, ca pe Zaharia, între templu și jertfelnic. Pe altul l-au ucis cu pietre, cum a fost cu Zaharia arhiereul, fiul lui Iehodia (2 Par. 24, 21). Iar mai apoi a fost trimis Fiul lui Dumnezeu, care s-a arătat în trup. Și a zis: se vor rușina de Fiul Meu, nu fiindcă n-ar fi știut că-L vor omorî, ci arătînd ceea ce s-ar fi convenit să facă. Căci se cădea să se rușineze de cinstea Fiului. Iar lucrătorii, văzînd pe Fiu, au zis: acesta este moștenitorul, veniți să-L omorîm. Pentru că tocmai iudeii care au zis că Iisus era Mesia, aceia L-au răstignit. Și l-au scos pe El afară din vie, căci afară de cetate a fost omorît Domnul. Iar de vreme de vie am zis că este norodul, afară de vie înseamnă că fără voia poporului celui fără viclesug l-au omorît pe El fariseii, lucrătorii cei răi.

Deci, cînd va veni stăpînul viei, ce va face acelor lucrători? I-au răspuns: Pe acești răi, cu rău îi va pierde, iar via o va da altor lucrători, care vor da roadele la timpul lor (Mt. 21, 40-41). Cînd va veni? Cînd, oare, la a doua venire? Se poate înțelege și aceasta, dar mai bine este a înțelege așa: Domnul viei este Dumnezeu și Tatăl, Cel ce a trimis pe Fiul Său, care a fost ucis de ei. Deci cînd va veni Acesta, adică atunci cînd va căuta spre fărădelegea pe care au făcut-o iudeii, atunci pe cei răi cu rău îi va pierde, trimițînd oștile romanilor asupra lor și via Lui, adică poporul, o va da altor lucrători, adică apostolilor și dascălilor Bisericii. Însă înțelege prin vie și dumnezeieștile Scripturi, întru care gard este, adică slova, iar teascul care s-a săpat este adîncul Duhului. Iar turn, teologia, care prea înaltă înțelegere este. Deci, aceste Scripturi le aveau lucrătorii cei răi, adică fariseii. Dar Dumnezeu ni le-a dat nouă celor care bine le lucrăm. Căci aceia și pe Domnul l-au omorît afară de vie, adică afară de cele spuse în Scripturi.

Zis-a lor Iisus: Au n-ați citit niciodată în Scripturi: „Piatra pe care au nesocotit-o ziditorii, aceasta a ajuns să fie în capul unghiului. De la Domnul a fost aceasta și este lucru minunat în ochii noștri“ ? De aceea vă spun că împărăția lui Dumnezeu se va lua de la voi și se va da neamului care va face roadele ei. Cine va cădea pe piatra aceasta se va sfărîma, iar pe cine va cădea îl va strivi (Mt. 21, 42-44; Ps. 117, 22-23; Mc. 12, 10; Lc. 20, 17; Fapte 4, 11; Efes. 2, 20). Piatră pe Sine se numește, iar ziditori, pe dascălii iudeilor, care ca pe un netrebnic nu L-au băgat în seamă, zicînd: samarinean ești și ai drac (In. 8, 48). Iar El, după ce a înviat din morți, s-a pus în capul unghiului, adică s-a făcut cap Bisericii, împreunînd pe iudei și pe păgîni într-o credință. Căci precum piatra care într-o zidire stă în capul unghiului, unind doi pereți, așa și Hristos într-o credință pe toți împreună i-a unit. Și minunat este acest unghi și de la Domnul s-a făcut. Pentru că Biserica care ne ține pe noi împreună și ne unește prin credință, de la Domnul s-a făcut și este vrednică de minunare, fiindcă s-a zidit bine. Și în alt chip este ea minunată: pentru că prin minuni s-a adevărit și s-a întărit cuvîntul lui Hristos. Pentru aceasta întemeierea ei este minunată. Deci s-a luat împărăția lui Dumnezeu de la iudei, adică apropierea lor de Dumnezeu, și a fost dată celor care au crezut. Căci cei care se împiedică de Piatra aceasta și se smintesc de Hristos se vor sfărîma la a doua venire. Dar și acum s-au sfărîmat, adică s-au risipit în toate părțile pămîntului, precum vedem acum pe ticăloșii iudei.

Iar arhierii și fariseii, ascultînd pildele Lui, au înțeles că despre ei vorbește. Și căuțînd să-L prindă, s-au temut de popor pentru că îl socotea prooroc (Mt. 21, 45-46; Mc. 12, 12; Lc. 20, 19). Se vede iarăși că poporul cel simplu și fără viclesug urmează adevărului. Iar propovăduitorii de Lege fac răutate. Căci încă și astăzi caută evreii să-L prindă pe Iisus, dar nici nu-L prind, nici nu-L înțeleg. Ci pe Antihrist îl vor primi și acelaia i se vor închina, iar Hristos nu va fi primit de ei, adică nu-L vor prinde și nu-L vor înțelege.

Și, răspunzînd, Iisus a vorbit iarăși în pilde, zicîndu-le: Împărăția cerurilor asemănatu-s-a omului împărat care a făcut nuntă fiului său. Și a trimis pe slugile sale ca să cheme pe cei poștiți la nuntă, dar ei n-au voit să vină. Iarăși a trimis alte slugi, zicînd: Spuneți celor chemați: iată am pregătit ospățul meu; juncii mei și cele îngrășate au fost junghiate și toate sînt gata. Veniți la nuntă. Dar ei, fără să țină seama, s-au dus: unul la țarină, altul la neguță-

toriei lui. Iar ceilalți, punînd mîna pe slugile lui, le-au batjocorit și le-au ucis. Și auzînd împăratul de acestea, s-a umplut de mînie, și trimițînd oștile sale, a nimicit pe ucigașii aceia și cetățile lor i-a dat foc (Mt. 22, 1-7; Lc. 14, 16). Și această pildă arată nesupunerea iudeilor, ca și pilda viei. Dar tot ea arată și moartea lui Hristos și, prin veselia de nuntă, arată și învierea Lui. Și arată că aceștia mai rău au greșit decît cei din prima pildă. Căci aceia i-au omorît pe cei care le cereau roadele viei. Iar aceștia, fiind chemați la nuntă, se fac ucigași. Omul împărat este Dumnezeu, care nu se arată în ce chip este, ci în ce chip se cuvine a ni se arăta nouă. Deci, pentru că oameni muritori sîntem, fiind supuși neajunsurilor omenești, Dumnezeu ni Se arată ca un om. Iar cînd umblăm ca niște dumnezei, prin har (Ps. 81, 1), atunci stă Dumnezeu întru adunare de dumnezei (vezi nota de la tîlcuirea la Matei 20, 8-16). Iar dacă viețuim ca niște fiare, ni Se arată ca o panteră și ca un urs și ca un leu (Osie 13, 7). Și face nuntă Fiului Său, adică împreunînd cu El tot sufletul cel frumos, că Mire este Hristos, iar Mireasă, Biserica și sufletul (Apoc. 19, 7; 21, 2). Iar slugile care sînt trimise mai întîi sînt cei dimpreună cu Moise, cărora nu li s-au supus evreii, ci au omorît pe Dumnezeu în pustie 40 de ani și n-au vrut să primească cuvîntul Lui și veselia cea duhovnicească. După aceea, s-au trimis alte slugi, proorocii; și dintre aceștia pe unii i-au omorît, cum au făcut cu Isaia, iar pe alții i-au pedepsit, cum au făcut cu Ieremia (Jer. 38, 6), pe care l-au aruncat în groapa cu noroi. Iar cei mai măsurați în răutate s-au lepădat, unul ducîndu-se la țarina sa, adică plecîndu-se la viața cea iubitoare de trup și desfătăută, căci țarina este trupul fiecăruia. Iar altul, la neguțătoria lui, adică la viața cea iubitoare de cîștig, căci neguțătorii sînt neam iubitor de cîștig. Deci ne arată pilda că cei care se leapădă de nunta cea duhovnicească și de împreunarea și ospățul cu Hristos fac aceasta fie pentru dulcelele cele trupești, fie pentru patima iubirii de cîștig. Și aici îl numește ospăț de prînz, iar în altă parte vorbește de cină (Lc. 14, 17), nu fără socoteală. Căci spune cină, arătînd că în vremurile de pe urmă desăvîrșit s-a arătat această nuntă, și spre seară, adică la sfîrșitul veacurilor. Iar ospăț de zi, fiindcă și în veacurile cele dintîi s-a descoperit taina, deși mai umbrit. Iar junci și cele îngrășate sînt așezămîntul cel vechi și cel nou. Căci cel vechi se arată prin junci, că jertfă de dobitoace avea. Iar cel nou, prin cele îngrășate, căci pîini aducem acum la jertfelnic, fiindcă se fac din grîu. Deci ne cheamă Dumnezeu să mîn-

căm bunătațile, și ale Scripturii vechi și ale celei noi. Dar și cînd vei vedea pe cineva că îl cuiește descoperit dumnezeieștile cuvinte, cunoaște că acesta dă pe cele îngrășate, căci hrănește și îngrășă cu cunoștință pe cei necunoscători cel care descoperit învață. Dar cum îi cheamă pe cei poftiți ? Căci, dacă erau deja poftiți, cum iarăși îi cheamă ? Să știi că fiecare dintre noi este chemat, poftit, din fire, la lucrul cel bun de cugetul nostru care este dascăl firesc. Dar Dumnezeu trimite și dascăli din afară, ca să-i cheme pe cei învățați în chip firesc de cugetele lor.

Apoi a zis către slugile sale: Nunta este gata, dar cei poftiți n-au fost vrednici. Mergeți deci la răspîntiile drumurilor și pe cîți veți găsi, chemați-i la nuntă. Și ieșind slugile acelea la drumuri, au adunat pe toți cîți i-au găsit, și răi, și buni, și s-a umplut casa nunții cu oaspeți (Mt. 22, 8-10). Fiindcă slugile trimise mai întîi, adică cei împreună cu Moise și proorocii, nu i-au supus, atunci trimite alte slugi, adică pe apostoli, care îi cheamă pe păgîni, care nu mergeau pe calea cea adevărată, ci erau dezbinați și risipiți pe căi străine, adică în învățături greșite. Și trimite la răspîntii, adică la cei care se aflau în multă rătăcire și nepotrivire. Căci, chiar de se uneau ei, o făceau nu pe calea cea bună, ci în rătăcirile lor. Căci dogmele cele rele pe care le învățau nu le primeau toți în același fel, ci unii într-un chip și alții într-altul. Dar se cuvine și așa să înțelegem: cale este viața fiecăruia și petrecerea sa. Iar abateri din cale sînt dogmele păgîne. Căci elinii avînd căi rele, adică vieți prihănite, din viețile lor cele rele au ajuns la dogmele cele fără de Dumnezeu, făcîndu-și dumnezei din patimile lor. Ieșind apostolii din Ierusalim la păgîni, i-au adunat pe toți, și buni, și răi, adică și pe cei plini de toată răutatea, și pe cei care în mai mică răutate se aflau, pe care îi numește buni față de răutatea celorlalți.

Iar intrînd împăratul ca să privească pe oaspeți, a văzut acolo un om care nu era îmbrăcat în haină de nuntă. Și i-a zis: Prietene, cum ai intrat aici fără haină de nuntă ? El însă a tăcut. Atunci împăratul a zis slugilor: Legați-l de picioare și de mîini și aruncați-l în întunericul cel mai dinafară. Acolo va fi plîngerea și scrîșnirea dinților. Căci mulți sînt chemați, dar puțini aleși (Mt. 22, 11-14). Intrarea la nuntă se face fără alegere, căci darul pe toți ne cheamă, și buni, și răi. Iar viața pe care o duc după aceea, a celor care au intrat, nu va fi fără cercetare, ci multă cercetare face împăratul celor care se află întinați după ce au venit la credință. Deci să ne înfricoșăm,

căci de nu va avea cineva viață curată, la nimic nu-i folosește credința, și nu numai că este scos afară de la nuntă, dar și în foc este aruncat. Dar cine este cel care poartă haine întinate ? Cel care nu s-a îmbrăcat cu milostivirea îndurărilor, cu bunătaatea, cu iubirea de frați. Mulți, înșelîndu-se cu deșarte nădejdi, socotesc că vor dobîndi împărăția cerurilor și intră în ceata celor ce stau la nuntă, socotindu-se pe ei mari. Iar Domnul, intrînd ca să privească pe oaspeți, ne arată două lucruri: că El este iubitor de oameni și că nu se cuvine să osîndim pe cineva pînă nu se va vădi că a greșit. Domnul zice slugilor, adică îngerilor celor chinuitori, să le lege mîinile și picioarele, adică puterile lucrătoare ale sufletului. Căci în veacul de acum este cu putință a face și a lucra, iar în cel ce va să fie, se vor lega toate puterile lucrătoare ale sufletului și nu mai este cu putință a face ceva bun spre răscumpărarea păcatelor. Iar scrîșnire a dinților este căința care va fi atunci fără nici un folos. Și mulți sînt chemați, căci pe mulți îi cheamă Dumnezeu, sau, mai bine zis, pe toți. Iar puțini aleși, fiindcă puțini sînt cei care se mîntuiesc, vrednici de a fi aleși de Dumnezeu. Întrucît a chema este a lui Dumnezeu, iar a fi aleși sau nu, este al nostru. Pilda aceasta este pentru iudei, căci ei au fost chemați, dar nu sînt aleși, căci n-au ascultat.

Atunci s-au dus fariseii și au ținut sfat ca să-l prindă pe El în cuvînt. Și au trimis la El pe ucenicii lor, împreună cu irodianii (Mt. 22, 15-16). Vicleșug era ceea ce făceau. De aceea Luca îi numește iscoade (Lc. 20, 20). Iar irodianii erau fie ostașii lui Irod, fie cei care socoteau că Irod este Hristos. Căci după ce au lipsit stăpînitori din Iuda (Fac. 49, 10) și a împărățit Irod, ei socoteau că el este Hristos. Deci vin fariseii, împreună cu aceștia, ca să-l prindă pe El în cuvînt. Și ascultă:

Zicînd: Învățătorule, știm că ești omul adevărului și întru adevăr înveți calea lui Dumnezeu și nu-ți pasă de nimeni, pentru că nu cauți la fața oamenilor. Spune-ne deci nouă: ce ți se pare ? Se cuvine să dăm dajdie cezarului sau nu ? Iar Iisus, cunoscînd viclenia lor, le-a răspuns: Ce mă ispitiiți, fățarnicilor ? Arătați-mi banul de dajdie. Iar ei i-au adus un dinar. Iisus le-a zis: Al cui e chipul acesta și inscripția de pe el ? Răspuns-au ei: Ale cezarului. Atunci a zis lor: Dați deci cezarului cele ce sînt ale cezarului și lui Dumnezeu cele ce sînt ale lui Dumnezeu. Auzind acestea, s-au minunat și, lășîndu-L, s-au dus (Mt. 22, 16-22). Socotind ei că-L vor înblînzi cu laudele, Îl măgulesc, ca să-L facă să zică că nu se cuvine a da dajdie

și astfel să-l prindă ca pe un tulburător și întăritător al poporului împotriva Cezarului. De aceea îi aduc și pe irodiani, care erau oamenii împăratului, ca să-L prindă ca pe un scornitor de lucruri noi. Și-i spun: nu cauți la fața oamenilor și deci nu vei zice nimic spre lauda lui Pilat sau a lui Irod. Îi întreabă: Sîntem datori a fi birnici și oamenilor și a da dajdie, cum îi dăm lui Dumnezeu didrahma (vezi tâlcuirea la Mt. 17, 24; Fapte 5, 36), sau numai lui Dumnezeu să-I dăm, iar Cezarului, nu? Și dacă ar fi zis că nu se cuvine a da Cezarului dajdie, să-L prindă și să-L omoare, ca pe Teoda și Iuda, care ziceau că nu se cuvine a jertfi pentru numele Cezarului. Iar Iisus, pentru că pe ban era întipărit chipul Cezarului, îi supune pe ei, zicîndu-le că se cuvine să dea înapoi Cezarului cele care sînt ale lui, adică cele care au chipul lui. Și întru cele trupești și din afară să se supună celui care împărătește, iar întru cele dinlăuntru și duhovnicești să se supună lui Dumnezeu. Se cuvine încă și așa să înțelegi: se cade ca fiecare dintre noi să dea înapoi pe cele ale Cezarului, adică pe cele ale demonului care-l stăpînește, aruncîndu-le aceluia; adică, ai mînie, arunc-o înapoi demonului, mînie-te împotriva lui. Căci în acest chip vei putea da înapoi și pe cele ce sînt ale lui Dumnezeu. Sau, fiindcă în chip îndoit sîntem noi făcuți, din trup și din suflet, să-i dăm Cezarului, adică trupului, hrană și acoperămînt, iar părții celei dumnezeiești din noi, cele convenite ei.

În ziua aceea, s-au apropiat de el saducheii, cei ce zic că nu este înviere, și l-au întrebat, zicînd: Învățătorule, Moise a zis: dacă cineva moare neavînd copii, fratele lui să ia de soție pe cea văduvă și să ridice urmași fratelui său. Deci erau, la noi, șapte frați; și cel dintîi s-a însurat și a murit și, neavînd urmaș, a lăsat pe femeia sa fratelui său. Asemenea și al doilea și al treilea, pînă la al șaptelea. În urma tuturor a murit și femeia. La înviere, deci, a cărui din cei șapte va fi femeia? Căci toți au avut-o de soție (Mt. 22, 23-28; Mc. 12, 18; Lc. 20, 27; Fapte 23, 8; Deut. 25, 5). După ce a astupat Domnul gura fariseilor și a irodianilor, vin să-L ispitească pe El saducheii, care nu credeau nici în înviere, nici în duh, nici în înger și erau împotriva fariseilor. Deci închipuiesc ei un lucru care nu se întîmplase, greu de crezut, pentru a-L pune în încurcătură pe Hristos și pentru a defăima învierea. Și-l iau pe Moise sprijin. Și spun că au fost șapte frați, ca să batjocorească taina învierii. Și întreabă: A cui va fi femeia? O, saducheii spurcați! A celui dintîi va fi femeia, dacă socotim că va mai fi nuntă la înviere, căci ceilalți nici nu-i erau cu adevărat bărbați, după Lege.

Răspunzînd, Iisus le-a zis: Vă rătăciți neștiind Scripturile, nici puterea lui Dumnezeu. Căci la înviere, nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sînt ca îngerii lui Dumnezeu în cer. Iar despre învierea morților, au n-ați citit ce vi s-a spus vouă de Dumnezeu, zicînd: „Eu sînt Dumnezeu lui Avraam și Dumnezeu lui Isaac și Dumnezeu lui Iacov”? Nu este Dumnezeu morților, ci al viilor. Iar mulțimile ascultîndu-L, erau uimite de învățătura Lui (Mt. 22, 29-33; Ieș. 3, 6). Mîntuitorul arată că va fi înviere, dar nu una trupească, așa cum credeau ei, rătăcindu-se, ci dumnezeiască și duhovnicească. Pentru ce vă rătăciți, zice, neștiind Scripturile, nici puterea lui Dumnezeu? Toate li sînt cu putință, cît și pe oameni a-i face să petreacă ca niște îngerii. Și vezi înțelepciunea Domnului! Aceia din cuvintele lui Moise se străduiau să strice dogma învierii, și El lui Moise îi supune pe ei, zicîndu-le: N-ați citit că s-a spus Eu sînt Dumnezeu lui Avraam, al lui Isaac și al lui Iacov? Înțelege că Dumnezeu nu este Dumnezeu al celor ce nu sînt, ci al celor care au ființă, căci nu a zis: Eu eram, ci Dumnezeu sînt. Și fiindcă ei s-au săvîrșit cu nădejdea învierii, vii sînt. Poate vei întreba: atunci cum s-a spus (Rom. 14, 9) că stăpînește și peste cei vii și peste cei morți? Înțelege că morți acolo (Rom. 14, 9) îi numește pe cei care au murit, dar vor învia. Iar aici Domnul, împotrivindu-se eresului saducheilor, care învățau că sufletul nu este nemuritor, ci că se strică cu totul, spune că Dumnezeu nu este Dumnezeu al morților, adică al celor care, cum ni se pare nouă, se strică cu totul, ci al celor vii, adică al celor care au suflet nemuritor și vor învia, chiar dacă acum sînt morți.

Și auzind fariseii că a închis gura saducheilor, s-au adunat laolaltă. Unul dintre ei, învățător de lege, ispitindu-l pe Iisus, L-a întrebat: Învățătorule, care poruncă este mai mare în lege? El i-a răspuns: Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău. Aceasta este marea și înțîia poruncă. Iar a doua, la fel ca aceasta: să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși. În aceste două porunci se cuprind toată legea și proorocii (Mt. 22, 34-40; Deut. 6, 5; Lev. 19, 18; Rom. 13, 8; Gal. 5, 14). Mînat de invidie se apropie cel care-L ispitește. Căci după ce a văzut pe saducheii rușinați și pe Domnul lăudat pentru înțelepciunea Sa, se apropie ispitindu-L, ca, de va adăuga ceva la porunci, îndreptînd Legea, să afle pricină împotriva Lui. Iar Domnul, vădînd răutatea lor, că n-au venit să învețe, ci pentru că erau lipsiți de dragoste și plini de zavistie și pizmă, îi învață că nu numai în parte

trebuie să-L iubim pe Dumnezeu, ci cu totul pe noi înșine să ne dăm lui Dumnezeu. În sufletul omului sînt trei părți deosebite: partea sadurilor, cea dobitocească și cea cuvîntătoare. Căci ceea ce crește și se hrănește și naște pe cele asemănătoare este cea a sadurilor. Iar cea care se mînie și pofteste, a dobitoacelor. Iar cea care cugetă se numește cuvîntătoare. Și aici sînt toate trei: să iubești pe Domnul Dumnezeu tău cu toată inima: aceasta este partea dobitocească a omului. Și cu tot sufletul: aceasta este a sadurilor, că sadurile sînt însuflețite. Și cu tot cugetul: aceasta este partea cuvîntătoare. Și se făcuiește astfel: se cuvine a iubi pe Dumnezeu cu tot sufletul, adică a lua aminte la El cu toate părțile și puterile sufletului. Aceasta este cea dintîi și cea mai mare poruncă, care ne deprinde cu bunacinstire a Lui. Iar a doua, asemenea cu aceasta, ne îndeamnă să facem oamenilor cele ce sînt după dreptate. Căci două lucruri duc la pierzare: învățăturile cele rele și viața stricată. Ca să nu cădem în învățăturile păgîne, se cuvine să-L iubim pe Dumnezeu, iar ca să nu avem viață stricată, se cuvine să-l iubim pe aproapele. Căci cel care-l iubește pe aproapele său, toate poruncile le împlinește; iar cel ce împlinește poruncile, iubește pe Dumnezeu, întrucît una prin alta se întăresc și se alcătuiesc aceste două porunci și pe toate celelalte le cuprind. Căci cine, iubind pe Dumnezeu și pe aproapele său, va fura, sau va pomeni răul, sau va fi desfrînat, sau va ucide? Acest învățător de Lege a venit ispitind, dar din răspunsul lui Hristos înțeleptindu-se, a fost lăudat de Hristos, după cum zice și Marcu (12, 34), căci, privind la el, Iisus i-a zis: Nu ești departe de împărăția lui Dumnezeu.

Și fiind adunați fariseii, i-a întrebat Iisus, zicînd: Ce vi se pare despre Hristos? Al cui fiu este? Zis-au lui: Al lui David. Zis-a lor: cum deci David, în duh, îl numește pe El domn, zicînd: „Zis-a Domnul Domnului meu: șezi de-a dreapta mea, pînă ce voi pune pe vrăjmașii tăi așternut picioarelor tale“? Deci, dacă David îl numește pe El Domn, cum este fiu al lui? Și nimeni nu putea să-i răspundă cuvînt și nici n-a mai îndrăznit cineva, din ziua aceea, să-L mai întrebe (Mt. 22, 41-46; Ps. 109, 1). Pentru că Îl socoteau pe El simplu om, îi învață adevărul prin proorocia lui David, arătînd că Domn este, propovăduind dumnezeirea Sa. Căci zicînd fariseii că Hristos este Fiu al lui David, adică doar un om, El le arată că David, nu simplu, ci în Duh, l-a numit Domn, adică prin darul Duhului fiindu-i descoperite lui David cele despre El. Dar nu se leapadă de numirea de Fiu al lui David, ci arată că, în cele omenești, din să-

mînța lui David se trage. Și-i întreba aceasta fie pentru ca, zicînd ei că nu știu, să-i învețe; fie pentru ca, spunînd ei adevărul, să creadă; fie ca, nimic neputînd să răspundă, să se rușineze și să se ducă, neîndrăznind mai mult a-L întreba.

Atunci a vorbit Iisus mulțimilor și ucenicilor Săi, zicînd: Cărturarii și fariseii au șezut în scaunul lui Moise; deci toate cîte vă vor zice vouă, faceți-le și păziți-le; dar după faptele lor nu faceți, că ei zic, dar nu fac (Mt. 23, 1-2). Cînd le-a astupat Domnul gura și a arătat că sînt bolnavi, fără putință de vindecare, atunci și vorbește despre ei. Și arată viața și petrecerea lor, îndreptîndu-i pe cei ce ascultau, ca să nu-i defaime pe dascăli, chiar de vor avea viață stricată. Arată, de asemenea, că nu se împotrivesc Legii, învățîndu-i să facă cele ale Legii, deși sînt nevrednici cei care-i învață, dar nu pentru cele ce învață, ci pentru viața lor stricată. Căci toate cele pe care le grăiesc dascălii, zice, să socotiți că Moise le spune și chiar Însuși Dumnezeu. Dar, oare, se cuvine să facem toate cele pe care le spun, chiar dacă sînt rele? Răspundem: întîi că niciodată nu vor îndrăzni cei care învață să îndemne pe cineva spre rău; apoi, chiar dacă va face așa, unul ca acesta nu din Legea lui Moise vorbește. Iar Domnul spune să-i ascultăm pe cei care stau în scaunul lui Moise, adică pe cei care propovăduiesc cele ale Legii. Deci se cuvine a-i asculta pe cei care învață din dumnezeiasca Lege, chiar dacă ei nu împlinesc ceea ce învață.

Că leagă sarcini grele și cu anevoie de purtat și le pun pe umerii oamenilor, iar ei nici cu degetul nu voiesc să le miște. Toate faptele lor le fac ca să fie priviți de oameni; căci își lătesc filacteriile și își măresc ciucurii de pe poale (Mt. 23, 4-5). [Notă. Despre filacterii și ciucurii de la poale vorbește la fel și Zigaben.] Fiindcă se uitau facerile Lui de bine, a poruncit Dumnezeu ca să se scrie acestea în cărți și să fie atîrnate de mîna învățătorilor de Lege, ca să fie totdeauna văzute și pomenite. Aceste cărți sînt filacteriile, cuvînt grecesc care denumește paza, căci păzitoare erau acestea ale facerilor de bine, spre a nu fi uitate. Și iarăși, ca să nu uite poruncile lui Dumnezeu, a fost cusută de poalele hainei împletitură mohorîță, ca, văzînd-o, să-și aducă aminte de porunci, iar acestea sînt ciucurii de pe poale. Deci cărturarii și fariseii nu luau în seamă poruncile, dar aveau filacterii late și ciucuri mari, trufindu-se nebunește cu ele. Evanghelistul Marcu le numește pe acestea podoabe, zicînd: „Păziți-vă de cărturarii cărora le place să se împodobească“ (Mc. 12, 38); la fel și Luca (Lc. 20, 46).] Fariseii împovărau poporul, silind

pe oameni să ducă la bun sfârșit porunci mici ale Legii și cu anevoie de împlinit; sau, mai mult decât poruncile Legii, îi îngreunau cu felurite predanii omenești, pe care le puneau mai presus de Lege, iar ei nici cu degetul nu le mișcau, adică nimic bun nu lucrau. Când cel care învață, nu numai învață, ci și făptuiesc, atunci împreună cu cei pe care-i învață se ostenește și lucrează. Iar când pe mine mă încarcă cu sarcini grele, iar el nimic nu face, mai mult mă îngreunează, căci el lenevindu-se îmi arată că este cu neputință să săvârșesc cele pe care le învață. Deci Domnul îi rușinează pe farisei ca pe cei care nu vor să poarte împreună cu poporul sarcinile poruncilor și împreună cu el să le lucreze. Și nu numai că nu fac nimic bun, dar se și prefac că lucrează. Și chiar de ar fi făcut, dar pentru că se împăunează în fața oamenilor, își pierd ei tot folosul. Și ce fac? Își măresc filacteriile și ciucurii hainelor. În Lege era scris (Deut. 6,8; 11, 18): *Și le veți lega de mîna voastră și vor fi neclintite înaintea ochilor voștri*. Deci scriau pe două hîrtii cele zece porunci ale Legii și una o puneau pe fruntea lor, iar alta o atîrnau de mîna dreaptă. Iar ciucuri își făceau pe poala hainei din împletituri albastre sau mohorîte, după cum era tot în Lege scris (Num. 15, 37). Pentru ca văzîndu-le, să nu uite poruncile lui Dumnezeu. Dar Dumnezeu nu aceasta voia, căci a avea filacteriile legate de mîna dreaptă însemna a lucra poruncile. Iar a avea ciucuri la poale din împletituri mohorîte arăta că se cuvine să ne însemnăm cu sîngele lui Hristos. Iar ei își făceau și filacteriile și ciucurii mari, ca să se arate celor care-i priveau ca păzitori ai Legii.

Și le place să stea în capul mesei la ospete și în băncile dintîi, în sinagogi, și să li se plece lumea în piețe și să fie numiți de oameni: Rabi (Mt. 23, 6-7). [Notă. Sinagogi, adică adunări, sînt numite adunările de sîmbăta ale iudeilor, în care se rugau lui Dumnezeu, citeau și tîlcuiau dumnezeiasca Scriptură și își practicau obiceiurile. Și în fiecare sinagogă erau bănci, pe care ședea atît cei care deschideau și citeau Legea lui Moise, cît și cei care ascultau. Înțelegem de aici că fariseilor și cărturarilor le plăcea să stea în primele rînduri.] Și-i osîndește numai pentru că le plăcea să stea astfel, dar vai de cei care în orice chip se și ostenesc să stea! Și încă în sinagogă, unde erau datori să-i învețe pe ceilalți a se smeri, acolo lucrează ei rău, căci toate le fac spre slavă, fără să se rușineze, și voină să fie numiți Rabi, adică Învățători.

Voi însă să nu vă numiți Rabi, că unul este Învățătorul vostru: Hristos, iar voi toți sînteți frați. Și tată al vostru să nu numiți pe

pămînt, că Tatăl vostru unul este, Cel din ceruri. Nici învățători să nu vă numiți, că Învățătorul vostru este unul: Hristos. Și care este mai mare între voi să fie slujitorul vostru. Cine se va înălța pe sine se va smeri, și cine se va smeri pe sine se va înălța (Mt. 23, 8-12; Iac. 3, 1). Hristos nu oprește a se numi cineva învățător, ci a voi în chip pătimăș să fie numit astfel și a se strădui în tot felul să fie numit așa, aceasta oprește El. Căci vrednicia de învățător este numai a lui Dumnezeu. Și oprind a chema pe altcineva tată în afară de Dumnezeu, nu oprește cinstirea părinților, de vreme ce a cerut cu adevărat să-i cinstim pe ei (Ieș. 20, 12), dar mai mult să-i cinstim pe părinții duhovnicești, care ne îndrumă spre cunoașterea adevăratului Tată, adică a lui Dumnezeu, căci Tată cu adevărat numai Dumnezeu este. Iar părinții cei trupești nu sînt decât slujitori ai lui Dumnezeu și împreună pricinuitori ai nașterii noastre. Apoi arată folosul smereniei, spunînd că cel care este mai mare între voi este dator să fie slujitor și cel mai de pe urmă să se arate. Căci cel care se va înălța pe sine, socotindu-se cineva, se va smeri, fiind părăsit de Dumnezeu.

Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici! Că închideți împărăția cerurilor înaintea oamenilor; că voi nu intrați, și nici pe cei ce vor să intre nu-i lăsați (Mt. 23, 13). Nu numai voi, zice, sînteți necredincioși și aveți viață stricată, ci și pe alții îi învățați să nu creadă în Mine, și cu viața și pilda voastră îi stricați. Căci de obicei poporul se aseamănă cu stăpînitorii și cu atît mai mult vor fi răi cu cît îi văd pe aceștia că se pleacă spre răutate. Deci orice învățător și stăpînitor rău să vadă ce plată își agonisește, adică vai de cel care prin viața sa nu lasă pe alții să sporească în lucrul cel bun.

Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici! Că mîncăți casele văduvelor și cu fățarnicie vă rugați îndelung; pentru aceasta mai multă osîndă veți lua (Mt. 23, 14). [Notă. Veți fi osîndiți, zice, că mîncăți casele văduvelor și cu fățarnicie vă rugați. Deci din două pricini veți fi osîndiți, și anume pentru că mîncăți casele văduvelor și pentru că vă rugați fără a gîndi binele, ci pentru a părea oamenilor sfinți. Lucru pentru care și mai mult veți fi osîndiți, căci fapta bună a rugăciunii ați făcut-o pricină de păcat, adică a lăcomiei voastre. Zigaben] Îi numește fățarnici, ca pe cei care păreau evlavioși, dar nu făceau nimic cu adevărat evlavios, ci mînceau banii văduvelor sub cuvînt că se roagă îndelung. Cu adevărat batjocoritori erau, nesocotîndu-i pe cei simpli și scoțîndu-i din minte. Și pentru că lua de la văduve, cînd mai curînd se cuvenea să le dea și să le sprijine sără-

cia, vor lua mai multă osîndă. Și în alt chip va fi mai multă osîndă: pentru că, prin prefacerea lucrului bun, adică a rugăciunii, lucrează răutate omenească, mîncînd cele ale văduvelor. Căci mai multă osîndă ia cel care prin fățarnicia lucrului bun amăgește spre răutate.

Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici ! Că înconjuerați marea și uscatul ca să faceți un ucenic, și dacă l-ați făcut, îl faceți fiu al gheenei și îndoit decît voi (Mt. 23, 15). Nu numai pe iudei îi stricați, ci și pe cei dintre închinătorii la idoli care au venit la legea iudaică. Vă străduiți să-i aduceți la tăierea împrejur, iar după ce se fac, atunci pier, stricîndu-se din pricina răutății voastre. Iar fiu al gheenei este cel care este vrednic de aceasta și are oarecare apropiere de ea, ca să fie ars de ea.

Vai vouă, călăuze oarbe, care ziceți: Cel ce se va jura pe templu nu este cu nimic legat, dar cel ce se va jura pe aurul templului este legat. Nebuni și orbi ! Ce este mai mare, aurul sau templul care sfințește aurul ? Ziceți iar: cel ce se va jura pe altar cu nimic nu este legat, dar cel ce se va jura pe darul ce este deasupra altarului este legat. Nebuni și orbi ! Ce este mai mare, darul sau altarul care sfințește darul ? Deci, cel ce se jură pe altar se jură pe el și pe toate cîte sînt deasupra lui. Deci cel ce se jură pe templu se jură pe el și pe cel care locuiește în el. Cel care se jură pe cer se jură pe tronul lui Dumnezeu și pe Cel ce șade pe el (Mt. 23, 16-22). Îi numește pe ei orbi, pentru că nu vor să învețe cele cuvenite, ci pe cele mai mici le cinstesc, iar pe cele vrednice de cinste le socotesc cele din urmă. Căci aurul din templu și heruvimii și năstrapa cea de aur le cinsteau mai mult decît templul însuși. De aceea și pe ceilalți oameni îi învățau că se pot jura pe templu, dar nu pe aurul care se afla în templu, și care era cinstit tocmai fiindcă se afla acolo. Încă spuneau că darurile puse pe jertfelnic sînt mai cinstite decît jertfelnicul însuși. De aceea și învățau că acela care s-ar fi jurat pe vasul cel de aur, sau pe boul sau oaia aduse spre jertfă și ar fi călcat apoi jurămîntul, era vrednic de plată. Și pentru cîștigul lor spuneau acestea, pentru dobînzile cele din jertfe. Iar dacă s-ar fi jurat pe templu, iar mai apoi ar fi călcat jurămîntul, fiindcă nu puteau zidi un alt templu, erau sloboziți de jurămînt. Deci dacă în Legea veche Hristos nu slobozește să fie darul mai mare decît jertfelnicul, cu atît mai mult este sfînt la noi altarul. Căci în însuși trupul Domnului se prefac pînile prin dumnezeiescul dar și de aceea se sfințește cu atît mai mult altarul.

Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici ! Că dați zeciuală din izmă, din mărar și din chimen, dar ați lăsat părțile mai grele ale

legii: judecata, mila și credința; pe acestea trebuia să le faceți și pe acelea să nu le lăsați. Călăuze oarbe care strecurați țințarul și înghițiți cămila ! (Mt. 23, 23-24). Iarăși îi înfruntă pe ei ca pe niște neînțelegători. Căci poruncile cele mari nu le băgau în seamă, iar pentru cele mici cereau luare-aminte cu de-amănuntul, netrecînd cu vederea zeciuală chimenului ! Și dacă cineva le spunea că sînt lacomi, răspundeau că Legea poruncește acestea. Dar mai plăcut lui Dumnezeu ar fi fost să ceară de la norod judecata și mila și credința. Și ce este judecata ? A nu face nimic nedrept și fără de socoteală, ci toate cu judecată și cu socoteală; iar îndată după socoteală urmează și mila, căci cel ce le face pe toate cu judecată, știe și pe care se cuvine să miluiască. Iar după milă urmează credința, căci cel care miluiește cu adevărat crede că nimic nu va pierde, ci pe toate le va lua. Și în alt chip se cuvine a milui, și anume a crede în adevăratul Dumnezeu. Căci mulți elini aveau milă, dar nu credeau în Dumnezeul cel viu; nu aveau, adică, credința următoare milei. Deci se cuvine ca învățătorul să ia zeciuală de la popor, adică ca pe o datorie a cere de la cele zece simțuri, adică de la cele cinci trupești și de la cele cinci sufletești, judecata, mila și credința. Și cînd zice: acelea se cuvenea să nu le lăsați, nu îndeamnă Domnul spre zeciuală verdeturilor, ci ca să nu creadă că legiuiește împotriva lui Moise. Și-i numește călăuze oarbe, pentru că, trufindu-se că învață și că pe toate le știu, nu foloseau pe nimeni, ci mai mult îi aruncau în prăpastia necredinței. Și le spune că strecoară țințarii, ca unii care se fereau de greșelile cele mici, iar cămila, adică pe cele mari, le treceau cu vederea.

Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici ! Că voi curățiți partea din afară a paharului și blidului, iar înăuntru sînt pline de răpire și lăcomie. Fariseule orb ! Curăță întîi partea dinăuntru a paharului și a blidului, ca să fie curată și cea din afară (Mt. 23, 25-26). Ținînd predaniile bătrînilor, spălau paharele și blidele. Dar beau vin și mîncau bucate din jefuire, care mai mult le spurcau vasele. Nu bea vin din nedreptate, și de aici se va curăța și partea dinăuntru a paharului. Sau vorbește de pahar și de blid pentru așezarea trupească, cea din afară, și pentru cea dinlăuntru, cea duhovnicească. Că tu, zice, așezarea ta cea din afară o fățărăști spre bună încuviințare, iar cea dinlăuntru este plină de spurcăciune, că jefuiești și nedreptățești; ci se cuvine ca pe cele dinlăuntru să le speli, adică pe suflet, ca împreună cu nevinovăția sufletului să strălucească și buna încuviințare din afară.

Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici! Că semănați cu mormintele cele văruite, care pe dinafară se arată frumoase, înăuntru însă sînt pline de oase de morți și de toată necurăția. Așa și voi, pe dinafară vă arătați drepti oamenilor, înăuntru însă sînteți plini de fățarnicie și fărădelege (Mt. 23, 27-28). Și aceasta ca și cea mai de sus se înțelege, că se sîrguiau să arate cu bunăcuviință așezarea lor cea din afară, precum mormintele văruite, iar în cele dinăuntru erau plini de toată necurăția, de moarte și putreziciune.

Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici! Că zidiți mormintele proorocilor și împodobiți pe ale dreptilor, și ziceți: De am fi fost noi în zilele părinților noștri, n-am fi fost părtași cu ei la vărsarea sîngelui proorocilor. Astfel, dar, mărturisiți voi înșivă că sînteți fii ai celor ce au ucis pe prooroci (Mt. 23, 29-31). Îi muștră nu pentru că zidesc mormintele proorocilor, căci acest lucru este plăcut lui Dumnezeu, ci pentru că numai din fățarnicie făceau aceasta și, învinuindu-i pe părinții lor, mai rele decît aceia făceau. Și în chip vădit mințeau, zicînd: De-am fi fost în zilele părinților noștri, n-am fi omorît pe prooroci, căci ei ca turbații căutau a-L omorî pe Stăpînul proorocilor. De aceea și zice:

Dar voi întreceți măsura părinților voștri; șerpi, pui de vipere, cum veți scăpa de osînda gheenei? (Mt. 23, 32-33). Și cu aceasta îi întreceți pe părinții voștri, căutînd să Mă omorîți pe Mine; la vîrfurile răutății veți ajunge împlinind uciderea care a lipsit părinților voștri, adică a Mea. Deci cum, astfel fiind, veți scăpa de chinurile gheenei?

De aceea, iată Eu trimit la voi prooroci și înțelepți și cărturari; dintre ei veți ucide și veți răstigni; dintre ei veți biciui în sinagogi și-i veți urmări din cetate în cetate (Mt. 23, 34). Îi vedește că mint atunci cînd spun că n-ar fi ucis pe prooroci. Căci, iată, zice, Eu trimit prooroci și înțelepți și cărturari, și voi îi veți omorî. Iar acestea le spune despre apostoli, căci Sfîntul Duh cu învățături împodobindu-i pe ei, cărturari i-a făcut, adică învățători ai norodului, și prooroci și plini de toată înțelepciunea. Și spune: Eu trimit, arătînd stăpînia dumnezeirii.

Ca să cadă asupra voastră tot sîngele dreptilor răspîndit pe pămînt, de la sîngele dreptului Abel, pînă la sîngele lui Zaharia, fiul lui Varahia, pe care l-ați ucis între templu și altar. Adevărat grăiesc vouă, vor veni acestea toate asupra acestui neam (Mt. 23, 35-36). Peste iudeii care erau atunci va veni, zice, tot sîngele care s-a vărsat cu nedreptate, căci mai cumplit vor fi munciți decît părinții lor,

fiindcă nici după atîtea pilde nu s-au înțelepțit (Fac. 4, 24). După cum și Lameh mai mult decît Cain s-a muncit, deși nu și-a omorît fratele, pentru că nu s-a înțelepțit cu pilda lui Cain. Deci, zice, va veni peste voi tot sîngele, de la Abel pînă la Zaharia. Și cu dreptate a pomenit de Abel, căci precum Abel din pizmă a fost ucis, așa și Hristos din pizmă a fost omorît. Dar de ce pomenește aici de Zaharia? Unii spun că este vorba despre Zaharia proorocul (Zah. 1, 1). Alții, despre tatăl Înaintemergătorului. Se știe că exista un loc în templu unde stăteau fecioarele. Iar acesta din urmă, fiind arhieru, după ce Născătoarea de Dumnezeu a născut pe Hristos, a pus-o la un loc cu fecioarele și, mîniindu-se, iudeii l-au omorît. Și se potrivește numele acestora și numele părinților lor, căci și despre unul și despre celălalt se spune „fiu al lui Varahia“.

Ierusalime, Ierusalime, care omori pe prooroci și cu pietre ucizi pe cei trimiși la tine; de cîte ori am voit să adun pe fiii tăi, după cum adună pasărea puii săi sub aripi, dar nu ați voit. Iată casa voastră vi se lasă pustie; căci vă zic vouă: de acum nu Mă veți mai vedea, pînă cînd nu veți zice: Binecuvîntat este cel ce vine întru numele Domnului (Mt. 23, 37-39). De două ori spune numele Ierusalimului, cu durere și cu milă chemîndu-l. Căci vorbește ca despre o femeie cu înfocare iubită, dar care a defăimat pe cel care a iubit-o. Și ca pe un ucigaș îl învinuiește și ca pe cel care s-a supus diavolului, care l-a risipit și l-a depărtat de la adevărul care are puterea de a-l aduna, adică Domnul, care a voit să-i adune pe fiii lui și pe care nu l-a primit. Căci nimic mai mult nu desparte de Dumnezeu și risipește ca păcatul, după cum nimic nu adună lîngă Dumnezeu ca buna Lui cunoaștere. Și arătîndu-și dragostea spune: așa cum adună pasărea puii săi. De aceea, pentru că nu Mă voiați, las casa, adică templul, pustie. Să înțelegem de aici că pentru noi locuiește Dumnezeu în Biserică, iar cînd noi sîntem deznădăjduiți, atunci și bisericile sînt părăsite de El. Nu Mă veți mai vedea pînă la a doua venire. Căci atunci chiar fără voie se vor închina Lui și vor zice: Bine este cuvîntat Cel ce vine întru numele Domnului. Iar „de acum“ înseamnă „după ce Mă veți răstigni“, iar nu ceasul acela în care vorbea, căci L-au mai văzut după aceea de multe ori, dar după ce L-au răstignit nu L-au mai văzut iudeii, nici nu-L vor mai vedea pînă nu va veni a doua oară.

Și ieșind Iisus din templu, S-a dus și s-au apropiat de El ucenicii Lui, ca să-I arate clădirile templului. Iar El, răspunzînd, le-a zis:

Vedeți toate acestea ? Adevărat grăiesc vouă: nu va rămîne aici piatră pe piatră, care să nu se risipească (Mt. 24, 1-2). Ieșind din templu, a arătat că va pleca de la iudei și precum a zis, că se va lăsa casa voastră pustie, așa cu adevărat și face. Și le spune dinainte ucenicilor despre dărîmarea templului, pentru că-i vedea pe ei cugetînd cele pămîntești, uimindu-se de frumusețea zidurilor și parcă întristîndu-se că se va lăsa pustie o zidire atît de minunată. Și-i îndepărtează pe ei de la cele pămîntești și-i trimite la Ierusalimul cel ceresc, zicînd că aici nu va rămîne piatră peste piatră. Și arată astfel desăvîrșita stricare a templului.

Și șezînd El pe Muntele Măslinilor, au venit la el ucenicii, de o parte, zicînd: Spune nouă cînd vor fi acestea și care este semnul venirii Tale și al sfîrșitului veacului ? (Mt. 24, 3). Vin la El de o parte, fiindcă voiau să-L întrebe despre lucruri mari, și anume despre dărîmarea templului și înrobirea Ierusalimului și care este semnul venirii Sale.

Răspunzînd, Iisus le-a zis: Vedeți să nu vă amăgească cineva. Căci mulți vor veni în numele Meu zicînd: eu sînt Hristos, și pe mulți îi vor amăgi (Mt. 24, 4-5). Le spune că vor veni mulți care se vor propovădui pe ei înșiși a fi hristoși. Pentru că unii spuneau (Deut. 18, 20) că ei sînt proorocul propovăduit mai înainte de Moise. Încă și Simon Samarineanul se numea pe sine puterea cea mare a lui Dumnezeu (Fapte 8, 9).

Și vezi auzi de războaie și de zvonuri de războaie; luați seama să nu vă speriați, căci trebuie să fie toate, dar încă nu e sfîrșitul. Căci se va ridica neam peste neam și împărăție peste împărăție și va fi foamete și ciumă și cutremure pe alocuri. Dar toate acestea sînt începutul durerilor (Mt. 24, 6-8). Războaiele despre care vorbește aici sînt cele ale romanilor împotriva iudeilor. Iar prin foamete și ciumă arată urgia trimisă de Dumnezeu asupra iudeilor. Căci dacă despre războaie se poate spune că sînt de la oameni, foametea și ciuma numai de Dumnezeu sînt trimise. Apoi, ca să nu creadă că sfîrșitul lumii va fi înainte de propovăduirea lor, le spune să nu se înspăimînte, căci sfîrșitul cel de obște nu va fi la surparea Ierusalimului. Iar spunînd că neam după neam și împărăție după împărăție se vor scula, arată răutățile care vor veni asupra iudeilor, care sînt începutul durerilor. Căci întîi dureri are cea care stă să nască, apoi naște. Așa și veacul de acum, după tulburări și războaie, va naște pe cele ce vor să fie.

Atunci vă vor da pe voi spre asuprire și vă vor ucide și veți fi urîți de toate neamurile pentru numele Meu. Atunci mulți se vor sminti și se vor vinde unii pe alții; și se vor urî unii pe alții. Și mulți prooroci mincinoși se vor scula și vor amăgi pe mulți. Iar din pricina înmulțirii fărădelegii, iubirea multora se va răci. Dar cel ce va răbda pînă la sfîrșit, acela se va mîntui (Mt. 24, 9-13; Mc. 13, 9; Lc. 21, 17). Spune de mai înainte relele care se vor întîmpla, ca să le dea îndrăzneală ucenicilor. Căci întîmplarea neașteptată înspăimîntă și tulbură. Deci le potolește frica, propovăduind mai dinainte relele, zavistiile, vrăjmășiile, smintelile, proorocii cei mincinoși, înainte-mergători ai lui Antihrist, care vor înșela pe mulți; într-un cuvînt, tot chipul fărădelegii arătîndu-le lor. Și pentru că, din înșelarea lui Antihrist se va înmulți fărădelegea, într-atît se vor sălbătici oamenii, încît nici către cei de aproape ai lor nu vor mai avea picătură de dragoste, ci se vor vinde unii pe alții. Iar cel care va răbda pînă la sfîrșit, suferind toate fără a se sminti de cele aduse asupra-i, se va mîntui, ca cel care s-a arătat ostaș neclintit.

Și se va propovădui această Evanghelie a Împărăției în toată lumea spre mărturie la toate neamurile; și atunci va veni sfîrșitul (Mt. 24, 14; Mc. 13, 10). Nu vă vor împiedica toate acestea să propovăduiți; îndrăzniți, căci se va propovădui Evanghelia la toate neamurile, spre mărturie, adică spre uimirea celor care n-au crezut și spre muștrare, și atunci va veni sfîrșitul, nu al lumii, ci al Ierusalimului. Că mai înainte de a fi robit Ierusalimul, s-a propovăduit Evanghelia, după cum zice și Pavel (Col. 1, 23): Evanghelie ați auzit că s-a propovăduit la toată făptura cea de sub cer. Iar că despre sfîrșitul Ierusalimului vorbește aici, se vede din cele care urmează:

Deci, cînd veți vedea urîciunea pustiirii, ce s-a zis prin Daniel proorocul, stînd în locul cel sfînt; cine citește să înțeleagă (Mt. 24, 15). Urîciune a pustiirii numește coloana înălțată de cel care a luat cetatea și care a fost așezat înăuntrul templului. Iar a pustiirii zice, pentru că cetatea a fost prădată, pustiită. Iar urîciune, fiindcă coloanele și imaginile oamenilor evreii le numeau urîciuni, privindu-le ca pe niște închinări la idoli.

Atunci cei din Iudeea să fugă în munți. Cel ce va fi pe casă să nu se coboare, ca să-și ia lucrurile din casă. Iar cel ce va fi în țarină să nu se întoarcă înapoi, ca să-și ia haina (Mt. 24, 16-18). Arătînd primejdiile de care nu vor scăpa, spune că trebuie să fugă fără să privească în urmă, lăsînd cele ce sînt în case. Încă urîciune a pusti-

îl este și Antihrist, ca cel care va fi spre pustiirea lumii și spre stricarea bisericilor (2 Tes. 2, 4). Și încă să înțelegi: cel ce este pe casă, adică întru înălțimea faptelor bune, să nu se pogoare din înălțimea faptelor bune, ca să ia pe cele ale trupului, căci casă a sufletului este trupul. Și se cuvine și din țarină să fugă, adică de la cele pămîntești, că țarină este viața aceasta, și nici haină să nu-și ia, adică răutatea cea veche, de care ne-am dezbrăcat.

Vai de cele însărcinate și de cele care vor alăpta în zilele acelea (Mt. 24, 19). Cele care vor avea în pînțece nu vor putea să fugă, fiind îngreunate de sarcină. Iar cele care vor alăpta, din pricina milostivirii față de prunci și pentru că nu vor putea nici să-i lase, nici să-i poarte cu ele, nici ele nu se vor mîntui de urgia aceea. Sau și aceasta arată Hristos, mîncarea copiilor; căci Iosif Flaviu spune că fiind foamete din pricina împresurării cetății Ierusalimului de către romani, o femeie și-a mîncat copilul.

Rugați-vă ca să nu fie fuga voastră iarna, nici sîmbăta (Mt. 24, 20; Mc. 13, 18). Pentru iudei spune aceasta, în fața apostolilor, căci apostolii au apucat să iasă din Ierusalim. Deci iudeilor le spune să se roage ca să nu fie fuga lor iarna, fiindcă nu vor putea să fugă din pricina vremii rele. Nici sîmbăta, căci atunci se îndeletnicesc de porunca Legii și nu vor îndrăzni să fugă. Dar și așa să înțelegem: că se cuvine să ne rugăm să nu fie plecarea noastră din viața aceasta, adică sfîrșitul, sîmbăta, adică întru nelucrarea faptelor bune. Nici iarna, adică întru nerodirea celor bune, ci să fie ea întru înseninare, adică întru liniștirea sufletului, și netulburată.

Căci va fi atunci strîmtorare mare, cum n-a mai fost de la începutul lumii pînă acum și nici nu va mai fi. Și de nu s-ar fi scurtat acele zile, n-ar mai scăpa nici un trup, dar pentru cei aleși se vor scurta acele zile (Mt. 24, 21-22; Dan. 12, 1). Urgie de nesuferit cu adevărat a fost atunci, că s-a dat poruncă ostașilor romani să nu aibă de nimeni milă. Iar Dumnezeu, pentru cei care aveau să creadă dintre ei, sau și pentru cei care crezuseră de mai înainte, n-a lăsat să fie pierduți cu toții, ci și necazurile și războiul le-a scurtat. Căci de ar fi ținut războiul mai mult, toți cei din cetate ar fi pierit de foame. Iar unii înțeleg acestea ca spuse pentru zilele cînd va veni Antihrist. Dar nu este așa, ci despre robirea Ierusalimului vorbește. Iar cele despre Antihrist abia de aici încep. Căci ascultă ce zice:

Atunci, de vă va zice cineva: iată, Mesia este aici sau dincolo, să nu-l credeți. Căci se vor ridica hristoși mincinoși și prooroci minci-

noși și vor da semne mari și chiar minuni, ca să amăgească, de va fi cu puțință, și pe cei aleși (Mt. 24, 23-25; Mc. 13, 21; Lc. 17, 23). Fiindcă ucenicii au întreat despre două lucruri: despre robia Ierusalimului și despre venirea Domnului, după ce a vorbit El despre robie, vorbește apoi și despre venirea Sa și despre sfîrșitul lumii. Iar cuvîntul „atunci“ nu arată că îndată după robia Ierusalimului se vor petrece cele despre care vorbește mai pe urmă. Ci, atunci cînd va veni Antihrist, vor fi hristoși mincinoși și mulți prooroci mincinoși, prin nălucirea diavolilor care îi vor amăgi pe oameni, încît și dreptii se vor înșela. Ci, iată, mai înainte le spune lor, ca să nu fie înșelați:

Deci de vă vor zice vouă: iată este în pustie, să nu ieșiți; iată este în cămări, să nu credeți. Căci precum fulgerul iese de la răsărit și se arată pînă la apus, așa va fi și venirea Fiului Omului. Că unde va fi stîrvul, acolo se vor aduna vulturii (Mt. 24, 26-28; Lc. 17, 24). [Notă. Cuvîntul grecesc „ptoma“ arată trupul mort, stîrvul. Și Fericitul Teofilact acest cuvînt îl tîlcuiește. Iar Luca pune trup, soma (Lc. 17, 33).] De vor veni înșelătorii, zicînd că a venit Hristos, dar este ascuns în pustie sau în oarecare casă, sau în cămări, să nu vă lăsați înșelați. Pentru că venirea lui Hristos nu va avea nevoie de cineva ca s-o arate, că se va arăta tuturor, precum fulgerul. Și fără de veste va fi, tot ca fulgerul. Căci nu se va muta din loc în loc, ca la venirea cea dintîi, ci într-o clipită va fi de față. Și după cum la stîrv se adună vulturii, așa și unde va fi Hristos, vor veni toți sfinții cei ce aleargă la cele înalte și în nori vor fi răpiți, precum vulturii. Și cu adevărat trup mort este Hristos, fiindcă a murit pentru noi, după cum zice Simeon: Acesta este pus spre cădere (Lc. 2, 34).

Iar îndată după strîmtorarea acelor zile, soarele se va întuneca și luna nu va mai da lumina ei, iar stelele vor cădea din cer și puterile cerurilor se vor zgudui (Mt. 24, 29; Is. 13, 10; Iez. 32, 7; Zah. 14, 6; Ioil 2, 10; Mc. 13, 24; Lc. 21, 25). După venirea lui Antihrist, zice, care se va strica degradă, căci aceasta arată spunînd că îndată soarele se va întuneca, nu pierind, ci fiind biruit de lumina venirii lui Hristos, ca și stelele și luna. Căci ce nevoie mai este de o lumină ca aceasta simțită, cînd se arată Soarele Dreptății? Și puterile cerului se vor clătina și se vor cutremura, văzînd prefacerea zidirii și pe toți oamenii de la Adam încoace dînd cuvînt de răspuns Judecătorului.

Atunci se va arăta pe cer semnul Fiului Omului și vor plînge toate neamurile pămîntului și vor vedea pe Fiul Omului venind pe norii cerului, cu putere și cu slavă multă (Mt. 24, 30; Mc. 13, 26;

Lc. 21, 27; Apoc. 1, 7). Atunci se va arăta pe cer crucea, strălucind mai mult decât soarele, spre muștrarea iudeilor. Căci după cum, dacă ar fi cineva rănit de piatră, ar arăta piatra ca temei al învinuirii, așa va îndrepta Domnul crucea împotriva iudeilor. Și numește crucea „semn“, ca purtătoare de biruință și steag împărătesc. Atunci vor plînge toate semințiile pămîntului, iudeii plîngîndu-și nesupunerea lor, iar ceilalți, deși creștini, pentru că au cugetat cele pămîntești, vor plînge și ei, căci seminții ale pămîntului se numesc cei alipiți de cele pămîntești. Iar Domnul, deși va veni cu semnul crucii (pe care a fost răstignit), va veni cu slavă și putere multă.

Și va trimite pe îngerii Săi cu sunet mare de trîmbiță și vor aduna pe cei aleși ai Lui din cele patru vînturi, de la marginile cerurilor pînă la celelalte margini (Mt. 24, 31; Dan. 12; I Cor. 15, 52). Va trimite îngerii să-i adune pe sfinți și pe cei care vor învia din morți, ca să-L întîmpine pe El în nori, cinstindu-i pe ei cu chemarea prin îngeri. Iar dacă Pavel spune că vor fi răpiți în nori (I Tes. 4, 17), nu este nici o nepotrivire, căci după ce îi vor aduna îngerii, vor fi răpiți în nori. Iar trîmbița va fi spre mai multă înspăimîntare.

Învățați de la smochin pilda: cînd mlădița lui se face fragedă și odrășlește frunze, cunoașteți că vara este aproape. Asemenea și voi, cînd veți vedea toate acestea, să știți că este aproape, la uși (Mt. 24, 32-33; Mc. 13, 28; Lc. 21, 29). Cînd vor fi toate acestea, nu este departe sfîrșitul lumii și venirea Mea. Vară este veacul ce va să fie și liniștea care urmează după iarnă, pentru cei drepecți; pentru cei păcătoși mai vîrtos va fi iarnă și tulburare. Deci, zice, după cum atunci cînd vedeți mlădițele smochinului și frunzele, nădăjdului în venirea verii, așa și semnele despre care v-am vorbit văzîndu-le, soarele și luna schimbîndu-se, să așteptați venirea Mea.

Adevărat grăiesc vouă că nu va trece neamul acesta, pînă ce nu vor fi toate acestea. Cerul și pămîntul vor trece, dar cuvintele mele nu vor trece (Mt. 24, 34-35; Mc. 12, 30; Lc. 21, 32). Neam este numit aici nu cel care era pe vremea Lui, ci cel al credincioșilor, spunînd, adică, că nu va trece neamul credincioșilor pînă cînd nu vor fi toate acestea. Căci să nu credeți că neamul credincioșilor va pieri din pricina foametei și ciumei despre care veți auzi, ci va rămîne și nici un rău nu-l va birui. Iar unii socotesc că cuvintele „toate acestea“ se referă doar la robia Ierusalimului, nu și la a doua venire. De aceea și tîlcuiesc astfel: neamul acesta, adică neamul vostru, al apostolilor, va vedea urgia Ierusalimului. Și întărind

Domnul cele spuse, zice că mai curînd vor pieri cerul și pămîntul, stihilele acestea întărite și nemișcate, decît să treacă, adică să nu se împlinească, cuvintele Mele.

Iar de ziua și de ceasul acela nimeni nu știe, nici îngerii din ceruri, nici Fiul, ci numai Tatăl (Mt. 23, 36). Aici Domnul îi învață pe ucenici să nu caute a afla cele care covîrșesc mintea omenească; zicînd „nici îngerii“ îi oprește să caute a afla atunci ceea ce nici îngerii nu știu. Iar zicînd „numai Tatăl Meu“, îi oprește și mai pe urmă a căuta. Dacă ar fi zis „Eu știu“ dar nu vreau să vă spun, s-ar fi întristat ca nebăgați în seamă de El. Iar zicînd că nici Fiul nu știe, ci numai Tatăl singur, îi oprește de a mai întreba. Căci și părinții, avînd ceva în mîini și cerîndu-le copiii și ei nevoind să le dea, ascund lucrul acela, zicînd: Nu avem ce cereți, și așa copiii încetează de a le mai cere. Așa și Domnul, ca să-i facă pe apostoli să înceteze de a mai căuta să afle ziua și ceasul acela, a răspuns: nici Eu nu știu, numai Tatăl știe. Dar că El știe și ceasul și ziua este arătat din multe altele; căci spune: toate cîte are Tatăl, ale Fiului sînt (In. 16, 15 și 17, 10); deci, dacă are Tatăl cunoștința zilei aceleia, și Fiul o cunoaște. Dar mai vădit este de aici: cum ar fi cu puțință a nu ști Fiul ziua aceea, de vreme ce toate cîte se vor întîmpla îi sînt cunoscute? Căci cel care a adus pînă la tindă, care este lîngă ușă, desigur știe și ușa, însă pentru folosul lor n-o deschide, căci nu ne este de nici un folos să știm cînd va fi sfîrșitul, ca să nu ne lenevim, căci necunoașterea ne ține trezi.

Și precum a fost în zilele lui Noe, așa va fi și venirea Fiului Omului. Căci precum în zilele acelea dinainte de potop, oamenii mîncău și beau, se însurau și se măritau, pînă în ziua cînd a intrat Noe în corabie, și n-au știut pînă ce a venit potopul și i-a luat pe toți, la fel va fi și venirea Fiului Omului (Mt. 24, 37-39; Fac. 6, 7). Spre adevărarea nemincinoaselor Lui cuvinte pune pe cele care s-au întîmplat în zilele lui Noe. Căci precum atunci unii batjocoreau pregătirea corabiei, pînă cînd a venit primejdia și i-a pierdut pe toți, așa și acum batjocoresc unii cuvintele spuse despre sfîrșitul lumii. Și spune că pierzania va veni fără de veste. Și arată că după ce va veni Antihrist, oamenii vor petrece în desfătare, se vor pleca spre nuntă și dezmiardare cu ocară, ca și uriașii din vremea lui Noe.

Atunci, din doi care vor fi în țarină, unul se va lua și altul se va lăsa. Din două care vor măcina la moară, una se va lua și alta se va lăsa (Mt. 24, 40-41; Lc. 17, 35). Fiind toți atunci fără grijă și văzînd

du-și de treburile lor, unul se va lua, adică dreptul, întru întâmplarea Domnului în văzduh (I Tes. 4, 17), iar altul, adică păcătosul, va fi părăsit. Și chiar dacă unii vor fi slujitori, adică cei care vor măcina, se vor lua cei vrednici, iar ceilalți, cîți vor fi aflați nevrednici, se vor lăsa. Dar să învățăm de aici că nici slugile, nici partea femeiască nu sînt împiedicate de la fapta cea bună.

Privegheați deci, că nu știți în care zi vine Domnul vostru. Acea cunoașteți, că de-ar ști stăpînul casei la ce strajă din noapte vine furul, ar priveghea și n-ar lăsa să i se spargă casa. De aceea și voi fiți gata, că în ceasul în care nu vă gîndiți Fiul Omului va veni (Mt. 24, 42-44; Mc. 13, 33; Lc. 12, 39; I Tes. 5, 2; II Ptr. 3, 10; Apoc. 16, 15). Poruncește să priveghem și să fim pregătiți, adică să avem lucrarea faptelor bune mai înainte adunate, ca pe o comoară, ca să avem ce da, cînd va veni Domnul cerîndu-le pe ale Sale. Vezi că nu zice: nu știu cînd va veni, ci: nu știți voi. Iar fur numește sfîrșitul lumii și moartea fiecăruia dintre noi. Precum vine furul pe neașteptate, așa va fi și venirea Mea. De aceea nu vă leneviți, ci privegheați. Dacă am cunoaște sfîrșitul nostru, numai în ziua aceea ne-am sîrgui a bineplăcea lui Dumnezeu; dar pentru că nu știm, stăm pururea cu trezvie și ne îngrijim pentru lucrarea faptelor bune.

Cine, oare, este sluga credincioasă și înțeleaptă pe care a pus-o stăpînul peste slugile sale, ca să le dea hrană la timp? Fericită este sluga aceea, pe care venind stăpînul său, o va afla făcînd așa. Adevărat zic vouă că peste toate avuțiile sale o va pune (Mt. 24, 45-47; Lc. 12, 42). Domnul se întreabă cine este sluga cea credincioasă și înțeleaptă, pe care a pus-o stăpînul peste slugile sale, ca să arate că rar și anevoie de aflat este unul ca acesta. Și două lucruri se cer de la oricare iconom: credință și înțelepciune; căci dacă este numai credincios, adică nu fură nimic, dar nu este și înțelept, în deșert risipește avuția; sau de este înțelept, însă fură, nu este de nici un folos. Deci cel care va fi aflat atunci și credincios, și înțelept, acela va dobîndi cele desăvîrșite, adică împărăția cerurilor. Căci sfînții vor fi moștenitori ai tuturor darurilor lui Dumnezeu. Încă slugă credincioasă și înțeleaptă este oricare dascăl care dă hrană la vreme fiecăruia dintre cei care învață de la dînsul, așa cum era Pavel. Acum, adică, cu lapte hrănind, iar altă dată înțelepciune grăind, fiind credincios slujitor cel care mai înainte era hulitor (I Cor. 3, 2 și 2, 6; I Tim. 2, 7). Și înțelept, ca cel care știa vicleșugurile vrăjmașului. Și fiecare dintre noi, care am luat de la

Dumnezeu orice, ori bani, ori stăpînire, ori învățătură, datori sîntem cu credință și cu înțelepciune a le chivernisi pe acestea, ca cei ce vom da socoteală pentru ele.

Iar dacă acea slugă, rea fiind, va zice în inima sa: Stăpînul meu întîrzie, și va începe să bată pe cei ce slujesc împreună cu el, să mînhînce și să bea cu bețivii, veni-va stăpînul slugii aceleia în ziua cînd nu se așteaptă și în ceasul pe care nu-l cunoaște, și o va tăia din dregătorie și partea ei o va pune cu fățarnicii. Acolo va fi plîngerea și scrîșnirea dinților (Mt. 24, 48-51; Lc. 12, 45). După ce arată cinstea care i se va da slugii celei credincioase, acum spune cum va fi muncită cea rea; căci după ce cuiva i s-a încredințat iconomia unui dar și nu ia aminte la judecată și zice că Domnul zăbovește, adică nu îndată cere răspuns și dă chinurile; și îndelunga răbdare a lui Dumnezeu o face pricină de răutate, chinuind pe cei împreună cu el slugi, adică smintindu-i, căci slugile văzîndu-i pe cei care le stăpînesc că rău folosesc cele ce li s-au dat se smintesc și se vatămă. Deci unul ca acesta va fi tăiat din dregătorie, adică va fi golit de darul care este în el și atunci se va arăta cum a fost cu adevărat și va fi aruncat în întuneric. Căci dacă mai înainte înșela prin prefăcătorie, ca mulți dintre arhieriei care sunt socotiți sfinți pentru dregătoria lor, după ce se va lua de la ei darul, ca niște fățarnici vor fi chinuți, fiindcă într-un fel erau și în altul se arătau.

Împărăția cerurilor se va asemăna cu zece fecioare, care luînd candelarele lor, au ieșit întru întâmpinarea mirelui. Cinci însă dintre ele erau fără minte, iar cinci înțelepte. Căci cele fără minte, luînd candelarele, n-au luat cu sine untdelemn. Iar cele înțelepte au luat untdelemn în vase, odată cu candelarele lor. Dar mirele întîrziînd, au ațipit toate și au adormit (Mt. 25, 1-5). Prin fecioare ne dă pilda despre milostenie. Căci, de vreme ce lucru mare este fecioria, cel care a cîștigat-o să nu se lenevească cumva în alte fapte bune. Să știți că fără de milostenie, chiar de ai fecioria, împreună cu desfrînații vei fi gonit afară; și pe bună dreptate cel neîndurat și nemilostiv este gonit afară, chiar de e feciorelnic. Căci cel desfrînat a fost biruit de o patimă puternică și firească, iar cel nemilostiv este biruit de patima banilor. Deci mai ușor îi era lui să i se împotrivească acestei patimi, de aceea nu este iertat. Încă și nebun este cel care a biruit fireasca înfocare, dar s-a lăsat biruit de patima mai mică, a iubirii de bani. Iar adormire este moartea. Iar întîrzierea Mirelui a nu fi degrabă a doua venire.

Iar la miezul nopții s-a făcut strigare: Iată, mirele vine! Ieșiți întru întâmpinarea lui! Atunci s-au deșteptat toate acele fecioare și

au împodobit candelarele lor. Și cele fără minte au zis către cele înțelepte: dați-ne din untdelemnul vostru, că se sting candelarele noastre. Dar cele înțelepte le-au răspuns, zicând: Nu, ca nu cumva să nu ne ajungă nici nouă și nici vouă. Mai bine mergeți la cei ce vînd și cumpărați pentru voi. Deci plecînd ele ca să cumpere, a venit mirele și cele ce erau gata au intrat cu el la nuntă și ușa s-a închis. Iar mai pe urmă, au sosit și celelalte fecioare, zicînd: Doamne, Doamne, deschide-ne nouă. Iar el, răspunzînd a zis: Adevărat zic vouă: nu vă cunosc pe voi. Drept aceea, privegheați, că nu știți ziua, nici ceasul cînd vine Fiul Omului (Mt. 25, 6-13; I Tes. 5, 2; Mc. 13, 35). Spune că s-a făcut strigare la miezul nopții, ca să arate că fără de veste va veni Domnul, căci la miezul nopții toți dormim somn adînc (I Cor. 15, 28). Și cu strigare va veni, că trâmbița va suna a doua venire. Iar candelarele sînt sufletele noastre; încă și mintea fiecăruia candelă este, care atunci se aprinde, cînd are untdelemnul faptelor bune și al milosteniei. Iar cu adevărat nebune sînt fecioarele și din această pricină: căci vor să cumpere untdelemn cînd nu mai era vreme de neguțatorie. Iar cele înțelepte zic: nu cumva să nu ne ajungă nici nouă, nici vouă. Pentru că fapta bună a aproapelui abia va ajunge acestuia la judecată. Căci fiecare dintre noi din faptele noastre ne vom îndrepta, iar nu din cele ale aproapelui. Iar cele nebune se duc la cei ce vînd, adică la săraci. Iar ceea ce ne spune, în acest fel se tâlcuiește: că se căiesc cele nebune pentru că n-au făcut milostenie și acum află că de la săraci se cuvine să avem noi untdelemn. S-au dus, adică, cu tot cugetul către săraci și au înțeles ce lucru bun este milostenia, dar li s-a închis ușa, căci vreme de pocăință și de lucrare nu mai este după ieșirea din această viață. Deci le zice Domnul: nu vă știu pe voi, căci Iubitorul de oameni și Cel prea milostiv nu le cunoaște pe cele nemilostive. Căci cum le-ar cunoaște pe cele străine de El și neasemănătoare Lui? Încă înțelege că orice suflet este candelă și are lumină de la Dumnezeu. Și toate se scoală întru întîmpinarea Domnului, căci toate doresc să-L întîmpine și să se unească cu Dumnezeu. Și Dumnezeu, dînd lumină și candelă, adică suflet înțelegător, cele înțelepte prin faptele bune pun untdelemn. Iar cele nebune, lăsînd candelarele lor fără untdelemn, rămîn afară, neavînd fapte bune prin care să aprindă lumina care este întru ele; căci de nu vom lucra pe cele bune, am stîns și lumina lui Dumnezeu care este întru noi.

Și mai este ca un om care, plecînd departe, și-a chemat slugile și le-a dat pe mîna avuția sa. Unuia i-a dat cinci talanți, altuia doi,

altuia unul, fiecăruia după puterea lui, și a plecat. Îndată mergînd cel ce luase cinci talanți a lucrat cu ei și a cîștigat alți cinci talanți. De asemenea cel cu doi a cîștigat alți doi. Iar cel ce luase un talant s-a dus, a săpat o groapă în pămînt și a ascuns argintul stăpînului său. După multă vreme a venit și stăpînul acelor slugi și a făcut socoteala cu ele (Mt. 25, 14-19; Lc. 9, 13). După ce mai sus a spus: nu știți ziua cînd va veni Domnul, adaugă și această pildă, arătînd din nou că fără de veste va veni. Ca un om care pleacă departe, așa și Dumnezeu a chemat slugile Sale. Spune că s-a dus departe Hristos, Cel care pentru noi s-a făcut om, sau încă și pentru că s-a suit la ceruri, și încă pentru că îndelung rabdă și nu cere îndată lucrarea, ci așteaptă roadele. Iar slugile ale Lui sînt cei cărora li s-a încredințat slujirea Cuvîntului, arhieriei, preoții, diaconii și cei ce au luat daruri duhovnicești; și unii au luat daruri mai mari, alții mai mici, fiecare după puterea sa și după măsura credinței și a curăției sale. Căci după mărimea vasului pe care-l vom da lui Dumnezeu ne dă El darul Lui; de voi da vas mic, puțin dar pune, iar de voi da mare, mult. Și îndată cel ce a luat cinci talanți, s-a dus de a lucrat. Vezi osîrdia lui! Că deloc nu s-a lenevit, ci îndată a lucrat, îndoind ceea ce a luat. Căci cel care nu numai pe sine se folosește, sau cuvînt de are, sau bogăție, sau stăpînire lîngă împărați, sau orice alt fel de putere, sau meșteșug, ci și pe alții voiește a-i folosi, unul ca acesta înmulțește ce i s-a dat lui. Iar cel care a îngropat talantul este cel care se îngrijește numai de folosul său, iar nu și de al altora; care, fiind trîndav, se și osîndește. Încă și de vei vedea vreun om istet și iscusit că folosește rău istetiimea, la neguțătorii și viclesuguri și la lucruri pămîntești, să știi că unul ca acesta a îngropat talantul său în pămînt, adică în lucrurile pămîntești. Iar după multă vreme vine Cel ce a dat argintul Său, adică cuvintele Lui: căci argint în foc lămurit sînt cuvintele lui Dumnezeu (Ps. 11, 7). Sau, simplu spunînd, orice fel de dar care-l face strălucit și slăvit pe cel care-l are, argint se poate numi. Și face socoteală cu ei, cerînd și luînd seama la cele pe care le-a dobîndit fiecare.

Și apropiindu-se cel care luase cinci talanți, a adus alți cinci talanți, zicînd: Doamne, cinci talanți mi-ai dat, iată alți cinci talanți am cîștigat cu ei. Zis-a lui stăpînul: Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria Domnului tău. Apropiindu-se și cel cu doi talanți, a zis: Doamne, doi talanți mi-ai dat, iată alți doi talanți am

cîştigat cu el. Zis-a lui stăpînul: Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria Domnului tău. Apropiindu-se apoi și cel care primise un talant, a zis: Doamne, te-am știut că ești om aspru, care seceri unde n-ai semănat și aduni de unde n-ai împrăștiat, și temîndu-mă, m-am dus de am ascuns talantul tău în pămînt; iată, ai ce este al tău. Și răspunzînd stăpînul său i-a zis: Slugă vicleană și leneșă, știai că secer unde n-am semănat și adun de unde n-am împrăștiat? Se cuvenea ca tu să pui banii mei la zarafi, și eu, venind, aș fi luat ce este al meu cu dobîndă. Luați deci de la el talantul și dați-l celui ce are zece talanți. Căci tot celui ce are i se va da și-i va prisosi, iar de la cel ce n-are și ce are i se va lua. Iar pe sluga netrebnică aruncați-o întru întunericul cel mai din afară. Acolo va fi plîngerea și scrișnirea dinților (Mt. 25, 20-30; Lc. 19, 26). Cei care au lucrat cu cele ce li s-au dat sînt lăudați la fel de stăpîn, auzind amîndoi: Bine, slugă bună și credincioasă. Iar slugă bună să înțelegem cu adevărat pe cel iubitor de oameni și darnic, care-și revarsă bunătatea asupra semenilor săi. Și „peste puține“ fiind, pentru că s-au arătat credincioși sînt puși peste multe. Căci deși sînt învredniciți aici de daruri, nimic nu sînt acestea față de bunătățile ce vor să fie. Iar „bucurie a Domnului“ este veselia cea neîncetată pe care o are Dumnezeu veselindu-se de lucrurile Sale, precum zice David (Ps. 103, 35). Deci aceeași veselie au și sfinții pentru lucrurile lor, iar păcătoșii se vor întrista și se vor căi de lucrurile lor rele. Încă și bogăție avîndu-L pe Domnul sfinții, se bucură de El. Și vezi că și cel care a luat cinci talanți, și cel care a luat doi se învrednicesc de aceleași bunătăți. Căci chiar dacă cineva a luat puține, dar acest mic dar bine l-a iconomisit, aceeași cinste va lua ca cel care de mai multe s-a învrednicit și bine a lucrat; căci fiecare pe cît a luat, pe atît de desăvîrșit se va arăta, dacă va lucra bine. Deci, așa sînt slugile bune și credincioase. Iar cea vicleană și leneșă, în alt fel răspunde, numindu-l rău pe stăpîn. Mulți zic că greu lucru este a cere ascultare de la oameni în care nu a pus Dumnezeu ascultare, nici n-a semănat întru ei supunere. Căci aceasta arată zicînd: seceri unde n-ai semănat, adică de la cel întru care nu ai semănat supunerea ceri supunere. Însă numind sluga aspru pe stăpîn, pe sine se osîndește. Căci, de vreme ce-l știa de aspru, era dator ca mai mult să se silească, ca cel care avea stăpîn aspru și neîmblînzit. Și dacă pe ale altora cere, cu atît mai vîrtos pe ale Sale le va cere. Deci se cuvenea să înmulțească cele ce a luat și

să facă ucenici, de la care ar fi cerut datoria, căci zarafi pe ucenici îi numește, ca pe cei care primesc cuvîntul de bun sau îl leapadă de rău. Iar dobîndă cere de la ucenici, prin arătarea faptelor, căci ucenicul, după ce a primit cuvîntul de la dascăl, îl are pe el și-l dă întreg, însă dă împreună cu cuvîntul primit și dobîndă, adică lucrarea faptelor bune. Pentru aceasta se ia darul de la sluga cea vicleană și leneșă. Căci cel care a primit oarecare dar spre a folosi pe alții și nu l-a folosit cum se cuvine, îl pierde și pe acesta. Iar cel care mult se silește, mai mult dar primește. Căci celui ce are osîrdie, i se va da mai mult dar și-i va prisosi, iar de la cel ce nu are osîrdie și darul ce i se pare că-l are se va lua de la el, căci cel ce nu are osîrdie și n-a lucrat cu cele pe care le-a primit nu are dar, ci numai i se pare că are, că l-a întunecat prin lenevire.

Și se vor aduna înaintea Lui toate neamurile și-i va despărți pe unii de alții, precum desparte păstorul oile de capre. Și va pune oile de-a dreapta Sa, iar caprele de-a stînga (Mt. 25, 32-33). Venirea cea dintîi a Domnului a fost întru necinste și ocară, iar aceasta de spre care vorbește aici va fi întru slava Sa. Căci la a doua Sa venire întru slavă va veni, înconjurat de îngerii. Și va deosebi pe sfinți de cei păcătoși, izbăvindu-i de groază, și-i va pune la dreapta Sa și atunci le va grăi lor. Oi numește pe sfinți, pentru blîndețe și pentru că dau rod și folos, precum oile; și lînă ne aduc, adică acoperămînt dumnezeiesc și duhovnicesc; și lapte, adică hrană potrivită. Vezi acum și pe păcătoși, căci prin prăpăstii umblă și sînt fără rînduială și fără roadă, precum caprele.

Atunci va zice împăratul celor de-a dreapta Lui: veniți, binecuvîntații Tatălui Meu, moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii. Căci flămînd am fost și mi-ați dat să mîncînc; însetat am fost și mi-ați dat să beau; străin am fost și m-ați primit. Gol am fost și m-ați îmbrăcat; bolnav am fost și m-ați cercetat; în temniță am fost și ați venit la mine. Atunci dreptii îi vor răspunde, zicînd: Doamne, cînd te-am văzut flămînd și te-am hrănit? Sau însetat și ți-am dat să bei? Sau cînd te-am văzut străin și te-am primit, sau gol și te-am îmbrăcat? Sau cînd te-am văzut bolnav sau în temniță și am venit la tine? Iar, împăratul, răspunzînd, va zice către ei: adevărat zic vouă, întrucît ați făcut unuia dintr-acești frați ai mei, prea mici, Mie mi-ați făcut (Mt. 25, 34-40; Efes. 1, 4; Is. 58, 7; Iez. 18, 7; Sirah 7, 35). Domnul nici nu cinstește, nici nu muncește înainte de a face judecată, căci este iubitor de oameni. Și pe noi

aceasta ne învață, să nu judecăm mai înainte de a cerceta, ca astfel fără de răspuns să fie cei care se vor da muncilor după judecată. Și-i numește binecuvântați pe sfinți, ca pe cei care sînt primiți de Tatăl și moștenitori ai împărăției, arătînd că Dumnezeu îi va face părtași slavei Sale, ca pe niște fii ai Săi. Iar frați prea mici îi numește fie pe ucenicii Săi, fie pe cei săraci, căci fiecare om sărac este frate al lui Hristos pentru că El însuși întru sărăcie a petrecut. Dar vezi și dreptatea lui Dumnezeu, cum îi răsplătește pe sfinți. Vezi și buna loruviință, căci cu smerenie tăgăduiesc că ar fi făcut ceva din cele ce spune El. Dar Domnul pe cele făcute săracilor la Sine le primește.

Atunci va zice și celor de-a stînga: Duceți-vă de la Mine, blestemăților, în focul cel veșnic, care este gătit diavolului și îngerilor lui. Căci flămînd am fost și nu mi-ați dat să mănînc; însetat am fost și nu mi-ați dat să beau; străin am fost și nu m-ați primit; gol și nu m-ați îmbrăcat, bolnav și în temniță, și nu m-ați cercetat. Atunci vor răspunde și ei, zicînd: Doamne, cînd te-am văzut flămînd, sau însetat, sau străin, sau gol, sau bolnav, sau în temniță și nu ți-am slujit? (Mt. 25, 41-46). Pe cei de-a stînga îi trimite în focul care s-a pregătit pentru diavol, căci dracii sînt fără milostivire și neîmblînziți și cu vrăjmășie către oameni și pe bună dreptate se învrednicesc de aceeași muncă cu cei care au același nărav și din chiar faptele lor s-au făcut blestemați. Și vezi că Dumnezeu n-a pregătit focul pentru oameni, nici chinurile nu le-a făcut pentru noi, ci pentru diavol; dar omul se face pe sine vinovat de chinuri. Deci, teme-te, o, omule! Căci, iată, aceștia nici ca desfrînați, nici ca furi, nici ca răpitori, nici pentru că altceva rău au greșit, ci ca cei care n-au făcut binele sunt osîndiți. Și de vei socoti bine, cu adevărat răpitor este și cel care are multe și nu miluiește, chiar dacă nu va face nedreptate. Căci toate pe care le are mai mult decît îi trebuie, cu adevărat le-a răpit de la cei care sînt în nevoie și nu le primesc de la cel bogat. Căci dacă le-ar fi pus pe acestea de obște, n-ar fi fost aceia lipsiți, iar acum, pentru că le-a zăvorît pe acestea și le-a făcut ale sale, de aceea sînt atîția săraci. Drept aceea, cel nemilostiv cu adevărat răpitor este, pe nedreptățind pe toți cei cărora le-ar fi putut face bine și nu le-a făcut. De aceea vor merge în munca cea veșnică și fără sfîrșit, iar dreptii la viața veșnică. Căci precum sfinții neîncetat se bucură, așa și nedreptii neîncetat se chinuiesc, deși Origen spune greșit că va fi un sfîrșit al chinurilor și că nu vor fi munciți pururea cei păcătoși, ci, pînă la urmă, vor merge și ei în locașul dreptilor, fiind curățiți prin chinuri. Dar el se împotrivește cuvintelor Domnului, care

vorbește limpede despre focul cel veșnic, adică cel care nu se sfîrșește niciodată, și care-i aseamănă pe drepti cu oile, și pe păcătoși cu caprele. Căci după cum capra nu se poate face niciodată oaie, așa nici păcătosul nu se poate curăți vreodată și să se facă drept. Iar întunericul cel mai din afară este cel care este departe de dumnezeiasca lumină și de aceea și mai cumplită va fi munca. Putem spune și așa: păcătosul și aici este în întuneric, căzînd de la Soarele dreptății, dar fiindcă mai este nădejde de schimbare, acesta nu este întuneric desăvîrșit, cel mai din afară; dar după ce va muri și vor fi cercetate cele pe care le-a săvîrșit, ajunge în întunericul cel mai din afară, nemaifiind nădejde de schimbare, ci desăvîrșită lipsire de bunătățile lui Dumnezeu. Cîtă vreme este aici, într-un fel oarecare se împărtașește de bunătățile lui Dumnezeu, de cele simțite ale firii și pare că este oarecum rob al lui Dumnezeu, în casa Lui, adică în viața aceasta petrecînd și de El fiind hrănit și povățuit; dar atunci desăvîrșit se va tăia de la Dumnezeu, nemaîmpărtășindu-se de nici una dintre bunătățile Lui. Acesta este întunericul cel mai din afară. Tu însă fugi de nemilostivire și fă milostenie și trupește, dar mai virtuos duhovnicește. Și-L hrănește pe Hristos, cel ce este flămînd de mîntuirea noastră. Și pe cel flămînd de învățătură de-l vei hrăni și-l vei adăpa, pe Hristos îl hrănești; căci în creștin este Hristos și credința se hrănește și crește prin învățătură. Iar de vei vedea pe cineva străin de Patria cea de sus, cercetează-l, adică bagă-l împreună cu tine în ceruri, dar nu cumva altora propovăduind, tu să te faci nemernic (I Cor. 9, 27). Iar de și-a lepădat cineva haina nestrîcăciunii, pe care prin botez o avea, și este gol, îmbracă-l pe el, și pe cel slab întru credință, după cum zice Pavel (Rom. 14, 1), primește-l. Și pe cel închis în temniță, în trupul acesta întunecat zic, cercetează-l, dîndu-i lui, ca pe o lumină, sfat bun. Toate aceste șase chipuri ale dragostei săvîrșește-le și trupește, dar și sufletește. Că îndoiiți fiind noi, suflet și trup, îndoiti pot fi acestea împlinite.

Iar după ce a sfîrșit toate aceste cuvinte, a zis Iisus către ucenicii Săi: Știți că peste două zile vor fi Paștile și Fiul Omului va fi dat să fie răstignit (Mt. 26, 1-2; Mc. 14, 1; Lc. 23, 1; In. 11, 57 și 13, 1). Fiindcă a vorbit de împărăție și răsplată, la timp potrivit vorbește și despre patima Sa și numai că nu adaugă și aceasta: cei ce M-au răstignit pe Mine de foc se vor învrednici.

Atunci arhieriei și bătrînii poporului s-au adunat în curtea arhierelui, care se numea Caiafa. Și împreună s-au sfătuit ca să-l prindă pe Iisus, cu viclesug, și să-lucidă. Dar ziceau: Nu în ziua

praznicului, ca să nu se facă tulburare în popor (Mt. 26, 3-5). Legea poruncea ca arhiereul să fie pe viață, dar ei făceau fără de lege, schimbându-se în fiecare an. De aceea vin ei la arhiereul anului acelaia, să se sfătuiască cum să-Lucidă. Și voind ei să-Lucidă în fărădelege, nu de Dumnezeu se tem, ci de popor. Că se tem ca nu cumva, de-L vor omorî în ziua praznicului, să se răscoale poporul; și se tem și ca, din pricina uciderii lor spurcate, să nu aducă poporul jertfele cele legiuite și să piardă ei cîștigurile din jertfe. Încă și de aceea se temeau ei, ca nu cumva, fiind ucis în ziua praznicului, să se vestească și mai mult să se slăvească moartea Lui, căci ei ar fi dorit să se piardă pomenirea Lui de pe pămînt. De aceea se sfătuesc înainte de praznic, ca după praznic să-L omoare. Iar El, arătînd că nu cînd voiau ei, ci cînd a voit El pătimește (In. 10, 39), a făcut ca în vremea Paștilor să fie prins, pentru ca atunci cînd serbau ei Paștile cele închipuite, atunci să fie și Paștile cele adevărate. Mai putem vedea de aici încă și pornirea lor turbată spreucidere, căci, cu toate că nu voiau să-Lucidă în ziua praznicului, atunci cînd dau de vînzător, nu mai țin seama nici de popor, nici de praznic, ci numai voia lor să se facă.

Fiind Iisus în Betania, în casa lui Simon leprosul, s-a apropiat de el o femeie, avînd un alabastru cu mir de mare preț, și l-a turnat pe capul lui, pe cînd ședea la masă (Mt. 26, 6-7). Unii spun că trei sînt femeile care l-au uns pe Domnul, despre care pomenesc cei patru evangheliști. Alții spun că sînt numai două, cea de la Ioan (In. 12, 3), care este Maria, sora lui Lazăr, și cea pomenită acum de Matei, care este aceeași cu cea de la Luca și de la Marcu (Lc. 7, 37 și Mc. 14, 3). Iar acest Simon Leprosul ar fi tatăl lui Lazăr. Încă se spune că Domnul, zicînd ucenicilor să meargă la un om care le va arăta un foișor așternut (Lc. 22), la acesta i-a trimis. De aceea la dînsul a și săvîrșit Paștile. Deci văzînd femeia că leprosul a fost vindecat, a nădăjduit că va primi și ea iertarea păcatelor și se va curăți de lepra cea sufletească. Și a arătat credință multă, vîrșînd, din belșug, mir atît de scump. Și îl varsă pe capul Lui, dînd cinste părții celei mai alese. Deci și tu, de ai lepră sufletească și fariseică, adică trufie și despărțire de Dumnezeu, primește-L pe Iisus în casa ta și unge-L cu mirul faptelor bune. Căci după ce te va curăți pe tine Iisus de lepră, poți să-i gătești mir și pe capul Lui să-l torni. Dar ce este capul lui Hristos? Vădit este că dumnezeirea Lui, către care se îndreaptă buna mireasmă a faptelor bune. Ca să se îndrepteze, zice (Ps. 140, 2), rugăciunea mea, ca tămîia înaintea Ta, Doamne. Deci

adu dumnezeirii lui Hristos buna mireasmă a mirului, cea din fapte bune. Căci atunci ungi cu miresme capul Lui, adică dumnezeirea, și o binecuvîntezi, cînd Îl vei cunoaște pe El nu numai ca om simplu, ci ca Dumnezeu.

Și văzînd ucenicii s-au mîniat și au zis: De ce risipa aceasta? Căci mirul acesta se putea vinde scump iar banii să se dea săracilor. Dar Iisus, cunoscînd gîndul lor, le-a zis: Pentru ce faceți supărare femeii? Căci lucru bun a făcut ea față de mine. Căci pe săraci totdeauna îi aveți cu voi, dar pe mine nu mă aveți totdeauna (Mt. 26, 8-11). Ucenicii, auzind multe despre milostenie și purtînd grijă de aceasta, au învinuit pe femeie, căci, ziceau ei, Dumnezeu caută mai mult mila decît cinstirea Sa. Iar El îi dojenește, căci nu era timpul s-o învinuiască. Că nu se cuvine a cere pe cele înalte de la cei care de curînd au venit la credință și mai ales de la o femeie neputincioasă, ci a primi și puțina lor credință. Căci atunci cînd cineva aduce lui Dumnezeu dar, nu-l întoarce pe el, nici nu-i lua osîrdia, trimițîndu-l să dea săracilor, ci-l lasă să împlinească aducearea. Iar dacă te va întreba cineva, cerîndu-ți sfatul, cui se cuvine să dăruiască, lui Dumnezeu sau săracilor, sfătuieste-l să dea săracilor. Iar dacă a adus de prisosit, atunci se cuvine a-l întoarce pe el. În scurt, se cuvine mai înainte de toate să alegem cinstirea lui Dumnezeu, chiar decît milostenia. Și să nu socotești că, de vreme ce Hristos primește milostenia făcută săracilor ca Lui adusă, se cuvine să trecem cu vederea pe Dumnezeu și numai pentru milostenie să ne nevoim. Că nu se cuvine a fura cele sfinte și a face din ele milostenie. Și că nu este același lucru a-i milui pe săraci și a-L cinsti pe Hristos și a-I sluji, ascultă: pe săraci pururea îi aveți cu voi, iar pe Mine nu Mă aveți pururea. Deci vezi că una este a cinsti pe Hristos și alta este a-i milui pe săraci, deși, din marea Lui iubire de oameni, Hristos ca pentru Sine primește cele ce se fac către săraci.

Că ea, turnînd mirul acesta pe trupul Meu, a făcut-o spre îngroparea Mea. Adevărat zic vouă: oriunde se va propovădui Evanghelia aceasta, în toată lumea, se va spune și ce a făcut ea, spre pomenirea ei (Mt. 26, 12-13). Ne învață că femeia după dumnezeiască economie a făcut aceasta, închipuind mai înainte moartea și îngroparea trupului, căci nu ar fi îngăduit Domnul să fie uns cu mir dacă nu ar fi fost aceasta o taină. Și ca un Dumnezeu spune mai dinainte ce va să fie, că spre lauda ei se va spune pretutindeni ce a făcut ea. Vezi și iubirea de oameni a lui Dumnezeu, care răsplătește cu mare

dar femeii ! Că face ca pomenirea ei să se răspîndească cît se va propovădui Evanghelia Lui. Dar de ce era nevoie de mir spre îngroparea Lui ? Acesta era obiceiul la iudei, ca să ungă cu mir trupurile, cum făceau și egiptenii, ca să le ferească de putrezire și de răul miros. Vărsînd mirul, zice, femeia arată că trupul Meu se va îngropa. Și spune acestea înfruntînd și rușinînd pe Iuda, prin care avea să fie dat la moarte. Iar după înalta înțelegere cunoaște că lepros era poporul cel dintre păgîni, iar femeie păcătoasă, Biserica din păgîni, care a vărsat mirul, adică credința, peste capul lui Hristos, adică peste dumnezeirea Lui. Căci tot cel ce crede că Hristos este Dumnezeu, mir varsă peste capul lui Hristos. Iar Iuda certînd-o pe femeie, după cum zice Ioan (16, 4), este chip al iudeilor, al celor care încă și acum cîrtesc asupra Bisericii.

Atunci unul din cei doisprezece, numit Iuda Iscarioteanul, ducîndu-se la arhierei, a zis: Ce voiți să-mi dați și eu îl voi da în mîinile voastre ? Iar ei i-au dat treizeci de arginți. Și de atunci căuta un prilej potrivit ca să-l dea în mîinile lor (Mt. 26, 14-16; Mc. 14, 10; Lc. 22, 3). Cînd acea femeie străină, desfrînată, atîta cinste a arătat Domnului, atunci ucenicul se duce să-L vîndă. Căci nu fără rost se spune: „atunci ducîndu-se“, ci ca să arate nerușinarea lui Iuda. Și adaugă „Iscarioteanul“, căci mai era și un alt Iuda, care se numea și Levi. Deci căuta prilej să-l dea, căci se temeau de popor și voiau să-L prindă cînd va fi singur.

În cea dintîi zi a azimelor, au venit ucenicii la Iisus și L-au întrebat: Unde voiești să-ți pregătim să mîncîm paștile ? Iar El a zis: Mergeți în cetate la cutare și spuneți-i: Învățătorule zice: timpul Meu este aproape; la tine vreau să fac Paștile cu ucenicii mei. Și ucenicii au făcut precum le-a poruncit Iisus și au pregătit paștile (Mt. 26, 17-19). Zi întîi a azimelor era ziua cea mai înainte de azime, adică vineri seara voia să mînce Paștile, și această vineri se numea a azimelor. Deci Domnul trimite pe ucenici joi, zi pe care evanghelistul o numește ziua întîi a azimelor, căci era înainte de vineri, cînd, seara, se mînceau azimele. Deci vin ucenicii și întreabă unde voiește să I se gătească Paștile, căci nu aveau nici ei, nici El o casă a lor. Și i-a trimis pe ei la un om pe care nu-l cunoșteau, nici el nu-i cunoștea pe ei, cum a făcut și cînd i-a trimis să-I aducă o asină, arătînd că numai din cuvintele Sale poate pleca și pe cei care nicidecum nu-L cunosc ca să-L primească pe El. Și voia să săvîrșească Paștile, ca să nu pară potrivit Legii. Iar „timpul Meu“ numește răstignirea Lui,

ca să înțelegem că nu fără să știe și fără voie s-a răstignit. Și adaugă: la tine vreau să fac Paștile, adică în casa ta, și împreună cu ucenicii, adică să se facă pregătire îndeajuns, fiindcă mulți aveau să mînce.

Iar cînd s-a făcut seară, a șezut la masă cu cei doisprezece ucenici. Și pe cînd mînceau, Iisus a zis: Adevărat grăiesc vouă, că unul dintre voi Mă va vinde. Și ei, întristîndu-se foarte, au început să-i zică fiecare: Nu cumva eu sînt, Doamne ? (Mt. 26, 20-22). De aici unii socotesc că în anul acela Domnul n-a mîncat Paștile. Căci ei zic că mielul se mîncea sînd în picioare, iar Hristos a stat jos, deci n-a mîncat Paștile. Noi credem că a mîncat întîi Paștile, sînd în picioare, apoi, așezîndu-Se, a dat taina Sa, căci după ce a săvîrșit pe cele care erau doar închipuire, a săvîrșit apoi pe cele adevărate. Și mai înainte vestește cele despre Iuda, ca să-l îndrepteze pe el, rușinîndu-se, dacă nu de altceva, măcar de masa cea de obște și cunoscînd că pe Dumnezeu, care cunoaște inimile, are să-L vîndă. Iar ucenicii se întristează, căci, deși aveau conștiința curată, mai curînd Îl cred pe Hristos, decît se încred în cugetele lor, ca Celui care cu adevărat cunoștea inimile lor.

Iar El, răspunzînd, a zis: Cel ce a întins cu Mine mîna în blid, acela mă va vinde. Vai, însă acelui om prin care Fiul Omului se va vinde ! Bine era de omul acela dacă nu se năștea. Și Iuda, cel ce l-a vîndut, răspunzînd, a zis: Nu cumva sînt eu, Învățătorule ? Răspuns-a lui: tu ai zis (Mt. 26, 23-25). Îl arată descoperit pe vînzător, de vreme ce tănuit vorbind despre el, nu s-a îndreptat; deci îl și arată, zicînd: cel ce a întins cu Mine, ca măcar așa să se îndrepteze. Dar Iuda, nerușinat fiind, întingea cu El în același blid. După aceea zice: Fiul Omului va merge precum este scris pentru El, adică, deși mai înainte s-a hotărît să pătimească Hristos pentru mîntuirea lumii, nu este pentru aceasta vrednic Iuda, că împlinește hotărîrea, ci vai lui ! Căci nu slujind voii lui Dumnezeu a făcut aceasta, ci răutatea sa împlinea. Pentru că, de vei socoti bine, Hristos dintru început nici nu voia, ca om, să Se răstignească, și arată aceasta prin faptul că se ruga să treacă de la El paharul acesta. Dar de vreme ce știa că mai înainte de toți vecii că nu este cu putință a-i mîntui pe oameni în alt chip, din pricina răutății vrăjmașului, voită face Lui, ceea ce dintru început nu era voită. Iar zicînd că mai bine era de nu s-ar fi născut omul acela, arată că mai bine este a nu fi, decît a fi întru păcate. Vezi și cuvîntul acesta „merge“ care arată mai curînd trecere, și că nu moarte va fi îngroparea Lui.

Iar pe cînd mînceau ei, Iisus, luînd pîine și binecuvîntînd, a frînt și, dînd ucenicilor, a zis: *Luați, mînceați, acesta este trupul Meu* (Mt. 26, 26; Mc. 14, 22; Lc. 22, 19; I Cor. 11, 24). Adaugă acest cuvînt „pe cînd mînceau ei“ pentru ca să arate neomenia lui Iuda, căci la masă și la împărtășirea dintru aceleași bucate, cînd și fiară de ar fi fost, mai blînd s-ar fi făcut, atunci chiar, vădit fiind, n-a înțeles. Și chiar din trupul Lui gustînd, nu se pocăiește. Unii spun că după ce a ieșit Iuda afară, atunci a dat Domnul tainele celorlalți ucenici. Deci și noi așa sîntem datori a face, pe cei răi a-i opri de la taine. Și cu mulțumire a frînt pîinea, ca să ne învețe și pe noi cu mulțumită să mîncăm și încă să ne arate că primește cu mulțumită frîngerea trupului Său, adică moartea, și nu se întristează ca pentru ceva fără de voie și pentru ca și noi să învățăm să primim cu mulțumită mucenicia. Iar zicînd: *Acesta este trupul Meu, arată că însuși trupul Domnului este pîinea care se sfințește în altar, iar nu închipuire, că nu a zis: acesta închipuie trupul Meu, ci acesta este trupul Meu. Cu negrăită lucrare se preface, deși nouă ni se arată ca pîine; pentru că sîntem neputincioși a primi să mîncăm carne crudă și trup de om, de aceea pîine ni se arată, dar trup cu adevărat este.*

Și luînd paharul și mulțumind, le-a dat, zicînd: Beți dintru acesta toți, că acesta este sîngele Meu, al legii celei noi, care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor (Mt. 26, 27-28). Precum Legea cea veche avea junghiere și sînge, așa și cea nouă are sînge și junghiere. Și zice că pentru mulți se varsă, în loc de „pentru toți“. De ce însă mai sus nu a zis: *Luați, mînceați toți, iar aici zice: Beți dintru acesta toți?* Unii spun că pentru Iuda a spus așa, căci Iuda pîinea a luat, dar n-a mîncat-o, ci a ascuns-o, ca să o arate iudeilor, căci Iisus numește pîinea trupul Său; iar băutura chiar fără voie a băut-o, neputînd s-o ascundă. Alții, după înalta înțelegere spun că nu toți pot primi hrana cea tare, ci doar cei desăvîrșiți, iar a bea toți pot. A primi cele mai de jos învățături, pot toți.

Și vă spun vouă că nu voi mai bea de acum din acest rod al viței pînă în ziua aceea cînd îl voi bea cu voi, nou, în împărăția Tatălui Meu (Mt. 26, 29). După ce a gustat din pahar, leapădă băutura trupească și făgăduiește un chip nou de băătură, întru împărăție, adică întru înviere. Căci după înviere a mîncat și a băut într-un chip nou. Căcî nu ca avînd nevoie de hrană trupească a gustat, ci pentru ca să-i încredințeze de firea cea adevărată a trupului Său înviat. Și pe drept numește împărăție învierea Sa, căci a stricat moartea, arătînd-

du-Se cu adevărat domn al vieții și al morții. Sau și așa: băutura nouă este descoperirea tainelor lui Dumnezeu, adică la a doua venire se vor descoperi ca noi fiind, adică într-un fel în care n-am mai auzit. Iarăși se spune că le bea pe acelea Hristos împreună cu noi, fiindcă mîntuirea noastră o socotește hrană și băătură a Sa.

Și după ce au cîntat laude, au ieșit la muntele măslinilor (Mt. 26, 30). După ce au cinat, au dat laudă, ca să învățăm că așa ce cuvine să facem. Și merge în Muntele Măslinilor și nu în alt loc, ca să nu pară că fuge, ducîndu-se în loc neștiut, ci se duce într-un loc cunoscut de iudei. Încă se duce din cetatea cea vărsătoare de sînge, părăsind-o, ca, prigoniți fiind, să-i mustre mai apoi că îl prigoneau, deși El plecase de acolo.

Atunci Iisus le-a zis: Voi toți vă veți sminti întru Mine în noaptea aceasta, căci scris este: „Bate-voi păstorul și se vor risipi oile turmei“. Dar după învierea Mea voi merge mai înainte de voi în Galileea (Mt. 26, 31-32; Zah. 13, 7). Iarăși ca un Dumnezeu le spune mai dinainte cele ce vor să fie. Și ca să nu se smintească, crezînd că sînt muștrați de El, adaugă că este scris: *Bate-voi păstorul și se vor risipi oile, arătînd că El îi ținea pe ei, și plecarea Lui îi va risipi. Și arată că Tatăl bate pe Fiul, fiindcă cu voia Lui, adică cu îngăduința Lui, L-au răstignit iudeii pe Domnul; căci i-ar fi putut împiedica, dar nu i-a împiedicat, și prin „a bate“ arată îngăduința. Apoi, risipindu-le întristarea, le binevestește că va învia și va merge mai înainte de ei în Galileea, arătînd de aici că va părăsi Ierusalimul și la păgîni va merge, căci în Galileea locuiau păgîni.*

Iar Petru, răspunzînd, i-a zis: Dacă toți se vor sminti întru tine, eu niciodată nu mă voi sminti. Zis-a Iisus lui: Adevărat zic ție că în noaptea aceasta, mai înainte de a cînta cocoșul, de trei ori te vei lepăda de Mine (Mt. 26, 33-34). Cu multă îndrăzneală, Petru singur făgăduiește că nu se va sminti. De aceea l-a lăsat pe el Hristos să cadă, ca să-l învețe a nu-și pune nădejdea în sine însuși, ci întru Dumnezeu și să creadă că vorbele lui Hristos sînt adevărate și mai presus de știința lui. Și spune: dacă toți se vor sminti, eu niciodată nu mă voi sminti, arătîndu-se plin de mîndrie față de ceilalți și necunoscîndu-și neputința. Iar Domnul îi spune mai dinainte și ceasul: întru această noapte, mai înainte de a cînta cocoșul, și numărul lepădărilor îi arată, că de trei ori se va lepăda.

Petru i-a zis: Și de ar fi să mor împreună cu Tine, nu mă voi lepăda de Tine. Și toți ucenicii au zis la fel. Atunci Iisus a mers împre-

ună cu ei la un loc ce se cheamă Ghetsimani și a zis ucenicilor: *Sedeți aici, pînă ce mă voi duce acolo și mă voi ruga* (Mt. 26, 35-36). Petru voind să arate că adevărată dragoste are pentru El, iarăși îi răspunde Mîntuitorului, arătîndu-se împotrivor. Căci după ce a scăpat de frica cea pentru vinderea Lui, din dragoste, dar și din iubire de slavă a început a se scula împotriva celorlalți și lui Iisus împotriva îi stă și la fel și ceilalți ucenici, din necunoaștere, făgăduiesc, înainte de încercarea ispitelor, lucruri pe care nu puteau să le împlinescă. Și se duce în alt loc să se roage, căci rugăciunea are nevoie de loc deosebit.

Și luînd cu sine pe Petru și pe cei doi fii ai lui Zevedeu, a început a se întrista și a se mîhni. Atunci le-a zis: Întristat este sufletul Meu pînă la moarte. Rămîneți aici și privegheați împreună cu Mine. Și mergînd puțin mai înainte, a căzut cu fața la pămînt, rugîndu-se și zicînd: Părintele meu, de este cu puțință, treacă de la mine paharul acesta! Însă nu precum voiesc Eu, ci precum Tu voiești (Mt. 26, 37-39). Nu-i ia pe toți ucenicii, ci pe cei trei cărora le arătase slava Sa în Tabor, ca să nu se smintească văzîndu-L că se întristează. Dar și pe aceștia îi lasă și se duce mai departe. Și cu iconomie se întristează și se mîhnește, ca să se creadă că, cu adevărat, om era, căci este lucrare a firii omenești a se înfricoșa de moarte, pentru că în chip nefiresc a intrat moartea și de aceea firea fuge de ea. Încă și pentru ca să nu-L cunoască diavolul și să sară asupra Lui ca asupra unui simplu om și ca astfel să se zdrobească diavolul de El. Iar și în alt chip: dacă cu grăbire s-ar fi dat pe Sine la moarte, ar fi dat cuvînt de răspuns iudeilor, că El singur s-a repezit la patimă, iar ei nici o vină n-au. De aici învățăm și noi să nu ne aruncăm singuri în ispite, ci să ne rugăm să ne izbăvească Dumnezeu din ele. De aceea nici nu merge prea departe, ci rămîne aproape de cei trei ucenici, ca, auzindu-L, asemenea să facă și ei cînd vor cădea în ispite și la fel să se roage. Iar pahar numește Patima Sa sau pentru somnul ce vine dintru acesta, sau pentru că s-a făcut nouă pricinuitoare de veselie și de mîntuire. Și voiește să treacă de la El paharul, fie ca să ne arate că, după legile firești, ca un om se ferește de moarte, cum am spus mai înainte, sau pentru că nu voia ca iudeii să facă acest păcat și din aceasta să se facă stricarea templului și pierzarea poporului; dar cere să se facă voia Părintelui, ca și noi să învățăm că, deși firea noastră se împotrivește, se cuvine a ne supune lui Dumnezeu și mai virtos voia Lui să o împlinim.

Și a venit la ucenici și i-a găsit dormind și i-a zis lui Petru: Așa, n-ați putut un ceas să privegheați cu Mine! Privegheați și vă rugați, ca să nu intrați în ispită. Căci duhul este osîrduitor, dar trupul neputincios (Mt. 26, 40-41). Fiindcă Petru era îndrăzneț, și tot așa și Iacov și Ioan, îi mustră pentru neputința lor, ca cei care mai cu îndrăzneală grăiseră. Și mai virtos lui Petru îi spune (Mc. 14): *Un ceas n-ați putut priveghea cu Mine, cum atunci sufletele voastre le veți pune pentru Mine? Și pentru că prin muștrare rănește, îi vindecă zicînd: duhul este osîrduitor, dar neputința trupului îi stă împotriva, adică, vă iert, că nu din nebagare de seamă ați adormit, ci din neputință. De aceea, fiindcă sînteți neputincioși, nu vă semețiți, ci vă rugați ca să nu intrați nicidecum în ispită. Iar alții înțeleg acest cuvînt astfel: să nu intrați în ispită, adică: să nu fiți biruiți de ispită. Nu poruncește să fim neispitiți, căci ispitele sînt cele care ne încununează, ci ca să nu fim înghițiți de ispită, ca de o fiară, poruncește să ne rugăm.*

Iarăși ducîndu-se, a doua oară, S-a rugat, zicînd: Părintele Meu, dacă nu este cu puțință să treacă acest pahar, ca să nu-l beau, facă-se voia Ta. Și venind iarăși, i-a aflat dormind, căci ochii lor erau îngreuiți. Și lăsîndu-i, s-a dus iarăși și a treia oară s-a rugat, același cuvînt zicînd (Mt. 26, 41-44). Învăță-te, o, omule, să te rogi deseori întru ispite, auzind că și Domnul de multe ori s-a rugat. Și aflîndu-i pe ei iarăși dormind, nu i-a muștrat, ca să nu-i mîhnească, ci i-a lăsat. Și mergînd s-a rugat a treia oară, adevărind omenia Sa. Căci numărul de trei arată adevărul și încredințarea.

Atunci a venit la ucenici și le-a zis: Dormiți de acum și vă odihniți! Iată s-a apropiat ceasul și Fiul Omului va fi dat în mîinile păcătoșilor. Sculați-vă să mergem, iată s-a apropiat cel ce m-a vîndut (Mt. 26, 45-46; Mc. 14, 41). Arătînd că nu are nevoie de ajutorul lor, le spune: dormiți de acum, dar și ca și cum le-ar fi zis: iată s-a apropiat vînzătorul și, dacă aceasta vă este voia, dormiți. Apoi îi scoală pe ei din locul unde se ruga și vine către cei care voiau să-L prindă și-i întîmpină, ca și cum aceștia i-ar fi fost pricină de veselie.

Și pe cînd vorbea încă, iată a sosit Iuda, unul dintre cei doisprezece, și împreună cu el mulțime multă cu săbii și cu ciomege, de la arhieriei și de la bătrînii poporului. Iar vînzătorul le-a dat semn, zicînd: Pe care-l voi săruta, acela este: puneți mîna pe el. Și îndată apropiindu-se de Iisus, a zis: Bucură-te, Învățătorule! Și l-a sărutat. Iar Iisus i-a zis: Prietene, pentru ce ai venit? Atunci ei, apropiindu-se, au pus mîinile pe Iisus și l-au prins (Mt. 26, 47-50; Mc. 14,

43; Lc. 22, 47; In. 18, 3). Vezi armele arhierilor ? Ciomege și săbii, așa erau ei de pașnici și atîta duh al blîndeții aveau ! Și zice evanghelistul „unul dintre cei doisprezece“, minunîndu-se cum, deși ales și cu cei dintîi rînduit, s-a dat diavolului. Drept aceea și tu, omule, teme-te, chiar credință mare de-ai avea, ca nu cumva, lenevindu-te, să cazî. Și Iuda dă semn, căci era noapte și nu-L puteau vedea. Și pentru că cei care au venit să-L prindă nu erau din popor, ci slugi ale arhierelui, care poate nici nu-L cunoșteau pe Iisus; și ucenicul Îl arată pe Învățător prin sărutare; și cunoscînd iubirea Lui de oameni, îndrăznește a-L săruta. Iar Domnul suferă pînă în clipa cea din urmă, voind prin îndelunga Sa răbdare a-l dobîndi pe el; și cînd vede că nici așa nu se înțelepțește, îi face să cadă pe ostași (In. 18, 6), ca măcar astfel să-I vadă puterea și cînd vede nici așa nu s-au îndreptat din îndrăzneala lor, atunci Se lasă prins. Și-I numește pe Iuda prieten, căci sărutare de prieten Îi dăduse. Și-I întrebă: Pentru ce ai venit, adică cu ce scop, oare ca prieten ? Atunci de ce-ai venit cu săbii ? Ca un vrăjmaș ? Atunci de ce-Mi dai sărutare de prieten ? Și-I mustră pe el ca pe un viclean ce era.

Și iată, unul dintre cei ce erau cu Iisus, întinzînd mîna, a tras sabia și, lovind pe sluga arhierelui, i-a tăiat urechea. Atunci Iisus i-a zis: Întoarce sabia ta la locul ei, că toți cei ce scot sabia, de sabie vor pieri. Sau ți se pare că nu pot să rog pe Tatăl Meu și să-mi trimită acum mai mult de douăsprezece legiuni de îngeri ? Dar cum se vor împlini Scripturile, că așa trebuie să fie ? (Mt. 26, 51-54; In. 18, 10; Fac. 9, 6; Apoc. 13, 10). Petru era cel ce a scos cuțitul, după cum zice Ioan. Și avea cuțit, căci junghiase mielul pe care-l mîncaseră. Și să nu-l învinuim pe Petru, că nu pentru el, ci din rîvnă pentru Învățătorul, a făcut aceasta. Iar Domnul îndreptîndu-l spre viețuirea evanghelică, îl învață să nu se folosească de violență, chiar dacă pentru Dumnezeu i se pare cuiva că face aceasta. Iar urechea tăiată arată surzenia de care boleau iudeii. Adaugă și cuvîntul Scripturii, care spune ca ucigașul să fie la rîndu-i ucis, că așa spunea Legea. Și arată în chip umbrat că iudeii, care au scos sabia asupra Sa, vor fi tăiați de romani. Și nu spune: Pot Eu să aduc douăsprezece legiuni de îngeri, ci, cu iconomie, spune: Nu pot, oare, să-L rog pe Tatăl Meu să-mi trimită, și celelalte, zicînd acestea ca un om, căci multe din firea omenească a arătat Domnul atunci, sudorile cele cu sînge, întristarea, înfricoșarea, și n-ar fi părut ca adevărat să zică: Eu însumi pot aduce de față îngeri. Și spune că trebuie să se

împlinescă Scripturile. Dar nu pentru că mai înainte au zis Scripturile, de aceea sînt iudeii răi, ci pentru că din voința lor cea rea fac acestea, de aceea au fost acestea puse în Scripturi de Duhul.

În ceasul acela, a zis Iisus multîmilor: Ca la un tâlhar ați ieșit cu săbii și cu ciomege, ca să Mă prindeți. În fiecare zi se deam în templu și învățam și n-ați pus mîna pe mine. Dar toate acestea s-au făcut ca să se împlinescă Scripturile proorocilor (Mt. 26, 55-56). Arată cît fără de socoteală era venirea lor în miez de noapte și că nu din puterea lor L-au prins; căci voiseră ei să-L prindă și cînd era în templu, dar fiindcă nu le-a îngăduit El, n-au putut, și acum de bunăvoie Se dă pe Sine. Căci n-au mințit Scripturile, care mai înainte au arătat răutatea lor.

Atunci ucenicii, lăsîndu-L, au fugit. Iar cei care au prins pe Iisus L-au dus la Caiafa arhierul, unde erau adunați cărturarii și bătrînii. Iar Petru îl urma de departe pînă a ajuns la curtea arhierelui și, intrînd înăuntru, ședea cu slugile, ca să vadă sfîrșitul (Mt. 26, 56-58; Mc. 14, 53; Lc. 22, 54; In. 18, 13). Ceilalți ucenici au fugit, iar Petru, mai fierbinte aflîndu-se către Învățător, Îl urmează pe El de departe. Dar și Ioan a mers, dar nu ca un ucenic, ci ca un cunoscut ce era al arhierelui (In. 18, 15).

Iar arhierii, bătrînii și tot sinedriul căutau mărturie mincinoasă împotriva lui Iisus, ca să-L omoare. Și n-au găsit, deși veniseră mulți martori mincinoși (Mt. 26, 59-60). Îl duc pe Iisus la Caiafa, căci acesta era arhierul anului aceluia, unde erau adunați și ceilalți noaptea, nemîncînd ei atunci Paștile, ci numai ca să-L omoare pe Domnul, nu iau seama la Lege.

Mai pe urmă însă au venit doi și au spus: Acesta a zis: pot să dărîm templul lui Dumnezeu și în trei zile să-l clădesc. Și sculîndu-se, arhierul i-a zis: Nu răspunzi nimic la ceea ce mărturisesc aceștia împotriva ta ? Dar Iisus tăcea. Și arhierul i-a zis: Te jur pe Dumnezeul cel viu, să ne spui nouă de ești tu Hristosul, Fiul lui Dumnezeu. Iisus i-a răspuns: Tu ai zis (Mt. 26, 60-64; Mc. 15, 57). Cu adevărat aceștia au fost martori mincinoși, căci Hristos n-a zis: pot să stric, ci: stricați; și n-a zis: templul lui Dumnezeu, ci: templul acesta (In. 12, 9), adică trupul Meu; și iarăși n-a zis: îl voi zidi, ci: îl voi ridica. Deci este vădit că martori mincinoși au fost, fiindcă unele a spus Hristos și altele zic ei că a zis Domnul. De aceea, văzînd că divanul lor este fără de lege, Iisus tăcea. Căci după cum nu i-au plecat pe ei minunile, cum i-ar fi plecat răspunsurile Lui ? Iar

arhiereul, voind să-L facă să hulească, întreabă, pentru ca, de va zice: da, Eu sînt Fiul lui Dumnezeu, ca pe un hulitor să-L osîndească; iar de se va lepăda, pe El însuși să-L aibă martor împotriva Sa. Dar Domnul, Cel care pe cei înțelepți întru meșteșugul înțelepciunii lor îi prinde, răspunde: Tu ai zis, adică gura ta a mărturisit că Eu sînt Fiul lui Dumnezeu (I Cor. 3, 19 și Iov 5, 13).

Și vă spun încă: De acum veți vedea pe Fiul Omului șezînd de-a dreapta puterii și venind pe norii cerului (Mt. 26, 64; Mc. 14, 62; Lc. 22, 69). Din proorocia lui Daniel le vorbește (Dan. 7, 13), că acela zice: pe norii cerului venea cineva ca Fiul Omului. Și pentru că Îl socoteau înșelător, fiindcă Se arăta în chip smerit, le spune: Mă veți vedea atunci cu putere venind și șezînd împreună cu Tatăl, căci „putere“ aici arată puterea Tatălui. Și nu de pe pămînt, ci din ceruri venind.

Atunci arhiereul și-a sfișiat hainele, zicînd: A hulit! Ce ne mai trebuie martori? Iată acum ați auzit hula lui. Ce vi se pare? Iar ei, răspunzînd, au zis: Este vinovat de moarte (Mt. 26, 65-66). Era obiceiul la iudei ca atunci cînd venea ceva deznădăjduit asupra lor, să-și rupă hainele. Deci așa face și Caiafa, ca să înșele poporul și să-i arate că greu a hulit și să-i silească să spună că este vinovat de moarte. Dar înțelege și că, rupîndu-și Caiafa hainele, semn era pentru sfîrșitul preoției Legii celei vechi.

Și au scuipt în obrazul Lui, bătîndu-L cu pumnii, iar unii îi dădeau palme, zicînd: Proorocește-ne, Hristoase, cine este cel ce te-a lovit (Mt. 26, 67-68; Mc. 15, 19; In. 18, 16-17). Toate ocările le arată asupra Lui și cum Îl batjocoreau (Lc. 22, 63-65) și pentru că prooroc socotindu-L, de aceea Îl și batjocoresc în acest chip.

Iar Petru ședea afară, în curte. Și o slujnică s-a apropiat de el, zicînd: Și tu erai cu Iisus Galileeanul. Dar el s-a lepădat înaintea tuturor; zicînd: Nu știu ce zici. Și ieșind el la poartă, l-a văzut alta și a zis celor de acolo: Și acesta era cu Iisus Nazarineanul. Și iarăși s-a lepădat cu jurămînt: Nu cunosc pe omul acesta. Iar după puțin, apropiindu-se cei ce stăteau acolo, au zis lui Petru: Cu adevărat și tu ești dintre ei, căci și graiul tău te vădește. Atunci el a început a se blestema și a se jura: Nu cunosc pe omul acesta. Și îndată a cîntat cocoșul. Și Petru și-a adus aminte de cuvîntul lui Iisus, care zisese: Mai înainte de a cînta cocoșul, de trei ori te vei lepăda de Mine. Și ieșind afară, a plîns cu amar (Mt. 26, 69-75). Fiind biruit de spaimă, Petru uită făgăduințele și se pleacă neputinței omenești. Dar și după o mai înaltă înțelegere, cunoaște că Petru este vădit de slujnică, adică de neputința omenească, care este mică și în rînduială de slugă, pînă cînd,

cîntînd cocoșul, își vine întru simțire. Iar cocoș este cuvîntul care nu ne lasă pe noi să lenevim și să dormim, ci zice: Deșteaptă-te cel ce dormi și te scoală (Efes. 5, 14). Deci de cuvînt, ca de un cocoș, fiind deșteptat Petru, a ieșit afară din curtea arhiereului, adică din închisoarea minții celei întunecate, și ieșind din nesimțire, a plîns cu amar. Căci, cît a fost întru mintea cea întunecată, nu plîngea, pentru că nu simțea, iar după ce a ieșit, și-a venit întru simțire.

Iar făcîndu-se dimineață, toți arhierei și bătrînii poporului au ținut sfat împotriva lui Iisus, ca să-L omoare. Și, legîndu-L, L-au dus și L-au predat dregătorului Ponțiu Pilat (Mt. 27, 1-2). Vezi cum diavolul i-a stăpînit pe toți, plecîndu-i la ucidere în acele zile în care se cuvenea să aducă jertfe și prinoase pentru păcate și era trebuință de sfințenie și curăție. Iar ei Îl leagă și-L duc la Pilat, care era din Pont, însă fiind supus romanilor, a fost pus dregător al iudeilor. Deci i L-au dat pe Iisus lui Pilat ca pe un răzvrătit împotriva cezarului.

Atunci Iuda, cel ce l-a vîndut, văzînd că a fost osîndit, s-a căit și a adus înapoi arhiereilor și bătrînilor cei treizeci de arginți, zicînd: Am greșit vînzînd sînge nevinovat. Ei i-au zis: Ce ne privește pe noi? Tu vei vedea. Și el, aruncînd arginții în templu, a plecat și, ducîndu-se, s-a spînzurat (Mt. 27, 3-5). În urmă, Iuda își dă seama de ce-a făcut și se căiește, dar nu se căiește bine. Pentru că a se învinui pe sine este lucru bun, dar a se spînzura, drăcesc. Și nesuferind cîința cea de pe urmă, se lipsește de viață, în loc să-și plîngă păcatul și să-L îmblînzească pe Cel pe care l-a vîndut. Unii zic că Iuda, fiind iubitor de argint, a crezut că el va dobîndi bani de la iudei, vînzîndu-L pe Iisus, dar că Acesta va scăpa de ei, așa cum a scăpat de multe ori. Dar văzînd că a fost judecat și osîndit la moarte, s-a căit, fiindcă nu după cum a socotit el s-au petrecut lucrurile; de aceea s-a și spînzurat, ca să-L apuce pe Hristos în iad și să-L roage să dobîndească mîntuire. Dar să știi că și-a pus ștreangul de grumaz, spînzurîndu-se de un copac, însă rupîndu-se creanga, a mai trăit pe urmă, Dumnezeu păstrîndu-l pe el fie spre pocăință, fie spre pildă și rușine. Unii spun că a căzut în idropică, umflîndu-se atît de mult, că nu putea trece prin locul prin care ar fi trecut lesne o căruță și, căzînd, a crăpat, după cum spune Luca în Fapte (1, 18).

Iar arhiereii, luînd banii, au zis: Nu se cuvîna să-i punem în vistieria templului, deoarece sînt preț de sînge. Și ținînd ei sfat, au cumpărat cu ei țarina olarului, pentru îngroparea străinilor. Pentru aceea s-a numit țarina aceea țarina sîngelui, pînă în ziua de astăzi. Atunci s-a împlinit cuvîntul spus de Ieremia Proorocul, care zice:

„Și au luat cei treizeci de arginți, prețul celui prețuit, pe care l-au prețuit fiii Lui Israel, și i-au dat pe țarina olarului, după cum mi-a spus mie Domnul“ (Mt. 27, 6-10; Ier. 32, 9). [Notă pentru Ieremia. Despre acest cuvânt Zigaben spune că nu este în cartea lui Ieremia, cea care se citește îndeobște la evrei. Se poate să fi fost scos mai pe urmă, din pizma și răutatea iudeilor, precum au făcut și cu alt cuvinte. Aceasta spune Zigaben. Iar la Zaharia, cap. 11, versetul 12, se citește în acest chip: Și au pus prețul Meu treizeci de arginți.] În vistieria templului se puneau darurile care erau aduse lui Dumnezeu. Și vezi cum i-a scos Dumnezeu pe ei din minți, ca să se vestească pînă astăzi voia lor cea vărsătoare de sînge. Căci pînă acum se numește țarina aceea Țarina Singelui, ca toți să pomenească uciderea Domnului. Cunoaște încă și aceasta: că la iudei atît era de cinstită iubirea de străini, încît pentru îngroparea lor se cumpărase locul acela. Deci să ne rușinăm noi, cei care credem că avem viață mai desăvîrșită, iar pe străini îi trecem cu vederea. Iar prețul, zice, al celui prețuit, adică al lui Hristos, că neprețuit era El, dar a fost prețuit de fiii lui Israel, adică prețul Lui l-au pus fiii lui Israel, tocmindu-se cu Iuda, să-i dea treizeci de arginți.

Iar Iisus stătea înaintea dregătorului. Și l-a întrebat dregătorul, zicînd: Tu ești regele iudeilor? Iar Iisus i-a răspuns: Tu zici. Și la învinuirile aduse Lui de către arhierii și bătrîni, nu răspundea nimic. Atunci i-a zis Pilat: Nu auzi cîte mărturisesc împotriva ta? Și nu i-a răspuns lui nici un cuvînt, încît dregătorul se mira foarte (Mt. 27, 11-14; Mc. 15, 2; Lc. 23, 3; In. 18, 34). A fost adus la Pilat și pîrît ca și cum ar fi avut vină împotriva stăpînirii. De aceea îl și întreabă pe El dacă s-a răscurat și dacă a vrut să împărătească peste iudei. Iar Iisus îi răspunde: Tu zici, dînd răspuns prea înțelept, căci nici nu zice: nu sînt, nici: sînt. Că așa se poate înțelege: sînt precum zici, dar și: nu Eu spun aceasta, ci tu zici. Iar altceva n-a răspuns, căci vedea că fără de lege era judecata. Deci se mira Pilat de Domnul, întîi pentru că nu se temea de moarte, iar apoi noi să ne mirăm cum, avînd sumedenie de răspunsuri, nimic n-a spus și pe cei care-L învinovăteau nu-i lăsa în seamă. Să învățăm și noi de aici și să nu spunem nimic în apărarea noastră, dacă cu nedreptate sîntem judecați, nici să ne facem pricină de mai multă osîndire pentru cei care nu ascultă cu dreptate răspunsurile noastre.

La sărbătoarea Paștilor, dregătorul avea obiceiul să elibereze mulțimii un înrîmîțat pe care-l voiau. Și aveau atunci un vinovat vestit, care se numea Baraba. Deci adunați fiind ei, Pilat le-a zis:

Pe cine voiți să vi-l eliberez, pe Baraba sau pe Iisus, care se zice Hristos? Căci știa că din invidie L-au dat în mîna lui (Mt. 27, 15-18; Mc. 15, 6; Lc. 23, 17; In. 18, 39). Pilat se străduia să-L slobozească pe Hristos, cu toate că făcea aceasta cu slăbiciune, căci se cuvenea ca el să scoată la lumină adevărul. Deci întîi L-a întrebat pe Hristos: Nu auzi că aceștia mărturisesc asupra Ta? Și a întrebat, pentru ca, răspunzînd Hristos, să-L poată slobozi. Dar de vreme ce Domnul n-a răspuns, fiindcă știa cu adevărat că, chiar de va răspunde, nu va fi slobozit, Pilat încearcă altă cale și le pune în față obiceiul, ca, dacă nu vor să-l slobozească ca pe un nevinovat, măcar ca pe un osîndit să-l dăruiască pentru sărbătoarea praznicului. Căci cum ar fi socotit Pilat că vor cere să fie răstignit Iisus cel nevinovat, iar pe tîlharul cel vestit îl vor slobozi? Deci, știind că Acesta nu este vinovat, ci este pe nedrept zavistuit de iudei, de aceea îi întreabă pe cine vor. Și de aici se vede că era slab, căci se cuvenea să se și primejduiască pentru lucrul bun. De aceea și vrednic de osîndă este, ca cel care a acoperit adevărul. Iar Baraba se tîlcuiește „fiu al tatălui“, căci bar înseamnă fiu, iar avva, tată. Deci iudeii au cerut pe fiul tatălui lor, adică al diavolului, iar pe Hristos L-au răstignit. Pînă acum de fiul tatălui lor se alipesc, de Antihrist, iar de Hristos se leapădă.

Și pe cînd stătea Pilat în scaunul de judecată, femeia lui i-a trimis acest cuvînt: Nimic să nu faci dreptului aceluia, că mult am suferit azi, în vis, pentru el. Însă arhierii și bătrîni au așîtat mulțimile ca să ceară pe Baraba, iar pe Iisus să-L piardă. Iar dregătorul, răspunzînd, le-a zis: Pe cine din cei doi voiți să vă eliberez? Iar ei au răspuns: pe Baraba. Și Pilat le-a zis: Dar ce voi face cu Iisus, ce se cheamă Hristos? Toți au răspuns: Să fie răstignit! A zis iarăși Pilat: Dar ce rău a făcut? Ei însă mai tare strigau și ziceau: să fie răstignit! Și văzînd Pilat că nimic nu folosește, ci mai mare tulburare se face, luînd apă și-a spălat mîinile înaintea mulțimii, zicînd: Nevinovat sînt de sîngele dreptului acestuia. Voi veți vedea. Iar tot poporul a răspuns și a zis: Sîngele lui asupra noastră și asupra copiilor noștri! Atunci le-a eliberat pe Baraba, iar pe Iisus L-a biciuit și L-a dat să fie răstignit (Mt. 27, 19-26; Fapte 3, 14; In. 19, 1). O, minune! Fiind judecat de Pilat, înfricoșa Domnul pe femeia lui; și nu el are vis, ci femeia, sau pentru că era nevrednic, sau că nu ar fi crezut, sau poate chiar de ar fi crezut, ar fi tăcut, ca cel care era judecător. Și lucru al proniei este visul și nu s-a făcut pentru ca să-L slobozească pe Hristos, ci ca să se mîntuiască femeia. Și de ce nu

l-a slobozit ? Pentru că nu era fără primejdie pentru Pilat să-l slobozească, fiindcă Domnul era clevețit că voia să se facă împărat. S-ar fi convenit ca Pilat să ceară dovezi, dacă a adunat ostași, dacă și-a făcut arme, dar el ca un slab se pleacă la minciunile lor. Și încă nu este nevinovat de vreme ce pe cel vestit în răutate îl dă lor, iar pentru Hristos întreabă: Ce voi face lui Hristos, făcându-i pe iudei stăpînitori ai judecării, deși Pilat era dregătorul și ar fi putut să-L răpească pe El, cum a făcut cu Pavel căpitanul (Fapte 21). Iar ei cer să fie răstignit, nu numai ca să-L omoare, dar și osîndă de necinste să aducă asupra-I, pentru că crucea era chinuire pentru cei nărăviți în rele. Și în zadar se spală, spunînd că este nevinovat, căci, deși L-a numit „drept“ pe Iisus, L-a dat pe El ucigașilor. Iar ei primesc blestemul asupra lor și asupra fiilor lor, încît pînă astăzi evreii, fiind fiii acelora care L-au omorît pe Domnul, au asupra lor sîngele Lui. Căci pentru necredința lor în Hristos sînt ei prigonîți de toți și nici o îndrăzneală nu au ei față de prigonitorii lor. Și a pus să fie bătut Iisus pentru a-i linguși și a le arăta că și el L-a osîndit, și nu om nevinovat vor să răstignească. Deci s-a împlinit și cuvîntul: Spatele Meu l-am dat spre bătăi (Is. 8, 6).

Atunci ostașii dregătorului, ducînd ei pe Iisus în pretoriu, au adunat în jurul Lui toată cohorta, și dezbrăcîndu-L de hainele Lui, i-au pus o hlamidă roșie. Și împletind o cunună de spini, I-au pus-o pe cap și în mîna Lui cea dreaptă trestie; și, îngenunchind înaintea Lui, își băteau joc de El, zicînd: Bucură-te, regele iudeilor ! Și scui-pînd asupra Lui, au luat trestia și-L băteau peste cap (Mt. 27, 27-30; Mc. 15, 17; In. 19, 2). Aici s-a plinit cuvîntul lui David (Ps. 38, 12): „Ocară celui fără de minte m-ai dat“. Căci ostașii fără de minte fiind, cele fără de minte făceau, că l-au îmbrăcat în batjocură ca pe un împărat și i-au pus mantie roșie în loc de porfiră, trestie în loc de sceptru și cunună de spini în loc de diademă. Și se închinau în batjocură. Și vezi cum tot trupul Lui cu tot felul de ocări l-au batjocorit: fața cu scuipări, capul prin cununa cea de spini, mîna prin trestie, urechile prin cuvintele de ocară. Însă, deși aceia toate le făceau în batjocură, tu înțelege că au fost acelea îngăduite pentru o mai mare taină; căci hlamida cea roșie arată firea noastră cea sîngeroasă și ucigașă, pe care a luat-o asupra-Și și îmbrăcîndu-Se cu ea spre moarte a nimicit-o; iar cununa de spini sînt păcatele care s-au făcut din pricina grijilor vieții, pe care Hristos le pierde cu dumnezeirea Sa, că aceasta înseamnă capul Lui. Iar trestia este

semn al trupului nostru putred și neputincios, pe care l-a luat Domnul, precum și David zice: Dreapta Domnului m-a înălțat pe mine (Ps. 117, 16). Și primind prin urechi ocările, a vindecat șoptirea cea mincinoasă a șarpelui care a intrat prin urechile Evei.

Iar după ce L-au batjocorit, L-au dezbrăcat de hlamidă, L-au îmbrăcat cu hainele Lui, și L-au dus să-L răstignească. Și ieșind au găsit pe un om din Cirene, cu numele Simon; pe acesta l-au silit să ducă crucea Lui (Mt. 27, 31-32). Ceilalți trei evangheliști spun că Simon a dus crucea lui Iisus. Iar Ioan spune că Domnul Și-a dus crucea singur (Mc. 15, 21; Lc. 23, 36; In. 19, 17). Se poate amîndouă să se fi întîmplat, adică la început Iisus să fi dus crucea, iar pe cale aflîndu-l pe Simon, să-l fi pus s-o ducă. De aici se înțelege că cel care are ascultare, acela poartă crucea lui Hristos. Dar pentru că Chirini (Cirene) este una dintre cele cinci cetăți, închipuiește pe cele cinci simțiri care sînt silite să ducă crucea.

Și venind la locul numit Golgota, care înseamnă: locul căpășnii, i-au dat să bea vin amestecat cu fiere; și gustînd, nu a voit să bea. Iar după ce L-au răstignit, au împărțit hainele Lui, aruncînd sorți, ca să se împlinească ceea ce s-a zis de proorocul: „Împărțit-au hainele Mele între ei, iar pentru cămașa mea au aruncat sorți“. Și ostașii, șezînd, îl păzeau acolo. Și deasupra capului au pus vina lui scrisă: Acesta este Iisus, regele iudeilor (Mt. 27, 33-37; Mc. 15, 22; Lc. 23, 33; In. 19, 17; Ps. 21, 19). Se numea acela Locul căpășnii, pentru că se spune că acolo a fost îngropat Adam. Și precum toți întru Adam am murit, așa întru Hristos se cuvenea să înviem (Rom. 15, 12; I Cor. 15, 22). Încă să nu te tulburi dacă auzi: i-au dat oțet amestecat cu fiere (Mc. 15, 23; In. 19, 29), iar în alt loc: vin amestecat cu smirnă, sau în alt loc: oțet și fiere cu isop. Căci fiind mulțimea fără rînduială, fiecare altceva făcea. Deci e cu puțință ca unul să fi adus vin, altul oțet cu fiere. Multe feluri de morți erau, dar Hristos este răstignit pe cruce, pentru ca să sfințească lemnul prin care am fost blestemați și pe toate să le binecuvînteze: pe cele de sus, care se arată prin partea de sus a crucii, și pe cele de sub pămînt, care se arată prin partea de sub picioare a crucii, și marginile pămîntului, Răsăritul și Apusul, care se arată prin brațele crucii. Și întinzînd mîinile, să îmbrățișeze și să adune pe fiii lui Dumnezeu cei risipiți. Și împart ostașii hainele Lui, ca ale unui om sărac, care nimic altceva nu avea. Iar ce s-a scris pe crucea lui, Matei numește „vină“, căci s-a scris pentru care pricină a fost răstignit, adică ca un

împărat al iudeilor. Și ceea ce s-a scris spre defăimare este mărturie credincioasă, căci de înșiși vrăjmașii Lui a fost adusă, anume că împărat este Domnul, care pentru aceasta a venit, să-i mîntuiască pe iudei; dar pentru că iudeii cei trupești n-au vrut ca să domnească El peste ei, se face împărat al iudeilor celor duhovnicești, adică al celor care se mîntuiesc. Că iudeu este numit cel ce se mîntuiește.

Atunci au fost răstigniți împreună cu El doi tîlhari, unul de-a dreapta și altul de-a stînga. Iar trecătorii îl huleau, clătîindu-și capetele, și zicînd: Tu, cel ce dărîmi templul și în trei zile îl zidești, mîntuiește-te pe tine însuși! Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, coboară-te de pe cruce! Asemenea și arhierii, bățîndu-și joc de el, cu cărturarii și cu bătrînii, Ziceau: pe alții i-a mîntuit, iar pe sine nu poate să se mîntuiască! Dacă este regele lui Israel, să se coboare acum de pe cruce, și vom crede în El. S-a încrezut în Dumnezeu: să-L scape acum, dacă-l vrea pe El! Căci a zis: sînt Fiul lui Dumnezeu. În același chip îl ocărau și tîlharii cei împreună răstigniți cu el (Mt. 27, 38-44; Mc. 15, 57; Lc. 23, 32; In. 19, 18; Ps. 21, 8). Spre ocară lui Hristos, răstignesc împreună cu El doi tîlhari, ca și El să fie socotit călcător de lege, ca aceia. Și aceștia au fost chip al celor două popoare, al celui evreu și al celui păgîn, că amîndouă erau călcătoare de Lege și-l batjocoreau pe Hristos, precum și acești tîlhari amîndoi au făcut la început. Mai pe urmă, unul, cunoscîndu-L, L-a mărturisit împărat, și de aceea zice: „Pomeneste-mă, Doamne, întru împărăția Ta“ (Lc. 23). Tot așa și păgînii L-au mărturisit pe Hristos. Iar celălalt tîlhar, adică poporul iudeu, îl hulea. Și diavolul a șoptit celor ce ziceau: De ești Fiul lui Dumnezeu, pogoară-Te de pe cruce, ca să-L ispitească să Se pogoare și să nu se împlinescă mîntuirea tuturor prin cruce. De aici se vede că Hristos și Fiu al lui Dumnezeu este, că nu s-a supus vrăjmașului; iar tu să înveți că nu se cuvîne a te supune meșteșugirilor diavolului, ci lucrul bun să-l împlinești, chiar dacă oamenii te vor defăima.

Iar de la ceasul al șaselea, s-a făcut întuneric peste tot pămîntul, pînă la ceasul al noulea, iar în ceasul al noulea a strigat Iisus cu glas mare, zicînd: Eli, eli, lama sabahtani? Adică: Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, pentru ce m-ai părăsit? Iar unii dintre cei care stăteau acolo, auzînd ziceau: pe Ilie îl strigă acesta. Și unul dintre ei, alergînd îndată și luînd un burete, și umplîndu-l de oțet și punîndu-l într-o trestie, îi da să bea. Iar ceilalți ziceau: Lasă, să vedem dacă vine Ilie să-L mîntuiască (Mt. 27, 45-49). Întunericul care s-a lăsat nu era după rînduiala firii, adică eclipsă, care se face în

chip firesc din întunecarea soarelui, căci niciodată la 14 zile ale luminii lunii nu se face întunecare a soarelui, ci cînd este lună nouă, atunci se fac întunecările firești ale soarelui. Iar în vremea răstignirii, cu adevărat de 14 zile era lumina lunii (Ieș. 12, 6 și 18), că atunci se săvîrșeau Paștile iudeilor. De aceea mai presus de fire a fost patima soarelui. Și în toată lumea a fost întunericul, nu numai într-o parte a lumii, precum în Egipt, ca să se arate că întreaga zidire plînge pentru patima Ziditorului și că de la iudei s-a îndepărtat lumina. Să vadă, deci, iudeii care cereau semn din cer cum se întunecă acum soarele. Și fiindcă în ziua aceasta s-a zidit omul (Fac. 1, 27) și în ceasul al șaselea a mîncat din pom – căci acesta a fost ceasul mîncării –, Domnul a doua oară zidind pe om și păcatul lui vindicîndu-l, în ziua a șasea și în ceasul al șaselea pe lemn se pironeste. Și în limba ebraică rostește cuvîntul proorocește, ca să arate că nu se împotrivesc Scripturii celei vechi. Iar ceea ce zice: Pentru ce M-ai părăsit?, o spune ca să arate că om a fost după adevăr, iar nu nălucire. Pentru că omul în chip firesc suspină după viață, iubitor de viață fiind. Deci după cum s-a înfiorat și s-a întristat mai înainte de cruce, arătînd frica care în mod firesc este în noi, așa și acum spune: Pentru ce M-ai părăsit?, arătînd firească noastră iubire de viață, pentru că era om cu adevărat și întru toate asemenea nouă, în afară de păcat. Iar unii așa înțeleg aceste cuvinte: că închipuind Mîntuitorul poporul iudeu, zice: Pentru ce ai părăsit, o, Tată, poporul iudeilor, ca să faci atît de mare păcat și să se dea pierzării? Ca unul care a fost dintre iudei spune Mîntuitorul aceasta: Pentru ce M-ai părăsit; adică pentru ce ai părăsit neamul Meu, poporul Meu. Iar poporul, neînțelegînd cele ce le spunea, căci erau oameni simpli și neînvățați în cele proorocești, socotea că îl strigă pe Ilie, pentru că nu toți iudeii știau proorociile, după cum nici acum poate nu toți creștinii cunosc Evangheliile. Și Îl adapă cu oțet, ca să moară mai degrabă, mai înainte de a veni Ilie să-i ajute. Pentru aceasta ceilalți zic: Lasă, să vedem dacă vine Ilie să-L mîntuiască. Adică Îl lasă să moară ca să cunoască de îi va ajuta lui Ilie.

Iar Iisus, strigînd iarăși cu glas mare, și-a dat duhul. Și iată, catapeteasma templului s-a sfișiat în două de sus pînă jos, și pămîntul s-a cutremurat și pietrele s-au despîcat; mormintele s-au deschis și multe trupuri ale sfinților adormiți s-au sculat. Și ieșind din morminte, după învierea lui, au intrat în cetatea sfîntă și s-au arătat multora (Mt. 27, 50-53; Mc. 15, 37; In. 19, 1). [Notă pentru „multe

trupuri ale sfinților s-au sculat“. Aceasta spre arătarea puterii Lui și spre înfricoșarea iudeilor s-a făcut, ca să cunoască ei că Cel ce pe morți așa lesne i-a înviat, mai lesne i-ar fi omorât pe cei vii. Încă și spre adevărarea învierii ce va să fie. Zigaben. Și pentru „și s-au arătat multora“. Au intrat în Ierusalim și s-au arătat, ca să nu pară că după nălucire este deschiderea mormintelor și învierea celor adormiți. Și după învierea Lui au ieșit din morminte și au intrat în Sfânta Cetate și s-au arătat multora, ca din învierea acestora să se îndrepteze și pentru învierea Lui, socotind ei că Cel care pe aceștia i-a înviat, cu mult mai vîrtos pe Sine s-a înviat. Și sfinții au înviat, ca să fie vrednici de credință, vorbind ei despre Hristos. Și arătîndu-se, iarăși au adormit. Zigaben] Iisus strigă cu glas mare, ca să cunoaștem că ceea ce zicea: putere am să-Mi pun sufletul Meu și putere am iarăși să-l iau, era adevărat, căci cu stăpînire își ia sufletul (In. 10, 18). Și ce spune? „Părinte, în mîinile Tale încredințez duhul Meu“ (Lc. 23, 46), căci nu silit, ci de voie și-a dat duhul. Că aceasta înseamnă: încredințez. Arată încă și aceasta: ca iarăși să-L ia înapoi, căci în acest fel este lucrul încredințat, iarăși se dă înapoi. Deci har să fie Domnului, că după ce a murit El și duhul Său în mîinile Tatălui l-a încredințat, de atunci și sufletele dreptilor în mîinile lui Dumnezeu se pun, și, ca mai înainte, între cele mai de jos ale iadului. Deci sfințire a noastră s-a făcut moartea lui Hristos. De aceea cheamă El cu glas mare pe moarte, neîndrăznind ea să se apropie de El, dacă n-ar fi fost chemată. Iar catapeteasma era o pînză atîrnată în mijlocul templului care despărțea pe cele dinlăuntru de cele din afară. Și se sfîșie aceasta, arătînd Dumnezeu că Biserica cea neumbată, cea nevăzută, acoperită de catapeteasmă, va fi necinstită și călcată în picioare și spurcată. Iar alții spun că, rupîndu-se catapeteasma, arată ridicarea slovei Legii și descoperirea celor ce mai înainte erau ascunse de slovă, ca de o catapeteasmă, iar cele care mai înainte erau ascunse și întunecate, acum se vor arăta desăvîrșindu-se în Hristos. Încă și aceasta se poate înțelege: că fiind la iudei obiceiul ca să-și rupă hainele pentru hulele împotriva lui Dumnezeu, acum dumnezeiasca Biserică și-a rupt haina sa, adică catapeteasma, pentru moartea lui Dumnezeu. Încă și altele s-ar putea spune, dar acestea sînt de ajuns. Iar stihiiile s-au cutremurat arătînd, mai întîi, că Cel care pătinea era Făcătorul lor, iar apoi că multe se vor schimba, căci Scriptura pe cutremur spre schimbarea lucrurilor îl rînduiește. Căci s-a făcut mutarea cercetării lui Dumnezeu de la iudei la neamuri. Și pietrele, adică inimile cele împie-

trite ale păgînilor, s-au despîcat și au primit sămînța adevărului. Și cei omorîți de păcate au înviat și au venit în Sfînta Cetate, în Ierusalimul cel de sus, și s-au arătat celor mulți care călătoresc pe calea cea lată. Și arătîndu-se, s-au făcut chip de viață bună și de întoarcere, căci omul care l-a văzut pe cel ce mai înainte era omorât de patimi, că s-a întors și a ajuns în Sfînta Cetate care este în ceruri, cu adevărat îi urmează și se întoarce și acesta. Iar tu cunoaște că învierea morților care s-a făcut la Patima Domnului arăta și slobozirea sufletelor din iad, și cei care au înviat atunci s-au arătat la mulți, ca să nu pară că este nălucire ceea ce s-a făcut. Și au înviat aceștia spre semn, și arătat este că iarăși au murit. Iar unii zic că după ce a înviat Hristos, au înviat și aceștia și n-au mai murit, dar nu știi dacă se cuvine a primi învățătura aceasta.

Iar sutașul și cei care împreună cu el păzeau pe Iisus, văzînd cutremurul și cele întîmplate, s-au înfricoșat foarte, zicînd: Cu adevărat, Fiul lui Dumnezeu era acesta! Și erau acolo multe femei, privind de departe, care urmaseră din Galileea pe Iisus, slujindu-i. Între care era și Maria Magdalena și Maria, mama lui Iacov și a lui Iosif, și mama fiilor lui Zevedeu (Mt. 27, 54-56; Mc. 15, 39; Lc. 23, 47). Sutașul, care era păgîn, din semne crede, împreună cu cei care erau cu el. Iar iudeii, care i-au auzit pe prooroci și Legea, rămîn necredincioși, atît de cumplit lucru este răutatea! Și, mai apoi, sutașul acesta s-a făcut și mucenic pentru Hristos. Iar femeile, care sînt mai miloase de felul lor, și neamul care s-a osîndit, privind cele ce s-au făcut dobîndesc cele dintîi vederea celor bune. Căci ucenicii fug, iar femeile rămîn. Iar Maria, mama lui Iacov și a lui Iosif, este Născătoarea de Dumnezeu, căci Iacov și Iosif erau fii ai lui Iosif, de la prima lui femeie. Deci, de vreme ce Născătoarea de Dumnezeu a fost dată lui Iosif, cu cuviință se spune că este mama fiilor lui, adică mama vitregă. Iar mama fiilor lui Zevedeu se numea Salomea și se spune că și aceasta era fiică a lui Iosif.

Iar făcîndu-se seară, a venit un om bogat din Arimateea, cu numele Iosif, care și el era ucenic al lui Iisus. Acesta, ducîndu-se la Pilat, a cerut trupul lui Iisus. Atunci Pilat a poruncit să i se dea. Și Iosif, luînd trupul, l-a înfășurat în giulgiu curat de in, și l-a pus în mormîntul nou al său, pe care-l săpase în stîncă, și, prăvălind o piatră mare la ușa mormîntului, s-a dus. Iar acolo era Maria Magdalena și cealaltă Marie, șezînd în fața mormîntului (Mt. 27, 57-61). Iosif din Arimateea, care mai înainte se tănuia, acum mare lucru îndrăznește, punînd sufletul său pentru trupul Învățătorului și

primind atâtea vrăjmășii de la toți iudeii. Și ca un mare dar Pilat îi dă trupul, căci, ca un răzvrătit fiind ucis Hristos, urma ca trupul Lui să fie aruncat neîngropat. Dar Iosif, fiind bogat, poate că i-a dat lui Pilat aur. Și luându-L, îl cinstește pe El, punându-L în mormînt nou, în care nimeni nu mai fusese pus. Iar acest lucru este al iconomiei lui Dumnezeu, ca nu cumva, după ce va învia Hristos, să poată zice cineva că poate alt mort a înviat; de aceea nou este mormîntul. Iar Maria Magdalena și cealaltă Marie, adică Născătoarea de Dumnezeu, ședeau în fața mormîntului, așteptînd să înceteze turbarea și să meargă să îmbrățișeze trupul și să-l ungă cu mir. Despre aceste femei zice Isaia: „femeile vin...” (Is. 27, 11). Căci este limpede că despre poporul iudeu, care L-a răstignit pe Domnul, a spus prorocul că nu are minte. De aceea le cheamă pe ele să lase poporul cel nepriceput și să vină la apostoli și să le binevestească lor învierea.

Iar a doua zi, care este după vineri, s-au adunat arhierii și fari-seii la Pilat, zicînd: Doamne, ne-am adus aminte că amăgitorul acela a spus, fiind încă în viață: după trei zile mă voi scula. Deci, poruncește ca mormîntul să fie păzit pînă a treia zi, ca nu cumva ucenicii lui să vină și să-l fure și să spună poporului: s-a sculat din morți. Și va fi rătăcirea de pe urmă mai rea decît cea dintîi. Pilat le-a zis: Aveți strajă, mergeți și întăriți cum știți. Iar ei, ducîndu-se, au întărit mormîntul cu strajă, pecetluind piatra (Mt. 27, 62-66). [Notă pentru „pecetluind piatra“. Nu numai au întărit mormîntul, punînd deasupra pecetei, ci au pus și ostași să străjuiască. Zigaben] Ziua de sîmbătă nici nu o numește sîmbătă, că nici nu era sîmbătă, pentru răutatea iudeilor. Căci Legea oprea să se miște cineva din locul lui sîmbăta (Deut. 5, 14), iar călcătorii de Lege iudei se adună la Pilat, care era de altă seminție, în loc de legiuita lor adunare și din răutatea lor vin la Pilat și întăresc mormîntul. Iar aceasta a fost iconomia lui Dumnezeu, ca să mărturisească învierea chiar vrăjmășii, pentru pecetluirea mormîntului și straia care s-a pus. Însă se cuvine să cercetăm de unde știau iudeii că a zis: a treia zi Mă voi scula, căci Domnul nu a zis aceasta în chip arătat și descoperit. Poate că din pilda lui Iona au cunoscut ei aceasta, căci Iisus le-a spus: Precum Iona a fost trei zile în pîntecele chitului, așa și Eu în pîntecele pămîntului. Sau din cuvintele: Dărîmați templul acesta și în trei zile iarăși îl voi zidi. Căci, dacă mai înainte ei n-au înțeles cuvîntul acesta și socotind că vorbea chiar despre templu, au mărturisit împotriva Lui. Dar acum, cunoscînd că templu a numit trupul Său, se tem. Și-l numesc înșelător, neîncefînd din răutatea lor nici după moartea Lui.

După ce a trecut sîmbăta, cînd se lumina de ziua întîi a săptămîinii (duminica), au venit Maria Magdalena și cealaltă Marie, ca să vadă mormîntul. Și iată s-a făcut cutremur mare, că îngerul Domnului, coborînd din cer și venind, a prăvălit piatra și ședea deasupra ei. Și înfățișarea lui era ca fulgerul și îmbrăcămintea lui albă ca zăpada. Și de frica lui s-au cutremurat cei ce păzeau și s-au făcut ca morți. Iar îngerul, răspunzînd, a zis femeilor: nu vă temeți, că știu că pe Iisus cel răstignit îl căutați. Nu este aici; căci s-a sculat precum a zis; veniți de vedeți locul unde a zăcut. Și degrabă mergînd, spuneți ucenicilor lui că s-a sculat din morți și iată va merge înaintea voastră în Galileea; acolo îl veți vedea. Iată v-am spus vouă. Iar plecînd ele în grabă de la mormînt, cu frică și cu bucurie mare au alergat să vestească ucenicilor lui (Mt. 28, 1-2). Deci a înviat Domnul cînd piatra încă era deasupra mormîntului. Iar după ce a înviat Domnul, vine și îngerul ca să răstoarne piatra, pentru ca să poată intra femeile în mormînt. Și se face cutremur, ca să se deștepte străjerii și să cunoască lucrul nou care s-a făcut. Deci a înviat Domnul a treia zi. Dar cum se numără cele trei zile? În al șaselea ceas al vinerii a fost răstignit; de la acesta pînă la al nouălea ceas a fost întuneric, răstimp pe care noapte să-l socotești. Iar de la al nouălea ceas a fost lumină; aceasta este zi, deci o zi și o noapte. Iarăși noaptea de vineri și ziua sîmbetei, a doua zi și a doua noapte. Iar noaptea de sîmbătă și cînd se lumina de ziua, căci de la luminarea de zi toată ziua se numără, iată a treia noapte și a treia zi. Încă și altfel poți socoti trei zile: vineri și-a dat Domnul duhul, aceasta este o zi; sîmbătă a fost înmormîntat, aceasta este a doua zi. Iar duminica, cînd se lumina de ziua, a înviat, aceasta este a treia zi, și iată cele trei zile. [...] Matei a zis că îngerul ședea pe piatră, iar Marcu zice că, după ce a răsturnat piatra (Mc. 16), ședea înlăuntru în mormînt, de-a dreapta. Oare este aici vreo nepotrivire? Nu, ci mai întîi a stat îngerul pe piatră, apoi, intrînd femeile, iarăși s-a arătat înlăuntru în mormînt, șezînd de-a dreapta. Și femeilor le zice: Nu vă temeți, căci străjerii vrednici sînt de a se teme, dar voi, ucenicele Domnului, nu vă temeți. Și după ce le izbăvește de frică, le binevestește învierea. Căci se cuvenea mai întîi a le izbăvi de frică, apoi a le binevesti. Și nu se rușinează a-L numi răstignit pe Hristos, căci cu crucea, ca și cu un semn de biruință, se laudă, fiindcă toate bunătățile ne-a pricinuit nouă crucea.

Dar cînd mergeau ele să vestească ucenicilor, iată Iisus le-a întîmpinat, zicînd: Bucurați-vă! Iar ele, apropiindu-se, au cuprins

picioarele Lui și I s-au închinat. Atunci Iisus le-a zis: nu vă temeți. Duceți-vă și vestiți fraților Mei, ca să meargă în Galileea, și acolo mă vor vedea (Mt. 28, 9-10). Le zice femeilor: Bucurați-vă!, pentru că neamul femeiesc a fost osîndit a se întrista, iar Domnul, prin învierea Sa, le-a pricinuit bucurie și le-a binecuvîntat pe ele. De aceea și ele, din multa sfială și cinstea către El, îi cuprind picioarele, neîn-drăznind de altă parte a trupului să se atingă. Iar unii zic că înadins s-au apucat de picioarele Lui, ca să cunoască dacă cu adevărat a înviat și că nu este duh și nălucire. Aceste două Marii s-au atins atunci de picioarele Lui. Iar Ioan spune că Maria Magdalena vrea să se atingă (In. 20, 17), dar nu i se dă voie; și poate de aceea nu i se dă voie, că era iscoditoare. Căci de vreme ce s-a atins de picioarele Lui, după cum zice Matei, ce nevoie mai era să se atingă încă o dată?

Și plecînd ele, iată unii din strajă, venind în cetate, au vestit arhierilor toate cele întîmplate. Și, adunîndu-se ei împreună cu bătrînii și ținînd sfat, au dat bani mulți ostașilor, zicînd: Spuneți că ucenicii lui, venind noaptea, l-au furat, pe cînd noi dormeam; și de se va auzi aceasta la dregătorul, noi îl vom îndupleca și pe voi fără de grijă vă vom face. Iar ei, luînd arginții, au făcut precum au fost învățați. Și s-a răspîndit cuvîntul acesta între iudei, pînă în ziua de azi (Mt. 28, 11-15). Străjerii le-au spus toate cîte s-au întîmplat: că s-a făcut cutremur, că singură s-a dat la o parte piatra, că ei, înfricoșîndu-se, au căzut ca niște morți. Iar iudeii nici pentru minunile care s-au făcut la patimă, nici pentru cele ce s-au mărturisit la mormînt, măcar de străjeri rușinîndu-se, cu patima lor, adică cu iubirea de argint, strică pe ostași, spunîndu-le să zică că ucenicii L-au furat. O, nebunilor, ucenicii să-L fure, ei care, înspăimîntați, erau încuiați în casă și nicidecum nu îndrăzneau să iasă afară? Și dacă l-ar fi furat ca pe un mort, cum, mai apoi, au murit pentru El, propovăduind că, cu adevărat, a înviat Domnul?

Iar cei unsprezece ucenici au mers în Galileea, la muntele unde le poruncise lor Iisus. Și văzîndu-L, I s-au închinat, ei care se îndoi-seră. Și apropiîndu-se Iisus, le-a vorbit lor, zicînd: Datu-mi-s-a toată puterea, în cer și pe pămînt. Drept aceea, mergînd, învățați toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, învățîndu-le să păzească toate cîte v-am poruncit vouă, și iată Eu cu voi sînt în toate zilele, pînă la sfîrșitul veacului (Mt. 28, 16-20). După cum zice Ioan, întîi s-a arătat Iisus ucenicilor chiar în ziua învierii (In. 20, 19), intrînd la ei prin ușile încuiate; apoi, după opt zile, cînd și Toma a crezut; după aceea, fiindcă ei

aveau să meargă în Galileea și încă nu se adunaseră toți împreună, ci unii dintre ei pescuiau la marea Tiberiadei, S-a arătat numai celor care pescuiau, care erau șapte la număr. Deci ceea ce spune acum Matei s-a făcut mai pe urmă, după cele pe care le spune Ioan, căci de multe ori s-a arătat lor, timp de patruzeci de zile, venind și plecînd, fiindcă nu era mereu cu ei. Deci cei unsprezece ucenici care erau verhovnici, împreună cu toți ceilalți, s-au închinat lui Hristos, după ce unii înainte se îndoișeră. Aceștia care se îndoișeră erau poate din cei 70, iar mai apoi s-au încredințat și aceștia. Și așa să înțelegi: că Matei nu-i pomenește pe cei care s-au îndoit, și ceea ce n-a spus el spune Ioan (20, 25); că Toma s-a îndoit, spune Luca. Deci aceștia, mergînd în Galileea, s-au închinat Lui; iar cei care s-au închinat în Galileea, s-au îndoit mai înainte, în Ierusalim, după cum zice Luca. Iar Iisus le-a spus: Datu-Mi-s-a toată puterea în cer și pe pămînt, adică ca un Dumnezeu și Ziditor avea stăpînirea tuturor, că „toate sînt roabe Ție“, zice către Dumnezeu David (Ps. 118), dar supunerea de bunăvoie nu o aveam, și acum o voi avea și pe aceasta, căci se vor supune Mie toate, fiindcă prin Cruce am biruit pe cel care avea stăpînirea morții. Că îndoită este supunerea: fără de voie, fiindcă toți sîntem robi ai lui Dumnezeu chiar fără voia noastră, cum sînt și dracii; și de voie, după cum era Pavel rob al lui Hristos. Deci mai înainte numai supunerea cea fără de voie avînd-o toți, numai pe jumătate avea Mîntuitorul stăpînirea tuturor; iar după cruce, fiindcă s-a întins cunoștința de Dumnezeu la toți și cu supunerea cea de voie s-au supus toți, pe drept cuvînt zice Domnul că acum are toată stăpînirea. Că, mai înainte, în parte aveam stăpînirea, căci numai fără voie îmi slujeau Mie, pentru că sînt Făcătorul lor; iar acum și cu cunoștință slujindu-Mi Mie oamenii, toată și deplină putere Mi s-a dat. Dar de la cine i s-a dat? Arătat este cu adevărat că de la Sine și de la a Sa smerenie, că de nu s-ar fi smerit și de nu s-ar fi luptat cu potrivnicul prin cruce, nu ne-ar fi mîntuit pe noi. De aceea zice: Datu-Mi-s-a toată puterea, adică prin nevoîțele și luptele Mele am mîntuit pe oameni și Mi s-au făcut de acum popor al Meu. Deci peste tot pămîntul are Hristos stăpînirea, fiindcă tot pămîntul L-a cunoscut pe El, iar „în cer“, fiindcă plata celor ce cred întru El este petrecerea în ceruri. Încă și altfel: pentru că firea omenească, care mai înainte era osîndită, s-a unit cu Dumnezeu-Cuvîntul după ipostas și în ceruri petrece, fiind închinat de îngeri, pentru aceea zice: „Datu-Mi-s-a toată puterea“. Căci firea omenească, care mai înainte slujea, acum întru Hristos pe toate le stăpînește. A luat

stăpînirea asupra tuturor, ca să fie închinat de îngeri în cer și pe pămînt și slăvit de toate marginile. Acum trimite pe ucenici nu numai către iudei, ci, pentru că are stăpînirea tuturor, toată firea omenească sfîntînd-o întru Sine, cu cuviință la toate neamurile îi trimite, poruncindu-le să boteze în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh. Deci rușinează pe Arie și pe Sabelie. Pe Arie, pentru că a zis Hristos ca să se boteze în numele Celor Trei, care nume unul este. Iar pe Sabelie, pentru că și pe toate cele trei Fețe le-a pomenit Domnul, nu numai o Față, precum acela mințea, care să aibă trei nume, și uneori adică să se numească Tată, iar alteori Fiu, iar alteori Duh, ci mai vîrtos pe Trei Fețe care au un nume, adică Dumnezeu. Apoi, de vreme ce nu este de ajuns a se boteza, ci se cuvine și a lucra faptele cele bune după botez, Domnul spune: învățîndu-i pe ei să păzească toate cîte am poruncit vouă, nu una, sau două, ci toate poruncile Mele. Deci să ne înfricoșăm, o, fraților, socotind că de ne va lipsi nouă una dintre porunci, nu sîntem desăvîrșit robi ai lui Hristos ! Că ni se cere pe toate să le păzim. Vezi cum vorba Domnului pe amîndouă capetele creștinătății le cuprinde: teologia și lucrarea faptei bune. Căci spunînd că se cuvine să ne boteze în numele Treimii, teologie ne dă nouă, iar zicînd să ne învețe să păzim poruncile, ne arată fapta bună cea lucrătoare. Și îmbărbătîndu-i, de vreme ce-i trimitea la păgîni și în primejdii, zice: Nu vă temeți, căci Eu cu voi sînt pînă la sfîrșitul veacului. Și pomenește de sfîrșit, ca să le mute gîndul de la cele de durere, ca și cum zicînd: sfîrșit vor avea toate ale lumii, ori durere de va fi, ori bunătați; de aceea să nu vă lăsați copleșiți de cele de durere, că trec; nici de cele bune să vă lăsați înșelați, că se sfîrșesc. Însă nu numai pentru apostoli spune aceasta, că va fi împreună cu ei, ci și cu toți ucenicii Lui. Căci nu aveau apostolii să trăiască pînă la sfîrșitul veacului. Deci și nouă, celor de după ei, ne făgăduiește aceasta. Și nu numai pînă la sfîrșit va fi, iar apoi va lipsi, să nu fie aceasta ! Că de atunci mai vîrtos va fi împreună cu ai Lui, mai curat și mai arătat. Că acest cuvînt „pînă“, oriunde s-ar afla în Scriptură, nu leapădă vremea cea de pe urmă. Deci, mulțumind Domnului celui ce aici este cu noi și tot binele ne dă și iarăși împreună cu noi va fi mai desăvîrșit după sfîrșit, să încheiem aici tîlcuirea. Că Lui se cuvine toată mulțumita și slava și cinstea, în vecii vecilor. Amin.

Sfîrșitul tîlcuirii lui Teofilact la Evanghelia de la Matei